

Timo Ala-Vähälä, Jari Lämsä, Jarmo Mäkinen,
Hannes Penttilä & Milla Peltonen

Liikunnan talous Suomessa vuonna 2024

Timo Ala-Vähälä, Jari Lämsä, Jarmo Mäkinen,
Hannes Penttilä & Milla Peltonen

Liikunnan talous Suomessa vuonna 2024

Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 28

© Kirjoittajat ja Liikuntatieteellinen Seura

Hankkeen koordinointi: Timo Ala-Vähälä

Taitto: Antero Airos

Kuvat: Kuvat: Antero Aaltonen (sivut 8, 25 ja 46), Jari Kanerva (sivut 37 ja 72),
Juha Laitalainen (etu- ja takakansi ja 97), Linda Lehtovirta (sivut 17, 61 ja 82)
ja Pekka Väliniemi (sivu 10).

Paino: PunaMusta, Turenki 2026

ISBN 978-952-5762-37-2

ISSN 1798-2464

Sisällys

	Lukijalle.....	6
	Tiivistelmä.....	7
	<i>Timo Ala-Vähälä</i>	
1	Johdanto: miksi tutkia liikunnan taloutta?	8
	<i>Timo Ala-Vähälä</i>	
2	Liikunnan ja urheilun talouden tutkimus – eri näkökulmia	10
	2.1 Liikunnan ja urheilun talouden tutkimuksen historiaa.....	11
	2.2 Liikunnan ja urheilun talous osana kansantaloutta ja liikunnan satelliittikirjanpitoa.....	11
	2.3 Liikunnan ja urheilun talouden rajaus.....	13
	2.4 Liikunnan ja urheilun talouden rajaus ja tutkimustapa tässä selvityksessä.....	14
	<i>Jarmo Mäkinen</i>	
3	Liikunta- ja urheiluseurojen kokonaistalouden arviointi	17
	3.1 Johdanto.....	18
	3.2 Seuratietokannan seurojen jakautuminen jäsenmäärän mukaan.....	18
	3.3 Tilastokeskuksen taloustietojen yhdistäminen seuratietokantaan.....	19
	3.4 Tilastokeskuksen rekisteristä löytyneiden seurojen tunnuslukutason talouskehitys 2018–2024.....	19
	3.5 Seurojen kokonaistalouden estimointi.....	21
	3.6 Estimointimenetelmän tarkentuminen suhteessa vuoden 2020 laskentaan.....	23
	3.7 Vapaaehtoistyön taloudellinen arvo urheiluseuroissa.....	23
	3.8 Yhteenveto liikunta- ja urheiluseurojen taloudesta.....	24
	<i>Jarmo Mäkinen</i>	
4	Lajiliittojen ja muiden liikuntajärjestöjen talous 2018, 2022 ja 2024	25
	4.1 Johdanto.....	26
	4.2 Tulot ja menot järjestöryhmittäin.....	26
	4.3 Kahdenkymmenen suurimman lajiliiton talous.....	28
	4.4 Lajiliittojen markkinointiyhtiöt.....	34
	4.5 Yhteenveto lajiliittojen taloudesta.....	35
	<i>Jari Lämsä</i>	
5	Ammattiurheilu osana suomalaisen urheilun taloutta	37
	5.1 Ammattiurheilun rakenteet ja kehitys.....	38
	5.2 Ammattiurheilun talous ja toimintalogiikka.....	38
	5.3 Aineistot ja menetelmät.....	39
	5.4 Liigarakenne ja taloudellinen kokonaiskuva Suomessa.....	40
	5.5 Urheilijoiden yhtiöt.....	43
	5.6 Muita urheiluun liittyviä osakeyhtiöitä.....	44
	5.7 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	44

	<i>Timo Ala-Vähälä</i>	
6	Euroopan unionin, valtion ja kuntien poliittinen ohjaus ja taloudellinen tuki liikunnalle	46
6.1	Johdanto	47
6.2	Euroopan unionin tuki liikunnalle	47
6.3	Veikkaus- ja rahapelijärjestelmän muutoksen vaikutukset liikunnan julkiseen rahoitukseen	49
6.4	Opetus- ja kulttuuriministeriön tuki liikunnalle ja urheilulle	52
6.5	Liikunta-alan koulutuksen ja tutkimuksen sekä koulujen liikuntakasvatuksen rahoitus	54
6.6	Muiden ministeriöiden rahoitus liikunnalle	56
6.7	Kuntien tuki liikunnalle	57
6.8	Investoinnit liikuntaan ja liikuntapaikkojen rakentaminen	57
6.9	Yhteenveto	58
	<i>Timo Ala-Vähälä</i>	
7	Yksityinen sektori ja kotitaloudet liikunnan taloudessa	61
7.1	Johdanto	62
7.2	Liikunta-alan yritykset	62
7.3	Liikuntavälineiden sekä vaatteiden ja jalkineiden ulkomaankauppa	65
7.4	Yritysten ja muiden työnantajien rooli liikunnan rahoittajana	66
7.5	Kotitalouksien liikuntaan suuntaama kulutus	67
7.6	Liikunta ja urheilu työllistäjänä	69
7.7	Yhteenveto	70
	<i>Hannes Penttilä</i>	
8	Mediaurheiluun ja liikuntaan liittyvän viestinnän talous	72
8.1	Johdanto	73
8.2	Ylen rooli suomalaisella mediaurheilukentällä	74
8.3	Arvioita mediaoikeuksien arvosta	76
8.4	Muut mediat: radiot, podcast-tallenteet ja lehdet	77
8.5	Uudet urheilumediailmiöt: suoratoistoratkaisut	79
8.6	Urheilumedia ja piratismi EU:ssa ja Suomessa	79
8.7	Yhteenveto	80
	<i>Milla Peltonen</i>	
9	Vähäisen liikunnan kustannukset kansantaloudelle ja liikunnan tuomat säästöt	82
9.1	Johdanto	83
9.2	Fyysisen aktiivisuuden tunnistetut vaikutuksetjut yksilötasolla	83
9.3	Fyysinen aktiivisuus ja sairastumisriski, fysiologiset muutokset ja terveyskomplikaatiot	83
9.4	Fyysinen aktiivisuus ja työ- ja toimintakyky	84
9.5	Fyysinen aktiivisuus, hyvinvointi ja elämänlaatu	85
9.6	Fyysisen aktiivisuuden tunnistetut vaikutukset eri ikäryhmissä	85
9.7	Fyysisen aktiivisuuden yhteys sote-terveyspalvelujen käyttöön	87
9.8	Fyysisen aktiivisuuden epäsuorat yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaikutukset	88
9.9	Liikkumattomuuteen liittyvien kustannusvaikutusten arviointi kirjallisuudessa	89
9.10	Kansallinen ja kansainvälinen vertailu vähäisen liikunnan talousvaikutuksista	90
9.11	Liikkumisen talousvaikutukset suhteessa sosiaali- ja terveydenhuoltoon	93
9.12	Tieto kustannusvaikutuksista täydentyä vähitellen	95
	<i>Timo Ala-Vähälä</i>	
10	Arvio liikunnan ja urheilun talouden kokonaisvolyyymista	97

Kirjoittajat

Kuva: Juha Laitalainen

FT Timo Ala-Vähälä (s. 1958) on julkaissut tutkimuksia ja raportteja sekä korkeakoulututkimuksen että liikunnan aloilta. Ala-Vähälän liikunta-alan raportit käsittelevät soveltavan liikunnan palveluja, liikunnan taloutta, personal trainer -alaa ja liikunnan ammatillisten tutkintojen suorittaneiden työ- ja opintouria.

Tekoälyä Ala-Vähälä on käyttänyt hieman teoreettisten ja metodisten kysymysten sparraamiseen. Lähteet hän on etsinyt ja analysoinut itse. Sama koskee tekstisuutta.

Kuva: KIHU

YTT Jarmo Mäkinen (s. 1964) toimii erikoistutkijana Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksessa (KIHU). Mäkinen on erikoistunut urheilun rakenteisiin.

Tekoälyä Mäkinen on käyttänyt hieman teoreettisten ja metodisten kysymysten sparraamiseen. Lähteet hän on etsinyt ja analysoinut itse. Sama koskee tekstisuutta.

Kuva: KIHU

LitM Jari Lämsä (s. 1968) toimii Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksessa (KIHU) yhteiskuntatieteiden johtavana asiantuntijana ja Jyväskylän Kenttäurheilijoissa (JKU) yleistumiskameran käyttäjänä. Hänen tutkimus- ja asiantuntijatyönsä on keskittynyt erityisesti suomalaisen huippu- ja kilpaurheilun rakenteisiin, toimintaympäristöihin sekä urheilupolitiikan ja urheilujärjestelmän kehittämiseen. Hän on toteuttanut lukuisia valtakunnallisia tutkimus-, selvitys- ja arviointihankkeita sekä osallistunut laajasti liikunta- ja urheilusektorin strategiseen kehittämistyöhön.

Kirjoittamansa luvun laatimisessa Lämsä on hyödyntänyt generatiivista tekoälyä tekstin kielellisessä muokkauksessa ja oikoluvussa. Raportin sisältö, analyysit, tulkinat ja johtopäätökset ovat tekijän vastuulla.

Kuva: Juha Laitalainen

KTM Hannes Penttilä (s. 1984) työskentelee viestinnän suunnittelijana Liikuntatieteellisessä Seurassa. Tässä selvityksessä hän perehtyi erityisesti suomalaisen mediaurheilun talouteen.

Tekoälyä Penttilä on käyttänyt kirjoittamansa luvun tiedonkeruuvaiheessa suunnittelun apuna rakentamalla tekoälyn avulla taulukkoa mahdollisista lähteistä. Tekoälyä hän käyttänyt myös poimimaan tiettyjä tietoja esimerkiksi Tilastokeskuksen raakadatataulukoista ja hyödyntänyt sitä lukunsa taulukoiden muodostamisessa.

Kuva: ???

KTM Milla Peltonen (s. 1986) toimii johtajana Nordic Healthcare Groupissa (NHG). Peltonen on toiminut sosiaali- ja terveydenhuollon sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johdon konsultointitehtävissä vuodesta 2014 lähtien. Hänen erityisosaamisalueensa ovat ennaltaehkäisevät toimintamallit osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluketjuja. Peltonen on ollut mukana useissa kehittämishankkeissa, jossa on kehitetty mm. elintapaohjauksen kokonaisuutta tai mittaristoja, arvioitu liikunnan tai terveyden edistämisen kustannusvaikutuksia sekä rakennettu vaikuttavuusperusteisia hinnoittelumalleja ja / tai -hankintoja.

Peltosen tukena aineiston kokoamisessa, taulukkojen teossa sekä tekstin tuottamisessa on toiminut VTM, konsultti Susanna Peltonen. Osiossa on käytetty tekoälyä aineistohaun tukena. Aineistohauja on tehty manuaalisesti ja lisäksi tekoälyn tukemana. Aineistosta on myös etsitty tekoälyllä vastauksia tutkimuskysymyksiin manuaalisen haun lisäksi. Selvitystä toteuttaneet henkilöt ovat tarkistaneet kaikki tekoälyn löytämät vastaukset.

Lukijalle

LIIKUNTAKULTTUURISSA RISTEILEVISTÄ RAHAPUROISTA kasvaa suuria eurovirtoja. Rahoituksen näkökulmasta liikunnan talouden kokonaisvolyymi oli vuonna 2024 noin kuusi miljardia euroa. Summa on noin kaksi prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta.

Timo Ala-Vähälän, Jari Lämsän, Jarmo Mäkisen, Milla Peltosen ja Hannes Penttilän raportti valottaa liikuntakulttuurin ja talouden lukuisia risteyskohtia. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama selvitys antaa yleiskuvan liikunnan taloudesta vuonna 2024. Vertailupohjaa tarjoavat monelta osin vuosia 2005 ja 2018 käsittelevät raportit, vaikka uusin raportti tuo myös uusia näkökulmia.

Liikunnan ja urheilun rahavirrat kertyvät valtion, kuntien, yritysten, järjestöjen ja kotitalouksien toiminnasta. Ala-Vähälä käsittelee julkista valtaa, yrityksiä ja yksityistä kulutusta. Mäkinen analysoi kansalaistoimintaa ja Lämsä valottaa ammattilaisurheilua. Penttilä pureutuu urheilun ja median talousyhteyksiin. Peltosen analysoi vähäisen liikunnan kansantaloudellisia vaikutuksia. Tutkimuksellisesti vaikeaa hanketta on kokonaisuutena johtanut ansiokkaasti sen päättäjänä toiminut Ala-Vähälä.

Merkittävää osaa liikunnan taloudesta määrittää liikuntapoliittinen työnjako ja laajemminkin valtion ja kuntien rooleja koskevat säädökset. Julkinen varain-

käyttö on paljon esillä julkisuudessa, mutta eri muodoissaan muodostaa vain vajaan kolmanneksen liikunnan rahavirroista. Merkittävin liikuntaan kohdistuvan kulutuksen maksaja ovat kotitaloudet runsaan lähes 50 prosentin osuudella.

Liikuntasektori on palveluyhteiskunnalle yksi luonteenomaisista kasvualoista, joiden työllistävä vaikutus on merkittävä. Suomalaisista työntekijöistä noin prosentti työskentelee koko- tai osa-aikaisesti liikunta-alalla.

Tämä selvitys ei ota kantaa liikuntaan ja urheiluun suuntautuvan varainkäytön määrään tai riittävyyteen. Raportti tarjoaa sen sijaan perustietoa liikunnan talouden ymmärtämiseen.

Selvityksen pohjana olevia lukuja ei ole tempaistu hatusta, vaan ne on kaivettu vaivalla esiin lukuisista eri tilastoista. Täysin kattavaa kuvaa liikunnan talouden tilasta on silti mahdotonta saada, niin moninaiset ovat liikunnan ja urheilun kytkennät koko yhteiskuntaan. Liikuntatieteellinen Seura kiittää tekijöitä vaikeaselkoisen aihepiirin tietämystä oleellisesti lisäävän selvityksen laatimisesta.

Jouko Kokkonen

päätoimittaja

Liikuntatieteellinen Seura

Tiivistelmä

TÄMÄ SELVITYS ANTAA KOKONAISARVION liikunnan talouden volyymista vuonna 2024. Taloutta analysoitiin ensinnäkin selvittämällä liikunnan ja urheilun rahoitusta. Toiseksi tarkasteltiin palveluja järjestävien ja markkinoille liikuntavälineitä, -vaatteita ja jalkineita tuovien tahojen toiminnan volyymia. Rahoituksen näkökulmasta liikunnan talouden volyymi on noin 5,6 miljardia euroa. Tavaroiden ja palvelujen pohjalta arvioitu kokonaislaajuus on noin 6,5 miljardia euroa. Todellinen volyymi sijoittuu näiden lukujen väliin. Lukuun eivät sisälly liikuntainvestointien kulut, jotka vuonna 2024 olivat 400–450 miljoonaa euroa.

Kotitaloudet ovat suurin liikunnan ja urheilun rahoittaja noin 2,9 miljardin eurolla. Niiden rooli on niiden suoraa kulutusta laajempi. Kotitaloudet rahoittavat verotuksen kautta julkisia liikunnan palveluja. Urheiluseuroille tehdyn vapaaehtoistyön arvo on noin 1,1 miljardia euroa.

Kunnat käyttävät liikuntapalveluihin ja koulujen liikunnanopetukseen yhteensä 1,3 miljardia euroa. Peruskoulun ja lukion liikunnanopetuksen kustannukset (noin 560 M€) laskettu jakamalla koulutuksen kokonaiskustannukset liikunnan osuudella kokonaistuntimäärästä.

Kolmas rahoittajataho ovat yritykset ja työnantajat, joiden panos on noin miljardi euroa. Luku koostuu sekä urheilun sponsoroinnista että työntekijöiden liikunnan tuesta. Yritysten ja työnantajien merkitys rahoittajina on olennaisesti kasvanut.

Valtio rahoittaa liikuntaa noin 0,5 miljardilla eurolla. Lukuun sisältyvät opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntamäärärahojen lisäksi tuki ammatilliseen koulutukseen ja koululiikunnan rahoitus, ja muiden ministeriöiden tuki. Valtio on liikunnan talouden todennäköinen nettohyödynsaaja. Yksistään arvonlisäverotuottoja kertyy liikunnasta ja urheilusta valtion liikuntarahoituksen verran.

Opetus- ja kulttuuriministeriön varsinaisen liikuntarahoitus on 168 miljoonaa euroa. Ministeriö on kuitenkin keskeinen liikuntapolitiikan toimeenpanija ja esimerkiksi liikuntajärjestöjen tukija. Lisäksi liikunta- paikkarakentamisen tuki on ohjannut vaatimustasoa ja laatua.

Liikuntaan ja urheiluun liittyvän viestinnän kokonaisvolyyymia ei voitu arvioida lähteiden puutteen vuoksi. Uutisaineistojen perusteella mediaoikeudet tuottivat suomalaisille sarjoille ja liigoille vähintään arviolta noin 35 miljoonaa euroa.

Loppukäyttäjille tulevien palvelujen ja tavaroiden tuottajina keskeisiä toimijoita ovat yritykset, kunnat sekä järjestökenttä. Kuluttajia palvelevien yritysten toiminnan volyymi on kolme miljardia euroa. Lukuun sisältyvät liikunnan palvelujen, liikuntavälineiden, -vaatteiden ja -jalkineiden kauppa. Todellinen summa lieenee pienempi päällekkäisyyksien vuoksi. Kuntien osuus oli 1,4 miljardia euroa, johon sisältyvät liikuntapalvelujen lisäksi peruskoulujen ja lukioden liikunnanopetus.

Seurojen, lajiliittojen ja muiden järjestöjen sekä ammattiurheilun yhteenlaskettu volyymi on 1,2 miljardia euroa. Seurojen talouden laajuus on arvioitu aiempaa pienemmäksi laskutavan tarkentamisen vuoksi. Seurojen, lajiliittojen ja liigojen toiminta näyttää kaupallistuvan ja ammatillistuvan kuitenkin kansainvälisesti vertailtuna maltillisesti. Ylimpien sarjatasojen yhdistettyjen joukkueiden toiminta on yleensä tappiollista, joten niiden toimintaa on ohjannut enemmän urheilullinen kuin taloudellinen menestys.

Tarkasteluvuonna veikkaustuottoja ei enää käytetty liikunnan rahoitukseen. Urheiluveikkaus muodosti silti merkittävän osan kotitalouksien kulutuksesta. Sen kokonaismäärä oli Veikkauksen keräämien tuottojen ja ulkomaisten vedonlyöntipalvelujen käytön perusteella noin 180 miljoonaa euroa.

Liikuntasektorin työllistävä vaikutus oli vuonna 2024 noin 27 000 henkilötyövuotta. Vuoteen 2018 verrattuna luku on kasvanut yli 3 000 henkilötyövuotta. Liikunta-alan yritysten toiminnasta kertyi hieman yli puolet henkilötyövuosista. Suurimpien alan yritysten liikevaihto kasvoi, mutta niiden työntekijämäärä pieneni. Työntekijät ovat joutuneet perustamaan omia yrityksiään, jotka työllistävät heidät usein osa-aikaisesti. Urheilu- ja liikuntakoulutusta tarjoavien yritysten henkilötyövuosimäärä oli keksimäärin 0,3.

Liikkumattomuuden kansantaloudellisen merkityksen kansainvälinen tutkimus on keskittynyt liikkumattomuuden suoriin kustannuksiin. Suomessa on tarkasteltu laajemmin myös epäsuoria kustannusvaikutuksia.

Väestön ikääntyminen yhdistyneenä vähäiseen liikuntaan luo talouspainetta sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Tämän vuoksi tarvitaan lisää tietoa sekä liikkumattomuuden suorista että epäsuorista talousvaikutuksista. Kehitteillä tai arvioitavina on elintapaohjauksen toimintamalleja, jotka perustuvat tieteelliseen näyttöön. Mallit jäävät kuitenkin usein piloteiksi. Sen vuoksi liikkumattomuuden ja siihen vaikuttamisen talousvaikutuksia ei pystytäkään uskottavasti todentamaan.

1

Johdanto: miksi tutkia liikunnan taloutta?

Timo Ala-Vähälä

TALOUTTA EI VOI SIVUUTTAA, kun arvioidaan liikunnan ja urheilun yhteiskunnallista merkitystä. Liikunnan talouden volyymi on arviolta kaksi prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta ja se on merkittävä työllistäjä. Terveystaloudellisesti tarkasteltuna fyysinen aktiivisuus edistää toimintakykyä ja vähentää sairastavuutta, millä on oma kansantaloudellinen merkityksensä.

Ihmisten liikuntaharrastukseen vaikuttavat käytettävissä olevat tulot ja muut voimavarat. Tämä tulee esiin tarkasteltaessa kotitalouksien liikuntaan kohdistamaa kulutusta tuloluokittain. Liikunta ja hyvinvointi ovat vuorovaikutuksessa keskenään: fyysinen aktiivisuus edistää terveyttä ja hyvinvointia, jotka antavat voimavaroja harrastaa liikuntaa.

Liikunnan ja urheilun taloudella on omat erityispiirteensä. Huippu-urheilu on kaupallista toimintaa, ja etenkin joukkuelajeissa huippuseurat on eriytetty omiksi yhtiöikseen. Huippu-urheilussa vallitsee jännite urheilullisen ja taloudellisen menestyksen välillä. Eurooppalaisen urheilun liiketoimintalogiikka poikkeaa Pohjois-Amerikassa käytetystä.

Suomessa liikunta- ja urheilujärjestelmä tukeutuu vahvasti vapaaehtoistyöhön, jonka arvosta voidaan tehdä laskelmia, mutta raha ei kuitenkaan liiku toiminnassa – vapaaehtoiset lahjoittavat työpanostaan liikunnan ja urheilun organisaatioille. Omanlaista vapaaehtoistyötä tekevät kilpaurheilun harrastajat. Heidän harrastuksensa mahdollistaa kilpaurheiluinstituutioiden olemassaolon: ilman harrastajia ei olisi ammattilaisia.

Liikunnan ja urheilun ja toisaalta liikunta ja urheilun talouden piirit eivät ole yhteneviä. Osa liikunnasta on taloudellisen toiminnan ulkopuolella. Kilpaurheilu on puolestaan perustana muulle taloudelliselle toiminnalle: urheiluviestinnälle ja viihteelle, veikkaukselle ja vedonlyönnille.

Liikunnan talous 2024 -selvitys tarjoaa oman näkökulmansa liikuntapoliittisen keskusteluun. Liikunnan keskeiset rahavirrat hahmottamalla on mahdollista pohdita, millaisten tahojen tai toimijoiden varassa liikunta ja urheilu toimivat. Liikunnan terveystaloudellisten vaikutusten mekaniikan parempi tuntemus auttaa täsmentämään tiedontarpeita ja suunnittelemaan vaikuttavampia liikuntainterventioita.

Tämä selvitys käsittelee liikunnan ja urheilun talouden volyymia vuonna 2024. Raporttiin sisältyy sekä vuoteen 2024 sidottu poikkileikkaus että ajallista vertailua. Samalla tarkastellaan rahavirtojen luonnetta liikunnan ja urheilun eri osa-alueilla. Tällöin kohteena ovat esimerkiksi kotitalouksien kulutuksen sisältö sekä urheiluseurojen ja järjestöjen taloudellinen toiminta. Arviointi kohdistuu myös liikunnan ja urheilun työllistävään vaikutukseen. Tutkimuskirjallisuuden pohjalta pohditaan liikunnallisen elämäntavan vaikutusta väestön terveyteen ja hyvinvointiin sekä liikunnan terveystaloudellisia kerrannaisvaikutuksia. Liikunnan talouden tarkempi raja-alue käydään lävitse luvussa 2.

Selvitys perustuu pääosin eri lähteistä koottavissa olevaan valmiiseen tietoon. Keskeisiä lähteitä ovat viralliset tilastot, tutkimukset ja selvitykset.

Raportti on kolmas esitys liikunnan taloudesta Suomessa, edelliset ovat vuosilta 2005 (Ala-Vähälä 2008) ja 2018 (Ala-Vähälä & al. 2021). Aiempien selvitysten tapaan talouden volyymia tarkastellaan kahdesta näkökulmasta: 1. ostaja tai rahoittaja ja 2. myyjä tai palvelun tarjoaja. Jos käytössä olisivat täydelliset tilastotiedot, niin laskelmien pitäisi johtaa samaan lopputulokseen. Tällöin tavaroiden ja palvelujen myynnin kokonaismäärä vastaisi ostojen ja muiden hankintojen kokonaismäärää. Käytännössä tulokset ovat epätarkempia, koska tilastot eivät ole kattavia eivätkä yhteismitallisia. Kahdella tarkastelutavalla voi kuitenkin ”haarukoida” liikunnan talouden kokonaislaajuutta. Raportti esittelee lyhyesti myös satelliittikirjanpidon järjestelmää, joka mahdollistaisi tarkemman analyysin.

Raportin sisällön ovat ideoineet kirjoittajat yhdessä. Tekstejä on käyty yhdessä lävitse kokoamistyön eri vaiheissa, mutta jokaisella luvulla on vastuukirjoittajansa. Timo Ala-Vähälä vastaa luvuista 1 (johdanto), 2 (taustaa), 6 (julkinen sektori), 7 (yksityinen sektori ja kotitaloudet), 10 (liikunnan talouden kokonaisvolyyymi) ja yhteenvetoluvusta. Jarmo Mäkinen on kirjoittanut luvut 3 (seurat) ja 4 (lajiliitot ja järjestöt). Jari Lämsän vastuulla on viides luku (ammattaurheilu). Hannes Penttilä on laatinut luvun 8 (urheilumedia). Milla Pelttonen on kirjoittanut liikunnan taloudellisia vaikutuksia käsittelevän yhdeksännen luvun.

Lähteet

Ala-Vähälä, T., Lämsä, J., Mäkinen, J., & Pusa, S. 2021. Liikunnan talous Suomessa vuonna 2018. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä, nro 19.

Ala-Vähälä T. 2008. Liikunnan rahavirrat Suomessa 2005. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:19.

2

Liikunnan ja urheilun talouden tutkimus – eri näkökulmia

Timo Ala-Vähälä

2.1 Liikunnan ja urheilun talouden tutkimuksen historiaa

Liikunnan taloutta on tutkittu sekä mikrotalouden että makrotalouden näkökulmasta. Tarkastelun lähtökoh- tana ovat olleet niin yrityksen taloustiede kuin kulut- tajien kulutuskäyttäytyminen. Liikunnan talouden kokonaisvolyyminä on pyritty selvittämään esimerkiksi satelliittikirjanpidon avulla.

Andreffin mukaan liikunnan ja urheilun¹ talous va- kiintui tutkimuskohteena ja yliopistollisena koulutus- alana Yhdysvalloissa 1950–1960-luvuilla. Euroopassa sama tapahtui 1970–1980-luvuilla (Andreff 2012, 6.) Liikunnan taloustieteiden kehitys ja vakiintumisen liit- tyivät urheilun kaupallistumiseen, jonka myötä liikuntaa ja urheilua alettiin tarkastella markkinoinnin, johtami- sen ja yrityksen taloustieteen näkökulmasta. (Daumann 2023, 35; Desbordes 2020, Heinemann 1995, 20.)

Liikunnan talouden tutkimuksen uranuurtajia oli- vat Rottenbergin (1956) ja Nealen (1964) julkaisut, joiden kohteina olivat ammattimaisen baseball-liigan toiminnan taloudelliset periaatteet. (Daumann 2023, 34; Andreff 2012, 7.) Tutkimuskirjallisuuden mukaan pohjoisamerikkalaisessa järjestelmässä liigojen ja niissä pelaavien joukkueiden toimintaa ohjaa taloudelli- nen menestys ja eurooppalaista järjestelmää enemmän urheilullinen menestys. (Vanplew 2022, 3–4; Dejonghe 2019, 284) Viime vuosikymmeninä pohjoisamerikka- lainen ja eurooppalainen toimintamalli ovat lähenty- neet. Myös eurooppalaiset liigajoukkueet ovat muuttu- neet yrityksiksi, pääsylipputulosten ohella keskeinen osa tuloista koostuu televisiointioikeuksien myynnistä, mai- nos- ja sponsorointituloista sekä oheistuotteiden myyn- nistä (Downward & al. 2009, 196–200.)

Dejonghen mukaan pohjoisamerikkalaisen ja eurooppalaisen urheilukulttuurin ero tulee esiin myös liikunnan talouden tutkimuksessa. Amerikkalai- sessa tutkimusperinteessä liikunnan taloutta tarkastel- laan ensisijaisesti yritystoimintana. Dejonghe puhuu median, kilpaurheilun ja urheilupalvelujen tuotannon kolmiyhteydestä. Eurooppalaisessa näkökulmassa tuo- daan enemmän esiin urheilun ei-kaupallisia elementtejä, kuten julkisen sektorin ja seurojen roolia sekä urhei- lun kansantaloudellista merkitystä. (Dejonghe 2019, 33–34.) Toisaalta myös eurooppalaisessa tutkimuksessa on 1980-luvulta lähtien noussut esiin yrityksen talous- tieteen näkökulma. Urheilun kaupallistuminen on joh- tanut siihen, että liikunnan taloutta tutkitaan esimer- kiksi urheilumenestyksen, pelaajamarkkinoiden, mark-

kinoinnin ja sponsoroinnin näkökulmasta. (Daumann 2023, 23–25, 34–35.)

2.2 Liikunnan ja urheilun talous osana kansantaloutta ja liikunnan satelliittikirjanpitoa

Liikunnan ja urheilun kansantaloudellisen merkityksen arviointi alkoi Euroopassa 1980-luvulla. Englannissa arvio liikunnan ja urheilun taloudellisesta volyymista julkaistiin vuonna 1985 (Dejonghe 2019, 53.) Euroo- pan neuvosto (Conseil de l'Europe) teki 1980-luvulla aloitteen eurooppalaisen tason analyysistä. Tavoitteena oli eritellä rahoituslähteet, ja mihin rahavirrat päätyivät. Ensimmäinen raportti julkaistiin vuonna 1989. Andref- fin arvioi ensimmäisen analyysin tulosten olleen epä- tarkkoja, koska tietojen keruun tavat vaihtelivat maasta toiseen. Rahoituksen määrä saatiin tarkemmin selville, mutta rahavirtojen kohdentuminen jäi avoimemmaksi. Vuonna 1992 julkaistussa raportissa pyrittiin yhden- mukaisuuteen lähettämällä jokaiselle osallistujamaille samat kysymykset. Ongelmana oli edelleenkin se, että kaikissa vastaajamaissa ei ollut riittävästi tilastollista tie- topohjaa analyysin tekemiseksi. (Andreff 2012, 37–38.)

Seuraava askel liikunnan talouden arvioimiseksi oli liikunnan ja urheilun satelliittikirjanpidon kehittämi- nen. Työ käynnistyi eurooppalaisella tasolla 2000-luvun alussa, mutta ensimmäinen liikunnan ja urheilun satel- liittikirjanpito tehtiin Ranskassa jo vuonna 1977 (And- reff 2012, 23). Satelliittikirjanpito on osa kansantalou- den tilinpidon järjestelmää. Sen tehtävänä on kuvata jonkin yhteiskunnan osa-alueen rahavirrat ja toiminnan volyymi täsmällisin luvuin. Satelliittikirjanpito nou- dattaa kansantalouden kirjanpidon yleisiä periaatteita, mutta se vaatii toteutuakseen täydentäviä analyyseja tai tiedonkeruita. Satelliittikirjanpitoa tarvitaan yhteiskun- nan osa-alueilla, joiden toiminta ylittää kansantalouden kirjanpidon normaalit sektorirajat. (Dejonghe 2019, 57; Ahlert 2013,2; *The Use of Sport Satellite Accounts for Policy Purposes* 2010, 2.)

Liikunnan ja urheilun satelliittikirjanpito edellyttää kohdealueen tarkkaa rajausta: on määriteltävä tyhjettä- västi liikunnan ja urheilun piiriin kuuluvat taloudellisen toiminnan osa-alueet. Tämä on myös satelliittikirjanpi- don ongelmakohta, sillä kansantaloutta kuvaavat tilastot eivät rajaa tarkasti liikunnan ja urheilun alaa. Satelliitti- kirjanpidossa rahavirtojen analyysi tarkoittaa kunnian- himoisillaan sitä, että kaikilta teollisuudenaloilta poi- mitaan esiin ne tavara- ja palveluvirrat, jotka päätyvät

¹ Liikunnan ja urheilun talouden englanninkielinen vastine on *economy of sport*, ranskan kielessä vastaavasti *l'economie du sport*, saksaksi *Sportökonomie* ja hollanniksi *sporteconomie*. Kun seuraavassa viitataan näissä maissa tehtyihin tutkimuksiin ja raportteihin, niin "sport" käännetään termiksi "liikunta ja urheilu", koska käsite "sport" kattaa sekä liikuntaan että urheiluun liittyviä merkityksiä. On kuitenkin muistettava, että joissain maissa liikunnan talouden tutkimus painottuu voimakkaasti nimenomaan urheiluun.

liikunnan ja urheilun käyttöön. Tällöin mukaan laske-
taan se lisäarvo, joka tuotteelle tulee tuotantoprosessin
eri vaiheissa. Analyysi selvittää myös mille tahoille tava-
rat ja palvelut päätyvät, ja ketkä maksavat lopputuotteet.
(Ahlert 2013, 8–9.) Andreffin mukaan tietojen keruu
on hankalaa, koska eri teollisuudenalojen tiedoista ei voi
päättellä, mikä osa niiden tuotannosta päättyy liikunnan
ja urheilun alalle. (Andreff 2012, 22–23.)

Euroopan komissio otti 2000-luvun alussa tavoit-
teekseen edistää liikunnan satelliittikirjanpitoa unio-
nin alueella. (Kokolakakis & Kleissner 2025, 20–21.)
Vuonna 2007 julkaistun *Liikunnan ja urheilun valkois-
en kirjan* mukaan niitä koskevan päätöksenteon pitää
perustua luotettavaan tietopohjaan, joka mahdollis-
taa strategisen suunnittelun ja poliittisen päätöksen-
teon. Sen vuoksi komissio alkoi kehittää eurooppa-
laista tilastollista toimintatapaa, joka mittaisi liikun-
nan ja urheilun taloudellista vaikutusta. Tavoitteena
oli, että jäsenvaltiot ottaisivat metodin käyttöönsä kan-
sallisissa kansantalouden tilinpidossa, ja pitkän täh-
täimen tavoitteena oli luoda eurooppalainen liikunnan
ja urheilun satelliittikirjanpito. (European Commission
2007.) Komissio toisti nämä tavoitteet vuonna 2011
julkaistussa tiedonannossa *Communication on Sport*.
(European Commission 2011, 12.)

Satelliittikirjanpidon suunnittelu oli käynnistynyt jo
ennen vuoden 2007 liikunnan ja urheilun valkoista kir-
jaa. Vuonna 2006 komissio oli perustanut työryhmän
selvittämään liikuntaan ja urheiluun liittyvää taloude-
llista toimintaa. Työryhmä tuotti liikunnan ja urheilun ti-
lastollisen rajauksen, eli *liikunnan talouden Vilnan mää-
ritelmän* (Vilnius definition of sport). Sen ensimmäinen
versio julkaistiin vuonna 2007. Kolmas uudistettu ver-
sio on vuodelta 2025 (European Commission 2025).
Määritelmä on käytännössä luettelo niistä kansantalou-
den kirjanpitoon kuuluvista tilastoluokista, joiden kat-
sotaan kuuluvan liikunnan satelliittikirjanpidon piiriin.

Osana satelliittikirjanpidon kehittämistä Euroopan
komission asettama *Urheilun, terveyden ja osallisuuden
asiantuntijaryhmä* (Expert Group Sport Health Partici-
pation) on julkaissut ohjeiston satelliittikirjanpidon laa-
timiseksi (Panagouelas & Kokolakakis 2012). Ohjeisto
kuvaava kirjanpidon esittämisen panos-tuotos-analyysina,
jossa käydään toimialoittain tai tuoteryhmittäin lävitse,
miten yritykset ja muut toimijat tarjoavat tavaroita ja
palveluja eri tahoille, välikäyttöön toisille toimijoille ja
loppukäyttöön kuluttajille. Vastaavasti jokaisen tavar-

ja palvelun osalta voidaan selvittää, miltä talouden sek-
toreilta kootuista välituotteista ja palveluista kulutta-
jien tarjolle tuleva tuote koostuu. Panos-tuotos-analyysi
voi koskea koko kansantaloutta tai sitä voidaan soveltaa
myös jonkin toimialan satelliittikirjanpitoon.

Panos-tuotos-analyysin tavoitteena on jäljittää kaikki
ne talouden alat, jotka osallistuvat liikuntavälineiden,
liikuntakiinteistöjen ja liikunnan palvelujen tuottami-
seen. Tämän takia tarkastelun piiriin tulee hyvin laaja
piiri talouden toimialoja maataloudesta eri teollisuus-
denaloihin ja erityyppisiin palveluihin. Komission vii-
meinen ohjeistus satelliittikirjanpidon laatimiseksi, lii-
kunnan talouden Vilnan määritelmä (Vilnius definition
3.0) listaa noin 30 toimialaa², joiden piirissä on liikun-
taan ja urheiluun liittyvää tavaroiden ja palvelujen tuo-
tantoa.

Vilnan määritelmien kolmen eri version pohjalta on
tuotettu kolme katsausta liikunnan ja urheilun talouden
volyyymista Euroopan unionin jäsenmaissa:

1. vuonna 2012³, pohjana vuoden 2005 tilastot ja vuo-
den 2007 määritelmä,
2. vuonna 2016⁴, pohjana vuoden 2012 tilastot ja vuo-
den 2013⁵ uudistettu määritelmä,
3. vuonna 2025⁶ vuoden 2019 tietojen ja samana
vuonna uudistettujen rajausten pohjalta. (Kokola-
kakis & Kleissner 2025, 9.)

Nämä kolme yhteenvedoa sisältävät tietoja myös
maista, joissa ei varsinaista satelliittikirjanpitoa ole
tehty. Vilnan rajauksen uudistamista pohtinut työ-
ryhmä arvioi vuonna 2025 satelliittikirjanpitojen tilan-
netta Euroopan unionin jäsenmaissa. (Kokolakakis &
al. 2025). Raportin mukaan yhdeksän jäsenmaata (mm.
Itävalta ja Saksa) tuottivat säännöllisesti liikunnan ja
urheilun satelliittikirjanpidon. Viisi maata (mm. Bel-
gia ja Hollanti) on tuottanut kirjanpidon, mutta niillä
ei nyt ollut sellaiseen resursseja. Satelliittikirjanpito oli
tekeillä kahdessa maassa (Unkari ja Kreikka). Seitse-
mässä maassa oli kiinnostusta satelliittikirjanpitoon,
mutta niillä ei ollut sopivia asiantuntijoita tai resursseja
satelliittikirjanpidon tekemiseen. Tähän ryhmään luet-
tiin esimerkiksi Suomi. Seitsemällä maalla ei ollut poliit-
tisia intressejä satelliittikirjanpidon laatimiseen. Näiden
maiden joukkoon kuului esimerkiksi Ranska, joka toi-
saalta on ollut eräs tienraivaaja satelliittikirjanpitojen
alalla. EU:n ulkopuolisista maista myös Sveitsi on teh-
nyt liikunnan satelliittikirjanpidon, samoin Iso-Britan-
nia EU-eronsa jälkeen.

² Toimialojen määrä riippuu siitä, miten yksityiskohtaista luokittelua käytetään. Kun toimialat luokitellaan kahden numeron tarkkuudella, luokkia on
hieman yli 30. Kunkin luokan sisällä on sekä liikunnan ja urheilun piiriin kuuluvia alaluokkia että niiden ulkopuolelle jääviä luokkia.

³ European Commission 2012.

⁴ European Commission 2016.

⁵ Vuonna 2013 julkistetun dokumentin päiväys löytyy dokumentin web-osoitteesta, ei varsinaisesta dokumentista.

⁶ Kokolakakis, T. & Kleissner, A. 2025.

2.3 Liikunnan ja urheilun talouden rajaus

Liikunnan ja urheilun talouden rajauksen liittyy kaksi teemaa. Ensinnäkin se, mitä tarkoitetaan liikunnalla ja urheilulla. Toiseksi on määriteltävä, mitkä seikat kuuluvat liikunnan ja urheilun talouden tutkimuksen piiriin. Kyse ei ole samoista asioista, sillä kaikkiin liikunnan piiriin kuuluvien asioiden ei liity taloudellista toimintaa. Toisaalta liikunnan talous kattaa asioita, jotka ulottuvat liikunnan ja urheilun ulkopuolelle, vaikka liikunta ja urheilu ne mahdollistavatkin, kuten urheiluvedonlöynnin.

Liikunnan talouden aiemmassa raportissa (Ala-Vähälä 2008) tehtiin lyhyt tutkimuskirjallisuuden perustuva katsaus liikunnan ja urheilun rajauksista. Siinä liikunta ja urheilu yhdistettiin vapaa-aikaan, sen tavoitteet liittyivät kilpailamiseen, liikunnan iloon, virkistytymiseen ja terveyden edistämiseen. Liikunnaksi ei laskettu ruumiillista työtä. Kirjallisuudesta nousi myös esiin liikunnan rajauksen yhteys kulttuuriin ja käsitteen laajeneminen historian kuluessa. Kulttuurisidonnaisuus tulee esiin myös myöhemmässä kirjallisuudessa. Amerikkalaisen ja eurooppalaisen urheilukulttuurin eroavuus toisistaan näkyy myös tutkimusperinteessä. Amerikkalaisessa perinteessä liikunnan ja urheilun tutkimuksen kohteena on valtaosin kaupallinen huippu-urheilu ja siihen liittyvät mediasuhteet sekä muu kaupallinen toiminta, kuten sponsorointi, mainostulot ja oheistuotteiden myynti. Eurooppalaisessa tutkimusperinteessä on suurempi paino seuratoiminnalla ja urheilun yhteisöllisellä merkityksellä. (Dejonghe 2019, 31–32.)

Taloudellisella toiminnalla on oltava mitattavissa oleva taloudellinen arvo. Helpointa on siis rajata taloudellinen toiminta aktiviteetteihin, joissa tavaroita ja palveluita vaihdetaan rahaa vastaan. Toisaalta liikunnan ja urheilun piiriin kuuluu toimintaa, joihin ei liity rahan käyttöä, kuten liikuntaseuroissa tapahtuva vapaaehtoistyö. Vapaaehtoistyön merkitystä voi arvioida pohtimalla, miten paljon vastaavan työn tekeminen palkkatyönä maksaisi. Vapaaehtoistoimintaa ja palkallista työtä ei kuitenkaan voi suoraan rinnastaa toisiinsa: jos vapaaehtoistyö loppuisi, ja kaikista seuran palveluista pitäisi maksaa, palvelujen määrä todennäköisesti laskisi selkeälle tasolle, jossa maksajia löytyisi. Tutkijoista Andreff laskee vapaaehtoistyön liikunnan talouteen mukaan ja määrittelee sen kotitalouksien urheiluseuroille antamaksi avustukseksi. (Andreff 2012, 22.) Vapaaehtoistyöllä on siis taloudellinen arvonsa, mutta sen määrittelyllä on omat ongelmansa.

Liikunnan talouden rajaukseen vaikuttaa luonnollisesti olennaisesti se, minkä tyyppisestä tutkimuksesta on kyse. Jos tutkitaan huippu-urheilun taloutta, kohteena on liigojen, urheilun suur tapahtumien ja vastaa-

van toiminnan talous, ja urheilu rajataan hyvin kapeasti. Jos tahdotaan luoda kokonaiskuva liikunnan ja urheilun taloudesta, rajaus on huomattavasti laajempi ja myös ongelmallisempi.

Andreff avaa kysymystä tutkimuksen luonteesta teke- mällä erottelun liikunnan ja urheilun talouden (l'economie du sport) ja liikunnan ja urheilun taloustieteiden (la sports economics) kesken. Ensin mainittu analysoi liikunnan ja urheilun mahdollistavia rahavirtoja. Liikunnan ja urheilun taloustieteissä puolestaan sovelletaan taloustieteiden metodeja liikunnan ja urheilun eri ilmiöiden tarkasteluun. Edellinen edustaa makrotaloudellista näkökulmaa, liikuntaa ja urheilua tarkastellaan osana kansantaloutta. Jälkimmäinen tarkastelee yleensä yrityksen taloustieteen tai mikrotalouden piiriin kuuluvia ilmiöitä: esimerkiksi urheilujoukkueiden toimintaa tai kuluttajien käyttäytymistä. (Andreff 2012, 5–6, 16.) Jälkimmäistä tarkastelutapaa kuvaa esimerkiksi Daumann, jonka mukaan liikunnan ja urheilun taloustiede (Sportökonomie) on yrityksen taloustieteen ja kansantaloustieteen metodien soveltamista liikunnan ja urheilun alalla. (Daumann 2023, 20.)

Daumann esittelee Heinemanniin tukeutuen neljä kriteeriä urheilulle ja liikunnalle: niihin liittyy (1) ruumiillinen liikkuminen, (2) suoritusten vertailu, (3) urheilulajikohtainen säännöstö ja (4) tuottamattomuus (Unproduktivität), eli se että liikuntaa tai urheilua harastetaan sen itsensä vuoksi, ei jonkin asian tuottamiseksi. Daumannin mukaan näissä kaikissa kriteereissä on ongelmansa. Joihinkin urheilulajeihin, kuten shakkiin, ei liity ruumiillista liikettä, eivätkä läheskään kaikki liikuntamuodot ole kilpailullisia eikä niillä ole laadittuja sääntöjä. Lisäksi urheilun kaupallistuminen on tehnyt osasta urheilua kaupallisia tuotteita. (Daumann 2023, 21.) Lisäksi liikunnan ja urheilun talouden piiri on varsinaista liikuntaa ja urheilua laajempi. Kirjallisuudessa tehdään jaottelu aktiiviseen ja passiiviseen liikuntaan. Aktiivinen liikunta tarkoittaa osallistumista kilpailuun tai muuta henkilökohtaista liikkumista. Passiivista liikuntaa on esimerkiksi urheilukilpailun seuraaminen tai osallistuminen urheiluvedonlyöntiin. (Ks. esim. Daumann 2023, 38; Deutscher & al. 2016, 9.)

Liikunnan ja urheilun satelliittikirjanpito vaatii siis kohteen tarkkaa rajaamista siten, että tarkastelun piiriin tulevat ne tilastoluokat, joiden piirissä on liikuntaa ja urheiluun liittyvää taloudellista toimintaa. Vilnian määritelmän ensimmäisessä ja toisessa versiossa (Vilnius Definition 1.1 ja 2.0) liikunnan ja urheilun talous sisälsi kolme sisäkkäistä piiriä: kaikkein kapein määritelmä kattoi yritykset, jotka tarjosivat urheiluun ja liikuntaan liittyviä palveluja. Seuraavaa piiriä kutsuttiin liikunnan ja urheilun kapeaksi rajaukseksi. Sen piiriin

kuuluvat kaikki tuotteet ja palvelut, jotka olivat välttämättömiä liikunnan ja/tai urheilun harrastamiselle. Liikunnan ja urheilun talouden laajin raja-alue sisälsi kaikki edellä mainitut tilastoluokat ja niiden lisäksi kaikki sellaiset tuotteet ja palvelut, joilla oli suora tai epäsuora kytkentä liikuntaan ja urheiluun, mutta jotka eivät itsessään välttämättä olleet liikuntaa tai urheilua.

Panos-tuotos-analyysin näkökulmasta kapean määritelmän piiriin kuuluvat tuotteet ja palvelut olivat panoksia, jotka mahdollistivat liikunnan ja urheilun: urheilujalkine mahdollistaa juoksemisen tai pelaamisen, ja personal trainer -ohjaus mahdollistaa systemaattisen treenaamisen. Laajan määritelmän piiriin kuului tämän lisäksi toiminta, jonka liikunta ja urheilu mahdollistivat. Tällöin liikuntaan ja urheiluun liittyvä toiminta oli panoksen roolissa eli mahdollisti esimerkiksi urheiluun liittyvän viestinnän ja vedonlyönnin.

Vilnan määritelmän kolmannessa versiossa liikunnan piiriin kuuluva taloudellinen toiminta jaotellaan kahden ryhmään – liikunnalle ja urheilulle luonteenomaisiin (characteristic) tuotteisiin ja liitännäisiin (connected) tuotteisiin. Vastaavan tyyppistä jaoteltua sovelletaan Euroopan Unionissa myös matkailun ja ympäristön satelliittikirjanpitoon. Luonteenomaisia tuotteita ja palveluita ovat esimerkiksi liikunnan ja urheilun palvelut ja

lasten liikunnanopetus. Uusi määritelmä sisältää myös toisen jaottelun: liikunnan ja urheilun piiriin kuuluvat asiat voidaan luokitella joko aktiiviseksi tai passiiviseksi liikunnaksi. Passiivisen liikunnan talouden piiriin kuuluva toiminta perustuu liikuntaan ja urheiluun, mutta tuotteen tai palvelun ostaja ei itse liiku, vaan esimerkiksi seuraa urheilukilpailua televisiosta tai katsomosta. Jotkin liikunnan talouden piiriin kuuluvat asiat voivat kuulua sekä aktiivisen että passiivisen liikunnan piiriin. Siten liikuntavaatteita myydään sekä aktiivisille että passiivisille liikkujille. (European Commission 2025, 1.)

2.4 Liikunnan ja urheilun talouden raja-alue ja tutkimustapa tässä selvityksessä

Ala-Vähälä (2008) jakaa liikunnan talouden neljään luokkaan ensinnäkin sen mukaan, onko kyse kilpailullisesti suuntautuneesta toiminnasta vai ei-kilpailullisesta toiminnasta. Toisena jaotteluperusteena on toiminnan tavoitteellisuuden aste: onko kyse systemaattisesta, tavoiteohjautuneesta toiminnasta vai vapaamuotoisemmasta harrastamisesta. (Taulukko 1.) Luokittelu auttaa ymmärtämään, miten eri harrastajat ylläpitävät liikunnan taloutta. Käytännössä eri kenttien väliset rajat ovat hämärä. Esimerkiksi kilpaurheilusta ei voi aina sanoa, miltä osin se on systemaattista ja tavoiteorientoitunutta,

Taulukko 1. Liikunnan talouden neljä kenttää

	Kilpailullinen	Ei-kilpailullinen
Systemaattinen, tavoite-orientoitunut, osin ammattimainen	Huippu-urheilu, ammattiurheilu (ml. suurkilpailut, televisointi). <i>Valtaosin rahatalouden piirissä.</i> <i>Urheilijoille maksetaan palkkaa tai palkkioita.</i> <i>Huippu-urheilu luo pohjan/perustan "liikuntaviihteelle" ja muulle tiedonvälitykselle (televisiointi, urheilulehdet, verkkosivut, vedonlyönti).</i> <i>Osallistuminen voi olla aktiivista (kilpailuun osallistuminen) tai passiivista (kilpailun seuraaminen).</i>	Tavoitteellinen kuntourheilu, treenaaminen (ml. osallistuminen massatapahtumiin, kuten maratonjuoksuihin), koululiikunta. <i>Rahatalouden piirissä</i> <i>Liikkujat maksavat itse harrastuksensa, ostavat vaatteensa ja varusteensa sekä mahdolliset ohjaus- ja valmennuspalvelut</i> <i>Systemaattinen ja tavoiteorientoitunut liikunnan harrastaminen rahoittaa kuntosaleja, ohjauspalveluja sekä liikkujille tarkoitettujen vaatteiden, varusteiden, ravinteiden ja vastaavien tuotteiden tuotantoa ja kauppaa.</i> <i>Koululiikunnan voi laskea tähän ryhmään siinä mielessä, että sitä ohjaavat opetukselle asetetut tavoitteet, ja liikuntaa ohjaavat koulutetut opettajat.</i>
Vapaa-ajan harrastus	Harrastus-urheilu, alasarjat, muu kilpaurheilun harrastaminen ei-ammattimaisella tasolla, suuri osa lasten ja nuorten seuratoiminnasta. <i>Merkittäviltä osin urheiluseurojen järjestämää toimintaa.</i> <i>Osin rahatalouden piirissä, osin sen ulkopuolella (vapaehtoistyö)</i> <i>Liikunnan harrastajat maksavat itse harrastuksensa.</i> <i>Julkinen sektori tukee seuroja ja tarjoaa liikuntapaikkoja.</i> <i>Tukee osaltaan liikuntavälineiden ja varusteiden sekä palvelujen tuottamista ja tarjontaa.</i>	Vapaa-ajan liikuntaharrastus, jolla ei kilpailullisia tavoitteita, eikä suoritusavoitteita, esim. kevyt kuntourheilu ja liikuntamatkailu. <i>Osin rahatalouden piirissä (kaupallisten liikuntapalvelujen käyttö, liikuntamatkailu), osin sen ulkopuolella (seurojen järjestämät tapahtumat, vapaa ulkoilu, muu vapaamuotoinen harrastaminen, työmatkaliikunta ja vastaava arkiliikunta, kun kyse ei ole palkkatyöstä).</i> <i>Tukee osaltaan liikuntavälineiden ja varusteiden sekä palvelujen tuottamista ja tarjontaa.</i>

ja missä määrin kyse on vapaa-ajan harrastuksesta. Nuorten urheilujoukkueissa osalle kyse on tavoiteorien-toituneesta toiminnasta, toiset ovat mukana harrastajamaisemmin.

Taulukko tuo kuitenkin esiin sen, että liikunnan talouden toimintaperiaatteet vaihtelevan sen mukaan, miten harrastus nelikentälle sijoittuu. Liikunnan harrastaja voi luonnollisesti toimia usealla kentällä: seurata televisiosta huippu-urheilua (systemaattinen, kilpailullinen toiminta), osallistua maratonjuoksuun ilman voittamisen tavoitetta ja treenata sitä varten systemaattisesti (systemaattinen, mutta ei-kilpailullinen toiminta), tukea lapsen liikuntaharrastusta tekemällä satunnaisesti talkootyötä joukkueen hyväksi (kilpailullinen, ei-systemaattinen toiminta) ja matkustamalla satunnaisesti hiihtokeskukseen laskettelemaan (ei-kilpailullinen, ei-systemaattinen toiminta).

Nelikentän pohjalta liikunnan ja urheilun voi tiivistää tarkoittavan terveys- ja kuntoliikuntaa sekä kilpa- ja huippu-urheilua, mutta myös jossain määrin arkiliikuntaa. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät esimerkiksi taiteen piiriin kuuluva liikunta, kuten tanssi sekä ruumiillinen työ. Rajausta vastaa paljolti aikaisempien selvitysten käytäntöä (Ala-Vähälä & al. 2021, Ala-Vähälä 2008).

Edellä esitetty nelikenttä kuvaa aktiivista liikuntaa ja urheilua, mutta ulkopuolelle jää passiivinen liikuntapalvelujen kuluttaminen, kuten urheilun seuraaminen sekä veikkaus ja vedonlyönti. Nelikentästä voi kuitenkin päätellä, että nämä kytkeytyvät nelikentän vasempaan yläkulmaan: systemaattiseen ja tavoiteohjautuneeseen ja samalla kilpailulliseen urheilutoimintaan.

Taloudella tarkoitetaan tässä yhteydessä ihmisten ja instituutioiden välistä kanssakäymistä, joka liittyy hyödykkeiden tuotantoon, jakeluun tai kulutukseen, ja jossa vaihdon välineenä käytetään rahaa. Liikunnan talouden ala on liikkumista laajempi ilmiö: sen piiriin kuuluvat liikuntavälineiden ja -vaatteiden valmistus ja kauppa sekä erilaiset liikuntaan liittyvät palvelut. Liikunnan talouden piiriin voidaan lukea myös liikunnan ammattilaisten koulutus. Urheiluseuratoimintaan liittyy olennaisesti vapaaehtoistyö, jolla on oma rahallinen arvonsa, vaikka työstä ei maksettaisi palkkaa. Sen vuoksi raporttiin sisältyy myös arvio palkattoman työn määrästä.

Seuraavissa luvuissa tehtävässä analyysissä liikunnan ja urheilun talouden piiriin kootaan talouden osa-alueet, joiden olemassaolo perustuu liikuntaan ja urheiluun, kuten kilpa- ja huippu-urheilu sekä seuratoiminta, liikuntavälineiden kauppa, liikkujille ja urheilijoille tarkoitetut palvelut, liikunnan koulutus, liikunnan ja urheilun infrastruktuuri (liikuntapaikat, stadionit ym.), alan viestintä (televisiointioikeudet, urheilukanavat, leh-

det), liikunta- ja urheilutapahtumat sekä liikuntaan liittyvä vedonlyönti. Mukaan otetaan siis sekä liikunnan ja urheilun mahdollistavat panokset (liikuntavarusteet, liikunnan palvelut ym.) että liikunnan ja huippu-urheilun olemassaoloon perustuva toiminta, kuten liikuntaan liittyvä viestintä ja viihdeteollisuus sekä urheiluvedonlyönti.

Liikunnan talouden keskeisiä toimijoita ovat palvelujen tarjoajien ja tuottajien roolissa urheiluseurat ja järjestöt, liikunta-, urheilu- ja viihdepalveluja tarjoavat yritykset sekä kunnat, jotka ylläpitävät liikuntatiloja, tarjoavat ohjausta ja neuvontaa sekä vastaavat perus- ja lukioasteen liikunnanopetuksesta. Liikunnan keskeisiä rahoittajia ja kuluttajia ovat ensinnäkin valtio ja kunnat, joilla on rooli sekä tuottajana että rahoittajana. Yritykset sponsoroivat etenkin urheilua, rahoittavat työpaikkaliikuntaa ja tuottavat liikuntapalveluja. Kotitaloudet ostavat liikuntavälineitä ja -palveluja, kuluttavat urheilun viihdepalveluita sekä maksavat liikunta- ja urheiluseurojen jäsenmaksuja.

Valtion ja kuntien osalta selvitetään liikunnan ja urheilun investoinnit ja käyttötalous sekä tuet alan toimijoille. Kotitalouksien osalta tarkastelussa on liikuntaan ja urheiluun kohdistuva kulutus. Kun yksityistä sektoria tarkastellaan rahoituksen näkökulmasta, selvitetään liikuntaan kohdistuva sponsorointi. Tavaroiden ja palvelujen tarjonnan näkökulmasta selvityksen kohteena ovat muun muassa liikunta- ja urheiluvälineiden myynti sekä liikuntapalvelujen (esimerkiksi kuntosalit, personal training, laskettelukeskukset jne.) tarjonta.

Liikuntaan liittyvää viestintää tarkastellaan kolmesta näkökulmasta: ensinnäkin luodaan yleiskuva liikunnan viestinnän nykytilanteesta (televisio, internet, lehdet, monikanavainen viestintä). Toiseksi selvitetään lähteiden tarjoamissa rajoissa, miten paljon kuluttajat käyttävät rahaa viestintäpalvelujen ostamiseen. Kolmanneksi arvioidaan, miten eri viestimet rahoittavat urheilua esimerkiksi televisiointioikeusmaksuin.

Edellä esitetyn nelikentän ulkopuolelle sijoittuu kysymys siitä, mitä kansantaloudellisia vaikutuksia liikunnalla tai liian vähäisellä liikunnalla on kansantaloudelle. Tässä tutkimusperinteessä arvioidaan, miten liikunnan terveyshyödyt ja vähäisen liikunnan tuottamat terveyshaitat tuottavat kuluja tai tulojen menetyksiä yhteiskunnan eri osa-alueille. Aihetta on tutkittu 1970-luvulta lähtien. Pratt & al. (2014) tekemän systemaattisen tietokantakatsauksen mukaan vuosien 1980-luvulta julkaisuuhetkeen mennessä oli julkaistu 147 tieteellistä artikkelia fyysisestä aktiivisuudesta ja sen talousvaikutuksista. Tarkemmin rajaten löytyi 39 artikkelia, joissa arviointiin vähäisen liikunnan yhteiskunnalle aiheuttamaa taloudellista rasitusta. (Pratt & al., 2014.) Ding &

al. (2017) paikansivat tutkimusyhteenvedossaan 40 tie-teollista artikkelia, jotka käsittelivät vähäisen liikkumisen aiheuttamia suoria ja epäsuoria kuluja yhteiskunnalle. Suomessa UKK-instituutti on tuottanut analyysin vähäisen liikunnan ja paikallaanolon kustannuksista (Vasankari & Kolu, 2018; Kolu & al. 2022).

Tämän tyyppisten analyysien tuloksia ei voi liittää laskelmaan, jossa arvioidaan liikuntaan ja liikkumiseen

liittyvien taloudellisten aktien (palvelujen ja tavaroiden osto ja myynti) kokonaismäärää, sillä kyse on kustannuspaineista tai tulojen menetyksistä muilla kuin liikunnan talouden alueilla. Toisaalta nämä laskelmat tuovat esiin sen, miten liikunnallinen aktiivisuus tai passiivisuus säteilee myös muille yhteiskunnan alueille. Sen vuoksi on paikallaan tarkastella myös liikunnan terveys-taloudellisia vaikutuksia.

Lähteet

- Ahlert, G. 2013. The German Sport Satellite Accounts (SSA). GWS Discussion Paper, No. 2013/4.
- Ala-Vähälä, T., Lämsä, J., Mäkinen, J., & Pusa, S. 2021. Liikunnan talous Suomessa vuonna 2018. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä, nro 19.
- Ala-Vähälä T. 2008. Liikunnan rahavirrat Suomessa 2005. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:19
- Daumann, F. 2023. Grundlagen der Sportökonomie. 4. überarbeitete und erweiterte Auflage. München, 2020.
- Dejonghe, T. 2019. Sport en economie: samen in de spits. Steenwijk 2019.
- Desbordes, M. 2020. Sport marketing, from humble beginnings to maturity. – Teoksessa Desbordes, M., Aymar, P., Haurbois, Ch. The Global Sport Economy. Contemporary Issues. Routledge, London New York, 2020.
- Deutscher, C. & al. 2016. Handbuch Sportökonomik. Schorndorf: Hofmann.
- Downward, P., Dawson, A., Dejonghe, T. 2011. Sports economics. Theory, evidence and policy. New York, 2011.
- European Commission 2025. Report on the revision of the Vilnius definition and methodology. Vilnius Definition 3.0./EU-TF Sport. European Commission, European Education and Culture Executive Agency (EACEA), EACEA.A.3 – Erasmus Mundus, Sport. April 2025.
- European Commission 2016. Study on national Sport Satellite Accounts (SSAs) in the EU. 2016.
- European Commission 2012. Study on the Contribution of Sport to Economic Growth and Employment in the EU. Study commissioned by the European Commission, Directorate-General Education and Culture. Final report. November 2012.
- European Commission 2011. Communication on Sport (2011). Developing the European Dimension in Sport. Education and Culture DG. 2011.
- European Commission 2007. White paper on sport. Commission of the European Communities. Brussels, 11.7.2007. COM (2007) 391 final.
- Heinemann, K. 1995. Einführung in die Ökonomie des Sports. Ein Handbuch. Beiträge zur Lehre und Forschung im Sport. Schorndorf, 1995.
- Kokolakakis, T., Kleissner, A. 2025. EU Sport Satellite Account: Research into estimating the economic value of Sport in the EU. 2025 Edition. Luxembourg: Publications of the European Union, 2025.
- Kokolakakis, T., Kleissner, A., Grohall, G., Alhert, G. 2025. Report on the revision of the Vilnius definition and methodology. Task Force Subgroup 1. European Commission. European Education and Culture Executive Agency (EACEA), EACEA.A – Erasmus+, EU Solidarity Corps, Unit EACEA.A.3 – Erasmus Mundus, Sport. Brussels. 2025.
- Kolu, P. ym. 2022. Economic burden of low physical activity and high sedentary behaviour in Finland. Journal of epidemiology and community health, 76(7), 677–684. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35473717/>
- Panagouleas, T. & Kokolakakis, T. 2012. A Manual for the Construction of a Sport Satellite Account (SSA). Sport Industry Research Centre, Sheffield Hallam University. XG SHP, April 2012.
- The Use of Sport Satellite Accounts for Policy Purposes 2010. Policy paper prepared for the meeting of Sports Director Generals, Barcelona/Spain, 26 Feb. 2010. Meerwaarde Sports and Economics (NL), SpEA SportsEconAustria Institute of Sports Economics (AT). <https://www.spea.at/wp-content/uploads/2020/10/100226-SportSatelliteAccounts-Policy-Purposes-Meerwaarde-SpEA-EN.pdf>
- Vanplew, W. 2022. Sport Economics for Non-Economists. Routledge, London New York, 2022.
- Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.). 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018. Valtioneuvoston kanslia. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/4217e404-dc68-4f41-8c67-b11b01298950/content>
- Vilnius definition 2.0. Definition of Sport - Version 2.0 ("Vilnius Definition 2.0") according to CPA 2008. 2017. <https://www.spea.at/?s=vilnius+definition> Luettu 13.5.2026.
- Vilnius definition 1.1. Definition of Sport – Version 1.1. Spea.at. 2007. Luettu 13.5.2026.

3

Liikunta- ja urheiluseurojen kokonaistalouden arviointi

Jarmo Mäkinen

3.1 Johdanto

Liikunta- ja urheiluseurat muodostavat suomalaisen liikuntakulttuurin keskeisen organisatorisen perustan. Seuroilla tarkoitetaan tässä ensisijaisesti rekisteröityjä, pääosin yhdistysmuotoisia toimijoita, jotka järjestävät organisoitua liikunta- ja urheilutoimintaa harrastajille ja kilpailijoille. Niiden toiminta koostuu tyypillisesti valmennuksesta, ohjauksesta, kilpailutoiminnasta sekä muusta säännöllisestä liikunnan harrastamisesta.

Tässä luvussa arvioidaan liikunta- ja urheiluseurojen taloutta niiden lukumäärästä, tuloista ja jäsenmäärästä saatavien tietojen avulla. Mistään näistä tiedoista ei kuitenkaan ole täysin kattavia ja yksiselitteisiä tilastoja. Tämän vuoksi kysymys on väistämättä arviolaskelmasta, joka perustuu seuraavassa kuvattuihin aineistoihin ja oletuksiin.

Seurojen lukumäärä. Suomessa toimivien liikunta- ja urheiluseurojen kokonaismääräksi on aiemmassa tutkimuksessa arvioitu noin 9 000 seuraa (Koski & Mäenpää 2018). Tätä arviota käytettiin myös vuoden 2020 seuratilouden laskennassa (Ala-Vähälä et al. 2021).

Tässä vuoden 2024 laskennassa analyysin perusjoukko muodostetaan valtakunnallisesta Likesin ylläpitämästä seuratietokannasta, joka sisältää valtionapua saavien lajiliittojen jäsenseurat. Seuratietokanta pohjautuu lajiliittojen seurajäsenlistoihin ja sisältää seurojen Y-tunnukset, joiden avulla siihen voidaan yhdistää Tilastokeskuksen rekisteritietoja. Näin voidaan saada aiempaa kattavampi kuva seuratoiminnan rakenteesta ja taloudesta (ks. Lehtonen, Oja & Turunen, 2023).

Seuratietokantaan kuuluu yhteensä 8126 y-tunnuksella yksilöityä seuraa vuoden 2026 alussa. Kustakin seurasta on käytettävissä vähintään perustiedot sekä useimmiten myös jäsenmäärätieto, jonka perusteella seurat voidaan luokitella kokoryhmittäin. *Jäsenmäärää käytetään analyysin keskeisenä rakenteellisenä muuttujana*, koska se on vahvasti yhteydessä seuran toiminnan laajuuteen, osallistujamääriin ja sitä kautta myös talouden volyyymiin.

Vaikka seuratietokanta ei kata kaikkia Suomessa toimivia liikunta- ja urheiluseuroja, sen voidaan olettaa kuvaavan hyvin organisoituneen seuratoiminnan rakennetta, sillä valtaosa toiminnasta tapahtuu lajiliittojen jäsenseuroissa. Tässä analyysissä taloudellisia arvioita ei skaalata ylöspäin koko seurakentän tasolle, vaan laskenta rajataan tietokannan 8 126 seuraan. Menetelmällisesti on perusteltua pitäytyä tunnetussa ja yksilöitävissä olevassa perusjoukossa, sillä ylöspäin tehtävät skaalaukset lisäisivät laskelman epävarmuutta. Lisäksi aiemmissa tutkimuksissa esitetty noin 9 000 seuran kokonaismäärä on hyvin lähellä tietokannan kattamaa seuramäärää, eikä ole viitteitä siitä, että seurojen kokonaismäärä olisi viime

vuosina merkittävästi kasvanut. Näin ollen tätä perusjoukkoa käytetään seuraavassa lähtökohtana seurakentän talouden kokoluokan arvioimisessa.

3.2 Seuratietokannan seurojen jakautuminen jäsenmäärän mukaan

Perusjoukkoa edustavaan seuratietokantaan kuuluu 8 126 seuraa. Taulukon 2 mukaan seurat jakautuvat jäsenmäärän mukaan epätasaisesti siten, että valtaosa seuroista on kooltaan pieniä. Alle 150 jäsenen seuroja on 4 747, mikä vastaa 58,4 prosenttia kaikista seuroista. Seuraava kokoluokka (151–300 jäsentä) kattaa 10,1 prosenttia seuroista. Keskisuuria yli 600 jäsenen seuroja on yhteensä alle kuusi prosenttia perusjoukosta, ja kaikkein suurimpia yli 1 800 jäsenen seuroja alle yksi prosentti kaikista seuroista.

Taulukko 2. Seurojen määrä ja jäsenmäärä seuratietokannassa

jäsenluokka	seuroja	%	jäseniä	%
0-150	4747	58,4 %	220 640	19%
151-300	822	10,1 %	177 779	15%
301-600	524	6,4 %	219 681	19%
601-900	179	2,2 %	132 711	12%
901-1200	108	1,3 %	112 364	10%
1201-1800	84	1,0 %	121 810	11%
yli 1800	61	0,8 %	168 925	15%
Tuntematon	1601	19,7 %	-	0%
YHTEENSÄ	8126	100,0 %	1 153 910	100%

Taulukkoon on lisätty myös kokoluokkien jäsenmääräosuudet, jotka täydentävät kuvaa seurakentän rakenteesta. Seurojen lukumäärä painottuu voimakkaasti pieniin toimijoihin, mutta jäsenmäärä jakautuu tasaisemmin eri kokoluokkien kesken. Tämä tarkoittaa, että vaikka suuria seuroja on vähän, niihin keskittyy merkittävä osa kaikista jäsenistä. Näin ollen seurojen lukumäärä ja toiminnan volyyymi eivät jakaudu samassa suhteessa.

Jäsenmäärältään tuntemattomia seuroja on 1 601 (19,7 %). Näiden seurojen käsittelyssä on oletettu, että ne vastaavat kooltaan pienimpiä seuroja. Ne on luokiteltu analyysissä pienimpään kokoluokkaan, mikä on kokonaistalouden arvioinnin kannalta varovainen ja todennäköisesti lievästi aliarvioiva oletus.

Kokonaisuutena jäsenrakenteesta piiryy selkeä kuva suomalaisesta seurakentästä: toiminta perustuu määrittäen suuremman joukkoon pieniä paikallisia seuroja, mutta toiminnan volyyymi keskittyy suhteellisen harvoihin keskisuuriin ja suuriin toimijoihin. Tämä kak-

sijakoinen rakenne on keskeinen lähtökohta kokonaistalouden estimoinnissa, jossa jäsenmäärä toimii seuran toiminnan laajuuden ja taloudellisen volyymin keskeisenä selittävänä muuttujana.

3.3 Tilastokeskuksen taloustietojen yhdistäminen seuratietokantaan

Tilastokeskuksen yritys- ja yhteisörekisteristä sekä tulorekisteristä saatiin seuroja koskevia taloudellisia tietoja. KIHU toimitti kaikkien seuratietokantaan kuuluvien seurojen Y-tunnukset Tilastokeskukselle. Tilastokeskus toimitti puolestaan perusjoukkoon kuuluvista Y-tunnuksista seuraavat aggregaattitasen tiedot vuosilta 2018–2024.

- varsinaisen toiminnan tuotot (Tilastokeskuksen VYT-määritelmän mukainen liikevaihto),
- palkkasumma,
- henkilöstömäärä (henkilötyövuodet),
- oikeudellinen muoto.

Rekisteristä löytyvät tiedot vain niistä seuroista, joissa on ollut palkkatapahtumia. Vuotta 2024 koskevat rekisteritiedot löytyivät 4 486 seuralta, kun perusjoukkoon kuuluu yhteensä 8 126 seuraa. Näin ollen noin 55 prosenttia perusjoukosta näkyy rekisteritiedoissa, ja 45 prosenttia jää niiden ulkopuolelle. Rekisteristä puuttuminen ei kuitenkaan jakaudu satunnaisesti, vaan on selvästi yhteydessä seuran kokoon.

Taulukon 3 jäsenkokoryhmittäinen tarkastelu osoittaa, että suurimmissa seuroissa rekisterikattavuus on lähes täydellinen. Yli 300 jäsenen seuroista 95 prosenttia löytyy tulorekisteristä. Sen sijaan pienimmissä, alle 150 jäsenen seuroissa rekisteristä puuttuvien osuus on huomattava: tässä ryhmässä yli puolet seuroista ei näy rekisteriaineistossa. Myös jäsenmäärältään tuntemattomien seurojen ryhmässä rekisterikattavuus on selvästi heikompi kuin keskisuurissa ja suurissa seuroissa.

Tämä rakenteellinen ero on keskeinen kokonaistalouden estimoinnin kannalta. Rekisteriaineistosta puuttuvat seurat ovat painottuneesti pieniä ja todennäköisesti vähemmän työvoimavaltaisia toimijoita. Tulorekisteriin kuulumisen edellyttää käytännössä taloudellista aktiivisuutta, joka näkyy esimerkiksi palkkojen maksamisena tai muuna ilmoitusvelvollisuuden alaisena toimintana. On siten perusteltua olettaa, että rekisteristä puuttuvien seurojen keskimääräinen taloudellinen volyymi on pienempi kuin rekisterissä näkyvien samankokoisten seurojen.

Rekisteriaineisto tarjoaa vahvan ja kattavan perustan erityisesti keskisuurten ja suurten seurojen talouden tarkasteluun, mutta aliarvioi koko sektorin taloudellista volyymia, mikäli rekisteristä puuttuvat seurat ei-vastikkeelliset tulot jätetään huomioimatta. Näiden rakenteellisten erojen vuoksi koko seurasektorin talouden arviointi edellyttää rekisteritietojen täydentämistä ja kalibrointia jäsenkokorakenteen sekä erillisten seurakyselyaineistojen avulla. Tämä kokonaisarviointi tehdään luvussa 3.5. Sitä ennen tarkastellaan kuitenkin, miten tulorekisteristä löytyneiden seurojen talous on kehittynyt tunnuslukujen tasolla vuosina 2018–2024.

3.4 Tilastokeskuksen rekisteristä löytyneiden seurojen tunnuslukutason talouskehitys 2018–2024

Tilastokeskuksen yritys- ja tulorekisteriaineiston perusteella voidaan tarkastella niiden seurojen taloudellista kehitystä, jotka ovat rekisterissä näkyneet vuosina 2018–2024 (taulukko 4). Aineisto kattaa perusjoukkoon kuuluvista 8 126 seurasta ne, joille on löytynyt rekisteritietoa tarkasteluvuonna (ks. taulukko 3). Löytyneet seurat ovat pääosin suurempia ja ammattimaisemmin toimivia seuroja. Rekisteriaineisto sisältää varsinaisen toiminnan tuotot (Tilastokeskuksen VYT-määritelmän mukai-

Taulukko 3. Tulorekisteristä löytyneet seurat kokoluokittain

Jäsenmäärä	Seuratietokanta perusjoukko	Tulorekisteristä löytyneet	Tulorekisteristä puuttuvat	Kattavuus
0-150	4747	2058	2689	43%
151-300	822	687	135	84%
301-600	524	490	34	94%
601-900	179	174	5	97%
901-1200	108	101	7	94%
1201-1800	84	82	2	98%
yli 1800	61	60	1	98%
Jäsenmäärä tuntematon	1601	834	767	52%
YHTEENSÄ	8126	4486	3640	55%

nen liikevaihto), palkkasumman sekä henkilöstömäärän henkilötyövuosina.

Rekisterissä näkyvien seurojen määrä on kasvanut tarkastelujaksolla merkittävästi. Vuonna 2018 rekisteritietoa löytyi 3 119 seuralta, kun vuonna 2024 vastaava luku oli 4 486. Samanaikaisesti rekisteristä puuttuvien seurojen määrä on pienentynyt. Kehitys viittaa joko rekisterikattavuuden paranemiseen tai siihen, että yhä useampi seura on taloudellisesti aktiivinen siten, että sen toiminta näkyy tulorekisterissä.

On huomioitava, että Tilastokeskuksen toimittama liikevaihtotieto kattaa ainoastaan varsinaisen toiminnan tuotot (VYT-määritelmä), eikä sisällä esimerkiksi kuntat tai valtionavustuksia, säätiötukea tai muuta ei-vastikkeellista rahoitusta.

Rekisteristä löytyvien seurojen varsinaisen toiminnan tuotot vaihtelevat selkeästi tarkastelujaksolla. Vuonna 2018 kokonaisliikevaihto oli noin 540 miljoonaa euroa ja kasvoi hieman vuonna 2019. Koronapandemian vaikutus näkyy voimakkaasti vuosina 2020–2021, jolloin liikevaihto laski selvästi. Vuodesta 2022 alkaen toiminta on palautunut, ja vuosina 2023–2024 varsinaisen toi-

minnan tuotot nousivat noin 600 miljoonan euron tasolle, ylittäen selvästi koronaa edeltävän tason. Tämä viittaa siihen, että seuratoiminnan maksupohjainen toiminta on elpynyt ja jopa kasvanut suhteessa pandemian edeltävään aikaan.

Palkkasumman ja henkilöstömäärän kehitys poikkeaa osittain liikevaihdon kehityksestä. Palkkasumma kasvoi vuoteen 2022 saakka, mutta laski vuosina 2023–2024. Henkilöstömäärä pysyi vuosina 2018–2022 noin 19 000 henkilötyövuoden tasolla, mutta laski vuosina 2023–2024 noin 15 000 henkilötyövuoteen. Samanaikaisesti liikevaihto pysyi korkealla tasolla. Tämä viittaa siihen, että seuratoiminnan taloudellinen volyymi ei ole palautunut työvoiman osalta samassa suhteessa kuin ennen pandemiaa, vaan toiminnan rakenne on saattanut muuttua esimerkiksi vapaaehtoistyön, ostopalveluiden tai toiminnan tehostumisen suuntaan.

Oikeudellisen muodon mukaan tarkasteltuna valtaosa rekisterissä näkyvistä toimijoista on aatteellisia yhdistyksiä. Näiden lukumäärä on kasvanut tarkastelujaksolla, ja myös niiden yhteenlaskettu liikevaihto on kasvanut selvästi erityisesti vuosina 2023–2024. Tau-

Taulukko 4. Tulorekisteristä löytyneiden seurojen talous yhteensä 2018–2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aatteellinen yhdistys							
Löytyneiden lukumäärä	3 014	3 530	3 641	3 945	4 108	4 275	4 352
Henkilömäärä	4 230	4 771	4 448	4 369	5 023	5 181	5 295
Liikevaihto M€	128,99 €	137,47 €	110,26 €	116,62 €	131,07 €	296,00 €	307,99 €
Palkkasumma M€	123,19 €	139,61 €	132,28 €	148,42 €	169,19 €	178,95 €	188,63 €
Osakeyhtiö							
Lukumäärä	87	89	98	106	108	111	113
Henkilömäärä	1 678	1 762	1 639	1 431	1 491	1 501	1 493
Liikevaihto M€	238,53 €	243,32 €	212,63 €	182,61 €	239,43 €	291,81 €	280,48 €
Palkkasumma M€	92,01 €	96,44 €	85,72 €	97,95 €	102,36 €	101,89 €	102,44 €
Muut oik. muodot (Asunto-osakeyhtiö, Evankelis-luterilainen kirkko, Kommandiittiyhtiö, Kunta, Osuuskunta ja säätiö)							
Lukumäärä	18	19	19	21	22	21	21
Henkilömäärä	13 205	12 791	12 669	12 663	12 989	8 214	8 333
Liikevaihto M€	0,33 €	0,37 €	0,42 €	0,57 €	0,61 €	0,56 €	0,47 €
Palkkasumma M€	0,00 €	0,00 €	0,02 €	0,01 €	0,02 €	0,03 €	0,03 €
Yhteensä							
Lukumäärä	3 119	3 638	3 758	4 072	4 238	4 407	4 486
Henkilömäärä	19 113	19 324	18 756	18 463	19 503	14 896	15 121
Liikevaihto M€	367,8	381,2	323,3	299,8	371,1	588,4	588,9
Palkkasumma M€	215,2	236,1	218,0	246,4	271,6	280,9	291,1
Tulorekisteristä puuttuvat seurat (n)	5 007	4 488	4 368	4 054	3 888	3 719	3 640

lukko 4 paljastaa myös, etteivät kaikki seuratietokannan seurat ole aatteellisia yhdistyksiä. Osakeyhtiöitä on määrittäen vähän, mutta niiden liikevaihto per yksikkö on huomattavasti suurempi kuin yhdistyksillä. Osakeyhtiöiden osuus kokonaisliikevaihdosta on siten merkittävä suhteessa niiden lukumäärään. Luvun kolme seurojen kokonaistalouden laskentaan otetaan mukaan vain seurat, jotka toimivat aatteellisina yhdistyksinä.

Tunnuslukutason tarkastelu osoittaa, että rekisterissä näkyvä seurasektorin taloudellinen toiminta on elpynyt pandemiasta ja saavuttanut uuden, aiempaa korkeamman liikevaihtotason. Samalla henkilöstömäärän kehitys viittaa rakenteelliseen muutokseen toiminnan organisoinnissa. On kuitenkin huomattava, että tämä tarkastelu koskee vain niitä seuroja, jotka näkyvät rekisteriaineistossa, ja ainoastaan varsinaisen toiminnan tuotoja. Koko seurasektorin kokonaistalouden arviointi edellyttää siksi rekisteriaineiston kattavuuden ja rakenteellisten erojen tarkempaa analyysia sekä kalibrointia koko perusjoukkoon.

3.5 Seurojen kokonaistalouden estimointi

Tässä raportissa perusjoukon oletetaan edustavan rakenteellisesti koko suomalaisen liikunta- ja urheiluseurakentän jakaumaa, vaikka kaikkia Suomessa toimivia seuroja ei ole mahdollista yksilöidä täydellisesti. Taloudellisten tunnuslukujen heijastaminen koko perusjoukkoon tehdään jäsenkorporakenteen perusteella. Jäsenkorporakenne tarkoittaa sitä, miten seurat jakautuvat eri jäsenmääräluokkiin (esim. alle 150 jäsenen seurat, 151–300 jäsenen seurat jne.). Tätä rakennetta käytetään laskennassa, koska seuran jäsenmäärä selittää vahvasti myös seuran toiminnan ja talouden laajuutta. Menettely mahdollistaa rekisteritietojen ja kyselyaineistojen yhdistämisen systemaattisella tavalla.

Lisäksi Tilastokeskus toimitti vuoden 2024 osalta tiedon siitä, mitkä y-tunnukset eivät löytyneet rekisteristä. Tätä tietoa tarvitaan, kun arvioidaan koko seurasektorin taloutta vuonna 2024.

Seurasektorin kokonaistalouden arviointi toteutettiin yhdistämällä Tilastokeskuksen rekisteriaineisto sekä aiempien seuratutkimusten tulorakennetiedot. Menettelyn tavoitteena oli hyödyntää rekisteriaineiston tarjoamaa luotettavaa kokonaistasoa sekä seurakyselyaineistojen tarjoamaa rakenteellista tietoa kokoluokkien välisistä eroista.

Taulukossa 5 esitetty seurojen kokonaistalouden laskenta on toteutettu seuraavissa vaiheissa. Lähtökohana käytetään Tilastokeskuksen tulorekisteristä saatua tietoa niiden seurojen varsinaisen toiminnan tuloista, jotka löytyvät rekisteristä. Vuonna 2024 tämä summa on 307 990 143 euroa, ja sitä käytetään koko lasken-

nan tasoankkurina eli rekisteripohjaisena kokonaissummana, joka määrittää laskelman yleisen tulotason ja johon kaikki myöhemmät arviot suhteutetaan.

Rekisteripohjaisen ankkurin lisäksi laskennan toisena keskeisenä perustana käytetään seurojen kokoryhmittäin määriteltyjä tulomediaaneja. Tulomediaani kuvaa tietyn kokoluokan seurojen tyypillistä kokonaistulojen tasoa siten, että puolet seuroista sijoittuu mediaanin ylä- ja puolet alapuolelle. Tulomediaanit on laskettu yhdistämällä kaksi laajaa seura-aineistoa: **Kosken ja Mäenpään** (2018) aineisto vuodelta 2016 (n = 715) sekä koronatukihakemuksiin perustuva aineisto vuodelta 2020 (n = 973). Aineistojen yhdistäminen parantaa mediaaniarvioiden vakautta. Kullekin jäsenkokoryhmälle on laskettu kokonaistulojen mediaani, joka on indeksikorotettu vuoden 2024 hintatasoon kuluttajahintaindeksillä. Näin muodostetut tulomediaanit kuvaavat seurojen tyypillistä talouden tasoa eri kokoluokissa ja toimivat keskeisenä rakenteellisena ankkurina kalibrointilaskennassa.

Seuraavaksi rakennetaan kokoryhmäkohtaiset painot seurojen lukumäärän ja tulomediaanien perusteella. Seurat on jaettu jäsenmäärän mukaisesti kokoryhmiin, ja kustakin ryhmästä tunnetaan rekisteristä löytyneiden seurojen määrä sekä ryhmän indeksikorotettu tulomediaani. Kullekin kokoryhmälle lasketaan painoluku kertomalla nämä keskenään. Näin saatu painoluku kuvaa kokoryhmän suhteellista taloudellista merkitystä löytyneiden seurojen joukossa. Painoluvut muunnetaan tämän jälkeen osuuksiksi jakamalla kukin paino kaikkien painojen summalla. Näin saadaan kokoryhmäkohtainen jakauma, joka kuvaa talouden suhteellista jakautumista kokoryhmien välillä.

Tämän jälkeen rekisterin kokonaissumma jyvitetään kokoryhmille edellä muodostetun jakauman mukaisesti. Ensimmäisessä vaiheessa määritelty 307 990 143 euron kokonaissumma jaetaan kokoryhmille niiden suhteellisten osuuksien perusteella. Näin saadaan jokaiselle kokoryhmälle arvio varsinaisen toiminnan tuloista siten, että kokonaistaso säilyy rekisteriaineiston mukaisena, mutta jakauma noudattaa kokoryhmäkohtaista rakennetta.

Seuraavassa vaiheessa varsinaisen toiminnan tulot muunnetaan kokonaistuloiksi kokoryhmäkohtaisten osuuksien avulla. Kosken aineiston perusteella tiedetään, kuinka suuri osuus seurojen kokonaistuloista muodostuu varsinaisesta toiminnasta eri kokoryhmissä. Tämä osuus vaihtelee kokoryhmittäin, ollen pienimmässä seuroissa noin 40 prosenttia ja suurimmissa noin 70 prosenttia. Kokoryhmäkohtaiset kokonaistulot estimoidaan jakamalla varsinaisen toiminnan tulot tällä osuudella. Tällä menetelmällä löytyneiden seurojen kokonaistuloiksi saadaan noin 511 miljoonaa euroa.

Tulorekisteristä puuttuvien seurojen talous estimoidaan erikseen kokoryhmäkohtaisten tulomediaanien avulla. Puuttuvien seurojen määrä tunnetaan kokoryhmittäin, ja niiden kokonaistulot arvioidaan kertomalla seurojen lukumäärä saman kokoryhmän indeksikorotetulla tulomediaanilla. Näin saadaan suuruusluokaltaan realistinen arvio niiden seurojen taloudesta, jotka eivät näy rekisteriaineistossa. Tarvittaessa niiden varsinaisen toiminnan tulot voidaan arvioida soveltamalla

samoja kokoryhmäkohtaisia osuuksia kuin rekisterissä näkyvillä seuroilla.

Lopuksi yhdistetään löytyneiden ja puuttuvien seurojen arviot koko sektorin kokonaistaloudeksi. Yhdistämällä nämä kaksi osaa saadaan arvio koko tarkastellun seurajoukon kokonaistuloista vuonna 2024. Tämän laskelman perusteella seurojen kokonaistulot ovat noin 590 miljoonaa euroa, josta varsinaisen toiminnan osuus on noin 345 miljoonaa euroa.

Taulukko 5. Seurojen kokonaistalouden laskenta vaiheittain

	MÄÄRÄT		LASKENTA VAIHE 2		VAIHE 2	
Kokoryhmä-luokitus	Tulorekisteristä löytyneet osakeyhtiöllä vähennettynä	Tulorekisteristä puuttuneet	Indeksikorotetut tulomediaanit	ryhmäkohtaiset varsinaisten tulojen osuudet	Rekisteriseurojen määrä * kokoryhmän tulomediaani	Rekisteriseurojen kokoryhmä-kohtaiset painot
0-150	2011	2689	14 560 €	39,8 %	29 279 456 €	6%
151-300	680	135	91 987 €	52,6 %	62 550 990 €	13%
301-600	486	34	189 709 €	56,7 %	92 198 384 €	19%
601-900	173	5	438 981 €	67,3 %	75 943 661 €	16%
901-1200	101	7	692 984 €	67,9 %	69 991 366 €	14%
1201-1800	82	2	768 395 €	68,3 %	63 008 431 €	13%
yli 1800	60	1	1 357 488 €	71,4 %	81 449 253 €	17%
Ei tietoa	780	767	14 560 €	39,8 %	11 356 527 €	2%
	4373	3640		ka.62 %		100%
			VAIHE 3	VAIHE 4	VAIHE 5	VAIHE 6
		Kokoryhmä-luokitus	Rekisteriseurojen liikevaihdon jyvitys	Muunnetaan varsinaiset (vyt) tulot kokonais-tuloiksi	Estimoidaan rekisteristä puuttuvat seurat käyttämällä tulomediaania	Lasketaan koko sektorin talous
		0-150	18 563 588 €	46 640 296 €	39 150 899 €	85 791 194 €
		151-300	39 658 209 €	75 405 696 €	12 418 211 €	87 823 907 €
		301-600	58 455 075 €	103 008 173 €	6 450 093 €	109 458 266 €
		601-900	48 149 352 €	71 546 869 €	2 194 904 €	73 741 773 €
		901-1200	44 375 513 €	65 307 134 €	4 850 887 €	70 158 021 €
		1201-1800	39 948 233 €	58 460 984 €	1 536 791 €	59 997 775 €
		yli 1800	51 639 974 €	72 371 866 €	1 357 488 €	73 729 354 €
		Jäsenmäärä tuntematon	7 200 198 €	18 090 219 €	11 167 252 €	29 257 471 €
			307 990 143 €	510 831 237 €	79 126 523 €	589 957 760 €

3.6 Estimointimenetelmän tarkentuminen suhteessa vuoden 2020 laskentaan

Seurojen puuttumisen ohella toinen Tilastokeskuksen aineiston kattavuuteen liittyvä rajoite koskee tulorakennetta. Rekisteriaineisto antaa siten luotettavan kuvan seurojen vastikkeellisesta toiminnasta, mutta ei yksin riitä koko seurasektorin kokonaistalouden arviointiin. Tämän vuoksi seuraavassa luvussa tehtävä kokonaistalouden arviointi edellyttää rekisteritietojen täydentämistä erillisillä seurakyselyaineistoilla, joiden avulla voidaan estimoida tulojen rakenne ja sen suhde jäsenkokoon.

Laskennassa käytetty menetelmä yhdistää rekisteriaineiston (tulotason määrittäjä) ja kyselyaineiston (seurarakenteen määrittäjä). Rekisteritieto varmistaa, ettei kokonaistaloutta yliarvioida, ja mediaanipohjainen rakenne estää yksittäisten suurten seurojen vaikutuksen korostumisen. Tulorekisteristä puuttuvien seurojen kohdalla on oletettu, että niiden tulot vastaavat kokoryhmän mediaanitasoa.

Vuoden 2024 estimointi poikkeaa olennaisesti vuonna 2020 toteutetusta (Ala-Vähälä et al. 2021) vuotta 2018 koskevasta seurojen kokonaistalouden laskennasta ennen kaikkea siinä, että suurten ja ammatimaisempien seurojen talous ankkuroidaan suoraan Tilastokeskuksen rekisteriaineistoon. Rekisteri kattaa käytännössä taloudellisesti merkittävimmän osan seurarakentästä, jolloin kokonaistaso määräytyy sen perusteella. Tulorekisteristä puuttuvien seurojen osalta arviointi perustuu edelleen samoihin tausta-aineistoihin (Koski 2016 ja koronahakuaineisto 2020) ja niistä johdettuihin tulomediaaneihin, mutta näiden seurojen merkitys koko sektorin taloudessa on selvästi pienempi.

Vuoden 2020 laskennassa kokonaistalous muodostettiin ilman rekisteripohjaista ankkuria suoraan mediaanipohjaisella heijastuksella. Lisäksi mediaanit laskettiin tarkemmalle kokoluokitukseksi ja siirrettiin karkeampiin luokkiin ilman uudelleenlaskentaa, mikä paisutti kokonaistalouden tasoa. Kun laskelma tehdään uudelleen samoilla aineistoilla mutta suoraan karkealle luokitukseksi lasketuilla mediaaneilla, seurojen vuoden 2018 kokonaistalous asettuu noin 696 miljoonaan euroon.

Vuoden 2024 rekisteriankkuroitu laskenta tuottaa kokonaistuloiksi noin 590 miljoonaa euroa. Laskelmaa ei ole erikseen skaalattu suurempaan arvioituun seuralmäärään (noin 9 000 seuraa), vaan se perustuu seuratiotokannan 8 126 seuraan. Mikäli puuttuvat 874 seuraa lisätään laskelmaan jakamalla ne kokoryhmäosuuksien mukaisesti ja kertomalla ryhmäkohtaisilla keskimääräisillä tuloilla, niiden kokonaistuloiksi saadaan noin 63,5 miljoonaa euroa. Tällöin seurojen kokonaistulojen arvio asettuu noin 590–653 miljoonan euron välille.

Kokonaisuutena vuoden 2024 estimointi on metodisesti aiempaa vahvempi: taso sidotaan rekisteriaineistoon ja rakenne johdetaan yhtenäisellä kokoluokituksella. Näin muodostuva arvio on todennäköisesti realistisempi kuin vuoden 2020 mediaanipohjainen heijastus, joka antoi kokonaistaloudesta liian korkean arvion.

3.7 Vapaaehtoistyön taloudellinen arvo urheiluseuroissa

Vapaaehtoistyö muodostaa suomalaisen liikunta- ja urheiluseuratoiminnan keskeisen perustan. Laajemmin tarkasteltuna vapaaehtoistoiminnan kokonaishyöty Suomessa on merkittävä. Hoffrénin (2023) arvion mukaan vapaaehtoistyön arvo vastaa noin 3,2 miljardia euroa vuodessa eli noin 1,3 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä asettaa myös liikunta- ja urheiluseurojen vapaaehtoistyön laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Liikunnan ja urheilun vapaaehtoistoimintaan osallistuu arviolta 840 000 henkilöä, mikä on noin 19,5 prosenttia 18–80-vuotiaasta väestöstä (Mäkinen et al. 2026). Keskimääräinen panos on noin 102,8 tuntia vuodessa henkilöä kohden, mikä vastaa yhteensä noin 86,7 miljoonaa vapaaehtoistytuntia vuositasona. Kun vapaaehtoistytölle annetaan maltillinen, tutkimusperusteinen arvo 12,5 euroa tunnilta, liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyön kokonaistaloudelliseksi arvoksi muodostuu noin 1,08 miljardia euroa vuodessa.

Urheiluseurojen osuus tästä kokonaisuudesta on huomattava. Seuroissa toimii arviolta noin 432 000 vapaaehtoista, joiden työpanoksen vuotuinen arvo on laskennallisesti noin 556 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa, että vapaaehtoistyön arvo on samaa suuruusluokkaa kuin tässä raportissa estimoitu seurojen rahamääräinen kokonaistalous. Vapaaehtoistyö ei kuitenkaan näy seurojen kirjanpidossa, mutta se on käytännössä välttämättömä edellytys toiminnan järjestämiselle.

Vapaaehtoistyön arvoa koskevat arviot ovat pysyneet pitkällä aikavälillä varsin vakaina. Jo vuoden 2018 tarkastelussa liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyön kokonaisarvoksi arvioitiin noin 0,9–1,5 miljardia euroa vuodessa (Aarresola et al. 2019). Näin ollen voidaan todeta, että vaikka seurojen rahamääräistä taloutta koskevat arviot ovat tarkentuneet, vapaaehtoistyön merkitys seuratoiminnan kokonaisuudessa on säilynyt erittäin keskeisenä.

Kokonaisuutena tarkastellen urheiluseurojen talous muodostuu kahdesta toisiaan täydentävästä osasta: kirjanpidossa näkyvästä rahataloudesta ja laajasta vapaaehtoistyön varaan rakentuvasta toiminnasta. Näiden yhteisvaikutus kuvaa paremmin seuratoiminnan todellista yhteiskunnallista ja taloudellista merkitystä kuin pelkkä rahamääräinen tarkastelu.

3.8 Yhteenveto liikunta- ja urheiluseurojen taloudesta

Tässä luvussa on muodostettu arvio liikunta- ja urheiluseurojen kokonaistaloudesta vuonna 2024 yhdistämällä rekisteriaineistoa ja seuratuksimuksiin perustuvaa rakennetietoa. Analyysin perusjoukkona käytettiin valtakunnallista seuratietokantaa, joka sisältää 8 126 seuraa ja kuvaa rakenteellisesti hyvin organisoitunutta suomalaista seurakenttää.

Tilastokeskuksen tulorekisteriaineisto tarjoaa luotettavan perustan erityisesti keskisuurten ja suurten seurojen talouden tarkasteluun. Rekisterissä näkyy noin 55 prosenttia perusjoukosta, ja kattavuus kasvaa voimakkaasti seuran koon mukana. Rekisteriaineiston perusteella varsinaisen toiminnan tulot olivat vuonna 2024 yhteensä 307,99 miljoonaa euroa. Tämä toimii koko laskennan tasoankkurina.

Koko seurasektorin talouden arviointi edellyttää kuitenkin rekisteritietojen täydentämistä, sillä merkittävä osa pienistä seuroista ei näy rekisteriaineistossa ja rekisteri kattaa vain varsinaisen toiminnan tuotot. Tämän vuoksi kokonaistalouden estimointi toteutettiin kalibroimalla rekisteriaineisto seurojen kokorakenteen sekä Kosken (2016) ja koronahakuaineiston (2020) perusteella johdettujen tulomediaanien avulla.

Tällä menetelmällä seurojen kokonaistuloiksi vuonna 2024 saadaan noin 590 miljoonaa euroa, josta varsinaisen toiminnan osuus on noin 345 miljoonaa euroa. Arvio perustuu 8 126 seuran muodostamaan perusjoukkoon, eikä sitä ole erikseen skaalattu suurempaan arvioituun seuramäärään.

Mikäli laskelmaa laajennetaan varovaisesti noin 9 000 seuraan lisäämällä puuttuvat seurakokoryhmissä mukaisesti ja arvioimalla niiden tulot ryhmäkohtaisilla keskiarvoilla, kokonaistulojen taso nousee noin 653 miljoonaan euroon. *Näin ollen seurasek-*

torin kokonaistalous vuonna 2024 asettuu arviolta noin 590–653 miljoonan euron välille. Yhteenvetoluvussa talouden arvioksi otetaan arvion puoliväli: 620 miljoonaa euroa

Tulokset poikkeavat selvästi vuoden 2020 raportissa esitetystä noin 800 miljoonan euron arviosta. Ero selittyy ennen kaikkea menetelmällisillä tekijöillä. Vuoden 2024 laskennassa kokonaistaso ankkuroidaan rekisteriaineistoon, ja aiempi arvio perustui suoraan mediaanipohjaiseen heijastukseen. Lisäksi luokittelutason yhtenäistäminen on vähentänyt karkeasta ryhmittelystä aiheutuvaa yliarviointia. Uusi menetelmä tuottaa siten metodisesti aiempaa konservatiivisemmän ja todennäköisesti realistisemmän arvion seurasektorin talouden kokoluokasta.

On kuitenkin keskeistä huomata, että seurojen taloudellinen merkitys ei rajoitu kirjanpidossa näkyvään rahatalouteen. Urheiluseurojen toiminta perustuu laajasti vapaaehtoistyöhön, jonka laskennallinen arvo on tässä raportissa esitetyn arvion mukaan noin 556 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä on samaa suuruusluokkaa kuin seurojen rahamääräinen kokonaistalous. Vapaaehtoistyö mahdollistaa suuren osan seuratoiminnasta ja toimii keskeisenä tuotannontekijänä, vaikka se ei näy taloudellisissa tilastoissa.

Kokonaisuutena tarkastellen suomalainen seuratoiminta on taloudellisesti merkittävää, mutta samalla rakenteeltaan vahvasti pieniin toimijoihin perustuvaa. Taloudellinen volyymi keskittyy suhteellisen pieneen joukkoon suurempia ja ammattimaisempia seuroja, kun lukumääräisesti valtaosa seuroista toimii pienimuotoisesti. Kun rahatalouden rinnalle huomioidaan vapaaehtoistyön arvo, seuratoiminnan kokonaistaloudellinen merkitys nousee selvästi suuremmaksi kuin pelkkä tilinpäätöstietoihin perustuva tarkastelu osoittaa.

Lähteet

Aarresola O., Itkonen H., Salmikangas A-K., Mäkinen J. 2019. Liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyö, osallistuminen ja jäsenyys. Teoksessa Mäkinen J. (toim.) Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen. Kihun julkaisusarja nr 67.

Ala-Vähälä, T., Lämsä, J., Mäkinen, J., & Pusa, S. 2021. Liikunnan talous Suomessa vuonna 2018. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura. (Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä, nro 19).

Hoffrén, J. 2023. Vapaaehtoistyön arvo Suomessa vuonna 2023: Vapaaehtoistoiminnan merkitys hyvinvoinnille Suomessa. Kansalaisareena ry, Helsinki.

Koski, P. & Mäenpää P. 2018. Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 25.

Lehtonen, K., Oja, S., & Turunen, M. (toim.). 2023. Palkkatyö urheilu- ja liikuntaseuroissa: Tilastoaineistot kuvaamassa ammattimaistuvaa urheilua. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu (Likes).

Mäkinen J., Mononen K., Blomqvist M., Hannula J. & Kareinen E. 2026. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2024–2025. KIHUn julkaisusarja 90.

4

Lajiliittojen ja muiden liikuntajärjestöjen talous 2018, 2022 ja 2024

Jarmo Mäkinen

4.1 Johdanto

Liikuntaa edistävien järjestöjen järjestöryhmittely päivitettiin vuonna 2021 neljään ryhmään: valtakunnallisiin lajiliittoihin, liikunnan palvelujärjestöihin, muihin liikuntaa edistäviin järjestöihin ja liikunnan aluejärjestöihin. Tässä luvussa analysoidaan lähinnä liikuntajärjestöjen suurimman ryhmän, lajiliittojen, taloutta. Muiden järjestöryhmien osalta esitetään niiden ryhmäkohtaista kokonaistaloutta kuvaavia lukuja.

Lajiliittoina käsitellään järjestöjä, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö luokittelee lajiliitoiksi liikuntajärjestöjen valtionavustusprosessissa. Vuonna 2024 OKM:n yleisavustusta lajiliittona sai 74 lajiliittoa. Liittojen taloudesta on saatavilla kattavaa ja systemaattisesti kerättyä tietoa. Keskeisin tietolähde on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) valtionavustusprosessi, jonka yhteydessä kerätään kaikkien avustusta hakeneiden järjestöjen tilinpäätöstietoja ja rahoitussuunnitelmia.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksessa (KIHU) näitä tietoja on koottu vuosittain lajiliittojen seurantakortteille aina vuoden 2024 avustushakuihin saakka. Viimeiset seurantakorttien kautta käytettävissä olevat toteutuneet tilinpäätöstiedot ovat siten vuodelta 2022. Vuoteen 2021 saakka kerättiin myös muiden järjestöryhmien hakemustietoja, vaikka niistä ei seurantakortteja tuotettukaan. Viimeiset toteutuneet tilinpäätöstiedot muiden järjestöryhmien osalta ovat tässä aineistossa vuodelta 2018. Tämän lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntatoimen tilastoista on saatu tiedot kaikkien järjestöryhmien varsinaisista menoista vuosilta 2022 ja 2024 (OKM 2023; OKM2025). Varsinaisen toiminnan menot muodostavat noin 90 prosenttia järjestöjen kokonaismenoista.

Koska tämän raportin tavoitteena on arvioida lajiliittojen taloutta vuonna 2024, aineistoa on täydennetty pyytämällä opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamosta

vuoden 2022 perusteella 20 kokonaistuloiltaan suurimman lajiliiton tuloslaskelmat vuodelta 2024 (OKM 2026). Samalla saatiin 14 liiton osalta vastaavat tiedot myös vuodelta 2023.

Näin muodostuva aineistokokonaisuus mahdollistaa lajiliittojen talouden tarkastelun vuosina 2018, 2022 ja 2024. Vuosien 2018 ja 2022 osalta tarkastellaan seurantakorttiaineistoa, joka kattaa vuoden 2018 osalta muut järjestöryhmät. Sen sijaan vuoden 2024 analyysi perustuu pääosin 20 suurimman lajiliiton tuloslaskelmaeriteltyyn. Näiden kahden tietolähteen tuloluokitukset poikkeavat jonkin verran toisistaan.

Analyysin painopiste on lajiliittojen tulorakenteen analyysissa. Tulojen tarkastelu antaa keskeisen kuvan toiminnan volyymin ja rahoitus pohjasta. Menopuolen analyysi jää tässä yhteydessä toissijaisemmaksi.

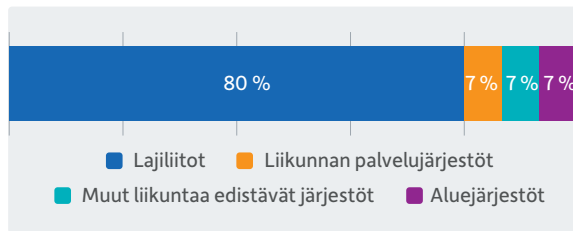
4.2 Tulot ja menot järjestöryhmittäin

Järjestöjen varsinaisen toiminnan menot olivat vuonna 2018 yhteensä noin 184 miljoonaa euroa ja kasvoivat vuoteen 2022 mennessä noin 203 miljoonaan euroon (taulukko 6). Vuonna 2024 menot pysyivät käytännössä samalla tasolla ollen noin 202,5 miljoonaa euroa. Kokonaismenojen osalta käytettävissä olevien tietojen mukaan menot olivat vuonna 2018 noin 200,19 miljoonaa euroa. Lajiliittojen kokonaismenot olivat 157,56 miljoonaa euroa vuonna 2018 ja nousivat 180,25 miljoonaan euroon vuoteen 2022 mennessä. Kaikkien järjestöryhmien osalta kattavaa kokonaismenotietoa vuodelta 2022 ei ole saatavilla.

Kuvio 1 havainnollistaa miten lajiliitot muodostavat selvästi suurimman osan järjestökentän menoista vuonna 2024. Niiden varsinaisen toiminnan menot kasvoivat tarkastelujaksolla 143,9 miljoonasta eurosta (2018) 156,6 miljoonaan euroon (2022) ja edelleen 161,8 miljoonaan euroon vuonna 2024. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Järjestöryhmien menot 2018, 2022 ja 2024

	Varsinaisen toiminnan menot	Varsinaisen toiminnan menot	Varsinaisen toiminnan menot	Kokonaismenot	Kokonaismenot
JÄRJESTÖRYHMÄT	2018	2022	2024	2018	2022
Lajiliitot	143 896 205 €	156 567 549 €	161 811 747 €	157 560 655 €	180 247 393 €
joista 20 suurinta liittoa	121 151 469 €	131 574 321 €	139 751 804 €	134 226 297 €	155 448 058 €
Liikunnan palvelujärjestöt	17 280 706 €	15 395 302 €	13 785 021 €	16 571 441 €	Tiedot puuttuvat
Muut liikuntaa edistävät järjestöt	9 291 496 €	13 291 409 €	13 220 764 €	12 249 487 €	
Aluejärjestöt	13 691 805 €	17 959 106 €	13 696 907 €	13 815 273 €	
Kaikki yhteensä	184 160 211 €	203 213 366 €	202 514 439 €	200 196 856 €	

Kuvio 1. Varsinaisen toiminnan menojen jakautuminen järjestöryhmien kesken vuonna 2024

Lajiliittojen sisällä talous keskittyy voimakkaasti suurimpiin toimijoihin: 20 suurimman liiton osuus lajiliittojen varsinaisen toiminnan menoista oli vuonna 2024 noin 140 miljoonaa euroa, mikä vastaa 86 prosenttia koko ryhmän menoista.

Liikunnan palvelujärjestöjen menot näyttävät kehittyneet päinvastaiseen suuntaan. Tähän syynä on se, että palvelujärjestöiksi luetaan vain Suomen Olympiakomitea ja Suomen Paralympiakomitea vuonna 2024, kun vuonna 2018 palvelujärjestöjä oli kaikkiaan kuusi. Muiden liikuntaa edistävien järjestöjen menot kasvoivat tarkastelujaksolla. Varsinaisen toiminnan menot nousivat 9,3 miljoonasta eurosta (2018) 13,3 miljoonaan euroon (2022) ja pysyivät lähes samalla tasolla vuonna 2024 (13,2 miljoonaa euroa). Viidentoista aluejärjestön menot kasvoivat vuoteen 2022 asti, mutta laskivat takaisin vuoden 2018 tasolle vuoteen 2024 mennessä. Varsinaisen toiminnan menot olivat 13,7 miljoonaa euroa vuonna 2018, nousivat 18,0 miljoonaan euroon vuonna 2022 ja laskivat 13,7 miljoonaan euroon vuonna 2024. (Taulukko 6.)

Kokonaisuudessaan järjestökentän menot ovat kasvaneet maltillisesti vuodesta 2018 vuoteen 2022, mutta kasvu on pysähtynyt vuoteen 2024 mennessä. Talouden volyyymi keskittyy vahvasti lajiliittoihin ja erityisesti nii-

den suurimpiin toimijoihin. Muiden järjestöryhmien merkitys kokonaisuudessa on selvästi pienempi ja kehityssuunnat vaihtelevat ryhmittäin.

Järjestöjen tulopuolta koskeva tarkastelu on aineiston osalta puutteellisempi kuin menojen analyysi, mikä rajoittaa ajallista vertailua erityisesti vuoden 2024 osalta. Käytettävissä olevien tietojen perusteella voidaan kuitenkin muodostaa yleiskuva järjestökentän tulorakenteesta ja sen kehityksestä.

Vuonna 2018 järjestöjen omat tulot olivat yhteensä noin 151 miljoonaa euroa ja kokonaistulot noin 203 miljoonaa euroa. Lajiliitot muodostivat tästä selvästi suurimman osuuden. Vuoteen 2022 mennessä lajiliittojen omat tulot kasvoivat noin 142,6 miljoonaan euroon ja kokonaistulot noin 185,8 miljoonaan euroon, mikä viittaa toiminnan volyymin ja rahoituksen vahvistumiseen tarkastelujaksolla.

Vuoden 2024 osalta kattavat tiedot lajiliittojen kokonaistuloista eivät ole käytettävissä koko järjestökentän tasolla. Sen sijaan 20 suurimman lajiliiton osalta voidaan todeta, että niiden omat tulot olivat noin 130,0 miljoonaa euroa ja kokonaistulot noin 150,9 miljoonaa euroa. Verrattuna vuoteen 2022 tämä viittaa lievään laskuun kokonaistuloissa, vaikka omat tulot ovat pysyneet suhteellisen vakaalla tasolla. Tämä voi heijastaa erityisesti julkisen rahoituksen tai muiden ulkoisten tulolähteiden muutoksia. Kokonaisuutena tulopuolen tarkastelu vahvistaa kuvaa järjestökentän rakenteesta: lajiliitot, ja erityisesti niiden suurimmat toimijat, hallitsevat taloudellista volyymia. 20 suurimman lajiliiton tulot muodostavat 87 prosenttia järjestöryhmän kaikista tuloista.

Taulukko 7. Järjestöryhmien tulot 2018, 2022 ja 2024

	Omat tulot	Omat tulot	Omat tulot	Kokonaistulot	Kokonaistulot	Kokonaistulot
JÄRJESTÖRYHMÄT	2018	2022	2024	2018	2022	2024
Lajiliitot	128 688 162 €	142 582 593 €	Tieto puuttuu	159 162 656 €	185 839 849 €	tieto puuttuu
joista 20 suurinta liittoa	113 133 561 €	127 459 552 €	129 970 797 €	135 526 503 €	161 894 045 €	150 924 727 €
Liikunnan palvelujärjestöt	6 028 465 €	Tiedot puuttuvat		17 851 107 €	Tiedot puuttuvat	
Muut liikuntaa edistävät järjestöt	8 552 394 €			12 476 238 €		
Aluejärjestöt	8 099 459 €			13 777 870 €		
Kaikki yhteensä	151 368 480 €			203 267 872 €		

4.3 Kahdenkymmenen suurimman lajiliiton talous

4.3.1 Menot

Kahdenkymmenen suurimman lajiliiton varsinaisen toiminnan menot kasvoivat tarkastelujaksolla 2018–2024 noin 121 miljoonasta eurosta 132 miljoonaan euroon ja edelleen lähes 140 miljoonaan euroon (taulukko 8). Kasvu on ollut tasaista, mikä viittaa toiminnan laajenemiseen ja kustannustason nousuun. Kokonaismenot kasvoivat vastaavasti noin 134 miljoonasta eurosta (2018) 155 miljoonaan euroon (2022), mutta laskivat hieman vuonna 2024 noin 150,5 miljoonaan euroon.

Menojen kehitystä tarkasteltaessa korostuvat yksittäisten suurten liittojen vaikutukset. Palloliiton menot ovat kasvanee merkittävästi koko tarkastelujaksolla,

lähes 40 miljoonaan euroon vuonna 2024. Jääkiekkoiliiton menot vaihtelevat huomattavasti, mikä liittyy erityisesti arvokilpailujen järjestämiseen ja niiden vaikutuksiin kustannusrakenteessa. Vuoden 2022 korkea taso näkyy edelleen kokonaismenojen kehityksessä.

Seuraava taso muodostuu useista keskisuurista liitoista, kuten salibandy-, hiihto-, koripallo- ja yleisurheiluliitoista, joiden menot sijoittuvat pääosin 6–11 miljoonan euron välille. Näiden liittojen kehitys on ollut pääosin vakaata, vaikka yksittäisissä lajeissa esiintyy vaihtelua. Pienempien liittojen osalta menot ovat tyypillisesti 2–4 miljoonan euron tasolla, ja niiden kehitys on ollut maltillisempaa. Kokonaisuutena menopuoli heijastaa lajiliittojen toiminnan laajuutta ja kilpailujärjestelmien sekä huippu-urheilun kustannusrakenteita.

Taulukko 8. Kahdenkymmenen suurimman lajiliiton menot

	Varsinaisen toiminnan menot	Varsinaisen toiminnan menot	Varsinaisen toiminnan menot	Kokonaismenot	Kokonaismenot	Kokonaismenot
	2018	2022	2024	2018	2022	2024
Akk-Motorsport	2 006 240 €	1 549 901 €	1 900 036 €	2 923 748 €	2 553 668 €	2 858 702 €
Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto	1 331 523 €	1 721 441 €	2 527 088 €	1 583 718 €	1 984 632 €	2 790 340 €
Ampumahiihtoliitto	1 661 879 €	2 327 996 €	1 571 553 €	1 756 429 €	2 328 499 €	1 719 796 €
Ampumaurheiluliitto	2 227 777 €	2 904 050 €	3 123 786 €	2 259 358 €	2 921 454 €	3 156 621 €
Golfliitto	5 091 442 €	5 945 588 €	5 960 948 €	5 094 034 €	6 269 859 €	5 965 277 €
Hiihtoliitto	6 182 779 €	7 253 960 €	9 051 490 €	8 044 650 €	9 887 973 €	9 881 408 €
Jääkiekkoliitto	29 460 281 €	18 987 390 €	22 968 841 €	30 419 970 €	34 747 566 €	24 427 353 €
Koripalloliitto	8 958 744 €	7 848 821 €	7 841 373 €	12 290 361 €	7 233 367 €	8 300 233 €
Lentopalloliitto	5 653 829 €	5 838 834 €	4 979 653 €	5 923 955 €	6 039 448 €	6 627 412 €
Palloliitto	20 012 130 €	34 444 145 €	36 873 874 €	23 923 092 €	38 014 880 €	39 549 005 €
Pesäpalloliitto PPL	2 499 592 €	2 748 298 €	3 466 350 €	2 624 266 €	2 719 899 €	3 412 715 €
Purjehdus ja Veneily	2 063 993 €	2 278 367 €	2 179 427 €	2 065 276 €	2 318 889 €	2 388 385 €
Ratsastajainliitto	3 530 988 €	3 798 261 €	3 624 663 €	3 683 068 €	4 482 309 €	3 781 054 €
Salibandyliitto	9 828 854 €	10 443 067 €	11 073 129 €	9 839 453 €	10 472 000 €	11 118 249 €
Suomen Uimaliitto	2 321 850 €	2 445 952 €	2 707 729 €	2 467 687 €	2 445 952 €	2 862 233 €
Suunnistusliitto	3 120 089 €	3 696 229 €	3 000 074 €	3 127 094 €	3 702 274 €	3 641 759 €
Taitoluisteluliitto	1 913 614 €	1 959 221 €	2 453 279 €	1 965 482 €	1 959 221 €	2 503 662 €
Tennisiitto	2 271 722 €	2 448 941 €	2 493 228 €	2 286 277 €	1 859 793 €	2 527 046 €
Urheiluliitto	5 199 790 €	6 221 891 €	6 177 368 €	6 006 493 €	6 794 408 €	6 993 999 €
Voimisteluliitto	5 814 352 €	6 711 968 €	5 777 914 €	5 941 885 €	6 711 968 €	6 010 529 €
YHTEENSÄ	121 151 469 €	131 574 321 €	139 751 804 €	134 226 297 €	155 448 058 €	150 515 778 €

4.3.2 Henkilöstö

Menojen rinnalla lajiliittojen toiminnan mittakaavaa kuvaa henkilöstön määrä ja siihen liittyvät kustannukset. Viimeisimpien käytettävissä olevien henkilöstötietojen mukaan vuonna 2022 lajiliitoissa työskenteli yhteensä noin 840 henkilöä, joista noin 600 kokoaikaisesti ja runsaat 230 osa-aikaisesti. Henkilöstökulut olivat yhteensä noin 48,6 miljoonaa euroa. Näistä 20 suurimman lajiliiton osuus oli noin 43,2 miljoonaa euroa ja noin 625 henkilöä, mikä osoittaa resurssien vahvan keskittymisen suurimpiin toimijoihin. (Taulukko 9.)

Henkilöstörakenteessa korostuvat erityisesti kaikkein suurimmat liitot. Palloliitossa työskentelee yli 150 henkilöä ja Jääkiekkoliitossa noin 65, mikä tekee niistä sel-

västi suurimmat organisaatiot myös henkilöstön näkökulmasta. Seuraava ryhmä muodostuu liitoista, joissa henkilöstömäärä on noin 20–40 henkilöä, kuten Hiihtoliitto, Salibandyliitto ja Koripalloliitto. Näissä organisaatioissa toiminta on jo selvästi ammattimaista ja henkilöstö muodostaa keskeisen tuotannontekijän.

Pienemmissä liitoissa henkilöstömäärä jää usein alle 20 henkilöön, ja osa-aikaisen työvoiman merkitys kasvaa. Tämä viittaa kevyempiin organisaatorakenteisiin ja resurssien joustavaan käyttöön. Kokonaisuutena henkilöstörakenne on kaksijakoinen: suurimmat liitot toimivat laajoina, ammattimaisina organisaatioina, ja suuri osa liitoista toimii selvästi pienemmillä resursseilla.

Taulukko 9. Kahdenkymmenen suurimman lajiliiton henkilöstöluvut

HENKILÖSTÖ TILINPÄÄTÖS 2022				
Liitto	Henkilöstökulut	Osa-aikaiset, Yhteensä	Kokoaikaiset	Yhteensä
Akk-Motorsport	750 630 €	6	9	15
Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto	301 082 €	2	4	6
Ampumahiihtoliitto	453 441 €	16	5	21
Ampumaurheiluliitto	1 021 892 €	12	14	26
Golfliitto	1 301 025 €	4	15	19
Hiihtoliitto	3 180 351 €	37	48	85
Jääkiekkoliitto	9 179 919 €	2	64	66
Koripalloliitto	2 898 712 €	4	23	27
Lentopalloliitto	1 234 304 €	4	12	16
Palloliitto	10 561 031 €	6	152	158
Pesäpalloliitto PPL	1 284 593 €	1	18	19
Purjehdus ja Veneily	754 645 €	0	11	11
Ratsastajainliitto	828 087 €	4	10	14
Salibandyliitto	2 395 000 €	1	35	36
Suomen Uimaliitto	857 541 €	4	10	14
Suunnistusliitto	1 244 979 €	1	12	13
Taitoluisteluliitto	620 224 €	1	8	9
Tennisliitto	703 720 €	10	9	19
Urheiluliitto	1 520 772 €	4	21	25
Voimisteluliitto	2 105 595 €	0	26	26
20 yhteensä	43 197 542 €	119	506	625
MUUT LAJILIITOT yhteensä	5 415 551 €	115	97	212
LAJILIITOT YHTEENSÄ	48 613 093 €	234	603	837

4.3.3 Tulot

Kahdenkymmenen suurimman lajiliiton omat tulot ovat kasvaneet tarkastelujaksolla tasaisesti: noin 113 miljoonasta eurosta (2018) 127 miljoonaan euroon (2022) ja edelleen noin 130 miljoonaan euroon vuonna 2024 (taulukko 10). Tämä viittaa siihen, että liittojen kyky tuottaa omia tuloja – esimerkiksi lisenssi-, osallistumista- ja tapahtumamaksujen sekä kaupallisten tulojen kautta – on vahvistunut.

Kokonaistulojen kehitys on sen sijaan ollut epätasaisempaa. Vuonna 2018 kokonaistulot olivat noin 136 miljoonaa euroa ja kasvoivat vuoteen 2022 mennessä noin 162 miljoonaan euroon. Vuonna 2024 kokonaistulot laskivat noin 151 miljoonaan euroon. Tämä lasku johtuu kuitenkin käytännössä kokonaan Jääkiekkoliiton poikkeuksellisen korkeista tuloista vuonna 2022, jolloin Suomessa järjestetyt jääkiekon MM-kilpailut

nostivat tulot tilapäisesti hyvin korkealle tasolle. Vuoden 2024 taso heijastaa paremmin lajiliittojen normaalia tulotasoa.

Rakenteellisesti tulot keskittyvät vahvasti suurimpiin liittoihin. Palloliitto on noussut selvästi suurimmaksi toimijaksi, ja sen kokonaistulot ovat kasvaneet lähes 40 miljoonaan euroon. Jääkiekkoliitto säilyy toisena keskeisenä toimijana. Näiden jälkeen talous jakautuu useaan keskisuureen liittoon, joiden tulot sijoittuvat pääosin 5–10 miljoonan euron välille.

Kokonaaisuutena tarkastelu osoittaa, että lajiliittojen talouden perusrakenne on varsin vakaa: menot ja henkilöstö ovat kasvaneet maltillisesti, ja omat tulot ovat kehittyneet tasaisesti. Samalla yksittäiset suuret tapahtumat voivat aiheuttaa merkittäviä vuosittaisia vaihteluita erityisesti kokonaistuloissa.

Taulukko 10. Kahdenkymmenen suurimman lajiliiton tulot

	Omat tulot			Kokonaistulot		
	2018	2022	2024	2018	2022	2024
Palloliitto	21 672 393 €	28 191 544 €	37 092 519 €	24 032 893 €	36 886 579 €	39 549 519 €
Jääkiekkoliitto	28 048 772 €	38 499 365 €	22 411 724 €	30 878 715 €	41 867 112 €	24 446 913 €
Salibandyliitto	8 295 032 €	8 587 000 €	9 695 211 €	9 641 300 €	10 029 000 €	11 122 407 €
Hiihtoliitto	6 496 857 €	6 507 838 €	8 255 070 €	8 314 376 €	9 968 895 €	10 010 243 €
Koripalloliitto	9 837 923 €	5 553 360 €	7 323 088 €	11 806 353 €	7 174 788 €	8 301 718 €
Urheiluliitto	4 840 492 €	4 710 904 €	5 153 409 €	6 300 052 €	6 674 309 €	7 000 971 €
Lentopalloliitto	4 284 401 €	3 867 573 €	5 341 597 €	5 738 101 €	6 166 896 €	6 641 787 €
Voimisteluliitto	4 147 060 €	5 260 093 €	4 323 189 €	6 001 440 €	7 194 979 €	6 010 948 €
Golfliitto	4 467 293 €	5 523 758 €	5 420 452 €	5 057 293 €	6 291 496 €	5 996 420 €
Ratsastajainliitto	2 881 588 €	3 503 108 €	2 873 026 €	3 737 569 €	4 398 361 €	3 783 323 €
Suunnistusliitto	3 570 994 €	1 950 306 €	3 303 097 €	4 009 969 €	2 787 251 €	3 732 413 €
Pesäpalloliitto PPL	2 265 341 €	2 665 192 €	2 885 955 €	2 874 841 €	3 362 588 €	3 502 933 €
Ampumaurheiluliitto	1 363 274 €	1 818 409 €	2 492 617 €	2 271 634 €	2 892 107 €	3 156 718 €
Suomen Uimaliitto	1 378 338 €	1 496 564 €	1 847 640 €	2 344 738 €	2 443 724 €	2 862 233 €
Akk-Motorsport	2 639 965 €	2 353 736 €	2 568 249 €	2 914 965 €	2 717 700 €	2 858 829 €
Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto	1 346 712 €	1 706 401 €	2 460 320 €	1 554 534 €	1 952 301 €	2 792 427 €
Tennisliitto	1 436 505 €	1 419 348 €	1 580 977 €	2 400 910 €	2 471 056 €	2 525 993 €
Taitoluisteliitto	1 570 031 €	1 077 163 €	2 078 214 €	1 961 031 €	1 941 844 €	2 509 110 €
Purjehdus ja Veneily	1 184 170 €	1 364 989 €	1 407 872 €	2 051 370 €	2 329 327 €	2 394 780 €
Ampumahiihtoliitto	1 406 419 €	1 402 902 €	1 456 572 €	1 634 419 €	2 343 732 €	1 725 044 €
YHTEENSÄ	113 133 561 €	127 459 552 €	129 970 797 €	135 526 503 €	161 894 045 €	150 924 727 €

4.3.4 Lajiliittojen toiminnallinen laajuus: jäsenpohja, lisenssit ja toimitsijat

Lajiliittojen talouden tarkastelun kannalta keskeinen taustatekijä on niiden toiminnallinen laajuus, jota voidaan kuvata seurojen henkilöjäsenmäärällä, lisenssien määrällä sekä rekisteröityjen toimitsijoiden ja erotuomareiden lukumäärällä. Nämä mittarit kuvaavat lajiliiton ”toiminnallista pinta-alaa” eli sitä, kuinka laaja osallistujapohja liitolla on ja millaisille kohderyhmille sen toiminta rakentuu. Tämä on keskeinen näkökulma erityisesti arvioitaessa osallistujilta kerättävien tulojen merkitystä suhteessa muihin tulonlähteisiin.

Kokonaisuutena tarkasteltuna 20 suurimman lajiliiton seuroissa oli yli 1,2 miljoonaa henkilöjäsentä,

ja lisenssejä oli yhteensä noin 718 000 (taulukko 11). Lisäksi rekisteröityjä erotuomareita oli noin 15 500 ja toimitsijoita lähes 48 500. Luvut osoittavat, että lajiliittojen toiminta ulottuu laajaan joukkoon osallistujia, mutta samalla rakenteet vaihtelevat huomattavasti lajien välillä.

Selvin jakolinja lajiliittojen välillä liittyy ikäryhmittäiseen osallistumiseen. Osa lajeista on selvästi lapsi- ja nuorisopainotteisia. Esimerkiksi Palloliitto, Jääkiekkoliitto, Salibandyliitto ja Voimisteluliitto keräävät suuren osan lisensseistään alle 18-vuotiailta. Palloliitossa alle 18-vuotiaiden osuus on erityisen suuri, ja yksistään alle 12-vuotiaiden lisenssejä on yli 75 000. Myös jääkiekossa ja salibandyssä nuorten ja lasten osuus on merkittävä.

Taulukko 11. Kahdenkymmenen suurimman lajiliiton jäsenpohja, lisenssit ja toimitsijat

	Liiton seurojen henkilöjäsenmäärä	LISENSSIT						REKISTERÖIDYT	
		Lapset alle 12-vuotiaat	Nuoret 12–18-vuotiaat	Aikuiset 19–34-vuotiaat	Aikuiset 35–64-vuotiaat	Yli 65-vuotiaat	Yhteensä	Ero-tuomarit	Toimit-sijat
Golfliitto	155 584	1 934	9 101	35 093	74 319	35 137	155 584	43	0
Palloliitto	150 894	75 505	39 906	21 181	11 089	314	147 995	1 796	21 772
Hiihtoliitto	145 000	2 620	2 098	871	869	197	6 655	0	0
Voimisteluliitto	115 592	36 519	6 208	1 542	1 473	450	46 192	1 173	1 605
Jääkiekkoliitto	87 500	25 184	13 925	11 453	8 289	405	59 256	1 679	10 002
Urheiluliitto	79 499	14 738	5 086	1 486	1 399	478	23 187	4 274	0
Purjehdus ja Veneily	62 464	1 866	2 238	5 019	37 058	13 586	59 767	0	0
Salibandyliitto	58 308	14 549	12 318	12 552	10 654	151	50 224	935	4 208
Tennisiitto	50 337	2 073	4 032	719	546	80	7 450	73	2 788
Koripalloliitto	48 682	7 214	7 665	3 454	2 031	143	20 507	733	188
Ratsastajainliitto	45 063	3 825	10 586	9 064	14 890	908	39 273	498	903
Suomen Uimaliitto	36 189	1 559	1 576	1 153	3 227	8 852	16 367	0	0
Taitoluisteluliitto	31 009	5 001	4 066	3 847	9 099	3 364	25 377	71	226
Ampumahiihtoliitto	30 354	82	205	126	122	42	577	0	0
Ampumaurheiluliitto	29 024	435	654	1 151	3 976	854	7 070	814	0
Akk-Motorsport	25 831	229	639	1 989	4 487	430	7 774	0	2 945
Lentopalloliitto	20 486	2 170	4 482	2 167	1 340	353	10 512	465	1 240
Pesäpalloliitto PPL	19 781	6 421	4 417	2 866	2 055	2 630	18 389	2 630	892
Suunnistusliitto	15 360	7 447	3 937	1 455	1 016	25	13 880	154	1 326
Amerikkalaisen Jalkapallon Liitto	2 681	124	564	1 080	211	0	1 979	181	425
Kaikki yhteensä	1 209 638	209 495	133 703	118 268	188 150	68 399	718 015	15 519	48 520

Tämä viittaa siihen, että näissä lajeissa osallistuminen alkaa tyypillisesti varhain, ja toiminta rakentuu pitkälti junioripolkujen varaan.

Toinen ryhmä muodostuu lajeista, joissa osallistuminen painottuu aikuisikään. Golf on tästä selkein esimerkki: lisenssijakauma painottuu voimakkaasti 35 vuotta täyttäneisiin, ja myös yli 65-vuotiaiden osuus on poikkeuksellisen suuri. Samankaltainen rakenne on havaittavissa myös purjehduksessa ja veneilyssä sekä osin ampumaurheilussa. Näissä lajeissa harrastus alkaa usein myöhemmällä iällä tai jatkuu aktiivisena pitkälle aikuisikään.

Kolmas ryhmä koostuu lajeista, joissa osallistuminen jakautuu suhteellisen tasaisesti eri ikäryhmiin. Esimerkiksi ratsastus, taitoluistelu ja osin koripallo edustavat tätä rakennetta. Näissä lajeissa sekä nuoret että aikuiset muodostavat merkittävän osan osallistujapohjasta, mikä viittaa monipuoliseen harrastajarakenteeseen ja useisiin sisääntuloväyliin eri ikävaiheissa.

Kaikissa lajeissa lisenssijärjestelmä ei kata koko harrastajakuntaa. Esimerkiksi Hiihtoliitolla ja Tennisliitolla seurojen jäsenmäärä on huomattavasti suurempi kuin lisenssien määrä. Tämä viittaa siihen, että merkittävä osa harrastamisesta tapahtuu ilman lisenssipohjaista kilpailujärjestelmää.

Rekisteröityjen erotuomareiden ja toimitsijoiden määrä tuo esiin vielä yhden rakenteellisen eron lajien välillä. Joukkue- ja kilpailujärjestelmältään laajat lajit, kuten jalkapallo ja jääkiekko, vaativat suuren määrän toimitsijoita ja erotuomareita. Palloliitolla on yli 21 000 rekisteröityä toimitsijaa ja jääkiekolla yli 10 000, mikä kuvastaa kilpailutoiminnan laajuutta. Toisaalta monissa yksilölajeissa toimitsijarakenne on huomattavasti kevyempi tai organisoitu eri tavoin.

Kokonaisuutena tarkasteltuna lajiliittojen toiminnallinen rakenne vaihtelee merkittävästi. Osa liitoista toimii laajojen juniorimassojen varassa, osa aikuispainotteisina harrastusyhteisöinä ja osa monimuotoisina järjestelminä, joissa eri ikäryhmät ovat tasapainossa. Nämä erot muodostavat keskeisen lähtökohdan lajiliittojen talouden ymmärtämiselle, erityisesti analysoitaessa sitä, kuinka suuri osa tuloista kertyy suoraan osallistujilta ja kuinka suuri osa muista rahoituslähteistä.

4.3.5 Lajiliittojen omien tulojen rakenne

Lajiliittojen omat tulot voidaan jakaa karkeasti kahteen pääryhmään: osallistujilta kerättäviin tuloihin (jäsenmaksut, lisenssit, osallistumis- ja kilpailumaksut) sekä muihin omiin tuloihin, jotka muodostuvat ulkopuolisista lähteistä, kuten sponsorisopimuksista, mediaoikeuksista, pääsylipputulosta ja muusta varainhankinnasta. Tämä jako kuvaa keskeisellä tavalla lajiliittojen

taloudellista rakennetta ja riippuvuutta eri tulonlähteistä.

Taulukon 12 tarkastelu osoittaa, että lajiliitot jakautuvat varsin selvästi kahteen päätyyppiin. Ensimmäisessä ryhmässä ovat liitot, joiden tulot perustuvat vahvasti osallistujilta kerättäviin maksuihin. Vuonna 2018 tähän ryhmään kuuluivat esimerkiksi Salibandyliitto (93 %), Golfliitto (91 %), AKK-Motorsport (91 %), Voimisteluliitto (89 %) ja Ratsastajainliitto (88 %). Vuoteen 2022 mennessä rakenne säilyi pääosin samankaltaisena, vaikka osallistujatulojen osuus hieman laski useimmissa liitoissa. Esimerkiksi Salibandyliitolla osuus oli edelleen korkea (89 %) ja Ratsastajainliitolla jopa 91 prosenttia. Näille liitoille on tyypillistä laaja lisenssi- ja maksupohjainen osallistujakunta, joka muodostaa talouden selkärangan.

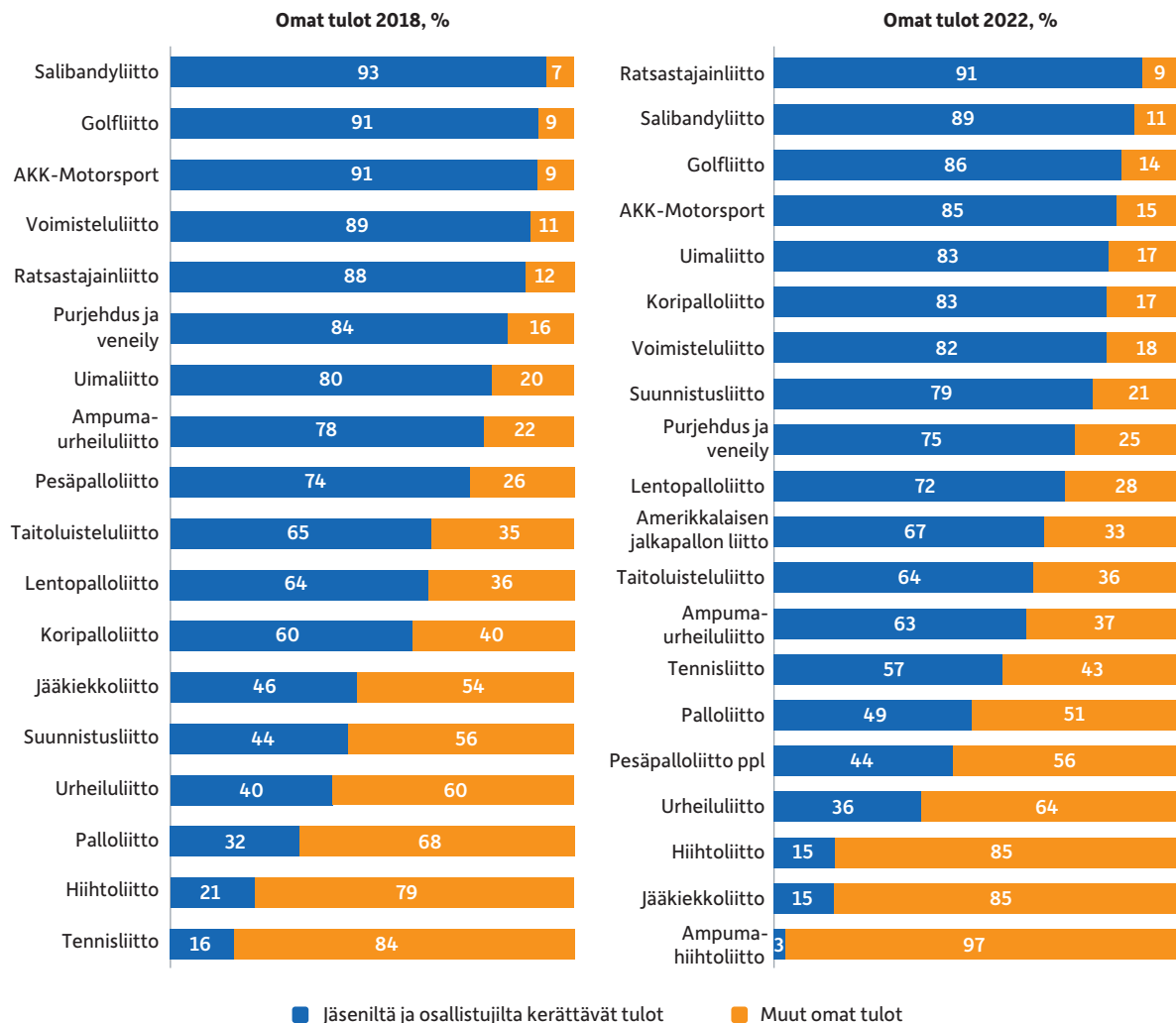
Toisessa ääripäässä ovat liitot, joiden tulorakenne perustuu suurelta osin ulkopuolisiin tuloihin. Vuonna 2018 esimerkiksi Hiihtoliiton (79 %), Tennisliiton (84 %), Palloliiton (68 %) ja Urheiluliiton (60 %) tulot muodostuivat pääosin muista kuin osallistujilta kerättävistä maksuista. Vuoteen 2022 mennessä tämä rakenne on monin paikoin vahvistunut: esimerkiksi Hiihtoliiton ulkopuolisten tulojen osuus nousi 85 prosenttiin ja Ampumahiihtoliitolla jopa lähes kaikki tulot (97 %) tulivat muista lähteistä. Näissä liitoissa talous perustuu enemmän kaupallisiin sopimuksiin, tapahtumiin ja julkiseen rahoitukseen kuin suoraan osallistujamaksuihin.

Näiden kahden ääripään väliin sijoittuu joukko liitoja, joiden tulorakenne on tasapainoisempi. Esimerkiksi Koripallo-, Lentopallo- ja Taitoluisteliitot sijoittuvat tähän ryhmään, jossa osallistujatulojen osuus on noin 60–80 prosenttia. Näissä lajeissa yhdistyvät sekä laaja harrastajapohja että merkittävä ulkopuolinen rahoitus, mikä tekee tulorakenteesta monipuolisemman.

Aikasarjatarkestelu osoittaa lisäksi hienoista muutosta tulorakenteessa. Useissa liitoissa osallistujatulojen suhteellinen osuus on hieman pienentynyt ja muiden tulojen osuus kasvanut vuosien 2018 ja 2022 välillä. Tämä viittaa siihen, että lajiliitot ovat pyrkineet monipuolistamaan tulopohjaansa ja lisäämään ulkopuolista rahoitusta. Muutos ei kuitenkaan ole yhtenäinen, vaan riippuu vahvasti lajin luonteesta ja toiminnallisesta rakenteesta.

Kokonaisuutena tarkasteltuna suurimpien lajiliittojen taloudessa on nähtävissä kaksi erilaista strategiaa: osallistujapohjainen malli, jossa tulot syntyvät laajasta harrastajamäärästä, sekä kaupallisempi malli, jossa merkittävä osa tuloista tulee ulkopuolisista lähteistä. Kaikkein suurimmissa liitoissa laaja osallistujapohja ja lajin näkyvyys ja markkina-arvo yhdistyvät, mikä tekee niiden taloudesta monipuolisen.

Taulukko 12. Kahdenkymmenen suurimman lajiliiton omien tulojen lähteet

4.3.6 Lajiliittojen profilointia

Lajiliittojen tularakenteen ja toiminnallisen pohjan perusteella voidaan hahmottaa erilaisia taloudellisia profiileja, mutta liittoja ei ole tarkoituksenmukaista sijoittaa tiukasti toisensa poissulkeviin luokkiin. Profilit kuvaavat ennemminkin painotuksia kuin pysyviä tyyppejä. Tarkempi luokittelu edellyttäisi pidempää aikasarjaa, liittojen toimintastrategioiden tarkempaa analyysia sekä haastatteluaineistoa siitä, miten tulot, menot ja vastuut tosiasiaassa jakautuvat liiton, seurojen ja mahdollisten yhtiöiden välillä.

Aineiston perusteella voidaan kuitenkin erottaa joitakin selviä painotuksia. Ensinnäkin osa liitoista rakentuu vahvasti osallistujapohjaisen tulomallin varaan. Näissä liitoissa suuri osa omista tuloista kertyy jäseniltä, lisensseistä, osallistumismaksuista, kilpailumaksuista tai sarjamaksuista. Tähän suuntaan painottuvat esimerkiksi Salibandyliitto, Golfliitto, Voimisteluliitto ja Ratsasta-

jainliitto. Liittojen talouden perusta on laaja osallistujajoukko, mutta osallistujapohjan ikärakenne vaihtelee huomattavasti: salibandy ja voimistelu ovat vahvasti lasten ja nuorten lajeja, kun golfissa osallistujapohja painottuu aikuis- ja seniori-ikäisiin.

Toinen hahmottuva profili on monilähteinen tai hybridimäinen tularakenne. Näissä liitoissa osallistujilta kerättävät tulot ovat merkittäviä, mutta niiden rinnalla on huomattava määrä muita omia tuloja, kuten sponsorointia, media- ja pääsylipputulot tai muuta varainhankintaa. Palloliitto on tästä hyvä esimerkki: sillä on erittäin suuri jäsen- ja lisenssipohja, mutta sen tularakenne ei ole puhtaasti osallistujamaksuihin perustuva, vaan osallistujilta ja ulkopuolisista lähteistä tulevat tulot ovat lähempänä tasapainoa. Samantyyppisiä piirteitä on esimerkiksi Koripalloliitolla, Lentopalloliitolla ja Taitoluisteluliitolla, joskin niiden mittakaava ja tulolähteiden painotukset poikkeavat toisistaan.

Kolmas painotus näkyy liitoissa, joissa omat tulot perustuvat suhteellisesti enemmän osallistujien ulkopuolelta tuleviin tuloihin. Näitä voivat olla mediaoikeudet, sponsoritulot, tapahtumatulot, lahjoitukset tai muut varainhankinnan tuotot. Hiihtoliitto, Urheiluliitto, Tennisliitto ja Ampumahiihtoliitto näyttäytyvät tässä suhteessa erilaisina kuin selvästi osallistujapohjaiset liitot. Näiden liittojen talous voi olla huomattava myös silloin, kun lisenssipohja ei ole yhtä suuri kuin suurimmissa massa- tai juniorilajeissa. Samalla tulorakenne voi olla herkempi yksittäisille tapahtumille, sopimuksille ja markkinatilanteelle.

Näiden painotusten rinnalla on huomattava, että moni liitto yhdistää useita profileja. Esimerkiksi Jääkiekkoliitolla on suuri osallistujapohja ja vahva juniorirakenne, mutta sen kokonaistalouden vaihteluun vaikuttavat voimakkaasti myös kansainväliset tapahtumat ja niihin liittyvät tulot. Vastaavasti lajien yhtiörakenteet voivat siirtää osan kaupallisesta toiminnasta liiton tuloslaskelman ulkopuolelle, mikä vaikuttaa liittojen väliseen vertailuun.

Kokonaisuutena profilointi kuitenkin osoittaa, ettei lajiliittojen talous rakennu yhden yhteisen mallin varaan. Toisilla liitoilla talouden ydin on laajassa osallistujamassassa, toisilla monilähteisessä rahoituspohjassa ja kolmansilla ulkopuolisissa kaupallisissa tai tapahtumapohjaisissa tulovirroissa. Aineiston perusteella voidaan sanoa, että lajiliittojen taloudellinen asema riippuu yhtä aikaa osallistujapohjan laajuudesta, tulolähteiden monipuolisuudesta ja siitä, kuinka suuri osa toiminnan arvonmuodostuksesta tapahtuu liiton oman tuloslaskelman sisällä.

4.4 Lajiliittojen markkinointiyhtiöt

Lajiliittojen taloudellinen analyysi ei yksin kuvaa koko lajikohtaista taloutta. Osassa lajeista merkittävä osa kaupallisesta toiminnasta on siirretty erillisiin markkinointiyhtiöihin. Osa lajiliitoista on eriyttänyt kaupallisen toimintansa omiin osakeyhtiöihin, jotka vastaavat tyypillisesti mediaoikeuksista, sponsorimyynnistä, tapahtumatuotannosta sekä erilaisista kaupallisista palveluista. Ne markkinoivat siis lajia erilaisille kohdejoukoille. Näiden yhtiöiden toiminta poikkeaa luonteeltaan yhdistysmuotoisten lajiliittojen yleishyödyllisestä toiminnasta, minkä vuoksi niitä tarkastellaan tässä raportissa erillisenä kokonaisuutena eikä niiden taloutta ole sisällytetty suoraan lajiliittojen kokonaistalouden arvioon.

Taulukossa 13 tarkastelluilla yhtiöillä liikevaihto oli yhteensä noin 20,4 miljoonaa euroa vuonna 2018, kasvoi selvästi noin 31,5 miljoonaan euroon vuonna 2022 ja laski sen jälkeen noin 21,9 miljoonaan euroon vuonna 2024. Kehitys on voimakkaasti vaihtelevaa ja heijastaa

todennäköisesti yksittäisten tapahtumien, sopimusten ja rakenteellisten muutosten vaikutusta. Tuloksen osalta kokonaisuus oli lievästi positiivinen vuosina 2018 (noin 0,1 M€) ja 2022 (noin 0,4 M€), mutta kääntyi selvästi negatiiviseksi vuonna 2024 (noin – 0,9 M€). Tämä korostaa markkinointiyhtiöiden suhdanneherkkyyttä verrattuna lajiliittojen perustoimintaan.

Yhtiökenttä on rakenteeltaan keskittynyt ja lajikohdaisesti hyvin erilainen. Moottoriurheilun AKK Sports Oy on yksi suurimmista ja volyymiltaan vakaimmista toimijoista, jonka liikevaihto on pysynyt noin kuuden miljoonan euron tasolla koko tarkastelujakson ajan, vaikka tulos on vaihdellut merkittävästi. Koripallon Pro-Basket Oy:n kehitys on ollut selvästi vaihtelevaa, mikä viittaa sopimus- ja tapahtumariippuvaiseen liiketoimintaan. Yleisurheilun Track & Field Finland Oy on kasvanut tasaisesti mutta toimii pienillä marginaaleilla.

Jääkiekossa kaupallinen toiminta on hajautettu useaan yhtiöön ja on luonteeltaan vahvasti tapahtumasi-donnaista. Suomi-Kiekko Oy:n poikkeuksellisen korkea liikevaihto vuonna 2022 (12,3 M€) liittyy Suomessa järjestettyihin MM-kilpailuihin, minkä jälkeen toiminta supistui voimakkaasti vuonna 2024 (0,2 M€). Lisäksi Leijonat TV Oy edustaa mediapohjaista liiketoimintaa, mutta sen volyymi on vielä melko pieni.

Hiihtolajeissa Nordic Ski Finland Oy (Suomen Hiihtoliitto) oli merkittävä kaupallinen toimija (noin 2,0–3,1 M€), mutta sen toiminta on sittemmin lakannut. Tämä näkyy koko tarkastellun yhtiökentän liikevaihdon laskuna vuoden 2022 jälkeen. Tilalle on osin noussut tapahtumakohtaisia yhtiöitä, kuten Salppuri Oy (Hiihtoliitto + Lahti), joka vastaa Salpausselän kisojen kaupallisesta toteutuksesta. Kehitys kuvastaa rakennemuutosta, jossa toiminta organisoituu yhä enemmän yksittäisten tapahtumien ympärille.

Palloliiton yhteydessä toimiva Fanimo Oy keskittyy verkkokauppaan ja maajoukkuetoimintaan liittyvään kaupalliseen toimintaan. Sen liikevaihto on kasvanut tasaisesti, mutta toiminta on ollut lievästi tappiollista. Sulkapallon Badminton Management Oy on kasvanut nopeasti vuoden 2022 pienestä lähtötasosta, mikä viittaa toiminnan laajentumiseen.

Pesäpallon Superpesis Oy erottuu joukosta selvästi. Sen liikevaihto on kasvanut merkittävästi erityisesti vuosien 2022 ja 2024 välillä (0,23 M€ → 0,84 M€), ja toiminta on ollut koko tarkastelujakson ajan kannattavaa. Tämä viittaa siihen, että pesäpallossa sarjatoiminnan kaupallistaminen on onnistunut luomaan suhteellisen vakaan ja kasvavan liiketoimintamallin.

Useissa pienemmissä lajeissa markkinointiyhtiöiden rooli on vielä rajallinen. Esimerkiksi Swimming Finland Oy (Uimaliitto), Tennisliitto Finland Oy sekä

Taulukko 13. Lajiliittojen markkinointiyhtiöiden talous

	LIIKEVAIHTO			TULOS			HENKI- LÖSTÖ
YHTIÖ	2018	2022	2024	2018	2022	2024	2024
Suomen Olympiakomitea Markkinointi Oy	2 756 000 €	1 632 000 €		275 000 €	128 000 €	-50 000 €	4
Nordic Ski Finland Oy (toiminta lakannut)	1 997 000 €	3 095 000 €	1 902 000 €	1 000 €	-366 000 €	-73 000 €	4
Track & Field Finland Oy	1 374 000 €	2 441 000 €	2 650 000 €	5 000 €	-25 000 €	-47 000 €	3
ProBasket Oy	5 886 000 €	1 810 000 €	3 575 000 €	9 000 €	61 000 €	38 000 €	3
AKK Sports Oy	6 170 000 €	5 910 000 €	5 936 000 €	-124 000 €	496 000 €	-521 000 €	16
SSBL Salibandy Oy	1 202 000 €	801 000 €	1 136 000 €	-2 000 €	-269 000 €	60 000 €	
Swimming Finland Oy		42 000 €	52 000 €		10 000 €	-15 000 €	
Superpesis oy	350 000 €	231 000 €	837 000 €	14 000 €	23 000 €	19 000 €	2
Suomi-Kiekko Oy		12 260 000 €	174 000 €		330 000 €	-324 000 €	0
Fanimo Oy (palloliitto)	637 000 €	1 301 000 €	1 540 000 €	-78 000 €	0 €	-67 000 €	5
Badminton Management Oy		34 000 €	728 000 €		-47 000 €	55 000 €	
Salppuri Oy (Hiihtoliitto + Lahti)		1 131 000 €	2 245 000 €		71 000 €	8 000 €	3
Leijonat TV Oy (jääkiekko)		65 000 €	383 000 €		-39 000 €	-24 000 €	
FINMOTORACE OY (moottoriurheilu)		87 000 €	3 000 €		25 000 €	-5 000 €	0
Tennisliitto Finland Oy		654 000 €	733 000 €		-14 000 €	6 000 €	1
yhteensä	20 372 000 €	31 494 000 €	21 894 000 €	100 000 €	384 000 €	-940 000 €	41

FINMOTORACE Oy (moottoriurheilu) toimivat pienellä volyymilla. Näissä tapauksissa kaupallinen toiminta on vielä kehittymässä tai keskittyy rajattuihin osa-alueisiin.

Suomen Olympiakomitea Markkinointi Oy toimii koko lajiyhteisön yhteisenä kaupallisena toimijana ja keskittyy muun muassa liikkeenjohdon konsultointiin. Sen liikevaihto on kuitenkin pienentynyt tarkastelujaksolla, ja toiminta on ollut viime vuosina tappiollista.

Kokonaisuutena tarkastellen markkinointiyhtiöt muodostavat merkittävän mutta epävakaan osan liikunnan ja urheilun taloudesta. Ne korostuvat erityisesti lajeissa, joissa on vahvaa tapahtuma- ja media-arvoa, mutta niiden merkitys vaihtelee huomattavasti lajien välillä. Samalla ne siirtävät osan taloudellisesta toiminnasta lajiliittojen ulkopuolelle, mikä on tärkeä huomio lajiliittojen kokonaistalouden tulkinnessa.

4.5 Yhteenvedo lajiliittojen taloudesta

Tässä luvussa on tarkasteltu liikuntajärjestöjen taloutta kokonaisuutena sekä erityisesti lajiliittojen näkökulmasta. Analyysin perusteella järjestökentän taloudellinen volyymi on merkittävä, mutta samalla rakenteeltaan selvästi keskittynyt ja aineistoltaan osin puutteellinen erityisesti tulopuolen osalta.

Järjestöjen varsinaisen toiminnan menot olivat vuonna 2024 yhteensä noin 202,5 miljoonaa euroa, mikä oli käytännössä saman verran kuin vuonna 2022. Tästä lajiliittojen osuus oli noin 161,8 miljoonaa euroa eli selvästi suurin osa koko järjestökentän menoista. Muut järjestöryhmät – palvelujärjestöt, muut liikuntaa edistävät järjestöt ja aluejärjestöt – muodostavat kokonaisuudesta selvästi pienemmän, yhteensä noin 40 miljoonan euron osuuden. Menojen tarkastelu antaa siten melko luotettavan kuvan koko järjestökentän toiminnan laajuudesta.

Tulopuolen osalta kokonaiskuva on hajanaisempi. Vuoden 2022 tasolla lajiliittojen kokonaistulot olivat noin 185,8 miljoonaa euroa, mutta vuoden 2024 osalta kattavaa tietoa ei ole saatavilla kaikista liitoista.

20 suurimman lajiliiton osalta kokonaistulot olivat noin 150,9 miljoonaa euroa ja omat tulot noin 130 miljoonaa euroa. Koska nämä 20 liittoa muodostavat noin 85–90 prosenttia lajiliittojen kokonaistaloudesta, voidaan koko lajiliittokentän kokonaistulojen arvioida asettuvan vuonna 2024 karkeasti noin 170–180 miljoonan euron tasolle. Tämä viittaa lievään laskuun verrattuna vuoteen 2022, mikä selittyy suurelta osin jääkiekkoliiton poikkeuksellisilla MM-kisavuoden tuloilla vuonna 2022.

Kun tarkasteluun otetaan mukaan myös muiden järjestöryhmien tulot (vuoden 2018 tasolla noin 203 miljoonaa euroa koko kentässä), *voidaan arvioida, että koko liikuntajärjestökentän kokonaistulot vuonna 2024 sijoittuvat suuruusluokaltaan noin 210–230 miljoonan euron välille*. Tämä arvio perustuu menotason vakauteen, lajiliittojen tulojen kehitykseen sekä siihen, että muiden järjestöryhmien talous on kokonaisuudessa selvästi pienempi ja suhteellisen vakaa. Arvioon liittyy kuitenkin epävarmuutta, koska kaikkien ryhmien vuoden 2024 tulotietoja ei ole käytettävissä. Raportin lopussa tehtävässä yhteenvedossa järjestöjen toiminnan kokonaisvolyyminä arvioidaan yllä esitetyn arviointihaarakokoon puoliväli, 220 miljoonaa euroa.

Lajiliittojen välillä talous on voimakkaasti keskittynyt. 20 suurinta liittoa kattaa noin 85–90 prosenttia sekä menoista että tuloista. Näiden liittojen talous on

kasvanut pitkällä aikavälillä maltillisesti, mutta yksittäiset suur tapahtumat voivat aiheuttaa merkittäviä vuositaisia vaihteluita. Samalla liittojen välillä on suuria rakenteellisia eroja: osa toimii vahvasti osallistujamaksuihin perustuvalla mallilla, osa taas nojaa enemmän kaupallisiin tuloihin ja julkiseen rahoitukseen.

Tarkastelua täydentää havainto siitä, että osa lajikohtaisesta taloudesta sijoittuu lajiliittojen ulkopuolelle markkinointiyhtiöihin. Näiden yhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 22 miljoonaa euroa vuonna 2024, mutta toiminta on selvästi suhdanneherkempää ja tulokseltaan vaihtelevampaa kuin lajiliittojen perustoiminta.

Kokonaisuutena liikuntajärjestöjen talous vuonna 2024 voidaan tiivistää seuraavasti:

- Varsinaisen toiminnan menot: noin 200–205 miljoonaa euroa
- Kokonaistulot: arviolta noin 210–230 miljoonaa euroa
- Lajiliittojen osuus: noin 75–80 prosenttia kokonaisuudesta
- Markkinointiyhtiöt (erillinen kokonaisuus): noin 20–25 miljoonaa euroa liikevaihtoa

Kokonaiskuva on rakenteellisesti selkeä. Liikuntajärjestöjen talous on volyymiltaan kohtalaisen suuri keskittyen vahvasti lajiliittoihin ja niiden sisällä erityisesti suuriin toimijoihin.

Lähteet

OKM 2023. Liikuntatoimi tilastojen valossa – Perustilastot vuodelta 2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:53.

OKM 2025. Liikuntatoimi tilastojen valossa – Perustilastot vuodelta 2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:26

OKM 2026. Vuoden 2024 valtionavustushakemusten yhteydessä toimitetut lajiliittojen tuloslaskelmat ja tilinpäätösasiakirjat. Julkaisematon viranomaisaineisto. OKM:n kirjaamo

5

Ammattiurheilu osana suomalaisen urheilun taloutta

Jari Lämsä

5.1. Ammattiurheilun rakenteet ja kehitys

Urheilun taloudellinen merkitys on kasvanut ammattimaistumisen ja kaupallistumisen myötä. Ammattiurheilulla tarkoitetaan toimintaa, jossa urheilija saa toimeentulonsa joko osittain tai täysin urheilusta. Toisaalta ammattimaistuminen ei koske ainoastaan yksilöitä, vaan myös organisaatioita ja koko urheilujärjestelmää. **Dowling** ym. (2014, 527) määrittelevät ammattimaistumisen prosessiksi, jossa urheiluorganisaatiot muuttuvat vapaaehtoisvetoisesta yhä enemmän liiketoiminnallisesti organisoiduksi ilmiöksi. **Beech ja Chadwick** (2013) korostavat, että ammattiurheilu hankkii tulot pääosin harrastajakunnan ulkopuolelta, mikä edellyttää urheilun tuotteistamista ja kaupallistamista.

Ammattilaisurheilun näkyvin muoto ovat liigat, joissa joukkueet kilpailevat mestaruudesta kauden aikana kohdaten toisensa useita kertoja. Ammattilaisliiga muodostuu keskusorganisaatiosta ja siihen kuuluvista seuroista, ja sitä voidaan tarkastella organisaatioiden organisaationa, jonka tavoitteena on maksimoida yleisö- ja mainostajakiinnostus (Norros 2010, 10–12). Suurimpia liigoja ovat joukkuelajien liigat (esim. NBA, NHL, Valioliiga, SM-liiga) sekä yksilölajien kilpailukiertueet (ATP, PGA, LPGA, F1).

Liigahallinnon perusmalleja on kaksi. Pohjoisamerikkalaisessa suljetussa sarjajärjestelmässä omistajat käyttävät päätösvaltaa, eikä käytössä ole urheilullista nousu- ja putoamisjärjestelmää eri sarjatasoilta toiselle. Suuret pohjoisamerikkalaiset ammattilaisliigat pyrkivät ylläpitämään joukkueiden välillä kilpailullista tasapainoa, jotta ottelujen lopputulokset eivät olisi ennalta selviä. Liigat pyrkivät ehkäisemään suuria tasoeroja palkkatoin, heikompi joukkueita suosivin värväysjärjestelmin ja vastaavin keinoin. Lisäksi liigat ovat vahvoja itsenäisiä toimijoita, joilla ei ole edustuksellisia yhteyksiä kansallisiin lajiliittoihin. (Rottenberg 1956; O'Reilly 2023)

Eurooppalaisessa avoimen kilpailun mallissa sarjatasot määräytyvät urheilullisen suorituksen perusteella. (Gammelsaeter & Walters 2023). Avoimen kilpailun malli yhdistettynä kaupallistumiseen on johtanut suosituimmissa lajeissa, kuten jalkapallossa, tilanteeseen, jossa muutama suuri joukkue dominoi kansallista liigaa niin urheilullisesti kuin taloudellisesti. Samaan aikaan seurat velkaantuvat pelaajabudjettien kasvun myötä.

5.2 Ammattiurheilun talous ja toimintalogiikka

Ammattiurheiluseurojen päämääristä käyty tieteellinen keskustelu jakautuu edellä mainittujen liigamallien mukaisesti kahteen koulukuntaan. Osa tutkijoista pitää seuroja pitkän aikavälin taloudellisen voiton maksimoijina, ja toiset korostavat urheilullisen menestyk-

sen ensisijaisuutta. Voitonmaksimointia puoltavat näkemykset nojaavat taloustieteeseen ja rationalisoitumiseen, joiden tulkitaan viittaavan taloudelliseen orientaatioon. Empiirinen näyttö erityisesti eurooppalaisesta jalkapallosta kyseenalaistaa tämän oletuksen, sillä seurojen toiminta ei vastaa rationaalisen voitonmaksimoijan mallia. (Storm 2011; Terrien & Andreff 2020).

Useat tapaustutkimukset Englannista, Italiasta, Espanjasta ja Skandinaviasta osoittavat, että seurat priorisoivat usein urheilullista menestystä taloudellisen kannattavuuden kustannuksella. Englannissa monet seurat toimivat tappiollisesti ja velkaantuvat, vaikka toimintaympäristö on voimakkaasti kaupallistunut (Hamil & Walters 2010; Millward 2013). Espanjassa ylisuuret palkkakulut, krooniset tappiot ja julkisen sektorin tukitoimet heijastavat järjestelmällistä taloudellista epätasapainoa ja seurojen halua luovaan talouden hallintaan ja tilinpitoon (Camacho ym. 2025). Myös Pohjoismaissa seurat kamppailevat kassavirtaongelmien ja tappioiden kanssa, vaikka yksittäisiä poikkeuksia löytyy (Storm 2011). Kokonaisuutena tutkimus viittaa edelleen siihen, että eurooppalaiset ammattiurheiluseurat toimivat usein pikemminkin urheilullisen menestyksentavoittelun kuin taloudellisen voiton maksimoimisen logiikalla.

Eurooppalaisten jalkapalloseurojen taloudellisia ongelmia selittävät keskeiset institutionaaliset mekanismit, kuten epätasainen tulonjako, karsinta eurooppalaiseen sarjoihin, nousu- ja putoamisjärjestelmä sekä kasvava kuilu sarjatasojen välillä. Erityisesti putoamisen uhka pakottaa seurat investoimaan voimakkaasti pelaajiin säilyttääkseen sarjapaikkansa. Toisaalta nousu tuo merkittäviä taloudellisia hyötyjä, mikä lisää riskinottoa. Nämä tekijät yhdessä vahvistavat ylivelkaantumista sekä menestyksen tavoittelua hinnalla millä hyvänsä. Tausalla vaikuttaa urheilun peruslogiikka, jossa voittaminen on ensisijaista, ja taloudelliset resurssit nähdään ensisijaisesti välineenä urheilullisen menestyksen saavuttamiseksi.

Eurooppalaisen ammattiurheilun tarkasteluun sopii pehmeän budjetoinnin (soft budget constraint) käsite. Pehmeä budjetointi tarkoittaa tilannetta, jossa organisaation taloudellinen selviytyminen ei ole tiukasti sidottu sen omiin tuloihin ja kustannuksiin. Toisin sanoen toimija voi jatkaa toimintaansa tappioista huolimatta, koska se odottaa saavansa ulkopuolista tukea (esimerkiksi julkiselta sektorilta, sijoittajilta tai velkojilta). Tämä heikentää taloudellista kurinalaisuutta, koska menojen ja tulojen tasapaino ei ole organisaatiolle ”elämän ja kuoleman kysymys”, toisin kuin niin sanotussa kovassa budjettirajoitteessa. (Storm & Nielsen 2012)

Urheilussa pehmeä budjetointi ilmenee siinä, että seurat toimivat usein jatkuvasti tappiollisesti, mutta

eivät silti mene konkurssiin. Tämä johtuu siitä, että useat sidosryhmät, kuten varakkaat omistajat, sponsorit ja julkisen sektorin toimijat, ovat valmiita pelastamaan seurat taloudellisissa vaikeuksissa. Tilanteeseen vaikuttaa myös seurojen sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Seurat voivat luottaa siihen, että niiden kaatumisen koetaan liian suureksi menetykseksi.

Pehmeän budjetoinnin merkitys eurooppalaisen ammattilaisurheilun ymmärtämisessä on keskeinen, koska se selittää sekä seurojen kroonista alijäämäisyyttä että niiden poikkeuksellisen korkeaa selviytymisastetta. Samalla pehmeä budjetointi johtaa taloudellisiin vääristymiin: seurat voivat ylivelkaantua ja pelata taloudellisella riskillä, mikä lisää kilpailullista epätasapainoa ja taloudellista tehottomuutta. Näin ollen pehmeä budjetointi auttaa ymmärtämään, miksi urheilumarkkinat poikkeavat monin tavoin normaalista yritystoiminnasta. (Storm & Nielsen 2012).

Eurooppalaiseen ammattiurheiluun on kohdistunut kaksi merkittävää Euroopan Unionin tuomioistuinten päätöstä. Ensimmäisen niin sanottu Bosman-tapaus (1995) vapautti pelaajat työvoimana liikkumaan vapaammin Euroopassa. Päätös myös nosti pelaajien palkkatasoa ja synnytti agenttien ammattikunnan. (Andreff & Staudohar 2000). Toisessa urheilua linjaavassa päätöksessä vuodelta 2023 Euroopan unionin perussopimuksen vapaata kilpailua koskevat säännöt ulotettiin koskemaan myös urheilukilpailuja, koska kyseessä on tuomioistuimen mukaan elinkeinotoiminta. Lajiliitot eivät näin voi kieltää muiden kuin itsensä organisoimia kilpailuja. Molemmat muutokset ovat kiihdyttäneet jo käynnissä ollutta siirtymää kohti markkinaehtoisempaa urheilutaloutta, jossa kansainvälisyys, markkinat ja kaupallistuminen korostuvat. Päätökset ovat myös lähentäneet eurooppalaista ammattiurheilua kohti pohjoisamerikkalaista mallia, etenkin kaupallisesti kiinnostavien ja tuottavien urheilulajien ja -tuotteiden osalta. (Rauste 2024).

Kuten jo aiemmin todettiin, ammattilaisurheilu tarvitsee urheilun ulkopuolista rahoitusta. Eurooppalaisen urheilun rahoitusmalleissa voidaan erottaa kolme keskeistä muotoa. Varhaisin amatöörimalli perustuu paikallisiin tulonlähteisiin, kuten jäsenmaksuihin, lahjoituksiin ja julkisiin tukiin. Toisessa, perinteisessä ammatilaismallissa yleisö on keskeinen tulonlähde. Tulot muodostuvat pääasiassa lipputulosta, julkisista tuista ja sponsorituloista. Kolmas ja kehittynein malli rakentuu median, yritysten, oheistuotteiden ja rahoitusmarkkinoiden varaan. Tässä mallissa televisio-oikeuksista on tullut keskeisin tulonlähde, ja seurojen toiminta on integroitunut laajemmin liiketoimintaan, kuten osake-markkinoihin ja globaaliin sponsorointiin. Samalla seu-

rat eriytyvät taloudellisesti: osa toimii sijoittajavetoisesti ja etsii uusia markkinoita, kun osa erikoistuu pelaajakehitykseen perustuviksi kasvattajaorganisaatioiksi. (Andreff & Staudohar 2000; Millward 2013; UEFA 2026).

Siirtymä perinteisestä rahoitusmallista kohti kehittynyttä rahoitusmallia on väistämätön globalisaation ja markkinoiden vapautumisen seurauksena, mutta siihen liittyy myös ongelmia. Taloudellinen epätasa-arvo kasvaa, kun rikkaat seurat kasaavat resursseja ja menestyä, ja kaupallistuminen lisää riskejä kuten korruptiota (Andreff 2008). Myös median vaikutusvalta urheiluun kasvaa. Toisaalta kehitys on lisännyt tuloja, parantanut infrastruktuuria ja laajentanut urheilun yleisöpohjaa. Kokonaisuutena eurooppalainen urheilumalli on siirtynyt kohti globaalia, mediaohjautuvaa talousjärjestelmää, jossa kilpailu, viihteellisyys ja taloudellinen tehokkuus korostuvat perinteisten paikallisten arvojen kustannuksella.

Suomessa urheilun ammattimaistumista on tarkasteltu lähinnä muutoksen näkökulmasta (Isotalo 2023; Aarresola, Lämsä & Itkonen 2022). Meillä ja muissa Pohjoismaissa amatörismin ja urheilun kansalaistoimintakytkennän vahvuus ovat tuottaneet omanlaisen ammattimaistumiskehityksen. Nevala, Itkonen ja Szerovay (2023) ovat analysoineet suomalaisen jalkapallon historiaa ja nimittävät sen muutosta hitaaksi ammattimaistumiseksi.

Tässä selvityksessä tarkastellaan urheilun ammattilaistumista ja kaupallistumista organisaatiotasolla. Kohteena ovat suomalaiset joukkuepelien ylimmät sarjatasot (liigat) sekä urheilutoimintaa varten perustetut seura- ja urheilijaosakeyhtiöt.

5.3 Aineistot ja menetelmät

Tässä selvityksessä hyödynnetään useita eri aineistoja suomalaisen ammattiurheilun taloudellisen volyymin kartoittamiseksi. Menetelmällisesti on kyse kartoituksesta, jossa ei yletä täydelliseen tulokseen. Koko urheilun toimiala on heikosti määritelty ja toimii vahvasti kansalaistoimintaan kiinnittyen, jolloin merkittävä osuus seuroista toimii yhdistyspohjalta, yritysmuotoinen toiminta on kirjavaa ja toimintaa yhtiöitetään myös jo olemassa olevien osakeyhtiöiden perustella, jolloin niiden toimiala ei välttämättä edes liity urheiluun.

Selvityksessä joukkuelajien liigataloutta on selvitetty kirjallisista lähteistä (EY 2025; UEFA 2026) sekä kyselyllä liigoja hallinnoivilta tahoilta. Osakeyhtiöiden osalta liikevaihto- ja tulosluvut on haettu asiakastieto.fi -palvelusta. Yhdistyspohjaisten seurojen osalta tietoja on kysytty liigaa hallinnoivalta taholta. Jälkimmäisessä tapauksessa, etenkin monilajiseurojen tai suurten junioriseurojen kohdalla, liigajoukkueen talouden erot-

taminen koko seuran taloudesta on vaikeaa. Selvityksessä käytetään liigaa hallinnoivien tahojen tulkintoja omasta liigataloudesta.

Toiseksi on kartoitettu liigoja laajemmin urheiluosakeyhtiöiden taloustietoja asiakastieto.fi -palvelusta hyödyntäen vuoden 2018 selvitystä sekä erilaisia lähteitä mahdollisten yhtiömuotoisten urheiluseurojen, urheilijoiden osakeyhtiöiden tai muiden ammattiurheiluun keskeisesti liittyvien osakeyhtiöiden tunnistamiseksi. Kartoituksessa käytiin asiakastieto.fi -palvelussa läpi eri organisaatioita ja tunnistettiin ammattiurheilua toteuttavat osakeyhtiöt (urheilijoiden yhtiöt, yhtiöseurat). Tunnistaminen tapahtui yhtiön nimen, yhtiön päättäjän nimen ja yhtiön toimialakuvauksen perusteella. Urheiluseurojen osalta tieto pyrittiin varmistamaan seuran internet-sivuilta tai google haun avulla. Selvityksessä löydettiin urheiluosakeyhtiöitä urheilun TOL-luokkien ulkopuolelta. Mikäli niiden toimiala liittyi ammattiurheiluun, otettiin ne mukaan tarkasteluun.

5.4 Liigarakenne ja taloudellinen kokonaiskuva Suomessa

Tuloksissa esitetään kuuden joukkuepelilajin ylimpien sarjojen (liigojen) liigarakenne sekä liigajoukkueiden taustayhteisöjen (liigaseurat) yhteenlaskettuja liikevaihtoja vuoden 2018 vastaaviin tietoihin. Mukana tarkastelussa on sekä naisten että miesten liigat. Miesten jääkiekossa ja jalkapallossa mukana on kaksi ylintä sarjatasoa. Muissa lajeissa ainoastaan ylin sarjataso. Yhteensä mukana oli 14 liigaa.

5.4.1 Liigojen organisointi ja hallintomallit

Tarkastelun kohteena olleista lajeista kolmessa lajissa on perustettu erillinen osakeyhtiö joko markkinoimaan tai/ ja hallinnoimaan liigatoimintaa: Jääkiekon SM-liiga oy, Pesäpallon Superperis Oy ja salibandyn SSBL Salibandy Oy. Jalkapallossa Veikkausliiga on yhdistys, jonka jäsenenä ovat liigaseurat. Myös lentopallossa on yhdistys, Lentopallon Mestaruusliiga ry, mutta mestaruusliigoja hallinnoi lajiliitto. Näiden yhdistysten taloustietoja ei ole julkisesti saatavilla.

Ensisijaisesti liigaorganisaatiot mahdollistavat ja markkinoivat liigatoimintaa. Jääkiekon SM-liiga oy:llä, jonka osakkaina ovat liigaseurat, on pääasiallinen valta myös liigan hallinnoinnissa. Vastaavasti salibandyssä ja pesäpallossa kansallinen lajiliitto omistaa liigaosakeyhtiöt ja hallinnoi liigaorganisaatiota. Suomen Koripalloliiton omistama ProBasket Oy toimii koko koripallon (liigat ja maajoukkueet) markkinointiyhtiönä. Taulukossa 14 on esitetty näiden liigojen taustayhteisöjen liikevaihdon kehitys vuosina 2018–24.

Jääkiekon SM-liigan liikevaihto on selvästi suurin kasvaen tarkastelujaksolla 21 miljoonasta noin 32 miljoonaan euroon. Muun muassa liigan mediasopimuksen tulot kulkevat yhtiön kautta seuroille. Koripallon ProBasket Oy:n liikevaihto on vaihdellut yhden ja kuuden miljoonan euron välillä, kun Superperis ja SSBL salibandy liikkuvat noin miljoonan liikevaihdoissa. Jääkiekkoa ja jalkapalloa lukuun ottamatta rahaliikenne liigojen hallinto-organisaatioista seuroihin on varsin vähäistä.

Tarkastelussa oli siis 14 liigaa, joista viisi vaihtoi nimeä vuosien 2018–2024 aikana. Myös joukkue määrissä tapahtui liigakohtaisia muutoksia, mutta kokonaisuudessaan liigojen joukkue määrää putosi vain yhdellä 160:stä 159:ään. Osakeyhtiömuotoisten liigaseurojen lukumäärä on lisääntynyt ja osuus kasvanut kaikista liigaseuroista vuosien 2018–2024 aikana. Kaudella 2018 seitsemässä (50 %) liigassa toimi vähintään yksi osakeyhtiöseura. Kaudella 2024 yhtiöitä oli jo 12 (86 %) liigassa ja vain naisten Korisliiga- ja naisten F-liigaseurat toimivat täysin yhdistyspohjalta. (Taulukko 15.)

Kaudella 2024 liigaseuroista toimi 68 osakeyhtiönä, mikä muodosti 43 prosentin osuuden kaikista liigayhteisöistä. Osuus kasvoi kymmenen prosenttiyksiköä kausien 2018–2024 välisenä aikana. Muutos johtui pääosin kahdesta eri syystä. Ensimmäiseksi jääkiekon ja jalkapallon miesten ylimmät sarjat ovat muuttuneet lähes täysin osakeyhtiöseurojen liigoiksi. Toiseksi useisiin naisten liigoihin on perustettu yksi tai muutama osakeyhtiöpohjainen seura. Kyse on naisten joukkueen siirtämisestä yhdistysseurasta jo olemassa olevaan vastaavan brändin miesten osakeyhtiöön, kuten Aurora-

Taulukko 14. Liigahallintoon ja markkinointiin perustettujen osakeyhtiöiden liikevaihdot 2018–24, M€

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Jääkiekon SM-Liiga Oy	21,4	27,4	24,5	24,4	28,4	31,2	31,5
Superperis Oy	0,4	0,3	-	-	0,2	0,4	0,8
SSBL Salibandy Oy	1,2	0,9	0,7	0,6	0,8	1,0	1,1
ProBasket Oy*	5,9	3,2	1,5	1,2	1,8	3,3	3,6

*Yhtiön toiminta kattaa koko koripalloliiton markkinoinnin

liigan HIFK ja HPK tai kansallisen liigan KUPS. Myös muutamia omia naisten osakeyhtiöseuroja on perustettu. Esimerkiksi Kansallisen liigan HJK:n edustusjoukkuetta pyörittää oma osakeyhtiö.

Liigoista pesäpallon Superperis on ottamassa isoja loikkia kohti osakeyhtiömuotoisia seuroja. Tavoitteena on, että kaudella 2027 kaikki miesten Superperiksessä pelaavat seurat ovat osakeyhtiötä. Vastaavasti naisten osalta osakeyhtiöseurojen osuus Superperisseuroista kasvaa kahteen kolmannekseen (Salo 2026).

Liiketoiminnan laajaneminen urheilutoiminnan ulkopuolelle synnyttää konserneja. Jääkiekon SM-liigassa yli puolet seuroista (9 kpl) omaa konsernirakenteen, joista Oulun Kärpät (33,8 miljoonaa euroa) on liikevaihdoltaan suurin. Rauman Lukko on Contineo-konsernin yksi tytäryhtiö. Konsernin pääomistaja (66 %) on vuonna 1968 perustettu Raumalaiskiekkoilun tuki ry. Tätä kautta selittyy konsernin yli 130 miljoonaa euron vuosittaisesta liikevaihdosta ja miljoonien voitosta jaettavat konserniavustuksen Rauman Lukolle. (Raumalaiskiekkoilun Tuki 2026)

Jalkapallossa konsernirakenne on ainakin HJK:lla, SJK:lla, ja AC Oululla. Näistä jälkimmäisellä on yhteyksiä eri lajeihin. AC Oulu on laajentunut tytäryhtiöiden kautta lentopalloon (ACO Volley Oy) ja koripalloon (ACO Basket Oy).

5.4.2 Liigaseurojen talous ja kasvu

Edellä mainittujen liigojen yhteenlaskettu liigatalous kaudella 2024 (2023–24) oli yhteensä 261,4 miljoonaa euroa. Kasvua kauden 2019 vastaavaan summaan, 217,2 miljoonaa euroon, oli 44,2 miljoonaa euroa (+20,3 %). Taulukossa 16 on ilmoitettu kaikkien 14 liigan luvut kausilta 2019 ja 2024. Kansallisen liigan taloustietoja ei ollut saatavilla kaudelta 2024 ja jalkapallon ykkösliigan luvut perustuvat seurojen ilmoittamiin budjetteihin kaudelle 2025 (Palloliitto 2026). Liigojen ja seurojen talouden kasvu on siis ollut hieman laskettua suurempaa. Edellisessä selvityksessä kaudella 2019 Jokerit pelasi venäläistä KHL-liigaa ja sai merkittävän osan rahoituksestaan sitä kautta.

Jääkiekon kolme sarjaa (SM-liiga, Mestis ja Auro-raliiga) muodostavat 187,2 miljoonan liikevaihdolla 72 prosentin osuuden kaikkien liigojen liikevaihdosta. SM-liigaseurojen (emoseurat) yhteenlaskettu liikevaihto oli 130,5 miljoonaa euroa, mikä tarkoitti 22 prosentin kasvua kaudesta 2018–19. Emoseurat tekivät yhteensä 3,2 miljoonan euron tappiot. Kun liikevaihdossa huomioidaan konsernit, nousee liikevaihto 172,5 miljoonaa euroon.

Jalkapallossa veikkausliigan liikevaihto oli 28,9 miljoonaa ilman konsernisseuroja ja 34,9 miljoonaa konsernit huomioiden. Veikkausliigaseuroista puolet teki

Taulukko 15. Osakeyhtiömuotoisten liigaseurojen osuudet eri lajien pääsarjoissa kausilla 2018 ja 2024

Sarja	Kausi 2018 (2017–18)		Kausi 2024 (2023–24)	
	kpl	%	kpl	%
Liiga, miehet	15/15	100	15/15	100
Veikkausliiga, miehet	11/12	92	12/12	100
Mestis, miehet	9/12	75	13/13	100
Ykkösliiga, miehet (2018: Ykkönen)	8/10	80	8/10	80
Korisliiga, miehet	4/11	36	4/12	33
Superperis, miehet	4/14	29	5/13*	38
Mestaruusliiga, naiset	0/9	0	2/10	20
Kansallinen Liiga (2018: Naisten liiga)	0/10	0	2/10	20
F-Liiga, miehet (2018: Salibandyliiga)	1/14**	7	1/12**	8
Mestaruusliiga, miehet	0/11	0	1/10***	10
Superperis, naiset	0/11	0	4/12	33
Aurora liiga (2018: Naisten Liiga)	0/10	0	2/9	22
Korisliiga, naiset	0/10	0	0/9	0
F-Liiga, naiset (2018: Salibandyliiga)	0/10	0	0/12	0
YHTEENSÄ	52/160	33	68/159	43

*Seinäjoen Jymy-Jussit (JymyJussit Oy) menetti sarjapaikan kesken kautta 2024 ja ajautui konkurssiin.

**Lisäksi Tampereen Classic:n taustalla Classic Finland Oy, mutta vain taustayhtiönä

***Lisäksi Savo Volleyn taustalla on Ilo kasvaa Savossa Oy, mutta vain taustayhtiönä

positiivisen ja puolet negatiivisen tuloksen tilikaudella 2024. Seurojen yhteenlasketut tappiot olivat 3,2 miljoonaa euroa. Tappiot selittyvät suurimmaksi osin niin sanotulla pehmeällä budjetoinnilla, eli seurojen omistajat kuittaavat tappiot.

Muiden lajien liigoista Superpesis nousi 10,3 miljoonan euron kokonaisliikevaihtoon. Taloudellista kasvua saavuttivat kaikki muut liigat, paitsi miesten F-liiga ja miesten mestaruusliiga. Taulukossa 16 on laskettu seurojen keskimääräiset liikevaihdot kausilta 2019 ja 2024

sekä kausien välinen muutos. Huolimatta koronapandemian vaikutuksesta, kansalliset liigat ovat toipuneet ja vahvistuneet pandemian jälkeen kautta linjan. Suurimmat suhteelliset kasvut ovat Mestisen ja naisten liigojen kohdalla. Mestis selittyy Jokerien paluulla Suomen sarjoihin sekä SM-liigan avaamisen aikaansaamalla lisäpanostuksella. Naisten liigojen talous on pesäpalloa ja lentopalloa lukuun ottamatta vaatimattomalla tasolla. Tällöin pienet absoluuttiset muutokset voivat olla suhteellisesti suuria.

Taulukko 16. Liigaseurojen yhteenlaskettu liikevaihto kaudella 2019 (2018–19) ja 2024 (2023–24) M€

Laji	Liiga	Seurojen yhteenlaskettu liikevaihto 2019 tai 2018–19, M€	Seurojen yhteenlaskettu liikevaihto 2024 tai 2023–24, M€
Jääkiekko	SM-liiga	120,2 (13,6)	172,5 (42,0) ¹
	Mestis	6,6	13,3 ²
	Aurora liiga	1,0	1,4 ²
	Jokerit (19: KHL, 24: Mestis)	25,0	
Jalkapallo	Veikkausliiga	27,4 (6,9)	34,9 (6,0)
	Ykkösliiga (2019: Ykkönen)	6,4	5,0 ^{*3}
	Kansallinen liiga	1,6	ei tietoa
Pesäpallo	Superpesis, miehet	7,5	10,3 ⁴
	Superpesis, naiset	2,5	3,5 ⁴
Lentopallo	Mestaruusliiga, miehet	4,9	4,1 ⁵
	Mestaruusliiga, naiset	2,2	3,0 ⁵
Koripallo	Korisliiga, miehet	6,0	6,8 ⁶
	Korisliiga, naiset	1,0	1,4 ⁶
Salibandy	F-liiga, miehet	4,2	4,0 ⁷
	F-liiga, naiset	0,7	1,2 ⁷
YHTEENSÄ		217,2 (20,5)	261,4 (48,0)

*Luku kaudelta 2025. LÄHTEET: ¹ EY 2025, ² Antila 2026, ³ Palloliitto 2025, ⁴ Salo 2026, ⁵ Jokinen 2026, ⁶ Westerholm 2026 & ⁷ Ylinen 2026. SM-liigan, Veikkausliigan ja yhteensä-rivin yhteydessä suluissa oleva luku esittää seurakonsernien tytäryhtiöiden jääkiekon ulkopuolisen liikevaihdon. Luku sisältyy edellä esitettyyn summaan.

Taulukko 17. Eri liigojen liigaseurojen keskiarvoiset kokonaistulot kausilla 2019 ja 2024 sekä tulojen prosentuaalinen muutos

Sarja	Kausi 2019 (2018–19) ka/seura, €	Kausi 2024 (2023–24) ka/seura, €	Muutos, %
Liiga, miehet	8 013 000	11 500 000	+43,5
Veikkausliiga, miehet	2 300 000	2 910 000	+26,5
Mestis, miehet	550 000	1 023 000	+86,0
Ykkösliiga, miehet (2018: Ykkönen)	640 000	500 000	-21,9
Korisliiga, miehet	545 000	567 000	+4,0
Superpesis, miehet	536 000	792 000	+47,8
Mestaruusliiga, naiset	244 000	300 000	+23,0
Kansallinen Liiga (2018: Naisten liiga)	160 000	ei tietoa	-
F-Liiga, miehet (2018: Salibandyliiga)	300 000	333 000	+11,0
Mestaruusliiga, miehet	445 000	410 000	-7,9
Superpesis, naiset	227 000	292 000	+28,6
Aurora liiga (2018: Naisten Liiga)	100 000	156 000	+56,0
Korisliiga, naiset	100 000	156 000	+56,0
F-Liiga, naiset (2018: Salibandyliiga)	70 000	100 000	+42,9

5.4.3 Liigojen ulkopuoliset yhtiöt

Edellä tarkasteltujen liigaseurojen lisäksi rekistereistä löydettiin yhteensä 39 muuta joukkuelajien yhtiöseuraa. Niistä kuusi oli mennyt konkurssiin tai toiminta oli lakannut vuosien 2018–2024 välillä ja vastaavasti kuusi oli perustettu niin myöhään, että tilinpäätöstitietoja ei ollut toimitettu vuoden 2024 osalta.

Näiden seurojen yhteenlasketut liikevaihdot, toiminnan tulos sekä henkilöstömäärä on esitetty taulukossa 18.

Muiden yhtiöseurojen lukumäärä on kasvanut hieman vuosien 2018–24 välillä. Liikevaihdon osalta kasvu on ollut suurempaa, mutta vuoden 2024 yhteensä 18 yhtiöseuran keskimääräinen liikevaihto oli vain 255 000 euroa. Toiminta on ollut jatkuvasti tappiollista. Vuonna 2024 tappiot olivat yhteensä 317 000 euroa.

Taulukko 18. Muut joukkuelajien yhtiöseurat 2018–2024.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Yhtiöseuroja, lkm	10	15	18	17	16	18	18
Liikevaihto, milj. €	1,1	3,4	3,8	3,4	4,2	5,1	4,6
Liikevoitto, 1 000 €	+7	-698	-285	-8	-99	-886	-317
Henkilöstö, lkm	49	66	52	46	74	72	49

5.5. Urheilijoiden yhtiöt

Urheilun voimakas kaupallistuminen ja yksilöurheilijoiden tulojen kasvu ovat lisänneet kiinnostusta harjoittaa urheilutoimintaa yhtiömuodossa myös Suomessa. Toiminnan yhtiöittämisellä tarkoitetaan sitä, että urheilija perustaa osakeyhtiölaissa tarkoitetun yksityisen osakeyhtiön, jonka kautta hän ryhtyy toimintaansa harjoittamaan. Perinteisesti urheilijan tulot on katsottu henkilökohtaisiksi ansiotuloiksi, eikä toimintaa ole pidetty yritysyytenä, mutta vuoden 2010 ennakkopäätöksen jälkeen myös urheilijoiden on mahdollista harjoittaa toimintaansa oman osakeyhtiön kautta. Käytännössä yhtiöittäminen on järkevää vain niille urheilijoille, joiden toiminta on riittävän laajaa, liiketoimintaluonteista ja sisältää merkittävää taloudellista riskiä. (Vuorela 2025).

Urheilijoiden toiminnan yhtiöittämistä on tässä selvityksessä tarkasteltu etsimällä urheilijoiden nimillä

yrityksiä asiakastieto.fi -sivustolta. Useimmat yhtiöt on nimetty urheilijan mukaan, esimerkiksi Mikko Ilonen oy, joka oli ensimmäinen urheilijan brändiin ja urheiluun perustuva osakeyhtiö vuonna 2010. Yhteensä urheilijayrityksiä löytyi 112, joista yhden toiminta oli lakannut.

Urheilijoiden omaan brändiin liittyvien yhtiöiden perustaminen on lisääntynyt 2020-luvulla. Vuonna 2024 tällaisia urheilijaosakeyhtiöitä löytyi yhteensä 86, kun niitä vuonna 2020 oli vain 39. Yritysten keskimääräinen liikevaihto oli 167 000 euroa. Yli miljoonan liikevaihtoon ylsivät muutamat golffareiden, moottoriurheilijoiden ja tennispelaajan yhtiöt. Kaikkien vuoden 2024 tilinpäätöksen ilmoittaneiden 65 yrityksen yhteenlaskettu liikevaihto oli 14,4 miljoonaa euroa ja liikevoitto 6,8 miljoonaa euroa. (Taulukko 19.)

Taulukko 19. Urheilijoiden osakeyhtiöiden tunnusluvut 2018–2024.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Yhtiöseuroja, lkm	19	25	39	50	67	75	86
Liikevaihto, milj. €	7,1	9,6	7,5	8,9	12,6	14,1	14,4
Liikevoitto, milj. €	3,4	5,5	3,0	3,6	5,7	7,2	6,8
Henkilöstö, lkm				36	48	59	71

5.6 Muita urheiluun liittyviä osakeyhtiöitä

Hankkeen yhteydessä tilattiin Tilastokeskuksesta aineisto lajiliittojen jäsenseuroihin liittyen (ks. luku 5.3) vuosilta 2020–24. Kyseisessä tilauksessa oli mukana yhteensä 113 yhtiöseuraa, jotka olivat lajiliittojen jäseniä. Tästä aineistosta poistettiin yhteensä 48 yritystä, jotka olivat jo mukana edeltävissä seuratarkesteluissa tai taloustietoja ei löytynyt asiakastieto.fi -palvelusta. Jäljellä jäi 65 yritystä, jotka olivat erilaisia kuntoilu-, voimailu- ja kamppailulajeihin liittyviä keskuksia, kiipeilyyn, vesiurheiluun ja biljardiin liittyviä keskuksia ja yhteisöjä, jotka olivat organisoituneet yhtiöksi. Mukana oli myös yksi jääkiekkoleijä orgisoiva yritys. Kaiken kaikkiaan näiden ”seurojen” kohdalla oli kyse pääosin lajiharrastuspaikkojen ja niihin liittyvien yhteisöjen kaupallistumisesta. Näiden seurojen yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2024 oli 27,4 miljoonaa euroa ja tappiota ne tekivät yhteensä 0,7 miljoonaa euroa.

Erilaisia urheiluun liittyviä markkinointi- ja agenttuuriorganisaatioita on myös perustettu. Selvityksessä löydettiin 35 yritystä, joiden yhteenlaskettu liikevaihto oli 7,5 miljoonaa euroa vuonna 2024. Näiden yritysten yhteenlaskettu voitto oli 0,8 miljoonaa euroa.

5.7 Yhteenvedo ja johtopäätökset

Selvityksessä suomalaiseen ammattiurheiluun liitettävän yritystoiminnan *vohymiksi vuonna 2024 arvioidaan 315,3 miljoonaa euroa*, joka jakautuu seuraavasti:

- liigat ja liigaseurat yhteensä 261,4 miljoonaa
- muut yhtiöseurat 4,6 miljoonaa
- Tilastokeskuksen datan yhtiöt 27,4 miljoonaa
- urheilijoiden osakeyhtiöt 14,4 miljoonaa
- muut managerintyhtiöt 7,5 miljoonaa

Todellisuudessa summa on suurempi, sillä käytettävissä ollut menetelmä ei mahdollista kaikkien ammattiurheiluun liitettävien yritysten tunnistamista. Tarkastelusta puuttuu pääsääntöisesti se yhtiömuotoinen tapahtumatalous, joka ei näy liigojen ja lajiliittojen taloudessa.

Lisäksi esimerkiksi hevosurheilun ja moottoriurheilun osalta tarkastelu jäi vajaaksi.

Selvityksen keskeinen tulos on, että suomalaisen ammattiurheilun kehitystä kuvaa edelleen kokonaisuutena hidas kaupallistuminen ja ammattimaistuminen. Vaikka kansainvälisesti urheilu on siirtynyt vahvasti markkinaehtoiseen ja mediaohjautuvaan malliin, Suomessa kehitys on ollut selvästi maltillisempaa ja sidoksissa vahvaan kansalaistoiminnan perinteeseen. Tätä kuvaa hitaan ammattimaistumisen käsite (ks. Nevala ym. 2023), joka soveltuu edelleen laajasti koko suomalaisen urheilujärjestelmän kehitykseen.

Toinen keskeinen havainto liittyy rakenteelliseen muutokseen. Osakeyhtiöiden määrä liigaseurojen taustalla on kasvanut merkittävästi vuosina 2018–2024, ja useissa lajeissa ylimmät sarjat ovat jo lähes täysin yhtiöpohjaisia. Samalla kuitenkin seurojen taloudellinen kannattavuus on heikko: tappiot, velkaantuminen ja riippuvuus omistajien tuesta ovat yleisiä. Tämä viittaa siihen, että yhtiöittämisestä huolimatta toiminta ei perustu puhtaasti liiketaloudelliseen rationaliteettiin.

Kolmas keskeinen tulos koskee urheilun toimintalogiikkaa: urheilullinen menestys ohjaa edelleen päätöksentekoa taloudellisen tehokkuuden sijaan. Ilmiötä selittää erityisesti pehmeä budjetointi, jossa ulkopuolinen rahoitus mahdollistaa jatkuvan alijäämäisen toiminnan. Tämä ylläpitää rakenteellista tehottomuutta mutta samalla selittää seurojen korkean selviytymisasteen. Kokonaisuutena suomalainen ammattiurheilu näyttäytyy hybridinä, jossa kaupallistumisen elementit ovat vahvistuneet, mutta perinteinen urheilullinen logiikka ja institutionaaliset rakenteet hidastavat siirtymää kohti täysimittaista markkinaehtoista toimintaa.

Lopuksi voidaan todeta, että rahapelimarkkinoiden avaamiseen vuonna 2027 kohdistuu paljon odotuksia ammattiurheilun kentällä. Sponsorointi- ja markkinointipanostusten odotetaan kasvavan merkittävästi ja nostavan samalla suomalaisten seurojen ja liigojen brändiarvoja sekä urheilullista statusta.

Lähteet

- Aarresola, O., Lämsä, J. & Itkonen, H. 2022. Urheiluseurat ammatti-maistumisen ristiaallokossa. Liikuntatieteellisen seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 22. Liikuntatieteelliseen Seura.
- Andreff, W. 2008. Globalization of the sports economy. Rivista di Diritto ed Economia dello Sport, Centro di diritto e business dello Sport, vol. 4(3), pages 13-32, Dicembre.
- Andreff, W., & Staudohar, P. D. 2000. The Evolving European Model of Professional Sports Finance. Journal of Sports Economics, 1(3), 257–276.
- Antila, P. 2026. Jääkiekon tunnuslukuja Suomessa. henkilökohtainen tiedonanto 18.2.2026.
- Beech J. G. & Chadwick S. 2013. The business of sport management. Harlow: Pearson.
- Camacho, R. U., Pérez, J., Carlos Guevara, Vallespín, E. M., & Macarulla, F. L. 2025. 'Creative accounting' in the spanish professional football league: An attempt to dodge the rules economic control? Revista De Contabilidad, 28(1), 180–192.
- Dowling, M., Edwards, J. & Washington, M. 2014. Understanding the concept of professionalisation in sport management research, Sport Management Review, Vol 17, 4, p. 520–529.
- EY. 2025. Katsaus SM-liigaseurojen taloudelliseen tilanteeseen: kaudet 2023/2024 ja 2024/2025. EY. https://www.ey.com/fi_fi/services/assurance/liigaportti
- Gammelsæter, H., & Jakobsen, S. E. 2008. Models of Organization in Norwegian Professional Soccer. European Sport Management Quarterly, 8(1), 1–25.
- Gammelsæter, H. & Walters, G. 2023. Ownership and Governance in men's professional football in Europe. In D. Shilbury & L. Ferkins (eds). Routledge handbook of Sport Governance. Routledge, p. 150–163.
- Hamil, S., & Walters, G. 2010. Financial performance in English professional football: 'an inconvenient truth'. Soccer and society, 11(4), 354–372. <https://doi.org/10.1080/14660971003780214>
- Isotalo, K. 2023. Luonnonjäiltä areenoille ja kansallislajiksi: suomalainen jääkiekkoilu liikunta- ja urheilukulttuuristen sekä yhteiskunnallisten muutosten ilmentäjänä. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies, 242. Akateeminen väitöskirja.
- Jokinen, J. 2026. Selvitys liigaurheilusta ja taloudesta. Henkilökohtainen tiedonanto 25.3.2026.
- Millward, P. 2013. New football directors in the twenty-first century: Profit and revenue in the English Premier League's transnational age. Leisure studies, 32(4), 399–414.
- Nevala, A., Itkonen, H. & Szerovay, M. 2023. Growing Participation and Slow Professionalisation in Finland. In M. Szerovay, A. Nevala, and H. Itkonen (eds.). Football in the Nordic Countries. Routledge, p. 25–37.
- Norros, O. 2011. Urheiluliigan organisointi. WsoyPro.
- O'Reilly, N. 2023. Professional team ownership models on North America. In D. Shilbury & L. Ferkins (eds). Routledge handbook of Sport Governance. Routledge, p. 129–149.
- Palloliitto. (14.4.2025). Ykkösliigan kausi-info julkaistu – Budjetit, pelaajasiirrot ja paljon muuta. Luettu 23.3.2026. <https://www.palloliitto.fi/ajankohtaista/ykkosliigan-kausi-info-julkaistu-budjetit-pelaajasiirrot-ja-paljon-muuta>.
- Raunalaieskiekkailun Tuki. 2026. Historia. Luettu 23.3.2026. <https://www.raunalaieskiekkailuntuki.fi/historia>
- Rauste, O. 2024. EU-tuomioistuimen päätös muuttaa urheilun rakenteita. Blogi, 8.1.2024. Liikuntatieteellinen seura. Luettu 24.3.2026. <https://www.lts.fi/liikunta-tiede/artikkelit/eu-tuomioistuimen-paatos-muuttaa-urheilun-rakenteita.html?block=6&p3701=8>
- Rottenberg, S. 1956. The Baseball Players' Labor Market. Journal of Political Economy 1956 64:3, 242–258.
- Salo, O. 2026. Pesäpallon tunnuslukuja Suomessa. Henkilökohtainen tiedonanto 18.3.2026.
- Storm, R. K. 2011. Winners and losers in Danish football: commercialization and developments in European and Danish first-tier clubs. Soccer & Society, 12(6), 737–753. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1080/14660970.2011.609677>.
- Storm, R. K., & Nielsen, K. 2012. Soft budget constraints in professional football. European Sport Management Quarterly, 12(2), 183–201.
- Terrien, M., & Andreff, W. 2020. Organisational efficiency of national football leagues in Europe. European Sport Management Quarterly, 20(2), 205–224.
- UEFA. (2026). The European Club Finance and Investment Landscape 2024/25. Luettu 3.4.2026. <https://www.uefa.com/news-media/news/02a2-200452a66064-0cfd3f86b94f-1000--new-report-highlights-record-revenues-and-increasing-inv/>
- Vuorela, J. 2025. Yksilöurheilua harjoittavan osakeyhtiön sivuuttaminen verotuksessa. OTM-tutkielma. Oikeustieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto. <https://www.utupub.fi/items/bccd1ff0-1d1d-46f6-bed1-7e7308c52cc4>
- Westerholm, T. 2026. Selvitys liigaurheilusta ja taloudesta. henkilökohtainen tiedonanto 18.4.2026.
- Ylinen, J-P. 2026. Selvitys liigaurheilusta ja taloudesta. henkilökohtainen tiedonanto 24.3.2026.

6

Euroopan unionin, valtion ja kuntien poliittinen ohjaus ja taloudellinen tuki liikunnalle

Timo Ala-Vähälä

6.1 Johdanto

Liikunnan ja urheilun julkinen tuki ja poliittinen ohjaus tapahtuu kolmella tasolla: osana Euroopan unionin toimintaa, valtiollisella tasolla ja kuntien toimintana. Euroopan unionin toimivalta määritellään Lissabonin sopimuksessa (2007, voimaantulo 2009), jossa Euroopan unionille määriteltiin liikunnan ja urheilun osalta rooliksi ”*toteuttaa toimia jäsenvaltioiden toimien tukemiseksi, yhteensovittamiseksi tai täydentämiseksi*”. (Sopimus Euroopan Unionin toiminnasta, 6 artikla). Euroopan unionilla ei siis ole suoraa eikä jäsenvaltioiden kanssa jaettua toimivaltaa liikunnan ja urheilun alalla, mutta se voi tukea jäsenmaiden toimintaa.

Kansallisella tasolla Suomessa liikuntalaki (390/2015) määrittelee valtion ja kuntien tehtävät liikunnan alalla. Lain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. (Liikuntalaki 390/2015, 4 §.) Valtion tulee tarpeen mukaan tehdä yhteistyötä kuntien, kansalaisjärjestöjen ja muiden liikunta-alan toimijoiden kanssa. Kuntien roolina on liikunnan yleisten edellytysten luominen tuottamalla liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa, mikä tapahtuu tukemalla kansalaistoimintaa sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. (Liikuntalaki 390/2015, 4–5 §.) Käytännössä valtio tukee valtakunnallisia järjestöjä ja jossain määrin myös urheiluseuroja. Kunnat tukevat lähinnä paikallisia seuroja ja muita paikallisia liikuntatoimintaa järjestäviä organisaatioita.

Vuoden 2025 loppuun asti liikunnan aluehallinnon tehtävät kuuluivat aluehallintovirastoille. Alueellisten tehtävien piiriin kuuluivat muun muassa pienempien liikuntapaikkarakentamiseen liittyvien tukien jako, rakentamiseen liittyvä ohjaus ja osa hankerahoituksesta. Aluehallintovirastojen tukena toimivat alueelliset liikuntaneuvostot, joiden tehtävänä oli muun muassa lausuntojen anto. (Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämistä 4–6 §, 11.12.2025/1171.) Aluehallintavirastojen toiminta loppui vuonna 2025 ja vuodesta 2026 alkaen niiden tehtävät kuuluvat valtakunnallisesti toimivalle lupa- ja valvontavirastolle, jolla on edelleen myös alueellinen vastuu. Alueelliset liikuntaneuvostot ovat tätä julkaisua kirjoitettaessa edelleen olemassa, mutta hallitus on tehnyt lakiesityksen niiden lakkauttamisesta. (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikuntalain 7 §:n kumoamisesta, HE 23/2026 vp.)

Liikuntaa tai liikunnallista elämäntapaa edistetään myös muita reittejä ja eri lakiperustein. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee kuntien valtionosuujärjestelmän

kautta koulujen liikunnanopetusta ja osallistuu liikunta-alan toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja korkeasteen koulutuksen rahoitukseen. Liikuntatutkimusta rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntamäärärahoista, mutta rahoituksen haku toteutetaan Suomen Akatemian hakuprosessien kautta. Liikuntaan tai liikunnan edellytyksiin liittyvää poliittista ohjausta ja rahoitusta tapahtuu myös muiden ministeriöiden kautta.

6.2 Euroopan unionin tuki liikunnalle

Euroopan unionin roolin liikunnan taloudessa voi tiivistää kolmeen osaan. (1) Rahoittajan rooli: Lissabonin sopimuksen jälkeen EU:lla on roolinsa liikunnan ja urheilun edistäjänä, joten se voi tukea taloudellisesti liikunnan ja urheilun hankkeita. Lisäksi EU voi tukea liikuntaa ja urheilua rakennerahastojen ja maaseutuohjelmien kautta. (2) Lainsäätäjän rooli: EU-lainsäädäntö ja sen tulkinta on edistänyt ammattiurheilijoiden vapaata liikkuvuutta EU:n alueella. (3) Tiedolla johtamisen rooli: EU:n komissio tukee tilastollisen tietopohjan luomisesta liikuntaa koskevan poliittisen päätöksenteon tueksi ja kannustaa liikunnan satelliittikirjanpidon järjestelmien laatimiseen kansallisella tasolla.

Liikunnan ja urheilun maininta Lissabonin sopimuksessa mahdollisti sen, että ne voidaan ottaa mukaan EU-rahoitteisiin ohjelmiin. Liikunnan ja urheilun tukemista varten on Erasmus+ -ohjelman osioksi perustettu Erasmus+ Sport (Mitronasius 2025). Vaikka Erasmus+ Sport on tarkoitettu nimenomaan liikunnan ja urheilun tukemiseen, niin Suomessa liikuntaa on tuettu etenkin EU:n maaseutu- ja rakennerahastojen kautta.

EU-lainsäädäntö on vaikuttanut urheiluun jo 1990-luvulla. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen Bosman-päätös (1995) totesi, että EU-alueen urheilijat voivat liikkua vapaasti unionin alueella yli rajojen ilman siirtokorvauksia ja ulkomaalaisten pelaajien määrään kohdistuvia rajoituksia. Dejonghen mukaan päätös on johtanut siihen, että muutamat suuret liigat keräävät parhaat pelaajat, ja muille liigoille ja mestaruussarjoille jää enemmän lahjakkuuksien kasvattajan rooli. (Dejonghe 2019, 444–445.)¹

Luvussa 2 tuli esiin, että Euroopan Unionin aktiivisuus liikunnan taloutta koskevan tietopohjan luomisessa käynnistyi jo hieman ennen Lissabonin sopimusta: liikunnan satelliittikirjanpitoon liittyvät Vilnan määritelmät julkaistiin vuonna 2007 ja komission ensimmäinen liikuntaan liittyvä politiikkapaperi, *Liikunnan ja urheilun valkoinen kirja* on samalta vuodelta.

¹ Ks. myös luku 5. ”Ammattiurheilu osana suomalaisen urheilun taloutta”, alaluku 2. ”Ammattiurheilun talous ja toimintalogiikka”.

Suomessa ei ole tilastoa, jossa käytäisiin systemaattisesti ja vuosikohtaisesti lävitse liikunnan ja urheilun Euroopan unionilta saatu rahoitus. Pohjanmaan liikunta ja urheilu ry on kuitenkin tuottanut sarjan raportteja, joissa arvioidaan liikunnan ja urheilun eri EU-lähteistä saamaa rahoitusta. Viimeisin raportti käsittelee vuosina 2021–2023 toteutettuja maaseutu- ja rakennerahasto-hankkeita. Liikunnan edistäminen ei näissä rahastoissa ole omana osa-alueenaan, vaan siihen liittyvät hankkeet on poimittu kokonaisuuden joukosta hankekuvausten perusteella. Hanke on otettu mukaan listaukseen, jos kuvauksessa on mainittu liikuntaan, urheiluun tai fyysiseen hyvinvointiin liittyviä asiasanoja. (Pohjanmaan liikunta ja urheilu 2024, 17.) Selvitykseen ei sisälly Erasmus+ eikä Erasmus+ Sport -rahoitusta, mutta niistä tuottaa tietoa Erasmus+ -ohjelman kansallinen toimisto, joka toimii Opetushallituksessa.

EU-eurot liikunnalle ja urheilulle -raportti ei sisällä vuoden 2024 tietoja, ja vuoden 2021–2023 luvut on raportin tiedoissa summattu yhteen. Liikuntaan ja urheiluun liittyvien maaseutu- ja rakennerahasto-hankkeiden kokonaisarvo oli raportin mukaan vuosina 2021–2023 142 miljoonaa euroa, ja julkisen tuen osuus oli siitä 98 M€. Julkinen tuki sisältää sekä EU:lta tulevan rahoituksen että kansallisen Suomen valtiolta tulevan rahoituksen.

Taulukossa 20 esitellään rahoituksen määrä rahoituslähteittäin EU-rahastot liikunnalle ja urheilulle -raportin mukaisesti. Rakennerahastojen ja maaseutuohjelman kautta kanavoidun tuen arvo oli vuosina 2021–2023 noin 97,6 miljoonaa euroa, vuoden 2024 hintatason² mukaan noin 100 miljoonaa euroa. Vuodelle 2023 kohdistuva osuus oli vastaavasti mekaanisesti laskien noin

33 miljoonaa euroa.³ EU-tuki kattoi hieman yli kaksi kolmasosaa hankkeiden rahoituksesta, eli muun rahoituksen määräksi vuonna 2024 voi arvioida noin 15 M€.

Raportissa käydään lävitse myös EU-tuen käyttötarkoitus ja -tapa. Rakennerahastojen yleisenä tavoitteena on vähentää maiden ja alueiden välisiä kehitys- ja hyvinvointieroja. Euroopan aluekehitysrahasto on yksi Euroopan koheesiopolitiikan rahastoista, jonka tavoitteena on tasoittaa maiden ja alueiden välisiä kehityseroja, luoda elinvoimaa, parantaa työllisyyttä, tukea kestävästä kasvusta ja lisätä kilpailukykyä.⁴ Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+) tukee hankkeita, jotka kohdennetaan työllisyyttä, osaamista ja osallisuutta tukeviin kehittämiss-hankkeisiin.⁵ Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (Just Transition Fund, JTF) tukee Suomessa alueita, joille turpeen energiakäytön vähentäminen on tuonut ongelmia. Rahasto edistää elinkeinojen monipuolistamista, työllisyysongelmien selvittämistä ja ympäristöhaittojen korjaamista. EU:n maaseuturahoitus tukee Leader-ryhmien kautta yleishyödyllisiä kehitys-, investointi-, koulutus- ja tiedonvälityshankkeita sekä jakaa yritystukia yritysten kehittämiseen.

Rahastoilla ei ole erityistä liikunnan edistämistä, vaan tuetut hankkeet on yksitellen poimittu muiden hankkeiden joukosta. Liikunnan edistämiseksi on luettu esimerkiksi kylätalon korjaaminen, jos siihen on liittynyt liikuntamahdollisuuksien parantaminen. Liikunnallisia rakennus- tai korjaushankkeita ovat voineet olla myös urheilukentän tai uimalaiturin rakentaminen. Mukaan on otettu myös hankkeet, joilla on parannettu liikuntapaikkojen esteettömyyttä. Viimeisimpään raporttiin sisältyvät myös sellaiset kevyen liikenteen parantamisen hankkeet, joissa on mainittu kävelyn ja/

Taulukko 20. EU-tuen jakajat Suomessa 2021 – 2023 (poislukien Erasmus+ -ohjelma)

Rahoituslähde	Rahastot	Hankkeiden määrä	Julkinen rahoitus (M€)	Kokonaisbudjetti (M€)
Euroopan Unionin rakennerahastot	Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	139	34,6	55,3
	Euroopan sosiaalirahasto (ESR/ESR +)	40	9,9	10,6
	Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	32	14,1	23,0
Euroopan Unionin maaseutu-ohjelma	EU-maaseuturahasto: ELY-keskusten myöntämät varat	67	13,3	14,7
	EU-maaseuturahasto: Leader-toimintaryhmille myönnetty varat	777	25,7	38,1
Yhteensä		1055	97,6	141,6

Lähde: EU-eurot liikunnalle ja urheilulle 2021–2023, 25.

² Julkisten menojen hintaindeksi, 2015 = 100.

³ Arvio on todennäköisesti hieman liian pieni, koska rahoituskauden ensimmäisenä vuotena hankkeet eivät ehtineet vielä täysin käynnistyä, ja siksi näiden rahastojen kautta käytetyn rahoituksen määrä on siksi myöhempiä vuosia vähäisempää. Erityisasiantuntija Timo Hämäläinen, Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry, Sähköpostiviesti 29.1.2026.

⁴ <https://rakennerahastot.fi/euroopan-aluekehitysrahasto-eakr>, luettu 29.1.2026.

⁵ <https://rakennerahastot.fi/euroopan-sosiaalirahasto-plus-esr>, luettu 29.1.2026.

tai pyöräilyn edistäminen. Liikunnan ja urheilun palvelujen edistämisen piiriin on luettu muun muassa liikuntatapahtumien järjestäminen sekä liikuntaan liittyvä koulutus- ja verkostotoiminnan edistäminen. (Pohjanmaan liikunta ja urheilu 2024, 17–18.)

EU-eurot liikunnalla ja urheilulle -raportin mukaan kaudella 2021–2023 eniten EU-rahoitteisia liikunnan ja urheilun hankkeita tuottivat urheilu- ja liikuntaseurat sekä järjestöt ja yhdistykset, joiden yhteenlaskettu osuus oli hieman yli puolet kaikista tutkijan paikantamista hankkeista. Muita yleisiä järjestäjätahoja olivat kunnat ja kaupungit. Hankkeiden taloudellisen volyymin mukaan arvioiden yritykset olivat kuitenkin keskeisimpiä toimijoita. (Pohjanmaan liikunta ja urheilu 2024, 28.)

Opiskelijoiden ja opetushenkilöstön liikkuvuutta Euroopan unioni tuki Erasmus+ -ohjelman sekä ohjelmaan sisältyvän Erasmus+ Sport -osion kautta. Erasmus+ tukee nuorten, opiskelijoiden ja aikuisten kansainvälistymistä ja rahoittaa kouluttautumista, opiskelua ja harjoittelua ulkomailla. Lisäksi oppilaitokset ja muut organisaatiot voivat ohjelman tuella tehdä yhteistyötä kansainvälisten kumppaniensa kanssa.⁶ Erasmus+ Sport -ohjelma on osa Erasmus+ -kokonaisuutta, sen kautta voi hakea tukea urheiluhenkilöstön ja valmentajien liikkuvuuteen, eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin ja Euroopan laajuisten tapahtumien järjestämiseen.⁷

Liikunta-alan ammatilliset oppilaitokset saavat muiden ammatillisten oppilaitosten lailla Erasmus+ -tukea opiskelijoiden ja henkilökunnan liikkuvuuden edistämiseen. Vuonna 2024 tukea kohdistettiin viidelle urheiluopistolle tai niiden taustayhteisölle. Tuen kokonaismäärä oli yhteensä 519 000 euroa.⁸ Lukuun eivät sisälly yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen liikunta-alan opiskelijat tai yleissivistävän toisen asteen opiskelijat.

Vuonna 2023 Erasmus+ Sport -rahoitusta myönnettiin 130 900 euroa ja seuraavana vuonna 174 400 euroa. Vaikka rahoitusta myönnetään vuosittain, myönnetyn rahan käyttö saattaa ulottua yli vuoden. Pääsääntöisesti hankkeen vetäjä saa 70 prosenttia rahoituksesta hankkeen alkaessa ja 30 prosenttia lopputilitystä vastaan. Koska lopputilitys tapahtuu todennäköisesti seuraavana vuonna, vuoden 2024 rahoituksen määrä on karkeasti arvioiden⁹ 30 prosenttia vuoden 2023 rahoituksesta lisättynä 70 prosentilla vuodelle 2024 myönnetystä rahasta, yhteensä noin 160 000 euroa.

Eniten EU-tukea liikunnalle karrtui siis maaseutu- ja rakennerrahastojen kautta, yhteensä noin 33 miljoonaa

euroa (vuonna 2023). Toiseksi eniten tukea jaettiin Erasmus+ -ohjelman kautta opetushenkilöstön liikkuvuuden edistämiseen, vuonna 2024 vähintään noin 519 000 euroa. Kolmantena rahoitusreittinä oli Erasmus+ Sport -ohjelma. Tämän nimenomaan liikunnalle ja urheilulle kanavoitua tukea ohjautui vuonna 2024 noin 160 000 euroa. EU:n tarjoaman tuen kokonaismäärä oli siis noin 34 miljoonaa euroa.

6.3 Veikkaus- ja rahapelijärjestelmän muutoksen vaikutukset liikunnan julkiseen rahoitukseen

Kansallisesti liikunnan resurssien jaosta ja poliittisesta ohjauksesta vastaa valtionhallinnossa opetus- ja kulttuuriministeriö. Ennen sen roolin tarkempaa erittelyä on kuitenkin syytä käydä lävitse liikunnan ja urheilun rahapelijärjestelmän uudistaminen. Kuten luvussa 2 tuli esiin, urheiluveikkaus ja -vedonlyönti eivät itsessään ole liikuntaa tai urheilua, mutta niiden olemassaolo perustuu kilpaurheiluun. Suomessa veikkaus ja vedonlyönti on liittynyt liikunnan talouteen kahdella tavalla. Ensinnäkin monopoliasemassa olleen Veikkaus Oy:n sekä Veikkaukseen vuonna 2016 liitetyillä Raha-automaattiyhdistyksellä ja Fintotolla on ollut Manner-Suomessa yksinoikeus veikkauksen, urheiluviedonlyönnin ja rahapeliin järjestämiseen. Niiden saamat rahapelituotot on tilitetty valtiolle, joka on jakanut tuotot yleishyödylliseen toimintaan. Toiseksi veikkaaminen ja rahapelaaminen on ollut osalle kuluttajia merkittävä rahaerä, peliriippuvuuteen johtaessaan taloudellisten ongelmien aiheuttaja.

Veikkauksen lisäksi Suomessa toimii toinenkin rahapeliyhtiö: Ålands penningautomatsförening (PAF), joka saa järjestää rahapelejä Ahvenanmaalla, mutta nettipelien myötä sen toiminta on laajentunut kansainväliseksi. PAF maksaa Suomen valtiolle arpajaisveron, jonka tuotto tilitetään Ahvenanmaalle. (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta, HE 255/2022 vp, 24). PAF tarjoaa muiden uhkapelien ohella urheiluviedonlyöntiin liittyviä palveluja ja tukee tuotoilla liikuntaa ja urheilua. PAF:n tilinpäätöksestä ei kuitenkaan voi poimia esiin urheiluveikkauksen osuutta, eikä sitä julkaista muutenkaan. (PAF-viestintä, sähköpostiviesti 25.2.2026.) Sen vuoksi PAF:n rooli on tässä pääosin jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Veikkaus Oy:llä ja sen edeltäjillä on Manner-Suomen monopoliasemansa vuoksi siis ollut keskeinen rooli julkisten liikuntapalvelujen ja valtakunnallisten liikunta-

⁶ Opetushallituksen web-sivut: <https://www.oph.fi/fi/kansainvalisyys/erasmus-ohjelma-2021-2027>. Luettu 9.2.2026.

⁷ Opetushallituksen web-sivut: <https://www.oph.fi/fi/ohjelmat/mita-erasmus-liikunnalle-ja-urheilulle-sport>, luettu 3.2.2026.

⁸ Erasmus+ KA121-VET Accredited projects for mobility of learners and staff in vocational education and training Decision list 2024 <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Erasmus%2B%20KA121-VET%20Decision%20list%202024.pdf>. Luettu 11.2.2026

⁹ Arviointimetodi perustuu Timo Ala-Vähälän ja Terhi Liintolan väliseen keskusteluun 2.2. 2026. Terhi Liintola: vastaava asiantuntija, Opetushallitus, nuorison, kulttuurin ja liikunnan kansainvälistymispalvelut.

järjestöjen tukijana, liikunnan tutkimuksen rahoittajana sekä hevostalouden ja hevosurheilun tukijana. Tilanne on muuttunut ja muuttumassa kahden uudistuksen vuoksi. Ensinnäkin arpajaislain uudistus on katkaissut veikkausvoittovarojen kytkyn kulttuurin, tieteen ja taiteen sekä kansalaisjärjestöjen toiminnan tukemiseen. Toiseksi vireillä oleva rahapelilain uudistus päättää Veikkauksen monopoliaseman rahapelien järjestämisessä.

Veikkausta ja rahapelejä koskevat uudistukset ovat muuttaneet ja muuttavat liikunnan rahavirtoja. Liikunnan valtiollinen rahoitus ei enää ole riippuvainen veikkausvoittovaroista, ja Veikkauksen monopoliaseman purkamisen myötä markkinoille tulee uusia toimijoita, jotka todennäköisesti sponsoroivat urheilua, ja vaikuttavat siten osaltaan huippu-urheilun rahoitukseen. Uudet toimijat tuovat osaltaan myös verotuottoja valtiolle. Lisäksi uudistus voi vaikuttaa kotitalouksien kulutukseen, eli siihen, miten paljon ne käyttävät rahaa urheiluveikkaukseen ja -vedonlyöntiin. Oma kysymyksensä on, miten uudistus vaikuttaa pelihaittojen määrään ja peliriippuvuuteen, ja sitä kautta koituviin kielteisiin talousvaikutuksiin.

Vuonna 2024 voimaantulleella arpajaislain uudistuksella katkaistiin liikunnan, kulttuurin ja muun yleishyödyllisen toiminnan tuen kytkentä veikkausvoittovaroihin, ja tästä lähtien veikkausvoittovarat ohjattiin erittelemättä valtion tulotilille. Uudistetun lain mukaan *”valtion talousarvioon otetaan vuosittain käytettäväksi määräraha, joka vastaa Veikkaus Oy:n viimeisimmän vahvistetun tilinpäätöksen osoittamaa voittoa”*. (Arpajaislain muutos 335/2023, 17 §.) Entinen järjestelmä oli ongelmallinen kahdella tapaa: rahapeliteuotot vähenivät vuosi vuodelta, ja toisaalta veikkaustuottojen käyttö yleishyödylliseen toimintaan oli eettisesti ongelmallista.

Koska veikkausvoittovarojen määrä oli laskussa, sillä ei kyetty kattamaan niitä toimintoja, joiden tukemiseksi rahapelikytkentä oli rakennettu. Huoli rahoituksen riittävyydestä tuli esiin siten, että hallituksen esityksessä arpajaislain muuttamiseksi mainittiin erikseen tarve ennustettavalle ja vakaalle rahoitusjärjestelmälle. (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta, HE 255/2022 vp, 12, 20.) Rahapeliteuottojen ja niillä rahoitettavan toiminnan erkaantumiseen kiinnitti myöhemmin huomiota myös Valtiontalouden tarkastusvirasto, joka totesi tarkastuskertomuksessaan, että veikkausvoittovarat eivät viime vuosina ole kattaneet liikuntabudjettia, vaikka ne on tarkoitettu liikuntamenojen rahoituslähteeksi. Rahapeliteuottojen aikoinaan kasvassa liikunnan määrärahoja oli kasvatettu, mutta niiden hupeneminen ei ole johtanut määrärahojen leikkaamiseen, vaan uudet määrärahatarpeet on katettu yleiskatteellisilla budjettivaroilla. (Valtiontalouden tarkastusvi-

rasto 2025, 94.) Liikunnan määrärahat olivat siis alkaneet irtautua veikkaus- ja rahapeliteuotoista jo ennen järjestelmän uudistamista.

Ettinen ongelma liittyi siihen, että lain valmistelijat tiedostivat rahapelien pelaamisen tuottavan peliriippuvuutta ja siitä seuraavia ongelmia, ja samaan aikaan merkittävät yleishyödylliset toimijat saivat suuren osan rahoituksestaan pelituotoista. Hallituksen esityksen perusteluosan sanoin: *”tuoton käyttötarkoituksia koskeva sääntely on luonut asetelman, jossa tuottojen edunsaajilla on ollut vahva intressi pyrkiä säilyttämään tuottojen taso.”* (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta, HE 255/2022 vp, 21.) Periaatteessa siis esimerkiksi pelihaittoja torjuvan tai hoitavan järjestön intressinä oli veikkausvoittovarojen tason säilyminen tai kasvaminen.

6.3.1 Veikkausvoittovarojen kehitys 2017–2023

Nykymuotoinen Veikkaus Oy aloitti toimintansa vuonna 2016, kun siihen yhdistettiin Raha-automaattiyhdistys ja Fintoto (Veikkaus Oy, 2018). Ennen organisaatioiden yhdistymistä kullakin niistä oli omat kohteensa, joille niiden toiminnan tuotot kohdennettiin. Veikkauksen tuotot jakoi opetus- ja kulttuuriministeriö kulttuurille, urheilulle ja liikunnalle. Raha-automaattiyhdistyksen tuotot päätyivät sosiaali- ja terveysministeriön jakamina sosiaali- ja terveyssektorin toimijoille (Raha-automaattiyhdistys 2017). Fintoton tuotot käytettiin hevoskasvatukseen ja hevosurheilun tukeen Suomen Hippoksen sekä maa- ja metsätalousministeriön kautta (Fintoto, Tilinpäätös ja lopputilitys 1.1.2016–31.12.2016). Vuodesta 2017 vuoden 2023 loppuun arpajaislaki sääti tuottojen jaon periaatteista, ja tuki kohdistettiin edelleen samoihin tarkoituksiin kuin erillisten yhtiöiden aikaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön kautta ohjautui urheilulle, liikuntakasvatukselle, tieteelle, taiteelle ja nuorisotyölle 53 prosenttia, sosiaali- ja terveysministeriön kautta terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 43 prosenttia ja maa- ja metsätalousministeriön kautta hevoskasvatukseen 4 prosenttia tuotoista. (Laki arpajaislain muuttamisesta, 1286/2016, 17§.)

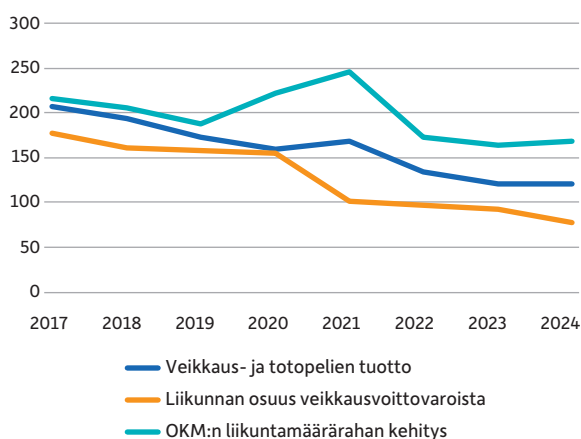
Vuonna 2024 Veikkauksen rahapeliteuottojen määrä oli yhteensä 959 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli 475,9 miljoonaa euroa, minkä Veikkaus tilitti lyhentämättömänä valtiolle. Lisäksi Veikkaus maksoi valtiolle arpajaisveroa 114,2 miljoonaa euroa. (Veikkaus 2025, 59–60.) Vuoden 2024 tilinpäätöksestä ei voi erottaa urheiluveikkauksen ja -vedonlyönnin tuottojen osuutta. Vuonna 2023 kyseiset tuotot olivat 117 miljoonaa euroa, vuoden 2024 tasoon indeksikorjattuna 120 miljoonaa euroa. Vuonna 2024 tuotot olivat toden-

näköisesti hieman pienemmät, koska vuoden 2024 tilinpäätöksessä kerrottiin urheiluveikkaukseen ja -vedonlyöntiin liittyvien tuottojen alenemisesta, mutta tarkempia lukuja ei ilmoitettu.

Veikkaus- ja rahapelituotot eivät viime vuosina ole kattaneet valtion liikunnalle osoittamaa rahoitusta tuottojen määrän voimakkaan laskun takia. Kun Veikkaus vuonna 2017 tilitti kaikista rahapelituotoistaan valtiolle 1014,6 miljoonaa euroa – indeksikorjaus huomioiden¹⁰ 1231 miljoonaa euroa, niin vuonna 2024 tuloutus oli 471 miljoonaa euroa. Rahapelituotoista jaettujen varojen reaaliarvo oli siten laskenut yli 60 prosenttia. Liikunnalle kohdistettujen tuottojen laskennallinen osuus laski vuosina 2017–2023 177 miljoonasta eurosta 93 miljoonaan euroon.

Merkittävänä syynä veikkaus- ja rahapelituottojen vähenemiseen on ollut nettipelaamisen yleistymisen myötä lisääntynyt ulkomaisten palvelujen käyttö. Veikkauksen oman arvion mukaan sen osuus oli vielä vuonna 2017 Suomen rahapelimarkkinoista 90 prosentin luokkaa, mutta vuonna 2024 se oli laskenut 63 prosentin tasolle. (Veikkaus 2025, 57–59; Veikkaus 2028, 5.) Pelaamista ovat todennäköisesti vähentäneet myös arpajaislain uudistuksen tuomat pelaamiseen kohdistuneet rajoitukset, kuten kirjautumispakko, peliautomaattien vähentäminen ja markkinointirajoitukset. (Laki arpajaislain muuttamisesta, 1284/2021.)

Kuviosta 2 tulee esiin veikkaustuottojen ja liikunnan rahoituksen erkaantuminen vuosien 2017 ja 2023 välisenä aikana. Kuvio sisältää opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntamäärärahojen kehityksen, veikkaus- ja totopelien tuoton sekä liikunnan laskennallisen osuu-

Kuvio 2. Veikkauksen ja totopelien tuottojen kehitys 2017–2024, liikunnan ja urheilun laskennallinen osuus veikkausvoittovaroista sekä OKM:n liikuntamäärärahat samoina vuosina (M€)

¹⁰ Julkisten menojen hintaindeksi, kuntatalous yhteensä, 2015 = 100.

¹¹ Liikunnan osuus on 25 prosenttia opetus- ja kulttuuriministeriölle tuloutettavista tuotoista. Ministeriön osuus tuotoista puolestaan on 53 prosenttia rahapelituotoista.

den¹¹ Veikkauksen tulouttamista tuotoista. Veikkauksen ja toton tuotot samoin myös liikunnan laskennallinen osuus kaikkien veikkaus- ja rahapeli tuotoista laskivat vuosi vuodelta, ja tuottojen ero valtion liikuntamäärärahoihin on erityisen suuri vuosina 2020 ja 2021, jolloin valtio rahoitti Olympiastadionin peruskorjausta ja jakoi liikuntajärjestöille tukea koronapandemian vuoksi (OKM 2023, 63; OKM 2022, 18–19.)

Urheiluveikkaus ja vedonlyönti ovat siis tuoneet valtiolle tuloja sekä Veikkauksen voitonjaon että arpajaisveron kautta, mutta tulot eivät ennen arpajaislain uudistusta kattaneet opetus- ja kulttuuriministeriön jakamia liikuntamäärärahoja, ja vuonna 2024 veikkaustuottoja ei enää käytetty liikunnan rahoitukseen. Veikkauksen ja vedonlyönnin roolia kotitalouksien kulutuksessa tarkastellaan luvussa 7.5.

6.3.2 Veikkauksen rahapelimonopolin purkaminen

Tätä kirjoitettaessa eduskunnassa on hyväksytty lakiesitys, jossa suomalaisilla ja ulkomaisilla toimijoilla on tietyin rajoituksen mahdollisuus saada toimilupa rahapeliin ja vedonlyönnin järjestämiseen Suomessa. Uusi rahapelilaki tulee voimaan heinäkuun alussa 2027, jolloin veikkauksen ja vedonlyönnin markkinoille voi tulla uusia toimijoita. Toimilupien myöntämisprosessi on alkanut maaliskuussa 2026 (Rahapelilaki 10/2026).

Uudistus lopettaa vanhoja rahavirtoja ja avaa samalla uusia. Veikkaus ei enää tulouta voittojaan suoraan valtiolle, vaan uudistuksen tultua voimaan valtion tulot koostuvat arpajaisverosta, yhteisöveroista, valtio-omisteisen Veikkaus Oy:n valtiolle maksamista osingoista, pelilupiin liittyvistä maksuista ja yksinoikeuskorvauksista. Arpajaisveroa maksetaan rahapelitoiminnan tuotoista, ja veron määrä nousee 12 prosentista 22 prosenttiin. Yhteisöveroa maksavat Suomessa sijaitsevat toimiluvan haltijat samoin periaattein kuin muutkin yritykset. Suomalaisia toimiluvan haltijoita ovat toistaiseksi vain Veikkaus Oy ja Ahvenanmaalla toimiva PAF.

Uudenkin lain mukaan osa rahapeleistä voidaan luovuttaa jonkin toimijan yksinoikeudeksi. Yksinoikeuden voi saada vain Suomen valtion määräysvallassa oleva osakeyhtiö, jonka toimialaan kuuluu rahapeliin järjestäminen, käytännössä siis Veikkaus Oy. (Rahapelilaki 10/2026, 8 §.) Jos toimijalle myönnetään yksinoikeus jonkin rahapelin tarjoamiseen, sen on maksettava yksinoikeuskorvausta. Maksun suuruuteen vaikuttaa se, miten paljon tuotto ylittää kohtuullisena pidettävän tuoton. (Rahapelilaki 10/2026, 19 §.)

Sisäministeriön tiedotteen mukaan uudistuksen tul-
tua voimaan Veikkaus Oy:lle jää yksinoikeus lottotyyp-
pisiin arvontapeleihin, raaputusarpoihin, fyysisiin raha-
peliautomaatteihin ja kasinopeleihin (Sisäministeriö
2026). Toimiluvan haltijat maksavat myös vuosittaisen
valvontamaksun: Yksinoikeustoimintaluvan osalta se on
joko 1 900 000 euroa (raha-arpajaiset tai veikkauspelit)
tai 2 800 000 euroa (rahapeliautomaatit ja kasinopelit).
Muiden toimilupien hinta on 4000–434 000 euroa tuo-
ton suuruuden mukaan. (Rahapelilaki 70 §.)

Uudistuksen taloudelliset vaikutukset julkisen sekto-
rin veikkaustuottoihin nähdään vasta sitten, kun uusi
järjestelmä käynnistyy. Hallituksen esityksessä arvioi-
daan, että arpajaisveron merkitys kasvaa tulevaisuudessa,
koska sen tasoa nostetaan ja sitä peritään kaikilta toimi-
luvan saaneilta. Vastaavasti yksinoikeuskorvausten mer-
kitys voi vähetä. Veikkauksen osuus markkinoista toden-
näköisesti pienenee, joten sen myötä myös osinkotuotot
vähenevät verrattuna aiempiin veikkaustuottoihin. (HE
255/2022 vp, 111 ff.)

Uuden järjestelmän käynnistyttyä nähdään, miten
uudistus vaikuttaa kuluttajien pelaamiseen käyttä-
män rahan määrään. Uudet markkinoille tulevat yhtiöt
todennäköisesti sponsoroivat suomalaista huippu-urhei-
lua mainostaakseen brändejään, mutta sponsoroinnin
volyyymi selviää vasta markkinoiden avauduttua.

6.4 Opetus- ja kulttuuriministeriön tuki liikunnalle ja urheilulle

Valtio tukee liikuntaa ja urheilua useiden ministeriöiden
kautta, mutta poliittinen ohjaus ja valtion tuet kunnille,
kansalaisjärjestöille sekä liikunta-alan vapaan kansan-
sivistyksen piiriin kuuluvalla koulutukselle toteutuvat
opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntamäärärahojen
kautta. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa lii-
kunta-alan korkea-asteen koulutuksen ja tutkimuksen
sekä ammatillisen koulutuksen ja koulujen liikunnan-
opetuksen ohjauksesta ja osin rahoituksesta. Sen vuoksi
seuraavassa käydään ensin lävitse yksityiskohtaisem-
min opetus- ja kulttuuriministeriön rooli, ja erillisessä
luvussa (luku 6.5.) lävitse muiden ministeriöiden roolit.

Koulutuksen ja tutkimuksen taloudellista volyyymia
tarkastellaan seuraavassa pääosin rahoituksen näkökul-
masta. Peruskoulujen ja lukiodien liikunnan opetuksen
rahoitus on kuitenkin arvioitu koulutuksen kokonais-
menojen pohjalta olettaen, että toteutuneet menot vas-
taavat suuruusluokaltaan niille myönnettyä rahoitusta.
Tarkemmat laskentatavat ja lähteet esitellään tekstissä
ja alaviitteissä.

Luvuissa on jossain määrin päällekkäisyyttä: esimer-
kiksi valtion tuki liikunnan vapaaseen kansansivistyk-
seen mainitaan sekä tarkasteltaessa valtion liikuntamää-

rärahoja että tarkasteltaessa liikunnan koulutuskeskus-
ten saamaa rahoitusta. Jos lukuja käsitellään useampaan
kertaan, se mainitaan tekstissä.

Vuonna 2024 opetus- ja kulttuuriministeriön jaka-
mat liikunnan määrärahat jakautuivat seuraavasti: kes-
keisin tuen kohde oli liikunnan kansalaistoiminta,
jonka kautta jaettiin noin 40 miljoonaa euroa liikunta-
ja urheilujärjestöille, pääosin valtakunnallisille toimi-
joille, mutta pieneltä osin tuettiin myös seuratoimintaa.
(Taulukko 21.) Toiseksi suurimman momentin ”liikun-
nan yhdenvertainen saavutettavuus” kanavoitui noin 26
miljoonaa euroa liikuntapaikkarakentamiseen. Tältä
momentilta jaettavilla varoilla tuetaan rakentamista,
jotka täyttävät rakentamiselle määritellyt esteettömyys-
ja saavutettavuus- ja tarpeellisuuskriteerit. Opetus- ja
kulttuuriministeriö tuki myös kuntien liikuntapalveluja,
liikunnan koulutuskeskuksia ja huippu-urheilua – kuta-
kin 15–20 miljoonalla eurolla. (OKM 2025, 15–18.)

Liikunnan määrärahoista jaettava tuki liikunnan kou-
lutuskeskuksille kuuluu vapaan sivistystyön piiriin. Sen
puitteissa tuetaan urheilijoiden valmennusta, seura-aktii-
vien työtä ja myös kunto- ja terveysliikuntaa. Huippu-ur-
heilun tuki sisältää esimerkiksi olympiakomitean kautta
jaettavan tuen sekä valtion rahoituksen Kilpa- ja huip-
pu-urheilun tutkimuskeskuksen (KIHU) toimintaan.
Liikunnallisen elämäntavan edistämisen piiriin kuulu-
vat Liikkuvat -ohjelmat, kuten Liikkuva varhaiskasvas-
tus, Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu. Tutkimuk-
selle ja kehitystyölle on kaksi momenttia, joista toinen
suuntautuu tutkimusyhteisöille ja toinen tutkimuspro-
jekteille. ”Muut momentit” -luokka sisältää liikunnalli-
sen elämäntavan edistämisen ja Suomi liikkeelle -ohjel-
man menoja. (OKM 2025, 15–18.)

Taulukko 21. Opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan
määrärahat 2024

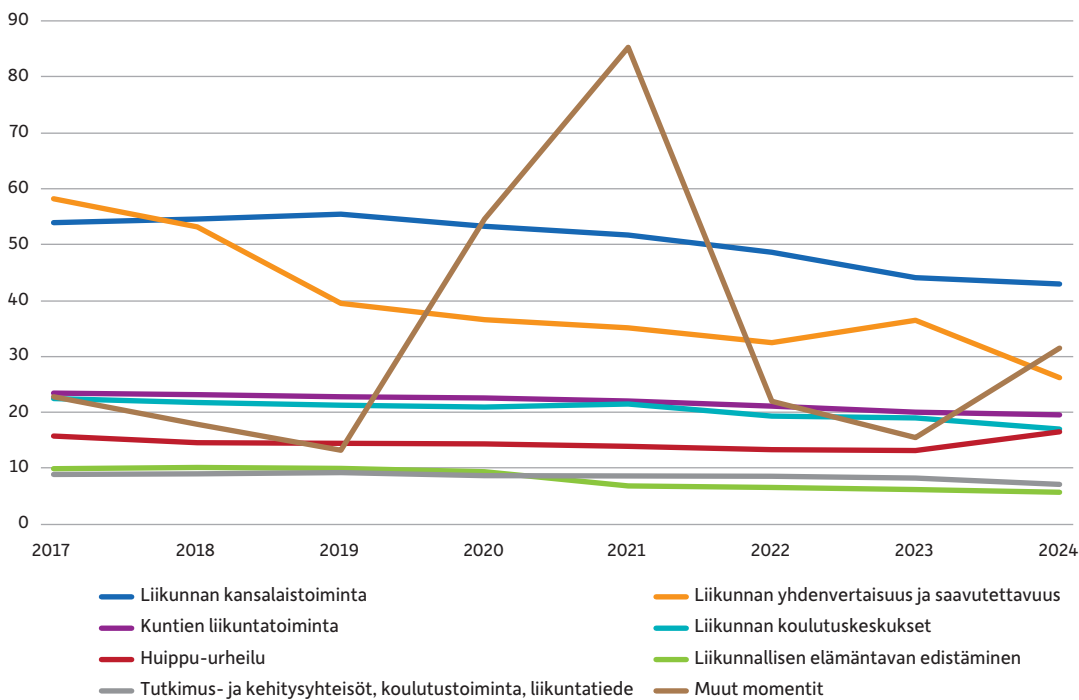
Budjettimomentti	Vuosi 2024, M€
Liikunnan kansalaistoiminta	43,1
Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus	26,4
Kuntien liikuntatoiminta	19,7
Liikunnan koulutuskeskukset	17,2
Huippu-urheilu	16,7
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	5,9
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	3,7
Liikuntatiede ja tutkimukset	3,6
Muut momentit	31,6
Yhteensä	167,9

Lähde: Liikuntatoimi tilastojen valossa 2024.

Edellisessä talousselvityksessä (Ala-Vähälä & al. 2021) todettiin, että opetus- ja kulttuuriministeriön jakamat määrärahat olivat nousseet koko 2010-luvun, mutta tarkasteluvuoden (2018) tienoilla kehitys saattoi olla kääntymässä. Näin tapahtuikin, sillä opetus- ja kulttuuriministeriön kautta jaettavien valtion liikunta-määrärahojen taso on laskenut vuosien 2017 ja 2024 välillä. Covid-19-pandemian aikana määrärahat väliaikaisesti nousivat, koska liikunta-alan järjestöt ja seuramat saivat tuolloin erityisiä korona-ajan tukia. Lisäksi vuonna 2021 Olympiastadionin peruskorjaukselle kohdistettiin 17,5 miljoonan euron avustus, joka näkyy sekä liikunnan kokonaismenoissa (Kuvio 2) että momentin ”muut menot” luvuissa. (Kuvio 3) Kun vuonna 2017 opetus- ja kulttuuriministeriön kautta jaettujen liikuntamäärärahojen määrä oli valtion tilinpäätöstietojen mukaan ja indeksikorjaus¹² huomioiden 216,6 miljoonaa euroa, niin vuonna 2024 niiden taso oli 167,9 miljoonaa euroa, eli tuki oli laskenut noin 30 prosenttia. (OKM 2025; OKM 2021, 18)

Liikunnan määrärahojen lasku on kohdistunut etenkin rakentamisavustuksiin. (Taulukko 21, luokka

”yhdenvertaisuus ja saavutettavuus”.) Indeksikorjaus¹³ huomioiden tuen määrä on tarkastelujaksolla vähenenyt 55 prosentilla. Rakentamisavustuksiin ei sisälly Olympiastadionin peruskorjausta, joka on rahoitettu eri momentilta. Useimmilla muilla momenteilla tuen lasku on ollut noin 20 prosenttia. Poikkeuksia ovat huippu-urheilun tuki, joka on tarkastelukaudella laskenut hieman, mutta vuonna 2024 kääntynyt nousuun, ja tuolloin ylitti vuoden 2017 tason noin viidellä prosentilla. Momentilla ”muut menot” heilahtelu on ollut erittäin voimakasta. Tämän momentin piiriin ovat kuuluneet kuuluvat muun muassa koronatuett, Olympiastadionin perusparannus sekä **Petteri Orpon** hallituksen aikana käynnistyneen Suomi liikkeelle -ohjelman rahoitus. Vuosien 2020–2021 ”hyppäys” tällä momentilla johtuu mainituista Olympiastadionin perusparannukseen kohdistetusta tuesta sekä koronatuista. (OKM 2021, 17,19.) Vuosina 2017–2024 määrärahat nousivat tällä momentilla 38 prosenttia, mutta vaihtelu oli vielä voimakkaampaa.¹⁴

Kuvio 3. Opetus- ja kulttuuriministeriön jakamien liikunnan määrärahojen kehitys momenteittain 2017–2024, M€.¹⁴

¹² Julkisten menojen hintaindeksi 2015 = 100.

¹³ Julkisen sektorin hintaindeksi 2015 = 100.

¹⁴ Momentit ”Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta” sekä ”Liikuntatiede ja tutkimukset” on laskettu yhteen kuvion selkeyttämiseksi.

6.5 Liikunta-alan koulutuksen ja tutkimuksen sekä koulujen liikuntakasvatuksen rahoitus

Varsinaisten liikuntamäärärahojen lisäksi valtio rahoittaa tai tukee liikunnan liikunta-alan tutkimusta, ammatillista koulutusta ja koulujen liikunnanopetusta. Koulujen liikunnanopetus kuuluu kuntien vastuulle, liikunta-alan toisen asteen ammatillista koulutusta tarjotaan liikunnan koulutuskeskuksissa, korkea-asteen koulutusta Jyväskylän yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Lisäksi liikunta-alan tutkimusta tehdään yliopistojen lisäksi muutamassa tutkimuslaitoksessa. Kaikkien näiden osalta valtiolla on oma roolinsa toiminnan rahoittajana.

Suomessa on yhdeksän valtakunnallista ja kolme alueellista liikunnan koulutuskeskusta. Niitä ylläpitävät kunnat, kuntayhtymät, osakeyhtiöt ja säätiöt (ylläpitäjistä esim. Owl Group Oy, 2022). Liikunnan koulutuskeskuksilla eli urheiluopistoilla on kolme eri roolia liikunta-alan koulutuksessa: ne tarjoavat (1) vapaan kansansivistyksen piiriin kuuluvaa liikunta-alan koulutusta, (2) liikunnan ammatillista toisen asteen koulutusta ja (3) muuta koulutusta maksullisena palvelutoimintana. Viimeksi mainitun piiriin kuuluu myös yhteistyö ammattikorkeakoulujen kanssa, kun ne tarjoavat liikunnanohjaajien (AMK) koulutusta.

Näitä kolmea koulutusmuotoa rahoitetaan kutakin omia reittejään. Vapaan kansansivistyksen piiriin kuuluvan koulutuksen rahoitus mainittiin jo edellisessä luvussa. Sen piiriin kuuluu urheilijoille, valmentajille ja seura-aktiiveille tarjottava koulutus. Lisäksi koulutusta tarjotaan kunto- ja terveysliikunnan harrastajille sekä koululaisille. Merkittävä osa koulutuksesta järjestetään yhteistyössä lajiliittojen tai urheiluseurojen kanssa. (Owl Group Oy 2022, 92–94.) Vapaan sivistystyön rahoitus koostuu valtionosuuksista sekä omavastuuosuudesta. Valtionosuudet sisältyvät opetus- ja kulttuuriministeriön jakamiin liikuntamäärärahoihin.

Liikunta-alan ammatillisen toisen asteen koulutuksen rahoitus koostuu valtionosuuksista ja kunnilta kerättävästä rahoituksesta. Kunnat osallistuvat kuluihin asukaslukunsa määrittämällä osuudella (Laki opetus- ja kulttuuritoiminnan rahoituksesta, 1705/2009, 9 a §).

Maksullisen palvelutoiminnan piiriin kuuluu esimerkiksi edellä mainittu ammattikorkeakoulujen kanssa tehtävä liikunnanohjaajien (AMK) koulutukseen liittyvä yhteistyö (OKM 2009, 13). Tällöin tilaaja maksaa koulutuksen, mutta esimerkiksi ammattikorkeakoulupetus pohjautuu valtion rahoitukseen, joten myös osa maksullisen palvelutoiminnan tuloista perustuu valtiolta tulevaan tukeen.

Perusasteen ja lukioiden liikunnanopetus on kuntien vastuulla, mutta valtio tukee sitä valtionavustuksin. Koulujen liikunnanopetuksen kustannuksista ei ole suoria tilastoja, joten koulutuksen menot ja resurssointi on seuraavassa arvioitu koulutuksen kokonaismenojen pohjalta arvioimalla liikunnanopetuksen osuus koulutuksen kokonaiskustannuksista. Liikunnan kuluihin on siis pisteytetty niiden laskennallinen osuus yleisistä hallintokuluista, kiinteistökuluista ja muista yleisistä kuluista.

Taulukkoon 22 on koottu tiedot liikunta-alan ammatillisen koulutuksen, vapaan sivistystyön ja koulujen liikunnanopetuksen rahoituksesta. Rahoituksen kokonaismäärä on tilastojen ja laskelmien perusteella noin 617 miljoonaa euroa. Luvun suuruutta selittää etenkin perusopetuksen liikunnanopetuksen suuri volyyymi.

Perusopetuksen liikunnanopetuksen kustannukset on arvioitu kertomalla kokonaiskulut liikunnanopetuksen osuudella viikkotuntimääristä. Kokonaiskustannukset olivat vuonna 2024 noin 5,9 miljardia euroa, ja liikunnanopetuksen osuus vuosiviikkotuntien vähimmäismäärästä oli 20/225, eli noin 9 prosenttia. Liikunnan osuudeksi perusopetuksen kuluista tulee siis ”mekaanisesti” laskien noin 536 miljoonaa euroa. Luku on huomattavan suuri – suuruusluokaltaan lähes kuntien liikuntamenojen luokkaa. Edellisessä arviossa (Ala-Vähälä & al. 2021) päädyttiin pienempään tulokseen, koska laskelma tehtiin pelkästään opettajien palkkakulujen pohjalta. Lukion osalta liikunnan kurssien osuus kurssien vähimmäismäärästä on noin 3 prosenttia. Sen pohjalta laskien liikunnanopetuksen osuudeksi lukiokoulutuksen kokonaiskuluista tulee noin 25 miljoonaa euroa.

Perusopetuksen osalta valtion ja kuntien osuudet on jaettu kuntien peruspalvelujen valtionosuuden mukaisesti, eli valtion osuudeksi on laskettu 21,92 prosenttia ja kuntien osuudeksi 78,08 prosenttia. Näin arvioiden kunnat kattavat pääosan liikunnanopetuksen kuluista, eli 409 miljoonaa euroa. Lukiokoulutuksen osalta rahoitus on laskettu arvioimalla ensin valtionosuuksiin oikeuttava laskennallinen rahoitus, joka jakautuu kuntien ja valtion kesken suhteessa 52,21/47,79 prosenttia. Tähän on lisätty kustannukset, joita valtionosuuslaskelma ei kata, ja jotka on laskettu kuntien osuudeksi. Kuntien osuudessa on mukana pieni määrä yksityisiä lukioita, joiden rahoitus voi tulla muita reittejä kuin kunnilta, mutta laskelma osoittaa kuntien ja valtion kustannusten suuruusluokat.

Taulukko 22. Liikunnan ammatillisen koulutuksen, liikunnan koulutuskeskusten tarjoaman vapaan sivistystyön sekä peruskoulujen ja lukion liikunnanopetuksen rahoitus vuonna 2024.

Koulutus	Valtion budjetti- rahoitus	Kunnat ***	Muu rahoitus	Yhteensä
Liikunnan ammatillinen koulutus, pääasiassa liikunnan koulutuskeskusten toteuttamaa ¹⁵	12,2	16,4		28,6
Liikunnan koulutuskeskukset, vapaa kansansivistys ¹⁶	17,0		9,1 ¹⁷	26,1
Liikunnan koulutuskeskukset, maksullisen palvelutoiminnan tulot ¹⁸			13,5	13,5
Peruskoulujen liikunnanopetus ¹⁹	114,9	409,3		524,2
Lukioiden liikunnanopetus ²⁰	11,4	14,0		25,4
Yhteensä	155,5	439,7	22,6	617,8

Liikunta-alan korkeakoulutusta tarjotaan Jyväskylän yliopiston liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnassa ja neljässä ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulut ovat osakeyhtiöitä, joiden tyypillisiä omistajia ovat kunnat ja säätiöt, mutta osin myös yliopistot. Niiden toiminnan rahoitus tulee pääosin valtiolta (Ammattikorkeakoululaki 932/2014, 42§, 43§, 44§). Ammattikorkeakoulut tekevät yhteistyötä liikunnan koulutuskeskusten kanssa, joten osa ammattikorkeakoulujen rahoituksesta kanavoituu liikunnan koulutuskeskusten talouteen. Siksi taulukon 22 toisen rivin (maksullinen palvelutoiminta) ja taulukon 23 toisen rivin (ammattikorkeakoulut) luvut ovat hiukan päällekkäisiä.

Korkea-asteen koulutus ja liikuntatieteellinen tutkimuksen osalta merkittävien rahoituksen kohde on Jyväskylän yliopiston liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Sen kokonaisrahoitus on lähes 20 miljoonaa euroa, josta valtaosa tulee valtion korkeakoulurahoituksena. Jyväskylän yliopiston liikunta- ja terveystieteellisen tiedekunnan lisäksi liikuntatieteellistä tutkimusta tehdään Jyväskylän yliopiston yhteydessä toimiva Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksessa (KIHU) ja UKK-instituutissa. Kihu saa valtiolta rahoitusta opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntamäärärahoista, UKK-instituutin julkinen rahoitus tulee pääosin sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kautta. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö tukee esimerkiksi urheilulääketieteen keskusten toimintaa, mutta niiden rahoitus sisältyy edellisen luvun tietoihin. Laskelmasta puuttuu hankerahoituksella toimiva LIKES, joka toimii Jyväskylän ammattikorkeakoulun yksikkönä, ja jonka talouslukuja ei ole eritelty ammattikorkeakoulun vuosikertomuksessa. (Taulukko 23.)

Taulukko 23. Liikunnan alan korkeakoulutuksen sekä tutkimusyksiköiden kokonaiskulut vuonna 2018, M€

Yksikkö	Valtio	Kunnat	Muut*	Kokonais- rahoitus tai -kulutus
JY/Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta ²¹	12,6		5,9	18,5
Ammattikorkeakoulujen liikunnan-ohjaajakoulutus ²²	8,8			8,8
Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, KIHU ²³	1,9	0,2	0,9	3,0
UKK-instituutti ²⁴	1,3		0,6	1,9
Yhteensä	24,6	0,2	7,4	32,2

¹⁵ Valtion budjettirahoitus on saatu julkaisusta Liikuntatoimi tilastojen valossa 2024, 39–40. Kuntien osuus rahoituksesta on saatu kertomalla valtion budjetoima osuus luvulla 1,3461, mikä on opetuksen ja kulttuurin rahoituslain (1705/2009) 9 a§:n mukainen suhdeluku.

¹⁶ Valtion budjettirahoitus on saatu julkaisusta Liikuntatoimi tilastojen valossa 2024, 39–40. Muiden tahojen osuus rahoituksesta on saatu kertomalla valtionosuuden määrä luvulla 35/65 (=muu rahoitus/lakisääteinen valtionosuus). Valtionosuuden määrä on säädetty laissa vapaasta sivistystyöstä (632/1999, 9a§).

¹⁷ Tämän tutkimuksen yhteydessä ei ollut mahdollista selvittää, mistä muu rahoitus koostuu. Oletettavasti kyse on ainakin osin osallistumismaksuista.

¹⁸ OPH:n tilastot. Liikunnan koulutuskeskusten maksullisen palvelutoiminnan tiedot löytyvät tilastosta "Kustannukset, tulot ja nettomenot (euroa/opiskelijavuorokausi) sekä maksullinen palvelutoiminta." (<https://vos.oph.fi/rap/kust/v24/k10n6yl.html>). Maksullisen palvelutoiminnan menot olivat 16,0 M€, eli alijäämää oli 2,5 M€.

¹⁹ Liikunnanopetuksen kustannukset on laskettu arvioimalla opetuksen kokonaiskustannukset ja kertomalla ne liikunnanopetuksen arvioidusta viikkotuntimäärien osuudesta. Liikunnanopetuksen osuus vuosiviikkotuntien vähimmäismäärästä oli vuonna 2024 20/228 ≈ 9 prosenttia. (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n muuttamisesta (111/2023).) Kustannusten kokonaismäärä perustuu Opetushallituksen tilastoon koulutuksen yksikkökustannuksista ja opiskelijamääristä (<https://vos.oph.fi/rap/kust/v24/k05r6vm.html>). Laskennassa on mukana lasten ja nuorten perusopetus.

²⁰ Opiskelijamäärät ja yksikköhinnat: Oph.fi, Toteutuneiden kustannusten ja valtionosuuden laskennallinen vertailu <https://vos.oph.fi/rap/kust/v24/k06gr6os.html>. Valtionosuus: OPH, 2025. Liikunnan osuus lukion opintojaksoista: Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018.

²¹ Jyväskylän yliopisto, Vuosikertomus 2024. <https://www.jyu.fi/fi/meista/esittely-ja-avainluvut/vuosikertomukset/yliopiston-vuosi-2024-numeroina>.

²² Laskettu kertomalla AMK:n saama OKM rahoitus liikunnan ja urheilun kokopäiväopiskelijoiden osuudella kaikista kokopäiväopiskelijoista (FTE-opiskelijat). Lähde: Vipunen.fi ja Valtion talousarvio 2024, momentti 29.40.55. Laskelmaan on otettu valtion ammattikorkeakouluille myöntämä rahoitus kokonaisuudessaan. Luvusta puuttuu ammattikorkeakoulujen liikuntaan liittyvä TKI-toiminta.

²³ Kihu, vuosikertomus 2024.

²⁴ UKK-instituutti, 2024. Valtion rahoitus tarkoittaa sosiaali- ja terveysministeriön jakamaa toiminta-avustusta (0,9 M€) ja opetus- ja kulttuuriministeriön toiminta-avustusta (0,4 M€), yhteensä 1,3 M€. Muut tuotot ovat hankerahoitusta, koulutustuottoja sekä erittelemättömiä muita tuloja (0,6 M€).

6.6. Muiden ministeriöiden rahoitus liikunnalle

Opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi myös muilla ministeriöillä on oma roolinsa liikunnan ja urheilun edistämisessä. Valtio tuki vuonna 2023 muiden kuin opetus- ja kulttuuriministeriön kautta liikuntaa ja urheilua noin 190 miljoonalla eurolla. Arvio perustuu Valtion liikuntaneuvoston julkaisemiin liikunnan ja liikkumisen tulokortteihin, joissa käydään ministeriöittäin lävitse, millaisin tavoin kukin ministeriö edistää liikuntaa ja missä määrin ne rahoittavat liikuntaa ja urheilua edistävää toimintaa. (Valtion liikuntaneuvosto, 2024) Tulokorttien perusteella tärkeimpiä rahoittajia ja rahoituksen kohteita olivat ympäristöministeriön tuki luontopalveluille, maa- ja metsätalousministeriön tuki hevostalouteen ja liikenne- ja viestintäministeriön tuki kevyen liikenteen väylien rakentamiseen.

Taulukkoon 24 on koottu tiedot keskeisten ministeriöiden tuesta liikunnalle, tukien pääasialliset tarkoitukset ja arvioitu rahamäärä. Tulokorttien tiedot on päivitetty tammikuussa 2024, joten ne koskevat pääosin vuoden 2023 tilannetta. Taulukkoon otettu mukaan ne ministeriöt, jotka tukevat rahallisesti jotain liikuntaa edistävää toimintaa. Lukuihin ei sisälly ennen vuotta 2023 tehtyjä kertarahoituksia eikä koronapandemian aikaisia erityistukia järjestöille ja yrityksille. Myös muilla kuin taulukossa mainituilla ministeriöillä on tehtäviä, jotka kytkeytyvät tavalla tai toisella liikuntaan, mutta niihin ei liity mitattavissa olevaa rahoitusta.

Taulukko 24. Muut ministeriöt liikunnan tukijoina

Ministeriö	Tuen luonne	Arvioitu panostus (M€)
Puolustusministeriö	Varusmiesten liikunta-koulutuksesta ja fyysisestä koulutuksesta vastaava henkilöstö sekä urheilukoulun henkilöstö ja siihen liittyvä kilpailu- ja valmennustoiminta (n. 6 M€)	6
Maa- ja metsätalousministeriö	Maaseutuohjelman hanke-avustukset liikunnan edistämiseen (n. 13,5 M€), Hevostalouden ja hevosurheilun edistäminen (40,4 M€), Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistäminen (2,2 M€), valtionapu 4H-toimintaan (3,8 M€)	60
Liikenne- ja viestintäministeriö	Kävelyn ja pyöräilyn investointi-ohjelman avustukset (1,2 M€), Liikkumisen ohjauksen valtionavustukset (1,2 M€), kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edistämishojelmien valtionavustus (0,5 M€), maantieverkon kävelyn ja pyöräliikenteen infran toteutus (22–27 M€ ²⁵)	n. 27
Työ- ja elinkeinoministeriö	Business Finlandin tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjeistus (n. 1 M€). EU:n rakennerahastojen tuki liikuntaa ja urheilua edistävälle hankkeille (n. 15 M€) ²⁶	1
Sosiaali- ja terveysministeriö	UKK-instituutin yleisavustus (n. 0,9 M€), STEA-avustukset, joissa mukana liikuntaa, (n. 13–16 M€), terveyden edistämisen määrärahan hankeavustukset, joissa mukana liikuntaa (n. 0,2–0,4 M€)	n. 16
Ympäristöministeriö	Metsähallituksen luontopalvelujen rahoitus, YM:n osuus 58,1 – 71,5 M€, avustukset seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysalueiden hankintaan (0–0,2 M€)	n. 65
Yhteensä		n. 175 M€

Luvut eivät ole tarkkoja, esimerkiksi puolustusvoimien liikuntakasvatukseen sisältyy henkilöstökulujen lisäksi muita kuluja, jotka eivät näy yllä olevassa taulukoissa. Muiden ministeriöiden osalta on syytä mainita sisäministeriö, sen hallinnonalan tehtäviin kuuluvat muun muassa poliisin, pelastustoimen ja rajavartiolaitokset henkilöstön toimintakyvyn ylläpito, ampumaratojen valvonta sekä samoin veikkauksen ja rahapeliin valvonta. Näistä jälkimmäisen merkitys kasvaa rahapeliuudistuksen myötä.

²⁵ Jos tuen määrä on ilmoitettu kahden luvun väliin haarukoituna, yhteenlaskussa on käytetty haarukoinnin puoliväliä.

²⁶ Rakennerahastotuki sisältyy edellä käsiteltyyn EU:lta tulevaan tukeen, joten sitä ei oteta laskelmaan mukaan.

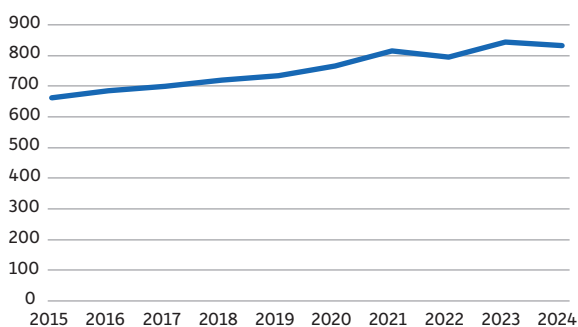
6.7 Kuntien tuki liikunnalle

Liikuntalain mukaan kunnan tehtävänä on yleisten liikunnan edellytysten luominen paikallisella tasolla. Kuntien tulee tarjota terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukea kansalaistoimintaa, kuten urheiluseuroja sekä rakentaa ja ylläpitää liikuntapaikkoja. (Liikuntalaki 2015/390, 5§.) Tämä tuottaa kolmen tyyppisiä rahavirtoja: järjestävustuksia, liikuntatoiminnan pyörittämiseen liittyviä menoja ja liikuntapaikkarakentamiskuluja.

Päävastuu liikuntapalvelujen tuottamisesta kuuluu liikunnasta vastaavalle hallinnonalalle, mutta liikuntaryhmiä järjestävät myös työväenopistot ja kansalaisopistot asiakkailleen. Ennen hyvinvointialueuudistusta myös kuntien sosiaali- ja terveyssektorilla oli oma keskeinen roolinsa etenkin soveltavan liikunnan alalla, mutta uudistuksen jälkeen sosiaali- ja terveyssektorin rooli on ilmeisesti heikentynyt (Ala-Vähälä 2024.)

Liikuntalaki määrittelee kuntien tehtäväksi liikunnan yleisten edellytysten luomisen, mutta laki ei ota kantaa yksityisten toimijoiden rooliin. Kuitenkin esimerkiksi kuntosaleilla ja personal trainereilla on oma roolinsa liikunnan palveluissa, ja osin kunnat ja yksityiset tahot tarjoavat palveluja samoille asiakasryhmille. Tätä selvitystä varten haastateltiin liikunta-alan yrittäjien edustajia. Heidän näkemyksensä mukaan kilpailuasetelma yritysten ja kuntien kesken on epäsymmetrinen, koska kunnat pystyvät rahoittamaan palvelujaan verovaroin. (Liikuntayrittäjät ry:n edustajien haastattelu 9.2.2026)

Kuntien liikunnan nettomenot ovat vuosien 2015 ja 2024 välillä kasvaneet melko tasaisesti. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. Kuntien liikuntamenot 2015 – 2024, netto, M€.

Lähde: Kuntaliitto.fi, palvelutuotannon kustannukset. Indeks: Julkisten menojen hintaindeksi (2015=100), kuntatalous tehtäväalueittain.

Kunnat saavat opetus- ja kulttuuriministeriöltä liikunnan valtionosuustukea, mutta sen määrä on pysynyt käytännössä vakiona, joten kuntien oma panostus on kasvanut. Asiaan on kiinnittänyt huomiota Valtiontalouden tarkastusvirasto valtion liikuntamenoja käsittelevässä raportissaan (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2025, 64). Taulukkoon 25 on listattu liikuntatoiminnan menot ja tulot sekä valtionosuudet vuosilta 2021 ja 2022. Taulukonkin perusteella valtionosuudet ja myös toiminnan tulot ovat hieman laskeneet, joten kuntien verovaroin katettava osuus on kasvanut.

Taulukko 25. Liikuntatoimen menot, tuotot, valtionosuudet, ja muilla tuloin rahoitettava osuus vuosina 2021 ja 2024

	v. 2021	v. 2024
Kuntien ja kuntayhtymien liikuntatoiminnan käyttökulut ²⁷	826,6	881,9
Kuntien ja kuntayhtymien liikuntatoimien tulot yhteensä	24,5	22,6
Liikuntatoimen valtionosuus	22,2	19,7
Kunnan muilla keinoin katettavaksi tuleva osuus	779,9	839,6

Lähde: Tutkihallintoa.fi, paitsi liikuntatoimen valtionosuus, jonka lähteenä Liikuntatoimi tilastojen valossa (2021 ja 2024). Indeks: Julkisten menojen hintaindeksi (2015=100), kuntatalous yhteensä

Seuroille ja yhdistyksille myönnettävät avustukset olivat vuonna 2025 65,9 M€, eli noin 7 prosenttia kuntien liikuntatoimen menoista.

6.8 Investoinnit liikuntaan ja liikuntapaikkojen rakentaminen

Investoinnilla tarkoitetaan seuraavassa kirjanpidossa taseeseen varoiksi kirjattavia hankintoja, joista lasketaan poistot, ja joiden oletetaan tuottavan hyötyjä useamman tilikauden ajan. Liikuntapalvelujen osalta investoinnit kohdistuvat pääosin liikuntapaikkarakentamiseen, mutta investointien piiriin voi kuulua myös erilaista kaluston hankintaa. Seuraavassa keskitytään paljolti kuntien investointeihin, koska yksityisen sektorin investoinneista ei ole käytettävissä tilastoa.²⁸

Tutkihallintoa.fi -sivuston mukaan Manner-Suomen kuntien liikuntatoimien investointimenot olivat vuonna 2024 yhteensä 387,7 miljoonaa euroa. Tästä kuntien omaa osuus oli noin 95 prosenttia (367,8 miljoonaa euroa), ja loppuosa katettiin ulkopuolisella rahoituksella. Rakentaminen ja vastaava toiminta kattoivat val-

²⁷ Lukuun ei sisälly poistoja eikä arvonalennuksia, joiden arvo oli vuonna 2024 83,8 M€.

²⁸ Kunnat omistavat opetus- ja kulttuuriministeriön arvion mukaan noin 70 prosenttia liikuntapaikoista (https://okm.fi/liikuntapaikkarakentaminen?utm_source=chatgpt.com). Luettu 21.4.2026.). Jos tahdotaan arvioida liikunnan investointien kokonaismäärä, karkean arvion investointien kokonaismäärästä saa kertomalla kuntien investointiluvut suhdeluvulla 1,4.

taosan (93 %) kuntien liikunnan investoinneista.²⁹ Muiden investointien piiriin kuului muun muassa koneiden ja kaluston (17,1 M€) sekä osakkeiden ja osuuksien hankintaa (5,3 M€).

Yksityisen sektorin investoinneista ei ole tilastoja. Liikuntayrittäjät ry:n edustajien kanssa tehdyssä haastattelussa tuli esiin, että liikuntasalin perustaminen maksaa noin 200 000 euroa, ja vuonna 2025 perustettiin noin 70 liikuntasalia, eli perustamiskustannukset olisivat olleet noin 40 miljoonaa euroa (Liikuntayrittäjät ry:n edustajien haastattelu 9.2.2026). Laskettelukeskusten investointien arvosta ei ole tarkkaa tilastoa, mutta lehtitietojen ja tiedotteiden perusteella vuotuiset investoinnit ovat vuoden 2024 tienoilla olleet vähintään noin 10–20 miljoonan euron luokkaa (Suomen hiihtokeskushdistys, 2023; Karjalainen 2023). Investointien kokonaismäärä nousee siis vähintään noin 400–450 miljoonan euron tasolle, mutta tarkempaa tietoa on vain kuntien liikuntapaikkarakentamisesta, joten siitä tehdään seuraavassa tarkempi analyysi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntabudjetin yhteydessä (luku 6.4) tuli esiin, että opetus- ja kulttuuriministeriö tukee liikuntapaikkarakentamista. Vuonna 2024 summa oli 25,9 miljoonaa euroa (OKM 2025). Tukea jaetaan sekä yksityiselle sektorille että kunnille. Tuki ohjaa rakentamista, sillä sitä annetaan hankkeille, jotka täyttävät rakentamiselle määritellyt esteettömyys- ja saavutettavuus- ja tarpeellisuuskriteerit. (OKM 2025, 32; ks. myös Valtion liikuntaneuvosto 2023.) Tuki voi olla enintään 30 prosenttia arvioiduista rakentamiskustannuksista, kuitenkin enintään 750 000 euroa. (Valtion liikuntaneuvosto 2023, 10.)

Valtiontalouden tarkastusviraston raportin mukaan liikuntainvestointien määrä on nimellisarvojen mukaan arvioiden kaksinkertaistunut vuosien 2015–2024 aikana, mutta samaan aikaan valtiontuki on pysynyt ennallaan tai laskenut. Kunnat ovat siis yhä enemmän rahoittaneet rakentamista verovaroin. Saman asian voi päätellä myös edellä esitetyistä tutkimustuloksista, sillä ulkopuolisen rahoituksen osuus on huomattavasti pienempi kuin valtion rahoitusosuuden enimmäismäärä (30 %).

Käytössä olevista liikuntatiloista merkittävä osa on rakennettu 1980- ja 1990-luvuilla (Finnish Consulting Group Oy, 2024, 9–12). Rakennusten kulumisen, uudet liikuntamuodot ja kasvavat laatuvaatimukset luovat tarpeen peruskorjauksille ja uudistuksille. *Terveet tilat 2028 -selvityksen* yhteydessä kuntien edustajille tehdyssä kyselyssä nousi esiin korjausvelka, eli tarve kor-

jata ja ajanmukaistaa liikuntatiloja. Rahassa arvioiden korjausvelka kertoo kulumisesta aiheutuvan arvon vähenemisen hyväkuntoiseen rakennukseen verrattuna. Korjausvelkaa on käsitelty myös työpajasarjassa Kuntien liikuntaolosuhteiden tulevaisuus, joka arvioi korjausvelan tasoksi noin 1,3 miljardia euroa. (Kuntaliike 2025.) Vastaava luku tuli esiin myös edellisessä talousselvityksessä, jossa korjausvelkaa arvioitiin opetus- ja kulttuuriministeriön tilaaman selvityksen pohjalta (Ala-Vähälä & al. 2021; Isoniemi & Isoniemi, 2020).

Kattavatko investoinnit liikuntatilojen kulumisesta ja vanhentumisesta aiheutuvan korjaus- ja uudistuspaineen? Termi ”korjausvelka” antaa ymmärtää, että uudet investoinnit eivät kattaisi liikuntapaikkojen vanhenemisen ja kulumisen vaikutuksia. Poistojen suhde investointeihin on vuosien 2021–2024 aikana kuitenkin ollut 21–26 prosentin luokkaa, eli investointeihin on käytetty rahaa neljä- viisinkertaisesti poistoihin nähden. (Taulukko 26.) Vastaava tulos tuli myös edellisessä selvityksessä. Lukujen perusteella investoinnit kattaisivat korjausvelan, mutta antavatko poistojen ja investointien suhdetta koskevat luvut realistisen kuvan rakennus- ja korjaustarpeesta? Luvut viittaavat siihen, että kyse on laajemmin tilojen uudistuspainesta.

Taulukko 26. Investoinnit (M€) ja poistot (M€) sekä poistojen osuus investoinneista (%) 2021 - 2024

Vuosi	Investoinnit yhteensä (M€)	Poistot (M€)	Poistot/ Investoinnit %
2021	307,5	79,5	26 %
2022	312,2	77,6	25 %
2023	406,9	86,1	21 %
2024	387,7	82,8	21 %

Lähde: tutkiahallinto.fi. Indeks: Rakennuskustannusindeksi kustannuslajeittain, 2021 = 100

6.9 Yhteenveto

Julkinen sektori tai sen toimintaan liittyvät hankkeet ja organisaatiot rahoittivat liikuntaa ja urheilua sekä niihin liittyvää koulutusta yhteensä noin 1 800–1 900 miljoonalla eurolla. Lukuun ei sisälly investointikuluja, joiden taso on arviolta 400–450 miljoonaa euroa. Laskelmaan on erikseen kirjattu viimeiseksi sellainen rahoitus, joka liittyy julkisiin palveluihin tai hankkeisiin, mutta joka tulee ulkopuolisilta tahoilta. Viimeksi mainittuun on luettu mukaan myös liikunnan koulutuskeskusten maksullisen palvelutoiminnan tulot. Rahoituk-

²⁹ Rakentamiskuluja olivat muiden (kuin asuin)rakennusten uushankinta (142,9 M€), muut rakenteet ja korjausinvestoinnit (88,9 M€), kiinteät rakenteet ja laitteet (126,6 M€) sekä maa- ja vesialueiden hankinta ja perusparannus (3,6 M€), yhteensä 342,5 miljoonaa euroa.

sen lähteet eivät ole tiedossa, mutta maksajia voivat olla kaikki mahdolliset rahoittajat: kotitaloudet, yritykset, kunnat ja järjestöt.

Taulukko 27. Euroopan unionin, valtion ja kuntien tuki liikunnalle

Euroopan unionin kautta tuleva tuki		
Rakennerahastot ja maaseutuohjelma	33 M€	
Erasmus-ohjelmat yhteensä	1 M€	
EU:n kautta tuleva tuki yhteensä		34 M€
OKM:n tuki		
OKM liikuntamäärärahat (tuki kunnille, rakentaminen, vapaa kansansivistys järjestötuki ym.)	168 M€	
Liikunnan ammatillinen koulutus, OKM osuus	12 M€	
Liikunnan korkeakoulutus, OKM osuus	25 M€	
Peruskoulujen ja lukioiden liikunnanopetus, OKM osuus	126 M€	
OKM:n rahoitus yhteensä		331 M€
Muiden ministeriöiden tuki liikunnalle (arvio)		175 M€
Kuntien tuki liikunnalle		
Kunnan osuus liikuntapalvelujen kuluista (pl. poistot ja arvonalennukset)	840 M€	
Liikunta-alan ammatillinen koulutus	16 M€	
Peruskoulujen ja lukioiden liikunnanopetus	423 M€	
Kuntien rahoitus yhteensä		1 279 M€
Ulkoinen rahoitus julkisiin palveluihin ja hankkeisiin		
EU-rahoituksen kansallinen osuus	15 M€	
Liikunnan koulutuskeskukset, vapaa kansansivistys, muu rahoitus	9 M€	
Liikunnan koulutuskeskukset, maksullinen palvelutoiminta,	14 M€	
Julkisiin palveluiden ja hankkeiden ulkoinen rahoitus yhteensä		38 M€
Yhteensä		1 857 M€

Edelliseen selvitykseen verrattuna koulujen liikunnanopetusta koskeva arvio on huomattavan suuri. Ero johtuu siitä, että tässä selvityksessä liikunnanopetuksen kuluiksi on pisteytetty 9 prosenttia (liikunnanopetuksen osuus vähimmäisviikkotuntimäärästä) kaikista kuluista. Edellisessä selvityksessä vastaava arvio tehtiin liikunnanopettajien palkkakulujen pohjalta. Opetus- ja kulttuuriministeriötä lukuunottamatta resurssointia koskevat luvut perustuvat osin aiempiin vuosiin.

Lähteet

- Ala-Vähälä, T. 2024. Soveltavan liikunnan tilanne kunnissa 2023. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2024:2.
- Ala-Vähälä, T., Lämsä, J., Mäkinen, J. & Pusa, S. 2021. Liikunnan talous Suomessa 2018. Liikuntatieteellinen seura, 2021.
- Finnish Consulting Goup oy 2024. Terveet Tilat 2028: Liikunnan rakennusten nykytilaselvitys. Opetus- ja kulttuuriministeriö, 19.6.2024.
- Fintoto. 2016. Tilinpäätös ja lopputilitys 1.1.2016–31.12.2016
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta, HE 255/2022 vp.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikuntalain 7 §:n kumoamisesta, HE 23/2026 vp.
- Isoniemi, H. & Isoniemi, T. 2020. Suomen kuntien ja kuntayhtymien rakennusten reaaliarvojen, korjausvelan ja perusparannustarpeen määrittäminen ja laskenta v. 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lipas-aineisto, toukokuu 2020.
- Jyväskylän yliopisto 2025. Jyväskylän yliopisto, Vuosikertomus 2024. <https://www.jyu.fi/meista/esittely-ja-avainluvut/vuosikertomukset/yliopiston-vuosi-2024-numeroina> (Luettu 14.5.2026.)
- Karjalainen, E. 2023. Laskettelukeskuksia kehitetään miljoonilla ympäri Suomen – näin palvelut muuttuvat. Yle. <https://yle.fi/a/74-20064407> (Luettu 17.5.2026.)
- Kuntaliike 2025. Kuntien liikuntaolosuhdetyön tulevaisuus – Haasteiden ja ratkaisumahdollisuuksien tunnistamista. Kooste 45 kunnan yhteisestä ennakkointityöstä (2025). https://www.liminka.fi/wp-content/uploads/kuntaliike_ennakkointityon_raportti_2025.pdf. (Luettu 13.5.2026.)
- Kuntaliitto.fi, palvelutuotannon kustannukset. <https://app.powerbi.com/>.
- Laki arpajaislain muuttamisesta, 1286/2016.
- Mitronasius, A. 2025. Sport. Verkkajulkaisussa Fact Sheets on the European Union. https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/en/FTU_4.3.6.pdf (Luettu 2.2.2026.)
- OKM 2025. Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:26.
- OKM 2021. Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2020. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:49.
- OKM 2009. Urheiluopistoverkko 2010-luvulla. Urheiluopistojen koulutuksen ja verkostoyhteistyön kehittämislinjauksia. Opetusministeriön julkaisuja 2009:41.
- OPH 2025. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus – yksikköhintojen ja rahoituksen määräytyminen vuonna 2025. Opetushallitus, Oppaat ja käsikirjat 2025:2.
- Owal Group Oy. 2022. Liikunnan koulutuskeskusten arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2022:3.
- PAF-viestintä. Sähköpostiviesti 25.2.2026.
- Pohjanmaan liikunta ja urheilu. 2024. EU-eurot liikunnalle ja urheilulle 2021 – 2023. Yhteenvetoraportti. <https://maaseutu.fi/wp-content/uploads/2025/11/EU-euroja-liikunnalle-2021-2023-raportti.pdf>. (Luettu 13.5.2026.)
- Raha-automaattiyhdistys (2017). Raha-automaattiyhdistyksen tilinpäätös 2016.
- Sisäministeriö (2026). Rahapeliä järjestäminen avataan osin kilpailulle. Tiedote 15.1.2026. (Luettu 24.2.2026.)
- Suomen hiihtokeskushdistys. 2023. Nyt rakennetaan! Tässä on hiihtokeskusten miljoonainvestoinnit. Suomen hiihtokeskushdistys, ski.fi. 7.3.2023, päivitetty 14.10.2025. <https://ski.fi/keskusuutiset/nyt-rakennetaan-tassa-on-hiihtokeskusten-miljoonainvestoinnit/> (Luettu 17.5.2025.)
- Sopimus Euroopan unionin toiminnasta. (Luettu 14.5.2026.)
- Valtion liikuntaneuvosto 2024. Ministeriöiden liikunnan ja liikkumisen tulokortit. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/tulokortit/> (Luettu 14.5.2026.)
- Valtiontalouden tarkastusvirasto 2025. Valtion liikuntatoimi. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset, 18/2025.
- UKK-instituutti 2025. UKK-instituutti, vuosikertomus 2024.
- Valtion liikuntaneuvosto 2024. Ministeriöiden liikunnan ja liikkumisen tulokortit. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/tulokortit/>. (Luettu 14.5.2026.)
- Valtion liikuntaneuvosto (2023). Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:19.
- Veikkaus Oy 2018. Vuosiraportti 2017.
- Veikkaus 2025. Vuosi ja vastuullisuusraportti 2024. https://cms.veikkaus.fi/sites/default/files/content/assets/vuosikertomus/2024/Vuosi_ja_vastuullisuusraportti_2024_FINAL2.pdf (Luettu 15.3.2026.)
- Muut lähteet
- Liikuntayrittäjät ry:n edustajien haastattelu. Teams-palaveri 9.2.2026. Läsnä Timo Ala-Vähälä (tutkija) sekä Riitta Hämäläinen-Bister, Jyrki Hannula, Lari Raitavuo ja Johanna Riihijärvi Liikuntayrittäjät ry:stä.

7

Yksityinen sektori ja kotitaloudet liikunnan taloudessa

Timo Ala-Vähälä

7.1 Johdanto

Seuraavassa tarkastellaan kootusti sekä yksityisen sektorin että kotitalouksien roolia liikunnan taloudessa. Lisäksi arvioidaan liikuntasektorin roolia työllistäjinä sisällyttäen mukaan myös julkinen sektori, järjestöt ja seuramat.

Yksityisen sektorin rooli liikunnassa on kahtalainen. Ensinnäkin yritykset tuottavat ja myyvät liikunnan palveluja ja liikuntavälineitä. Toisaalta ne tukevat urheilua, sponsoroivat seuroja, joukkueita ja urheilijoita. Lisäksi yritykset ja muut työnantajat tukevat työntekijöidensä liikunnan harrastamista esimerkiksi liikuntaedulla.

Kotitaloudet ovat liikuntavälineiden ja liikunnan palvelujen kuluttajia. Lisäksi kotitalouksilla – tai yksityisillä ihmisillä – on oma roolinsa urheiluseurojen toiminnassa järjestöaktiiveina ja vapaaehtoistyöntekijöinä. Vapaaehtoistyötä tarkastellaan erikseen liikunta- ja urheiluseurojen taloutta arvioivassa luvussa. Lisäksi kotitaloudet kuluttavat rahaa urheiluveikkaukseen ja vedonlyöntiin. Urheiluun ja liikuntaan liittyvien viestintäpalvelujen käyttöä ei ole mahdollista arvioida kotitalouksien kulutuksen näkökulmasta, mutta liikuntaan liittyvän viestintän taloutta käsitellään seuraavassa artikkelissa. Liikuntaseurojen ja urheilijoiden yritystoimintaa on käsitelty ammattiurheilua käsittelevässä luvussa.

Seuraavassa käydään lävitse liikunta-alan yritysten määrä ja toiminnan volyymi, liikuntavälineiden, -vaatteiden ja jalkineiden vähittäiskauppa ja ulkomaankauppa, yksityisen sektorin ja työnantajien tuki liikunnalle sekä kotitalouksien liikuntaan kohdistama kulutus. Kohteena on myös niin yksityisen kuin julkisen liikuntasektorin merkitys työllistäjänä.

7.2 Liikunta-alan yritykset

Liikunta-ala muodostaa oman talouden osa-alueensa, jossa toimii yrityksiä tavaroiden ja palvelujen tuotannon ja kaupan alalla. Lisäksi julkisella sektorilla ja seuroilla on oma roolinsa tässä järjestelmässä. Tämän ekosysteemin kuvaus on rajattu selvityksen ulkopuolelle, koska aiheesta on tekeillä oma selvityksensä Suomi liikkeelle -ohjelman rahoittamana. (OKM 2026.)

Tässä luvussa keskitytään liikunta-alan yritysten määrän ja toiminnan volyymin kehitykseen. Tilastokeskuk-

sen tietojen pohjalta käydään lävitse liikunta-alan yritysten määrä, liikevaihto ja työntekijämäärä. Ajallinen vertailu tehdään vuosien 2018 ja 2024 kesken. Vuosi 2018 on valittu, koska se on Tilastokeskuksen yritystilastoissa ensimmäinen vertailtavissa oleva vuosi.

Tarkasteluun on otettu mukaan taulukossa 28 listatut toimialat. Mukana on urheiluvälineiden valmistukseen ja kauppaan sekä liikunnan ja urheilun palveluihin liittyviä toimialoja. Laskelmassa ei ole mukana urheiluvaatteita ja -jalkineita valmistavia yrityksiä, sillä niitä ei ole eritelty yritystilastoihin. Tullin tilastojen mukaan Suomesta vietiin ulkomaille urheiluvaatteita ja -jalkineita noin 25 miljoonan euron arvosta, joten tälläkin sektorilla on Suomessa tuotantoa, mutta sen kokonaisvolyymia ei siis voi tilastojen pohjalta arvioida. Samaten tarkastelun ulkopuolelle jää se osa urheilun ja liikunnan vähittäiskaupasta, joka tapahtuu varsinaisten urheilu-liikkeiden ulkopuolella.

Taulukkoon 28 on merkitty tummennettuihin ruutuihin liikunnan ydinalueeseen kuuluvat yritykset. Valikoissa ruuduissa on toimialaluokkia, joihin kuuluvissa yrityksissä tuotetaan liikuntaan liittyviä tavaroita tai palveluja, mutta yritysten tehtäväkenttä on laajempi kuin urheiluun ja/tai liikuntaan osallistuminen. Samat periaatteet koskevat myös kahta myöhemmin esitettävää taulukkoa, jotka sisältävät tietoa yritysten liikevaihdosta ja henkilötötyövuosien määristä. Näiden kolmen taulukon luvut eivät ole tarkkoja, koska toimialaluokitus ei välttämättä kerro sitä, mihin yrityksen toiminta todellisuudessa painottuu. Nyt esitettävien toimialojen piiriin voi kuulua yrityksiä, joiden toiminta on pääosin muuta kuin liikunnan tai urheilun piiriin kuuluvaa tuotantoa tai palveluja, tai toisaalta yritys on voitu sijoittaa johonkin muuhun toimialaan, vaikka sen toiminta liittyy olennaisesti liikuntaan ja urheiluun.

Näillä varauksin keskeinen havainto on se, että liikunta-alan yritysten määrä on tarkastelukaudella kasvanut lähes kolmanneksella. (Taulukko 28.) Liikevaihto on myös kasvanut samassa suhteessa. (Taulukko 29.) Samaan aikaan työllistettyjen määrä (henkilötötyvuositain mitaten) on pysynyt vertailuvuosina suurin piirtein samana. (Taulukko 30.) Muutoksen suunta ja volyymi vaihtelevat kuitenkin toimialoittain.

Taulukko 28. Liikunta-alan yritykset, yritysten lukumäärä (2018 ja 2024)

	2018	2024	Muutos 2018– 2024
0143 Hevosten ja muiden hevoseläinten kasvatus	742	955	29 %
254 Aseiden ja ammusten valmistus ¹	47	47	0 %
3012 Huvi- ja urheiluveneiden rakentaminen	254	274	8 %
3092 Polkupyörien ja invalidiajoneuvojen valmistus	20	27	35 %
323 Urheiluvälineiden valmistus	266	306	15 %
46493 Urheilualan tukkukauppa	451	406	-10 %
47641 Urheiluvälineiden ja polkupyörien vähittäiskauppa	1 099	1 077	-2 %
47642 Veneiden ja veneily-tarvikkeiden vähittäiskauppa	201	196	-2 %
7721 Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing	166	252	52 %
8551 Urheilu- ja liikuntakoulutus	1 764	3 680	109 %
93110 Urheilulaitosten toiminta	756	817	8 %
9312 Urheiluseurojen toiminta	315	233	-26 %
9313 Kuntokeskukset	636	600	-6 %
9319 Muu urheilutoiminta	4 149	5 578	34 %
93291 Hiihto- ja laskettelu-keskukset	63	72	14 %
Yhteensä, kaikki	10 929	14 520	33 %
Yhteensä, liikunnan ydinalue	9 685	13 048	35 %

Taulukko 29. Liikunta-alan yritykset, liikevaihto (2018 ja 2024), 1000 €.

	2018	2024	Muutos 2018– 2024
0143 Hevosten ja muiden hevoseläinten kasvatus	..	..	
254 Aseiden ja ammusten valmistus	141 456	260 331	120 %
3012 Huvi- ja urheiluveneiden rakentaminen	385 263	464 112	44 %
3092 Polkupyörien ja invalidiajoneuvojen valmistus	26 695	40 480	82 %
323 Urheiluvälineiden valmistus	201 125	234 877	40 %
46493 Urheilualan tukkukauppa	671 333	438 600	-22 %
47641 Urheiluvälineiden ja polkupyörien vähittäiskauppa	1 237 946	1 223 900	18 %
47642 Veneiden ja veneily-tarvikkeiden vähittäiskauppa	214 168	166 680	-7 %
7721 Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing	15 130	213 812	1592 %
8551 Urheilu- ja liikuntakoulutus	118 525	160 274	62 %
93110 Urheilulaitosten toiminta	349 095	365 596	25 %
9312 Urheiluseurojen toiminta	76 688	159 510	149 %
9313 Kuntokeskukset	294 668	341 342	39 %
9319 Muu urheilutoiminta	467 795	575 495	47 %
93291 Hiihto- ja laskettelu-keskukset	110 433	123 359	34 %
Yhteensä, kaikki	3 601 037	4 768 368	32 %
Yhteensä, liikunnan ydinalue	2 982 066	3 877 245	30 %

Kuluttajahintaindeksi 2015 = 100

¹ Aseiden ja ammusten valmistus on kirjattu liikunta-alan yritysten "ulkokehälle", koska ei ole tiedossa, miten suuri osa aseiden ja ammusten valmistuksesta menee metsästyksen ja urheilun käyttöön, miten suuri osa puolestaan maanpuolustuksen käyttöön.

Taulukko 30. Liikunta-alan yritykset, työntekijät (henkilötyövuodet) 2018 ja 2024.

	2018	2024	Muutos 2018– 2024
0143 Hevosten ja muiden hevoseläinten kasvatus	332	344	4 %
254 Aseiden ja ammusten valmistus	497	742	49 %
3012 Huvi- ja urheiluveneiden rakentaminen	1 745	1 594	-9 %
3092 Polkupyörien ja invalidiajoneuvojen valmistus	85	124	46 %
323 Urheiluvälineiden valmistus	824	781	-5 %
46493 Urheilualan tukkukauppa	920	740	-20 %
47641 Urheiluvälineiden ja polkupyörien vähittäiskauppa	3 729	3 598	-4 %
47642 Veneiden ja veneilytarvikkeiden vähittäiskauppa	340	303	-11 %
7721 Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing	86	305	255 %
8551 Urheilu- ja liikuntakoulutus	881	1 073	22 %
93110 Urheilulaitosten toiminta	2 512	2 260	-10 %
9312 Urheiluseurojen toiminta	709	1 216	72 %
9313 Kuntokeskukset	1 818	1 499	-18 %
9319 Muu urheilutoiminta	2 433	2 105	-13 %
93291 Hiihto- ja laskettelu-keskukset	743	781	5 %
Yhteensä, kaikki	17 654	465	-1 %
Yhteensä, liikunnan ydinalue	14 740	14 482	-2 %

Liikunta-alan yritykset ovat pääosin pieniä tai mikroyrityksiä. Muutamalla toimialalla tehtyjen henkilötyövuosien määrä on yritysten määrää pienempi, eli yritykset työllistävät tyypillisesti vain osa-aikaisesti omistajiaan tai työntekijöitään. Poikkeuksena ovat luokat ”254 Aseiden ja ammusten valmistus”, ja ”93291 Hiihto- ja laskettelu-keskukset”, joissa henkilötyövuosia oli keskimäärin yli kymmenen. Alle yhden henkilötyövuoden keskimääräisiä työllistäjiä olivat luokkiin ”01430 Hevosten ja muiden hevoseläinten kasvatus” ja ”85510 Urheilu- ja liikuntakoulutus” kuuluvat yritykset. (Taulukko 31.)

Taulukko 31. Työllistettyjen määrä yritystä kohden 2024 (HTV/yritys).

	Henkilötyövuosi/ yritys
01430 Hevosten ja muiden hevoseläinten kasvatus	0,4
25400 Aseiden ja ammusten valmistus	15,8
30120 Huvi- ja urheiluveneiden rakentaminen	5,8
30920 Polkupyörien ja invalidiajoneuvojen valmistus	4,6
32300 Urheiluvälineiden valmistus	2,6
46493 Urheilualan tukkukauppa	1,8
47641 Urheiluvälineiden ja polkupyörien vähittäiskauppa	3,3
47642 Veneiden ja veneilytarvikkeiden vähittäiskauppa	1,5
77210 Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing	1,2
85510 Urheilu- ja liikuntakoulutus	0,3
93110 Urheilulaitosten toiminta	2,8
93120 Urheiluseurojen toiminta	5,2
93130 Kuntokeskukset	2,5
93190 Muu urheilutoiminta	0,4
93291 Hiihto- ja laskettelu-keskukset	10,8

Toimialoittain erotellen nousee esiin selviä eroja yritysten määrän, liikevaihdon kokonaisvolyymien ja henkilötyövuosien määrän kehityksessä. Urheilu- ja liikuntavälineiden tuotannon aloilla korostuvat aseiden ja ammusten valmistus ja polkupyörien valmistus: molemmissa liikevaihto on kasvanut, samoin henkilötyövuosien määrä. Myös urheiluvälineiden valmistuksen toimialalla liikevaihto on kasvanut (18 %), mutta sekä yritysten että henkilötyövuosien määrä on laskenut lievästi.

Urheiluvälineiden kaupan alalla tukkukaupan alalla ovat laskeneet yritysten määrä, liikevaihto ja henkilötyövuodet määrissä, eniten on pudotusta liikevaihdossa. Vähittäiskaupan osalta tilanne on toinen: se on tarkasteltavista toimialoista liikevaihdoltaan suurin. Tarkastelukaudella yritysten määrä on pysynyt suurin piirtein entisellä tasolla (-2 %), henkilöstön määrä on hieman laskenut (-4 %), mutta liikevaihto on kasvanut (18 %). Erot tukkukaupan ja vähittäiskaupan kehityksessä viittaavat siihen, että kaupan sisäinen dynamiikka on muuttumassa.

Erilaiset liikunta-alan palvelut muodostavat oman kiinnostavan kokonaisuutensa. Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokrauksen liikevaihdon kokonaismäärä on yli kymmenkertaistunut. Voimakasta kasvua on myös urheilun ja liikuntakoulutuksen toimialalla: yritysten määrä on kaksinkertaistunut (109 %), liikevaihto on kasvanut liki kahdella kolmanneksella (62 %), mutta henkilötövuosien määrä on kasvanut ”vain” noin viidenneksellä (22 %). Samaan aikaan henkilötövuosien määrä yritystä kohden laskenut 0,5:n tasolta 0,3:n tasolle. Toimialan yritykset siis työllistävät tyypillisesti vähemmän kuin yhden henkilötövuoden verran ja suhdeluku on tarkastelukaudella pienentynyt entistään.

Samaan aikaan urheilulaitoksissa (luokka 93110) ja kuntokeskuksissa (luokka 9313) henkilötövuosien määrä on vähentynyt, vaikka liikevaihto on kasvanut. Vastaavasti hiihto- ja laskettelukeskuksissa toiminnan kokonaisliikevaihto on kasvanut yli kolmanneksella, yritysten määrä 14 prosenttia ja henkilötövuosien määrä ainoastaan 5 prosenttia. Tämä viittaa siihen, että urheilulaitokset, kuntokeskukset ja hiihtokeskukset ovat tehostaneet toimintaansa. Tarjolla olevan työn vähetessä entiset ja uudet työntekijät ovat siirtyneet työskentelemään osa-aikaisesti omissa mikroyrityksissään. Kuntokeskuksissa myös yritysten määrä on vähentynyt, mikä viittaa toiminnan keskittymiseen.

Urheiluseurojen – yrityksinä toimivat seurakkaat mukaan lukien – talouden kehitystä eritellään tarkemmin kolmannessa luvussa. Nyt tarkasteltavana olevan yritystilaston mukaan urheiluseurojen (luokka 9312) toiminta

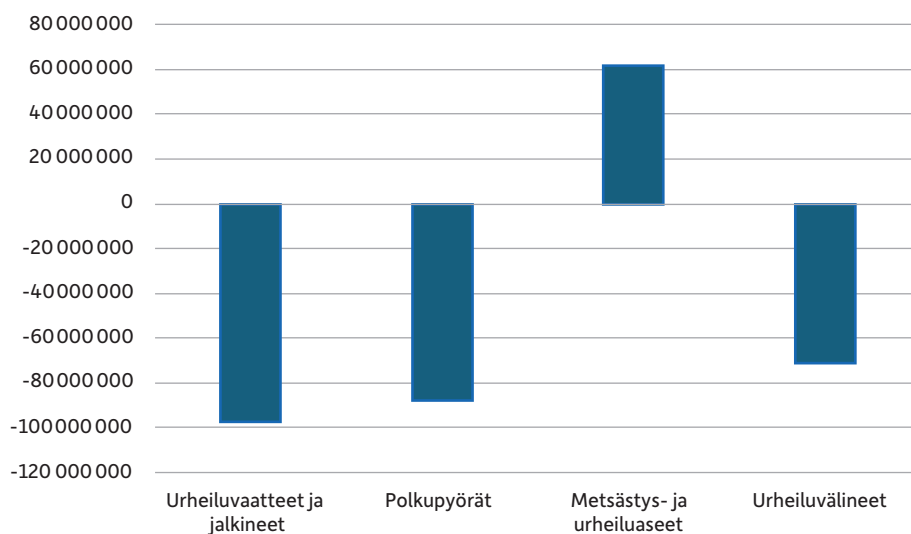
on kehittynyt omaa reittiään: työntekijöitä palkkaavien seurojen määrä vähentynyt, mutta jäljelle jääneet seurakkaat työllistävät enemmän. Vuonna 2018 seurakkaat työllistivät 2,3 henkilötövuotta seuraa kohden, vuonna 2024 vastaavia henkilötövuosia oli 5,2. Talouden volyymin kasvu samoin tehtyjen työvuosien määrän kasvu kävi ilmi myös luvussa 3 tarkasteltaessa seuratoiminnan kehitystä. Siinä tuli tosin esiin, että myös palkkaa maksavien seurojen määrä on tarkastelukaudella kasvanut.

Liikunta-alan yritysten toimialoilla yritysten määrä ja liikevaihdon kokonaismäärä ovat kasvaneet, mutta työntekijämäärä on pysynyt pääosin ennallaan. Liikunta-alan toimialojen kesken on kuitenkin suuria eroja.

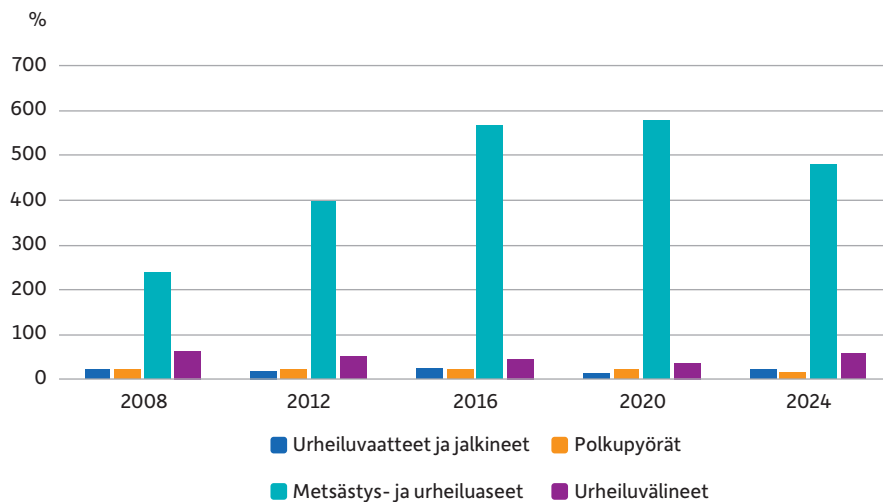
7.3 Liikuntavälineiden sekä vaatteiden ja jalkineiden ulkomaankauppa

Liikunta-alan ulkomaankaupan volyymi kertoo, miten paljon liikuntaan panostetusta rahasta virtaa ulkomaille tuonnin myötä tai tuodaan kansantalouteen viennin avulla. Seuraavassa ulkomaankaupan tarkasteluun on otettu mukaan neljä tuoteryhmää: metsästys- ja urheiluaseet, polkupyörät ja niiden osat, urheiluvaatteet ja jalkineet sekä urheiluvälineet. Tarkastelun lähteenä ovat Tullin julkaisemat ulkomaankaupan tilastot.

Tullin tilastojen mukaan vuonna 2024 liikuntaan ja urheiluun liittyvien tavaroiden kauppataaseen vaje oli 191 miljoonaa euroa. Ainoa voitollinen sektori oli metsästys- ja urheiluaseiden kauppa, jossa vienti oli noin 60 miljoonaa euroa tuontia suurempi. Muilla osa-alueilla kauppataaseen vaje oli 70–100 miljoonan euron luokkaa. (Kuvio 5.)

Kuvio 5. Viennin ja tuonnin tase keskeisillä liikunnan ja urheilun ulkomaankaupan osa-alueilla vuonna 2024 (€)

Kuvio 6. Viennin osuus tuonnista (%) liikuntavälineiden, -vaatteiden ja -jalkineiden ulkomaankaupassa 2008–2024.

Lähde: Tulli, ulkomaankaupan tilastot.

Tätä selvitystä varten käytiin lävitse liikunta-alan tavaroiden ulkomaankaupan tase vuosilta 2008, 2012, 2020 ja 2024. Kaikkina näinä vuosina ulkomaankauppa on ollut vahvasti tuontivoittoista. Kuvioon 6 on koottu tieto viennin ja tuonnin suhteesta tarkasteluvuosina 2008, 2012, 2020 ja 2024. Kuvio näyttää viennin prosenttiosuuden tuonnista. Jos suhdeluku on alle sata, niin tuonti on vientiä suurempaa. Tarkasteluvuosina viennin osuus tuonnista on vaihdellut 46 ja 52 prosentin välillä. Keskeisimmän viennin tuoteryhmän ovat muodostaneet urheilu- ja metsästysaseet, joiden rooli tuli esiin jo tarkasteltaessa vuoden 2024 tilannetta. Vain tässä tuoteryhmässä viennin ja tuonnin tase on ollut positiivinen. Metsästys- ja urheiluaseiden vienti on ollut tarkasteluvuosina moninkertainen tuontiin verraten, vuodesta 2016 lähtien noin viisin-kuusinkertainen. Muiden tuoteryhmien osalta kauppa on ollut voimakkaasti alijäämäistä. Yleensä urheiluvaatteiden ja -jalkineiden sekä polkupyörien osalta viennin osuus tuonnista on ollut 14–23 prosenttia, urheiluvälineiden osalta noin 50 prosentin tasolla tuontiin verrattuna.

7.4 Yritysten ja muiden työnantajien rooli liikunnan rahoittajana

Yritykset ja muut työnantajat tukevat liikuntaa ja urheilua sekä sponsorimalla urheilua että tukemalla työntekijöidensä liikuntaa. Yritysten ja työnantajien tuesta ei ole tilastokeskuksen tuottamaa tietoa, joten seuraava erittely perustuu yksityisten tahojen ja järjestöjen tuottamaan tietoon, yritysten esittämiin arvioihin ja niiden pohjalta tehtyihin laskelmiin.

Sponsor Insight tuottaa vuosittain tietoa sponsoroinnin, yritysten järjestämien tapahtumien ja sosiaalisen median vaikuttajien talouden volyyymista. Tämä selvityksen näkökulmasta arvokasta tietoa tuottavat Sponsoribarometri ja Vaikuttajabarometri. Vaikuttajilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sosiaalisen median sisältöjen tuottajia. Sponsoribarometrin mukaan sponsoroinnin määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2009, tosin taso notkahti koronavuosina 2020 ja 2021, mutta lähti sitten taas nousuun. Vuonna 2024 urheilun sponsoroinnin arvo oli 191 miljoonaa euroa. Vaikuttajamarkkinoinnin arvo oli kokonaisuudessaan 60 miljoonaa euroa, josta urheilijoiden osuus oli 37 miljoonaa euroa. Yhteensä urheilua sponsoroitiin siis 228 miljoonalla eurolla. (Sandström 2025.)

Vuonna 2024 oli useita yrityksiä, jotka tarjosivat liikunta- ja kulttuuriedun maksuvälinepalveluita työntekijöille ja mahdollistivat siten liikunta- ja kulttuurietujen jakamisen työntekijöille. Tällaisten etujen käytöstä ei ole tilastoa, mutta eri lähteiden pohjalta on mahdollista arvioida karkeasti etujen suuruusluokka. Ylen vuonna 2023 julkaiseman artikkelin mukaan liikunta- ja kulttuuriedun piirissä oli tuolloin hieman yli miljoona palkansaajaa ja he käyttivät tuolloin liikunta- ja kulttuurietua 326 miljoonan euron edestä vuodessa. (Rinta-Tassi, 2023.) Vuonna 2024 työllisiä oli 2,6 miljoonaa, joten kulttuuri- ja liikuntaedun kulutus olisi ollut yhteensä noin 848 miljoonaa euroa. Liikunta- ja kulttuurietujen maksuvälineitä välittävä Edenred on tiedotteissaan arvioinut, että suomalaiset käyttävät kulttuurisetelietunsa 75 prosenttisesti liikuntaan ja 25 prosenttisesti kulttuu-

riin. (Edenred 2025; Edenred 2024.) Olettaen, että liikunta- ja kulttuurietujen suuruusluokka (326 M€) ja liikuntapalvelujen osuus niiden käytöstä (75 %) pitävät paikkaansa, työnantajat olisivat tukeneet liikuntaa noin 636 miljoonalla eurolla.

Työntekijöiden liikkumisen tuesta on myös toinen laskelma. Liikkuva aikuinen -ohjelma on julkaissut Henkilöstöliikunnan barometrin vuodelle 2023. Barometrin pohjana olleen selvityksen mukaan 83 prosentilla työnantajista oli käytössä jokin verovapaa liikuntaetu, ja työnantajat tukivat henkilöstön liikuntaa keskimäärin 343 eurolla. Vuonna 2023 Suomessa oli keskimäärin 2,6 miljoonaa työllistä. Näin laskien tukea olisi kokonaisuudessaan tullut noin 890 miljoonaa vuonna 2023. (Häkli 2024, 13.)

Näiden kahden laskelman perusteella työnantajien kohdistaman tuen voi haarukoida olevan 600–900 miljoonaa euroa. Kun tuonnempana arvioidaan liikunnan talouden kokonaisvolyymin, työnantajien tuen määräksi arvioidaan edellä mainittujen kahden arvioinnin puoliväli, 750 miljoonaa euroa. Edellinen selvityksessä tuen tasoksi arvioitiin 440 miljoonaa euroa Olympiakomitean julkaiseman Henkilöstöliikunnan barometrin tietojen pohjalta. Näiden laskelmien perusteella liikuntaedun käyttö on tarkasteluvälillä kasvanut, mutta tarkka luku ei ole tiedossa. Myös Henkilöstöliikunnan barometrin aikasarja tuo esiin tuen määrän kasvun. (Häkli 2024, 13.)

7.5 Kotitalouksien liikuntaan suuntaama kulutus

Kotitaloudet ovat liikunnan suurin rahoittaja suoraan kulutuksensa kautta sekä veronmaksajina. Tilastokeskus toteuttaa kotitalouksien kulutus -tutkimuksia noin neljän ja kuuden vuoden välein. Viimeisimmät tutkimukset ovat vuosilta 2012, 2016, 2022, joten ne eivät osu tämän selvityksen tarkasteluvuoteen. (stat.fi, kotitalouksien kulutus.) Kotitaloustutkimuksen lisäksi tilastokeskus tekee vuosittaisia kansantalouden vuositilinpitoon liittyviä laskelmia kotitalouksien kulutuksesta. Ne perustuvat osin kotitalouksien kulutus -selvitykseen, osin muihin kaupan ja palvelujen volyymin koskeviin tietoihin.² Tätä kirjoitettaessa tilasto antaa vahvistetut tiedot vuodelta 2023 ja ennakkotiedon vuodelta 2024. Tilaston ongelmana on, että se ei anna tietoa liikunnan palvelujen kulutuksesta, vaan ne sisältyvät laajempaan luokkaan ”Vapaa-aikaan ja urheiluun liittyvät palvelut”.

Näiden kahden tietokannan avulla voi kuitenkin tehdä kokonaisarvion kotitalouksien kulutuksen suuruusluokasta vuodelta 2024. Ensinnäkin kotitaloustut-

kimuksen pohjalta voi arvioida, mikä on vuoden 2022 kulutus vuoden 2024 rahan arvon mukaan. Arviossa siis tehdään vain indeksitarkistus vuoden 2022 lukuun ja oletetaan, että kulutus ei ole kahdessa vuodessa olennaisesti muuttunut. Näin laskien kotitaloudet olisivat kuluttaneet liikuntaan ja urheiluun vuonna 2024 noin 2 200 miljoonaa euroa. Kansantalouden tilinpidon laskelmien pohjalta voi arvioida kotitalouksien kulutusta siten, että luokasta ”Vapaa-aikaan ja urheiluun liittyvät palvelut” erotetaan kotitaloustutkimuksen tietojen pohjalta liikunnan ja urheilun osuus. Vuonna 2016 se oli noin 49 prosenttia ja vuonna 2022 noin 57 prosenttia. Jos liikunnan ja urheilun osuudeksi otetaan näiden kahden luvun puoliväli, eli 53 prosenttia, kotitalouksien kulutuksen määrän voidaan arvioida vuonna 2024 olleen 2 150 miljoonaa euroa.

Kaksi laskutapaa antavat siis samansuuntaiset tulokset. Kotitalouksien kulutuksen arvon voi haarukoida 2 150–2 200 miljoonaksi euroksi. Laskelmasta puuttuu liikuntavaatteisiin ja -jalkineisiin kohdistunut kulutus, jota ei ollut mahdollista erottaa kotitaloustutkimuksen ilmoittamista luvuista. Vähittäiskaupan volyymin kehitystä seuraavan Muoti- ja urheilukauppa ry:n arvion mukaan urheiluvaatteiden, -jalkineiden ja -välineiden kaupan volyymi oli vuonna 2025 noin 1 250 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 rahan arvon mukaan tämä oli noin 1 180 miljoonaa euroa ja siitä urheilujalkineiden ja -vaatteiden osuus oli noin 725 miljoonaa euroa. (Taulukko 32.)

Taulukko 32. Urheiluvaatteiden -jalkineiden ja -välineiden vähittäiskaupan volyymi 2025, indeksikorjattuna vuoden 2024 tasolle (M€)

	2025	Indeksikorjattu vuoden 2024 tasolle
Urheiluvaatteet	490	461
Urheilujalkineet	281	264
Urheiluvälineet	480	451
Yhteensä	1 251	1 177

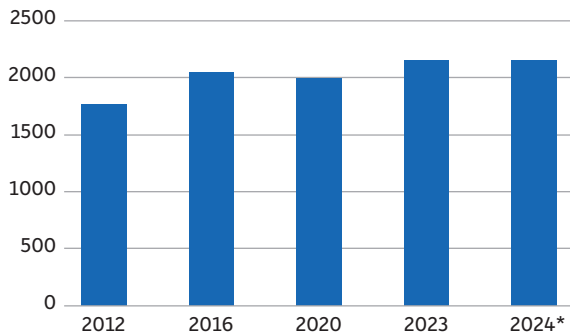
Lähde: Veli-Matti Kankaanpää, Muoti- ja urheilukauppa ry. Sähköpostiviesti 7.5.2026.

Kun Kotitaloustutkimuksen luvut ja vähittäiskaupan tilastot lasketaan yhteen, voidaan arvioida, että kotitalouksien liikuntaan kohdistaman kulutuksen arvo oli 2 875 miljoonaa euroa. Luku on todennäköisesti hie- man liian suuri, koska vähittäiskauppa voi myydä tuotteita muillekin tahoille kuin kotitalouksille.

Kansantalouden tilinpidon perusteella kotitalouksien liikuntaan kohdistama kulutus nousi vuosina 2012–

² Stat.fi / kansantalouden vuositilinpito / 158u -- Kotitalouksien kulutusmenot (COICOP2018), vuosittain, 1990–2024.

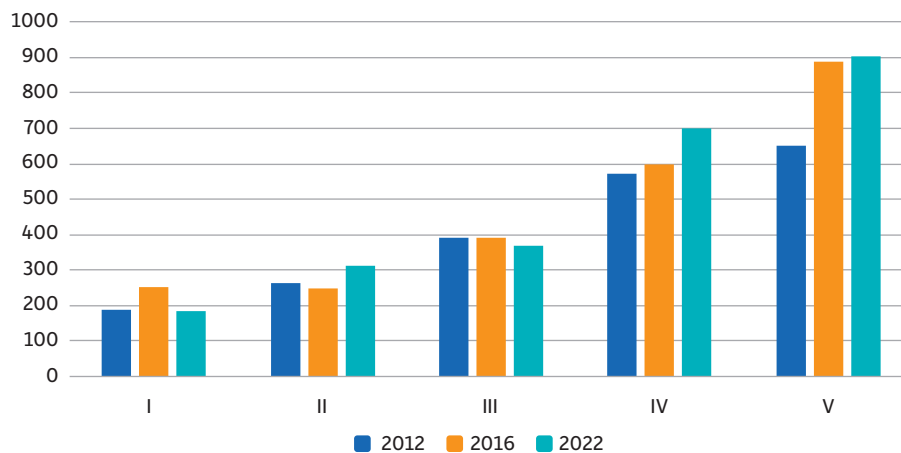
2016, mutta on sen jälkeen pysynyt melko samana. (Kuvio 7.) Näihin lukuihin ei sisälly vaatteisiin eikä jalkineisiin kohdistuvaa kulutusta.

Kuvio 7. Kotitalouksien kulutus liikuntaan ja urheiluun. Kotitalouksien kulutus, kokonaismäärä. 2012–2024 (M€)
Lähde: Kansantalouden kirjanpito, kotitalouksien kulutus. Vuosi 2024 ennakkotieto.

Tutkimuskirjallisuuden mukaan liikuntaan liittyvä kulutus kasvaa korkeammissa tuloluokissa. Tulojousto on yli yhden, eli kulutuksen määrä kasvaa tulojen kasvua voimakkaammin. Jousto tosin vaihtelee jossain määrin kulutuksen luonteen mukaan. Esimerkiksi urheiluun ja liikuntaan liittyvä matkustaminen reagoi herkästi ansioiden nousuun ja laskuun. (DeJonghe 2019, 120–124.) Myös Kotitalouksien kulutus -selvityksen mukaan kulutus vaihtelee voimakkaasti tulojen mukaan.

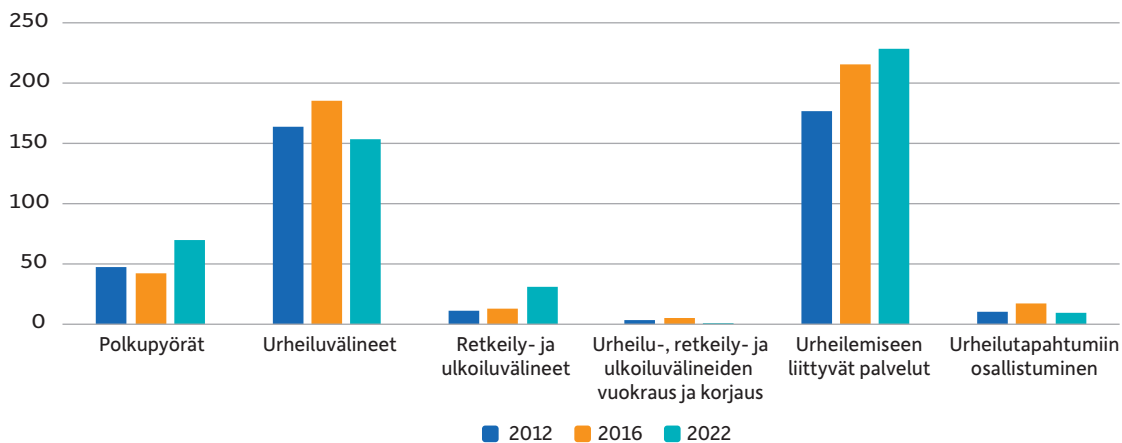
Kuvioon 8. on merkitty kotitalouksien kulutusyksiköiden³ liikuntakulutus tuloviidenneksittäin vuosina 2012, 2016 ja 2022. Ylimmän tuloluokan kulutus on yli nelinkertainen alimpaan tuloluokkaan verrattuna. Lisäksi kahden ylimmän tuloluokan liikuntakulutus on kasvanut muita tuloluokkia voimakkaammin. Ylimmässä viidenneksessä kulutus on vuosien 2012 ja 2022 välillä kasvanut 39 prosenttia ja toiseksi ylimmässä viidenneksessä 22 prosenttia. Myös toiseksi alimmassa tuloluokassa kasvua on ollut lähes yhtä paljon (19 %), mutta kahdessa muussa luokassa menot ovat laskeneet. Lukujen perusteella voi varovasti arvella, että kulutus olisi polarisoitunut kymmenen vuoden aikana.

Kuvio 8. Kotitalouksien (kulutusyksiköiden) kulutus liikuntaan ja urheiluun 2012, 2016 ja 2022. Erottelu tuloviidenneksittäin (€)

Lähde: Stat.fi. Kotitalouksien kulutus. Kuluttajahintaindeksi 2010 = 100. Luvut vuoden 2024 arvon mukaisina.

³ Kulutusyksikkö lasketaan siten, että kotitalouden ensimmäinen aikuinen määritellään yhdeksi yksiköksi, toinen aikuinen 0,5 yksiköksi ja alle 14-vuotiaat lapset 0,3 yksiköksi. (<https://stat.fi/meta/kas/kulutusyksikko.html>) Kotitalouden kulutusyksikkökohtaiset menot saadaan jakamalla kokonaismenot edellä esitetyllä tavalla lasketulla yksikköjen kokonaismäärällä. Jos siis taloudessa on kaksi aikuista ja kaksi lasta, yksikköjen määrä on $1 + 0,5 + 0,3 + 0,3 = 2,1$. Jos kotitalous käyttää liikuntaan vuodessa 2100 euroa, yksikkökohtainen kulutus on $2100 \text{ €} / 2,1 = 1000$ euroa. Jos kotitaloudessa olisikin kahden alle 14-vuotiaan lapsen sijaan 16-vuotiaat kaksoset, kulutusyksikköjen määrä olisikin $1 + 0,5 + 0,5 + 0,5 = 3,5$, joten yksikkökohtainen kulutus olisikin $2100 \text{ €} / 3,5 = 600$ €. Samaa pottia jakaisikin siis useampi aikuinen kulutustasoon noteerattu.

Kuvio 9. Liikuntaan liittyvän kulutuksen kehitys: kulutus kulutusyksikköä kohden 2012, 2016 ja 2022 (€)

Lähde: Stat.fi. Kotitalouksien kulutus. Kuluttajahintaindeksi 2010 = 100. Luvut vuoden 2024 arvot mukaisina.

Mihin kulutus sitten kohdistuu? Kotitalouksien kulutus -tutkimuksen mukaan suurin menoerä on ollut urheiluun liittyvien palvelujen käyttö, kuten kuntosalit ja vastaavat palvelut. Ilman Covid-19-pandemiaa kulutuksen kasvu olisi vuosina 2016–2022 välillä ollut todennäköisesti vieläkin suurempaa. Urheiluvälineiden ostot ovat hieman yllättävästi laskeneet tarkastelukaudella. (Kuvio 9.)

Veikkaustuottoja esiteltäessä tuli esiin, että urheiluveikkauksen tuotot olivat vuonna 2023 vuoden 2024 rahassa arvioiden noin 120 miljoonaa euroa. Tämän verran kotitaloudet siis vähintään kuluttivat urheiluveikkaukseen ja vedonlyöntiin. Todellinen kulutus lienee ollut suurempi, koska kotitaloudet käyttivät myös ahvenanmaalaisen PAF-peliyhtiön palveluja sekä ulkomaisia vedonlyönnin nettipalveluja. Jos arvioidaan uhkapelien volyymia kokonaisuudessaan, PAF:n liikevaihto ja ulkomaille pelattujen uhkapelien yhteenlaskettu arvo oli vuonna 2024 hieman yli puolet Veikkauksen liike-toiminnan tuotoista. (Veikkaus 2025, PAF Financial statements 2024.) Tällä perusteella kotitaloudet olisivat käyttäneet urheiluveikkaukseen ja vedonlyöntiin vuonna 2024 noin 180 miljoonaa euroa. Kyse on kuitenkin karkeasta arviosta, koska ei ole tiedossa, miten suuri osa Veikkauksen ulkopuolisesta uhkapelistä kohdistui urheiluveikkaukseen ja vedonlyöntiin.

Kun edellä todettiin, että liikuntavälineiden ja -palvelujen kulutus kasvaa siirryttäessä pienemmistä ylempiin tuloluokkiin, niin rahapelien suhteen tämä ei pidä paikkaansa, sillä kulutuksen taso oli matalimmillaan toisaalta alimmassa tuloviidenneksessä, toisaalta ylimässä tuloviidenneksessä, ja korkeimmillaan keskim-

mäisessä viidenneksessä. (Stat.fi. Kotitalouksien kulutus.) Vuoteen 2023 asti kotitalouksista köyhin viidenneksis rahoitti opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntamäärärahoja samoissa määrin kuin rikkain viidenneks.

7.6 Liikunta ja urheilu työllistäjänä

Eurostat Sport -tietokannan mukaan urheilu ja liikunta työllistivät Suomessa vuonna 2024 noin 1,17 prosenttia työllisestä työvoimasta. Työllisten määrään suhteutettuna se tarkoittaa noin 30 400 työntekijää. Tilasto ilmoittaa työllistettyjen henkilöiden määrän, osa- ja täysiaikaiset työntekijät lasketaan mukaan samalla painoarvolla.⁴

Työllisten määrää voi tarkastella myös summaamalla yhteen eri sektoreja koskevaa tietoa. Liikunta- ja urheiluseurojen taloutta tarkastelleessa luvussa tuli esiin, että urheiluseurat (aatteelliset yhdistykset ja osakeyhtiöt) työllistivät vuonna 2024 noin 6 788 henkilötyövuoden verran (Luku 3.3, taulukko 3.). Lajiliitot työllistivät tuolloin 600 kokoaikaista ja 230 osa-aikaista työntekijää. Jos osa-aikaisten työmääräksi lasketaan 0,5 henkilötyövuotta, voidaan liittojen työllistämisen määräksi arvioida 715 henkilötyövuotta.

Kuntien roolia työllistäjinä on selvitetty aluehallintovirastojen toteuttama peruspalvelujen arvioinnissa, joka kohdistui vuoden 2022 osalta liikunnan palveluihin. Arvion mukaan kunnat työllistivät liikuntatoimien ja liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitohenkilöstöä yhteensä 4 514 henkilötyövuoden edestä.⁵

Liikunnan ja urheilun ydinalueen piiriin kuuluvat yritykset työllistivät vuonna 2024 yhteensä 14 482 henkilötyövuoden edestä. (Ks. luku 7.2)

⁴ Employment in Sport (sprt_emp) Metadata. https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/sprt_emp_esms.htm?utm_source=chatgpt.com Luettu 12.5.2026.

⁵ Kuntaliitto, liikuntapalvelut. https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/nuoriso-ja-liikunta/liikuntapalvelut?utm_source=chatgpt.com Luettu 12.5.2026.

Koulujen liikunnanopettajista ei ole ajan tasalla olevaa tietoa. Vipunen.fi tietokannan mukaan vuonna 2019 perusopetuksessa työskenteli 565 liikunnanopettajaa ja lukioissa 250 liikunnanopettajaa. Oletettavasti osa opettajista työskentelee sekä perusopetuksessa että lukioissa, joten liikunnanopettajina työskentelevien määräksi on arvioitu 600 henkilöä.

Kun luvut lasketaan yhteen, voidaan arvioida, että liikuntasektori on vuonna 2024 työllistänyt yhteensä noin 27 000 henkilövuoden verran. Edellisessä raportissa henkilötyövuosien määräksi arvioitiin 23 600. Eroa selittää etenkin se, että seurojen rooli työllistäjinä arvioitiin huomattavasti pienemmäksi.

Luku on pienempi kuin Eurostat Sport -tietokannan esittämä arvio. Eroa selittää se, että Eurostatin tilastoon lasketaan mukaan kaikki työlliset samalla painoarvolla, riippumatta päätoimisuudesta tai osa-aikaisuudesta. Tässä laskelmassa arvio perustuu tehtyihin henkilötyövuosiin.

7.7 Yhteenveto

Tässä luvussa on tarkasteltu yrityksiä ensinnäkin tavaroiden ja palvelujen tuottajien näkökulmasta. Toisaalta on analysoitu yrityksiä ja muita työnantajia liikunnan ja urheilun sponsoreina sekä työntekijöiden liikunnan tukijoina. Kotitalouksia on tarkasteltu palvelujen ja tavaroiden kuluttajina ja sitä kautta toiminnan rahoittajina. Seuraavassa arvioidaan ensin yritysten rooli tavaroiden ja palvelujen tuottajina ja sitten yritysten, muiden työnantajien sekä kotitalouksien roolia urheilun ja liikunnan rahoittajina.

Yritysten toiminnan volyymi liikunnan palvelujen tarjoajina voidaan arvioida laskemalla yhteen liikunta-alalla toimivien yritysten liikevaihdot, mutta laskelmasta on jätettävä pois ne yritykset, jotka tuottavat tavaroita tai palveluja toisille yrityksille. Muuten saman tuotteen arvoa lasketaan useampaan kertaan: raaka-ainevaiheessa, jalostusvaiheessa, tukkukauppavaiheessa ja vähittäiskaupan vaiheessa. Sen vuoksi seuraavaan laskelmaan on yrityksistä otettu mukaan vain ne yritykset, jotka toimivat vähittäiskaupan alalla tai palvelevat kuluttajia.

Laskelmassa on todennäköisesti edelleenkin päällekkäisyyttä, myös vähittäiskaupan yritykset voivat myydä tavaroita ja palveluja toisille yrityksille ja seuroille. Vastaavasti liikunta-alan palveluja tarjoavat yritykset voivat tarjota palveluja seuroille ja järjestöille, jotka laskuttavat palveluista jäseniään. Tämän tyyppisen päällekkäisyyden merkitystä pohditaan loppuluvussa.

Laskelmassa on esitelty erikseen urheiluvälinen ja polkupyörien vähittäiskauppa ja toisaalta urheiluvaat-

teiden ja jalkineiden vähittäiskauppa, koska ne perustuvat eri lähteisiin ja eri laskutapaan. Laskelmasta jätetään pois toimiala ”Urheiluseurojen toiminta” koska sitä on käsitelty tarkemmin luvussa 3.

Näillä periaatteilla ja varauksin voidaan arvioida, että liikunta-alalla toimivien – kuluttajia palvelevien – yritysten toiminnan volyymi oli vuonna 2024 yhteensä noin 3,7 miljardia euroa.

Taulukko 33. Yritysten toiminta, liikunta-alan vähittäiskaupan ja palvelujen volyymi 2024 (M€)

Palvelujen ja/tai tavaroiden tuottaja	Toiminnan volyymi M€	Yhteensä M€
Kuluttajia palvelevat yritykset yhteensä		3 003
Urheiluvälineiden ja polkupyörien vähittäiskauppa	1 224	
Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing	214	
Urheilu- ja liikuntakoulutus	160	
Urheilulaitosten toiminta	366	
Kuntokeskukset	341	
Muu urheilutoiminta	575	
Hiihto- ja laskettelukeskukset	123	
Liikuntavälineiden ja -jalkineiden vähittäiskauppa		725
Liikunnan ja urheilun tavaroiden ja palvelujen tarjonnan volyymi yhteensä		3 728

Yritysten ja kotitalouksien roolia liikunnan ja urheilun rahoittajina voidaan arvioida laskemalla yhteen yritysten, työnantajien ja kotitalouksien liikunnalle ja urheilulle kohdistama sponsorointti ja kulutus, ja vähentämällä kokonaismäärästä ulkomaankaupan vaje. (Taulukko 34.)

Taulukko 34. Yritykset, työnantajat ja kotitaloudet liikunnan ja urheilun rahoittajina 2024 (M€)

Rahoittaja	Rahoituksen määrä (M€)
Yritysten sponsorointi	228
Työnantajien tuki liikunnalle	750
Kotitalouksien kulutus	2900
Ulkomaankaupan vaje	-191
Yhteensä	3 687

Yritysten, työnantajien ja kotitalouksien liikunnalle kohdistuva rahoitus koostuu kahdesta elementistä: yritykset sponsoroivat urheilua ja työnantajien roolissa ne tukevat työntekijöidensä liikuntaa. Yritykset ja työnantajat on mainittu erikseen, koska työnantajien piiriin kuuluvat yritysten lisäksi julkinen sektori ja järjestöt. Kotitaloudet rahoittavat liikuntaa ostamalla liikuntavälineitä, -vaatteita ja -jalkineita sekä palveluja. Osa kulu- tuksesta kohdistuu ulkomailta tuotuihin tuotteisiin, ja

tämä osuus on seuraavassa laskelmassa vähennetty liikunnan rahoituksen kokonaismäärästä. Näin laskien yritykset ja kotitaloudet rahoittivat liikuntaa ja urheilua yhteensä noin 3,7 miljardin euron edestä.

Liikunnan ja urheilun palvelujen ja tavaroiden tuotanto luonnollisesti työllistää. Yritystilastojen ja selvitysten perusteella yritykset, seurat ja julkinen sektori työllistivät vuonna 2024 yhteensä noin 27 000 henkilötyövuoden verran.

Lähteet

Dejonghe, T. 2019. Sport en economie: samen in de spits. Steenwijk 2019.

Edenred 2025. Edenredin selvitys näyttää – suomalaiset käyttävät työsuhde-etujaan urheiluun ja pääsylippuihin. <https://edenred.fi/fi/tiedotteet/suomalaiset-kayttavat-tyosuhde-etujaan-urheiluun-ja-paasylippuihin>. (Luettu 15.5.2026.)

Edenred 2024. Liikunta- ja kulttuuriedun suosituin kohde ovat viihteen pääsyliput. <https://edenred.fi/fi/tiedotteet/liikunta-ja-kulttuuriedun-suosituin-kohde-ovat-viihteen-paasyliput-museokortti-jo-4.-suosituin>. (Luettu 15.5.2026.)

Häkli, T. 2024. Henkilöstöliikunnan barometri 2023. Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Liikkuva aikuinen 2024. https://liikkuvatyolama.fi/wp-content/uploads/sites/4/2025/01/Henkilostoliikunnan_barometri_2023.pdf. (Luettu 15.5.2026.)

PAF, Financial Statements 2024. <https://cdn.sanity.io/files/23pr20e5/production/75c760a141257d0d59c2c0421532116fe62266b1.pdf>. (Luettu 29.5.2026)

OKM 2026. Liikunnan liiketoiminnan ekosysteemiselvitys käynnistyy. Tiedote. 16.1.2026. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/liikunnan-liiketoiminnan-ekosysteemiselvitys-kaynnistyy>. (Luettu 14.5.2026.)

Rinta-Tassi, M. 2023. ”Kyllä se ihmetyttää” – moni työntekijä jättää satojen eurojen verottoman edun käyttämättä.” Ylen verkkosivu 16.12.2023, <https://yle.fi/a/74-20065143>.

Sandström, L. 2025. Sponsorointi-, tapahtuma- ja vaikuttajabarometri on julkistettu. <https://www.spot.fi/artikkelit/sponsorointi-tapahtuma-ja-vaikuttajabarometri-on-julkistettu>. (Luettu 15.5.2026.)

Veikkaus 2025. Vuosi ja vastuullisuusraportti 2024. https://cms.veikkaus.fi/sites/default/files/content/assets/vuosikertomus/2024/Vuosi_ja_vastuullisuusraportti_2024_FINAL2.pdf (Luettu 15.3.2026.)

Muut tietolähteet

Veli-Matti Kankaanpää, Muoti- ja urheilukauppa ry. Sähköpostiviesti 7.5.2026.

8

Mediaurheiluun ja liikuntaan liittyvän viestinnän talous

Hannes Penttilä

8.1 Johdanto

Tässä luvussa luodaan yleiskuva liikunnan viestinnän nykytilanteesta. Tarkastelussa ovat muun muassa televisio, internet, lehdet, monikanavainen viestintä sekä lajien suoratoistopalvelut. Luvussa selvitetään kuluttajien viestintäpalveluihin käyttämä rahamäärä ja arvioidaan, miten eri viestimet rahoittavat urheilua esimerkiksi televisiointioikeusmaksuin.

Luvussa tuodaan esiin edellisen selvityksen tavoin arvioita urheilun mediaoikeuksista maksetuista summista, urheiluoikeuksien hankinnan taloudellisesta kannattavuudesta ja yksittäisten lajien saamista mediarahoista. Uutena tarkastelukohteena on urheilumedian kuluttajien näkökulma. Kuluttajien maksamat hinnat esimerkiksi urheilukanavista ja lajiliittojen suoratoistopalveluista on käsitelty omissa osioissaan, kuten myös arvio urheilumediaa koskevan piratismiin laajuudesta EU:n ja Suomen tasolla. Tämä antaa vertailupohjaa hintojen kehityksestä myös tulevia talousraportteja ajatellen. Lisäksi uutta tietoa tuo YLE:n roolia urheilun mediaoikeuksien hankinnassa ja hallinnoinnissa käsittelevä alaluku.

Moderni urheilu ja media tarvitsevat toisiaan. Ilman kaupallisesti kannattavia ja kiinnostavia urheilulajeja ei olisi urheilumedioiden kiinnostusta. Urheilulajit tarvitsevat toisaalta modernia monikanavamediaa välittämään jokaisen tapahtuman suorana, unohtamatta ennako- ja jälkilähetystyksiä, analyysejä sekä sosiaalisen median vuorovaikutusta, jolloin yleisö toimii digitaalisilla alustoilla myös median sisällöntuottajana. Median, markkinoiden ja huippu-urheilun välillä on riippuvuussuhde, jossa media ja urheilu tarvitsevat toisiaan: vasta moderni media ja sen tarjoama näkyvyys tekee urheilusta sponsoreita houkuttelevan tuotteen (Itkonen et al. 2018, 9–11).

Mediaurheilu on yksinkertaisesti määriteltynä mediavälitteistä eli mediassa esillä olevaa urheilua. Radion, television ja internetin suoratoistopalvelujen välittämien urheilulähetysten sekä lehdistön urheilusisältöjen ohella mediaurheilua ovat muun muassa verkossa olevat urheiluaiheiset videot, sosiaalisen median urheilusisällöt ja seuraajien osallistuminen lähetysiin erilaisten sovellusten välityksellä. Perinteisesti käsitellyn urheilujournalismin ohella mediaurheilu sisältää myös urheilun harrastajien ja seuraajien mediaan tuottaman materiaalin. (Laine 2023, 5)

Urheilumedian käsite on mediaurheilua suppeampi. Urheilumedia on yksi monihaaraisen mediaurheilumuodostelman toimijoista. Urheilumedialla voidaan

tarkoittaa esimerkiksi yhtä mediaa (esimerkiksi Urheilulehti), mediatoimijaa (esimerkiksi Yle Urheilu) tai tiettyä urheilumedioiden joukkoa (esimerkiksi suomalainen urheilumedia). (Laine 2023, 7)

Moderni mediaurheilu syntyy suoraan tietoverkkoon, jossa myös sen jakelu kuluttajille tapahtuu. Käytännössä sekä tuottaja- että kuluttajapäässä tarvitaan vain yhteys internetiin, joka on maailmanlaajuinen, avoin tietoverkko (TEPA-termipankki a). Internetiä hyödyntävä mediaurheilu vie yhä enemmän tilaa muilta media-muodoilta. 58 prosenttia suomalaisista kertoo pääasialliseksi uutislähteekseen verkon, ja neljäsosa seuraa uutisia ainoastaan verkosta. (Reunanen 2024, 8–11)

Tilastokeskuksen *Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö* -tilastossa sisältää tietoa siitä, kuinka moni (prosentteissa) on katsonut elokuvia, sarjoja tai urheilulähetystyksiä tilausvideopalveluissa ja kuinka monella on ollut käytössä maksettu tilaus elokuvien, sarjojen tai urheilun suoratoistopalveluun. Vuonna 2024 suomalaisista 60 prosenttia on katsonut elokuvia, sarjoja tai urheilulähetystyksiä tilausvideopalveluissa viimeisen kolmen kuukauden aikana. Toisaalta 34 prosenttia suomalaisista on viimeisen kolmen kuukauden aikana ollut käytössä itse maksettu tilaus elokuvien, sarjojen tai urheilun suoratoistopalveluun.¹

Erilaisten mediamuotojen erottelu ei ole enää välttämättä mielekästä, sillä suurin osa medioista julkaisee monikanavaisesti hyödyntäen samoja sisältöjä eri kanavissa ja alustoilla hieman kanavaakohtaisesti muokattuna (Laine 2024, 33). Esimerkiksi urheiluaiheinen lehti voi jakaa kuvia ja juttumaistaisia omissa sosiaalisen median kanavissaan tai julkaista kolumneja audiovisuaalisessa muodossa verkkosivuillaan. Julkaiseminen painottuukin digitaaliseen mediaan.

Medioiden omistus on keskittynyt voimakkaasti. Vuonna 2024 Suomen kolme suurinta mediakonsernia liikevaihdolla mitattuna olivat Sanoma Oyj (liikevaihto 1,3 mrd €), Yle Oy (546 M€) ja Alma-Media Oyj (313 M€). MTV Oy:n liikevaihto oli 213 M€. Lisäksi urheilua tarjoava Viaplay Group Finland Oy teki 42 M€ ja Discovery Group Finland 37 M€ liikevaihtoa.

Kotimaisen audiovisuaalinen mediamarkkinan kooksi on arvioitu 1 540 miljoonaa euroa vuonna 2023. Erityisesti suoratoistopalvelut ovat kasvaneet nopeasti, sillä niiden markkinakoon on arvioitu vuosina 2013–2023 nousseen 22-kertaiseksi 337 miljoonaa euroon.²

Tilastokeskuksen taulukossa on eritelty omaksi osakseen perinteinen maksutelevisio, mutta vuoden 2025

¹ Tilastokeskus, väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. 13ts. Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö sukupuolen ja pääasiallisen toiminnan mukaan, 2013–2025. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__sutiivi/statfin_sutiivi_pxt_13ts.px/

² Tilastokeskus: Joukkoviestintätilasto. 5.15. Audiovisuaalinen mediamarkkina Suomessa. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/data/t515.xlsx

Taulukko 35. Audiovisuaalinen mediamarkkina Suomessa 2020 – 2023

Joukkoviestimet	2020 M€	2021 M€	2022 M€	2023 M€	Muutos % 2022–2023	Muutos % 2013–2023
Yleisradio	488,0	500,0	512,0	527,0	2,9	13,1
Mainostelevisio	237,0	260,1	255,0	247,0	-3,1	-13,3
Perinteinen maksutelevisio	204,0	195,0	185,0	274,0	48,1	28,0
Tilausvideopalvelut	264,0	273,0	330,0	337,0	2,1	2 146,7
Kaapelitelevision liittymis- ja vuosimaksut	54,0	51,0	48,0	48,0	0	-54,3
Audiovisuaalinen mediamarkkina yhteensä	1 312,0	1 338,1	1 417,0	1 540,0	8,7	21,0

Lähde: Tilastokeskus: Joukkoviestintätilasto. 5.15. Audiovisuaalinen mediamarkkina Suomessa. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/data/t515.xlsx

aikana maksullinen antennitelevisiotoiminta ajettiin Suomessa alas. Käytännössä tämä tarkoitti, että esimerkiksi urheilua kuluttavan antenniyleisön on pitänyt siirtyä tilausvideopalveluiden pariin jatkaakseen urheilun seuraamista.

Mediatilouden volyymia kuvasi vuoteen 2023 saakka Tilastokeskuksen joukkoviestintätilasto, joka on säästötoimena lakkautettu. Tässä selvityksessä joudutaankin tukeutumaan vuoden 2023 tietoihin. (Taulukko 35.) Tästä tilastosta ei kuitenkaan voi erottaa urheilumedian osuutta. Joidenkin osa-alueiden osalta voidaan silti tehdä arvioita palvelujen hinnoista ja liiketoiminnan kokonaismääristä. Tuonnempana käsitellään urheilun mediaoikeuksien, lajiliittojen suoratoistoratkaisujen, urheilulehtien, radion, podcastien ja urheilumediapiratismien taloutta.

8.2 Ylen rooli suomalaisella mediaurheilukentällä

Vuonna 2024 Yle lähetti runsaasti urheilua. Suurin urheilutapahtuma oli Pariisin olympiakisat, joista Yle tuotti sisältöjä yhteensä 266 tuntia televisiossa, 747 tuntia Yle Areenassa ja 133 tuntia Olympiaradiossa Yle Radio Suomessa. Lähetykset tavoittivat Ylen kanavilla yli 4,3 miljoonaa suomalaista. Jalkapallon miesten EM-kisoista Yle näytti kaikki 51 ottelua. Yhteensä ottelet ja studiolähetykset tavoittivat Ylen kanavilla ja Yle Areenassa yli neljä miljoonaa suomalaista. Myös yleisurheilun EM-kisat kiinnostivat suomalaisia, sillä kaikkien EM-lähetysten keskimääräinen tavoitavuus oli 1,3 miljoonaa suomalaista. (Yle 2025a)

Ylellä on urheilun televisiointiin liittyvä erityisrooli, joka pohjautuu lainsäädäntöön. Tietyt kansallisesti merkittävät tapahtumat on televisioitava Suomessa niin, että merkittävä osuus yleisöstä voi seurata niitä maksutta joko suorina tai nauhoitettuna lähetysinä. Käy-

tännössä kyseessä on tarvittaessa päivitettävä luettelo. Vuonna 2021 listalle lisättiin naisten jalkapallo- ja jääkiekko-otteluita. (Yle 2021)

Urheilun kansainvälisten suur tapahtumien mediaoikeuksien kaupassa liikkuvat suuret summat. Esimerkiksi olympiakisojen mediaoikeuksien hinta on korkea. Discovery hankki oikeudet televisoida vuosina 2018–2024 olympialaisten kaikkien lajit Euroopassa kaikissa jakelukanavissa 1,3 miljardin euron hintaan. Huomattavan osan lähetyksistä yhtiö aikoi näyttää maksullisilla kanavilla, mutta sopimus velvoitti yhtiön tarjoamaan myös merkittävän määrän sisältöä avoimilla kanavilla. (IOC 2015). Yle hankki Discoveryltä olympialaisten mediaoikeuksia siten, että osa vuosien 2018–2024 kesä- ja talviolympialaisista näkyivät myös Ylen kanavilla. Ylen mukaan Discovery maksoi oikeuksista selvästi ylihintaa. Ylen maksamaa hintaa ei ole julkaistu. (Yle 2016)

8.2.1 Ylen näkemyksiä mediaoikeuksista

Ylen mukaan urheilun mediaoikeudet määrittelevät tietyn urheilutapahtuman (kokonaan tai osittain) välittäjäthön, kanavat ja online-alustat välitykseen liittyvine ehtoineen. Oikeuksia myyvät esimerkiksi urheiluliitot ja -sarjat tai edustajana toimivat agentuurit. Myynti tapahtuu yleensä joko suljetun tarjouskilpailun tai suorien neuvotteluiden kautta. Urheiluoikeudet ovat yhä enemmän globaalia liiketoimintaa, sillä samoista kansallisista urheiluoikeuksista voivat kilpailla niin kansalliset toimijat kuin globaalit mediajätitkin. (Yle 2025b)

Urheilun mediaoikeuksien arvon määrittely on merkittävää sisäistä tietoa Ylelle sekä muille urheilun mediaoikeuksista kilpaileville organisaatioille. Arvoon vaikuttavat esimerkiksi myynnissä olevan tapahtuman suosio, merkittävyys ja yleisöpotentiaali sekä samaan aikaan tarjolla olevat tapahtumat. Kyse voi olla yksinoikeudesta

vai jostain muusta mallista, kuten jaetuista oikeuksista. (Yle 2025b)

Yle on kansallinen mediayhtiö, ja tämä tausta näkyy myös luonnollisesti urheiluoikeuksissa ja niiden hankinnassa. Ylelle tärkeitä ovat maajoukkueurheilu ja kotimainen urheilu, yleinen lajikirjon monipuolisuus ja tasa-arvoisuus sekä yhteiskunnallisesti merkittävät tapahtumat. (Yle 2025b)

Merkittävät suurtapahtumat ja isot sarjat ovat haluttuja sisältöjä. Jos brändi, näkyvyys ja yleisöpotentiaalit ovat suuria, myös kilpailu näistä lähetysoikeuksista on kovempaa. Pienten yleisöjen lajit eivät ole kaupallisesti yhtä houkuttelevia. Yle hankkii sekä suurta kuluttajakuntaa kiinnostavien lajien että pienen yleisön lajien oikeuksia, sillä se kantaa vastuuta urheilulajien moninaisuudesta. Tämä näkyy pyrkimyksenä nostaa esiin myös marginaalisempia urheilulajeja ja tapahtumia. (Yle 2025b)

Myös lähetystuotantomalleja on monia. Mediayhtiö voi vastata esimerkiksi tuotannosta täysin itse tai hankkia valmista tapahtumakuva. Myös tuotannon skaala voi ulottua hyvinkin raskaasta ja monimutkaisemmasta tv edellä -tuotannosta kevyempiin ja ketterämpiin suoratoistototeutuksiin. On tärkeää huomioida, että mikään lajiliitto tai urheilutapahtuma ei voi ostaa itselleen Yleltä mediatilaa. (Yle 2025b)

Samaan aikaan kuin urheiluun liittyvä mediatuotanto on keskittynyt, suoratoistoratkaisut ovat mahdollistaneet lajiliittojen ja urheilutapahtumien lähes itsenäisen mediaurheilutuotannon. Ylessä ei nähdä, että liittojen ja sarjojen omat suoratoistoratkaisut uhkaisivat perinteisiä urheilulähetyksiä ainakaan tällä hetkellä. Isotkin liitot ja sarjat haluavat edelleen tehdä yhteistyötä mediayhtiöiden kanssa, koska näiden kautta on mahdollista saada laajempia yleisöjä ja suurempaa näkyvyyttä. (Yle 2025b)

Toinen median keskittymiselle noussut vastavoima on piratismi, joka on ongelma myös urheilumedian maailmassa. Vaikka laittomien mediasisältöjen poistopyyntöjä tehdään, on internetin sisältöjä mahdotonta hallita. Piratismi on tekijänoikeudella suojatun sisällön valmistamista ja saattamista yleisön saataville ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Tämän hetken merkittävimmät piratismiongelmat liittyvät verkon kautta tapahtuvaan luvattomaan tiedostonjakoon ja suoratoistoon. (TTVK)

Piratismi on tuomittavaa, mutta yleisradioveron rahoituksen turvin toimivalle ja ohjelmat maksutta välittävälle Ylelle ongelma on ainakin toistaiseksi pienempi kuin kaupallisille toimijoille, jotka ovat esimer-

kiksi ostaneet yksinoikeuksia omia maksupalveluitaan silmällä pitäen. Piratismilla saattaa olla vaikutuksia urheiluoikeuksien hintaan tulevaisuudessa. (Yle 2025b)

8.2.2 Arvioita Ylen urheilun mediaoikeuksiin käyttämisestä rah summista

Yle käytti vuonna 2024 kotimaiseen ja ulkomaiseen ohjelmahankintaan sekä urheiluoikeuksiin noin 76 M€, eli noin 14 prosenttia yhtiön kaikista kuluista. Urheilusta ja ulkomaisista esitysoikeuksista Yle maksoi 38,5 M€. Tarkempaa tietoa vuosikertomuksesta ei ole saatavilla. Ylen aineettomat hyödykkeet sisältävät kotimaiset, ulkomaiset ja urheilun esitysoikeudet, ohjelmistolisenssit ja muut aineettomat hyödykkeet. Vuonna 2024 aineettomien hyödykkeiden määrä oli 205 miljoonaa euroa, joista esitysoikeuksien osuus oli 198 miljoonaa euroa. (Yle 2025a).

Toisaalta Yle kertoi vuonna 2023 käyttäneensä ulkomaisiin ja urheiluoikeuksiin noin 24,2 M€, mikä oli noin 11 prosenttia sen kaikista kuluista. Aineettomien hyödykkeiden kokonaissumma oli 224 miljoonaa euroa ja esitysoikeuksien osuus 216 miljoonaa euroa. Vuoden 2023 vuosikertomuksessa Yle ennakoii seuraavan vuoden tuloksensa muodostuvan noin 8 miljoonaa euroa tappiolliseksi merkittävien urheilutapahtumien vuoksi. Ylen hallintoneuvoston linjausten mukaisesti yhtiön tulos voi vaihdella, mutta vuosittaisten vaihteluiden tulee pitkällä aikajänteellä olla taloudellisesti tasapainossa. (Yle 2024a)

Esitysoikeuksien hankinta on vasta osa urheilumedia-tuotantoa. Esimerkiksi olympialaisten televisiointi vaatii kalustoa ja henkilöstöä tapahtumapaikalle. Tilastokeskuksen joukkoviestintätilastoinnin Yleisradion ohjelmakustannukset -taulukossa tämä ero havainnollistuu, sillä vuonna 2023 urheilun osuus Ylen televisio-ohjelmakustannuksista oli noin 47 M€. Samana vuonna yhtiö käytti urheiluun ja ulkomaisiin mediaoikeuksiin 24,2 M€. ³ Jos lisäksi huomioidaan vuoden 2024 tuloksen ennakoitu 8 miljoonan euron tappiollisuus urheilutapahtumien takia, voidaan tulkita, että urheiluoikeuksien hankinta ja tuotantokustannukset aiheuttavat Ylen tulokseen miljoonaluokan heilahduksen, kun kyseessä on kansainvälinen suurtapahtuma. Vuonna 2023 Yle televisioi esimerkiksi yleisurheilun MM-kisat Budapestistä ja vuonna 2024 olympialaiset Pariisista. Voidaan olettaa, että Yle näki olympialaisten mediatuotannon mahdollisesti heikentävän tulosta. Todellisuudessa Ylen tulos oli vuonna 2024 oli kuitenkin noin 0,6 M€ positiivinen.

³ Tilastokeskus: Joukkoviestintätilasto. 5.8. Yleisradion ohjelmakustannukset 2017–2023 https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/data/t508.xls

Taulukko 36. Yleisradion ohjelmakustannukset 2017–2023

Sisällöt ja palvelut	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Urheilu %	10	13	10	8	12	14	11
Urheilu M€	36	50	37	30	49	59	47
Yhteensä, milj. €	364,5	381,8	374,5	375,2	405	419,3	429

Lähde: Tilastokeskus: Joukkoviestintätilasto. 5.8. Yleisradion ohjelmakustannukset 2017–2023. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/data/t508.xls

Tilastokeskuksen tilastoi myös vuoteen 2022 asti Ylen radiokanavien urheilusisältöosuusia⁴. Tilaston mukaan urheiluohjelmien määrä pysyi vuosina 2018–2022 tarkastelujaksolla hyvinkin tasaisesti kahdessa-kolmessa prosentissa.

Taulukko 37. Ylen radiokanavien ohjelmisto 2018–2022, urheilusisältöjen osuudet (%)

Ohjelmatyyppe	2018	2019	2020	2021	2022
Urheilu, %	3	3	2	3	2
Yhteensä, tuntia	47234	47485	47725	49939	50293

Lähde: Tilastokeskus: Joukkoviestintä. 4.12. Yleisradion valtakunnallisten radiokanavien ohjelmatarjonta 2003–2022. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/data/t412.xls

8.3 Arvioita mediaoikeuksien arvosta

Urheilumediaan liittyviä mediaoikeuksia voidaan tarkastella sekä oikeuksien hankintahintojen osalta että esimerkiksi urheilumedian kuluttajan maksamien kanavapakettihintojen osalta. Televisiointioikeuksien ja kanavapakettien hintatrendit näyttävät kehittyvän yhte-nevaisesti.

8.3.1 Televisio ja arvioita urheilun mediaoikeuksien arvosta

Suomessa oli vuonna 2024 muutamia urheilulähetyksiä välittäviä toimijoita, joiden lähetyksiä voi seurata sekä televisiosta että suoratoistona: Yleisradio Oy, MTV Oy, Nelonen Media, Discovery Networks Finland ja Viaplay Group Finland (Laine 2024, 34). Finnpanelin mukaan urheilun osuus kaikesta kaupallisten kanavien televisio-katselusta oli kahdeksan prosenttia. Vuoden 2018 sel-vitykseen verrattaessa osuus on säilynyt lähes samana, sillä osuus oli tuolloin seitsemän prosenttia. (Finnpa-nel Oy, 2024)

Vuoden 2024 suurista urheilutapahtumista eniten tv-yleisöä keräsivät TV2:lla Pariisin olympialaisten yleis-urheilu (1,3 miljoonaa), jalkapallon miesten EM-finaali Espanja–Englanti (1,1 miljoonaa), maastohiihdon Tour de Skin loppunousu (1,0 miljoonaa) ja EM-yleisurheilu (1,0 miljoonaa). MTV3:lla suurimman yleisön saivat jääkiekon miesten MM-kisat (1,4 miljoonaa). (Ilta-Sa-nomat 2024)

Urheilun mediaoikeuksista ja erityisesti niiden arvosta on vaikea löytää tarkkaa tietoa, sillä sopimusten arvot eivät ole julkista tietoa. Urheilulähetyksen media-sopimuskenttää ja sen lainalaisuuksia avattiin aiemmassa alaluvussa Ylen näkökulmasta. Uutisia esimerkiksi jää-kiekon Liigan tai jalkapallon Veikkausliigan mediaoi-keuksien hinnoista löytyy, mutta uutisoidut sopimus-arvot ovat lopulta arvioita. Ylen vuosikertomukset eivät myöskään avaa urheilun mediaoikeuksien arvoja tar-kasti, mutta esitysoikeudet on eritelty oman otsikkonsa alle. Myös urheilumediaa välittävien yritysten tilinpää-töksistä on hankalaa löytää erittelyä urheilun mediaoi-keuksista. Sama ilmiö näkyy myös esimerkiksi lajiliitto-jen tilinpäätöksissä. Esitysoikeudet tai televisiointitulot on eritelty omalle tilinpäätösriville satunnaisesti.

Laineen (2024, 46) mukaan Suomi on melko pieni markkina-alue, ja maksuhalukkaita asiakkaita ei riitä kaikille urheilutuotannoille, jolloin toiminta on ras-kaasti tappiollista. Taloudellisesta näkökulmasta tarkas-teltuna ongelma on, että halutuimpien urheilutapahtumien mediaoikeuksien hinnat eivät mahdollista kan-nattavaa liiketoimintaa Suomessa. Kanavapakettiajattelu vieraannuttaa myös kuluttajia, sillä osa pakettien sisäl-löistä ei kiinnosta kuluttajaa.

Uutiset mediatalojen yt-neuvotteluista tai urheiluo-i-keuksien maksuvastuun siirtelystä yritysostojen myötä (esim. Telia & MTV3 ja Liiga) kertovat kalliiden urhei-lumediaoikeuksien hankinnan seurauksista. Maksullis-ten urheilukanavapakettien hintojen jyrkkäkö nousu-trendi heijastelee myös urheilun mediaoikeuksien hinta-kehityksestä, sillä viime kädessä kuluttaja maksaa aina toteutuneet kulut.

Yksi tapa arvioida epäsuorasti olympialaisten media-oikeuksien arvoa on tarkastella oikeuksien hintakehitystä isossa mittakaavassa Euroopan tasolla. Peñan (2009) mukaan Sydneyn (2000) olympialaisten mediaoikeudet olivat televisioinnin osalta Euroopassa 350 M€, Ateenan kisat (2004) 394 M€ ja Pekingin kisat (2008) 443 M€. Discoveryn 1,3 miljardin kaupassa neljistä kesä- ja tal-violympialaisista (2018–2024), tulee yksittäisten kiso-jen arvoksi 325 M€. Mediaoikeuksien keskihinta on

⁴ Tilastokeskus: Joukkoviestintä. 4.12. Yleisradion valtakunnallisten radiokanavien ohjelmatarjonta 2003–2022. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/data/t412.xls

näin tarkasteltuna pysynyt parin vuosikymmentä suurin piirtein samalla tasolla. On kuitenkin otettava huomioon, että kesäakisat ovat talvikisoja huomattavasti kalliimpi mediatuote.

8.3.2 Liitto- ja sarjakohtaisia arvioita mediaoikeuksista ja kuluttajahintojen kehityksestä

Iltaalehti on arvioinut jääkiekon Liigan mediaoikeuksien kausikohtaiseksi arvoksi 20 M€ (Iltaalehti 2025a). Toisaalta Yle uutisoi vuonna 2024, että jokainen jääkiekon liigaseura saa arviolta 1,5 M€ vuodessa televisiointioikeustuloina. Kertomalla luvun joukkueiden määrällä summaksi tulee 22,5 M€. Toisaalta on hyvä huomioida, että mediaoikeusrahat eivät siirry sataprosenttisesti seuroille. (Yle 2024b)

Talouselämä-lehti on taustoittanut Liigan mediaoikeuksia pidemmältä aikaväliltä. Oikeudet tuottivat aikoinaan kovat tappiot Sanomaan kuuluvalla Neloselle. Se maksoi viisivuotisesta sopimuksestaan arvioiden mukaan 70–80 miljoonaa euroa. Tämän jälkeen vuonna 2017 Telia maksoi Liigan oikeuksista kuuden vuoden aikana arviolta lähes 130 miljoonaa euroa. Kyse on yhdestä Suomen historian kalleimmista tv-oikeussopimuksista. (Talouselämä 2023)

Palloliitto budjetoit saavansa vuonna 2024 kansainvälisistä mediaoikeuksista 5,1 M€ ja kotimaisista mediaoikeuksista 0,6 M€ (Suomen palloliiton talous- ja toimintasuunnitelma 2024). Palloliiton vuoden 2024 konsertitulostuloslaskelman mukaan tv-sopimustuotot olivat tilikaudella 2024 5,7 M€, ja tilikaudella 2023 5,7 M€ (Suomen Palloliitto, 2025).

UEFA:n mukaan kaudella 2023/2024 Veikkausliiga sai kotimaan tv-oikeuksista liikevaihtoa 3,9 M€, joka oli 12 prosenttia kokonaisliikevaihdosta. Veikkausliigan kokonaisliikevaihto kaudella 2023/2024 oli 32 M€. (The European Club Finance and Investment Landscape 2024) Edellisessä Liikunnan talous -raportissa hyödynnettiin UEFA:n seurajoukkueraporttia vuodelta 2018, jolloin televisiointituloiksi arvioitiin 1,26 M€. Televisiointitulot ovat siten karkeasti kolminkertaistuneet kuudessa vuodessa.

Hiihtoliitto kertoo kauden 2024–2025 tilinpäätöksessään, että tapahtumien media- ja markkinointituotot ovat noin 4 M€ (Suomen Hiihtoliitto 2025).

Urheilun mediaoikeuksien hinta vaikuttaa mediatalojen kannattavuuteen. Yhtä tärkeää on arvioida, miten kilpailu mediaoikeuksista näkyy maksukanavista maksaville kuluttajille. Vuosien 2021 ja 2024 välillä urheilun suoratoistopalveluiden kuukausihinnat kallistuivat selvästi. Viaplay urheilun hinta nousi 29 prosenttia ja MTV Katsomo+ urheilu 43 prosenttia. Trendiä selittää

ainakin osin se, että urheilun mediaoikeuksienkin arvot ovat myös nousseet kautta linjan, mikä siirtyy kuluttajahintoihin. (Yle 2024c)

Taulukko 38. Suoratoistopalveluiden hinnat, vertailu vuosilta 2012 ja 2024

Palvelu	2021 euroa/kk	2024 euroa/kk	Muutos
Viaplay urheilu	34,99 €	44,99 €	+29 %
Cmore/katsomo urheilu	29,95 €	42,95 €	+43 %
Mtv Katsomo+	12,95 €	12,95 €	–
Ruutu+	9,95 €	13,99 €	+41 %

Lähde: Yle, 2024. Valikoimat pienenevät, hinnat nousivat – katso tästä, miten suoratoistopalvelut muuttuivat parissa vuodessa.

<https://yle.fi/a/74-20103682>.

8.4 Muut mediat: radiot, podcast-tallenteet ja lehdet

Televisioinnin ja suoratoiston lisäksi muita urheilumedioita ovat esimerkiksi radiot (Yle ja kaupalliset), podcastit (esimerkiksi Yle Areena ja kapalliset alustat) ja lehdet.

8.4.1 Radio ja podcastit

Suomessa radiotoiminta kehittyi jo varhain eurooppalaisen mallin mukaisesti. Vuonna 1926 perustetulla Yleisradiolla oli radiotoiminnan monopoli vuoteen 1985 saakka, jolloin 22 paikallisradiota sai kokeiluluentoiset kaksivuotiset toimiluvat. Uudet radiot toimivat pääosin mainostuloilla. Kaupallisessa radiotoiminnassa toimintaa ohjaavat liiketoiminnan lainalaisuudet, kuten toiminnan taloudellinen kannattavuus, markkinoinnin segmentoidut kohdeyleisöt ja mahdollisimman suuriin kuuntelijamääriin perustuva ansaintalogiikka. Myös radioiden musiikkivalinnat määräytyvät ennen kaikkea liiketoiminnallisista tavoitteista. (Kurkela & Huimonen 2007)

Radion kuuntelumahdollisuudet ovat laajentuneet merkittävästi digitalisoitumisen myötä. Verkossa on mahdollista julkaista suoria lähetyksiä sekä podcasteja eli tallenteita. Verkkotallenteiden ja nettiradioiden myötä äänisisältöjen kuuntelu on myös mullistunut, sillä ne eivät ole enää paikkaan tai radiovastaanottiin sidottuja. Kuunteluun riittää esimerkiksi puhelin. (Laine 2024, 39–40) Kuuntelijoista 23 prosenttia kertoi vuonna 2024 kuuntelevansa urheilusisältöjä, joten urheilusisältöjen suosio asettui aiheiden vertailussa keskeiseksi. Suosituimpia sisältöjä ovat rikos (34 %), viihde (33 %) ja yhteiskunnalliset aiheet (28 %). (Näin suomalainen kuuntelee – Podcast Edition 2024)

Podcast-tallenteita voi kuunnella maksutta esimerkiksi Yle Areena -palvelussa. Kaupallisilla alustoilla

(esimerkiksi Spotify, Supla) ansaintalogiikka perustuu kuuntelijoiden kuukausimaksuihin.

Kotimaisista urheiluaiheisista podcasteista kenties kuunnelluin ja taloudellisesti kannattavin on urheiluteemainen viihdepodcast *Urheilucast*. Ohjelmassa kuullaan vieraita, mutta mukana on myös vaihtuvia juontajia. Ohjelman kehittäjä, pääjuontaja ja koko yrityksen omistaja on **Esko Seppänen**. Urheilucast on kuitenkin erityistapaus ja esimerkki äärimmäisestä onnistumisesta viihdepodcastien erittäin kilpailulla alalla. Urheilucast kerää tuloja yhteistyökumppaneilta eli ohjelmassa mainostavilta yrityksiltä ja podcastiin liittyviä oheistuotteita myyvistä verkkokaupasta. Jokaisella jaksolla noin 53 000 kuuntelijaa, ja enimmillään jaksot yltyvät noin 90 000 kuuntelijaan. Kuulijoista 92 prosenttia on miehiä, ja heidän keski-ikänsä on 26 vuotta. Vuonna 2024 Urheilucastin taustayrityksen ES Rhapsody Oy:n liikevaihto oli noin 0,6 M€. Liikevoitto oli noin 0,5 M€ ja tilikauden tulos noin 0,4 M€. (Iltalehti 2023, Urheilulehti 2022a, Iltalehti 2025b)

Yksityisten radiokanavien tuotoista on saatavissa tilastotietoa vuoteen 2023 saakka.⁵ Kaupallisen radion tuotot perustuvat mainosmyyntiin. Kantarin (2025) tietoihin perustuen radioon käytetyt mainoseurot ovat hienoisesti laskeneet.

Taulukko 39. Yksityisten radioiden tuotot 1920–2023

Vuosi	2020	2021	2022	2023
Yhteensä M€	57,2	67,7	71,2	71,1

Lähde: Tilastokeskus: Joukkoviestintä. 4.6. Yksityisten radioiden tuotot 1985–2023. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/data/t406.xls

8.4.2 Lehdet

Myös lehdet ovat joutuneet mukautumaan moderniin mediakenttään. Lehdestä on tuotettava paperi- ja digiversiot, ja digiversio mahdollistaa esimerkiksi suoratoistovideoiden tai interaktiivisen infografikan hyödyntämisen jutuissa. Ongelmalliseksi tilanteen tekee se, että painettuihin aikakauslehtiin käytetään mainontaeuroista 16 prosenttia ja sanomalehtiin 10 prosenttia. Yhteensä sekä painettuihin että digitaalisiin lehtiin suuntautuu noin 25 prosenttia suomalaisista mainoseuroista. Käytännössä kansainväliset some- ja hakukonejätit kahmivat myös suomalaisia mainoseuroja itselleen. Mainoseuroista 55 prosenttia käytetään verkkomediaan. (Kantar 2025)

Painetuissa lehdissä urheilu-uutisten määrä on vähentynyt voimakkaasti 2000-luvulla, mutta kyse ei ole

niinkään urheilu-uutisten suhteellisen osuuden putoamisesta, vaan painettujen lehtien ohentumisesta. Kun sivumäärä vähenee, sisällölle jää vähemmän tilaa. Selittävinä tekijöinä ovat teknologinen kehitys ja kuluttotottumusten muutos, sillä digitalisaation myötä kaikenlaisten paperilehtien määrä ja levikit ovat romahtaneet. Painettu media ei ole onnistunut korvaamaan paperilehden tulonmenetyksiä digitaalisten julkaisujen mainos- ja tilaustuloilla. (Laine & Särkivuori 2023)

Suomessa ilmestyy tällä hetkellä kymmenkunta painettua suomenkielistä urheiluaiheista aikakauslehteä. Tunnetuin urheilujulkaisu on viikoittainen Urheilulehti, joka käsittelee laajasti urheilua. Moottoriurheiluun keskittyvä Vauhdin Maailma ilmestyy yli kymmenen numeron vuositahdilla. Muut liikunta- ja urheiluaiheiset julkaisut ilmestyvät huomattavasti harvemmin: jalkapalloaiheinen GOAL 6 numeroa/vuosi, Juoksija 8 numeroa/vuosi ja Fillari 5 numeroa/vuosi. (Laine 2024, 41)

Urheilulehdellä on keskimäärin 51 000 printtilukijaa numeroa kohti. Yhtä painettua lehteä selaillaan keskimäärin 67 minuuttia ja lukukertoja kertyy keskimäärin 2,3. Tilaukseen kuuluu painettu lehti ja digitaalinen näköisversio kerran viikossa. Tilaa saa myös tilausjakson aikana ilmestyvät urheilun erikoislehdet ja kausioppaat. (Urheilulehti 2026a; Urheilulehti 2026b)

Taulukko 40. Kotimaisten aikakauslehtien (urheilu) irtonumeromyynti lehtityypeittäin 2023

Lehtityyppi	kpl	prosenttia aikakauslehtien kappalemyyntistä	€	prosenttia aikakauslehtien euromääräisestä myyntistä
Urheilu	32 281	0,4	280 000	0,7
Yhteensä	8 577 523	100	42,7 M€	100

Lähde: Tilastokeskus: Joukkoviestintä. 3.11. Kotimaisten aikakauslehtien irtonumeromyynti lehtityypeittäin 2005–2023. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/html/suom0002.htm

Tilastokeskuksen⁶ mukaan urheiluaiheisten aikakauslehtien irtonumeromyynti vuonna 2023 oli prosentin kymmenyksiä sekä kappale- että euromääräisesti vuosittain myydyistä lehdistä. Myös urheilulehtien tilausmäärät näyttävät noudattelevan karkeasti samaa muutaman prosenttikymmenyksen osuutta kaikista tilatuista lehdistä. Joukkoviestintätaloston lukijamäärältään kymmenen suurimman kotimaisen aikakauslehden joukossa ei ollut vuonna 2023 yhtään urheiluaiheista julkaisua.

⁵ Tilastokeskus: Joukkoviestintä. 4.6. Yksityisten radioiden tuotot 1985–2023. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/data/t406.xls

⁶ Tilastokeskus: Joukkoviestintä. 3.11. Kotimaisten aikakauslehtien irtonumeromyynti lehtityypeittäin 2005–2023. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/html/suom0002.htm

8.5 Uudet urheilumediaailmiöt: suoratoistoratkaisut

Suoratoistopalvelut ovat isojen kansainvälisten toimijoiden omistuksessa. Sekä maailmalla että myös Suomessa ovat yleistyneet laji- tai lajiliittokohtaiset suoratoistopalvelut, kuten koristv.fi, salibandy.tv.fi ja leijonat.tv.fi, jotka tarjoavat suoratoistolähetystä vaihtelevin hinnoin kuluttajille.

Sanostokeskuksen TEPA-termipankin mukaan streaming-termi kääntyy suomeksi suoratoistoksi tai virtaus-toistoksi. Suoratoisto tarkoittaa tiedon siirtoa ja käyttöä yhtäaikaaisesti niin, että käyttö aloitetaan ennen kuin tieto on kokonaisuudessaan siirretty vastaanottajalle. Suoratoistoa voidaan hyödyntää esimerkiksi internetissä kuvaa ja ääntä siirrettäessä ja käytettäessä. Toistettava aineisto voi olla tehty aiemmin tai se voidaan luoda reaaliaikaisesti suorana verkkolähetyskseenä. Suoratoistetusta videosta voidaan käyttää myös nimitystä suoratoistovideo. (TEPA-termipankki b)

Esimerkiksi Koripalloliiton käyttämä SolidSport-alustan lähetykset ovat liittojen, seurojen tai joukkueiden itse toteuttamia automaattikameratuotantoja. Lisäksi kuukausimaksuista tai yksittäisen ottelulähetysmyynnistä kertyneistä tuloista tilitetään vähintään lähetys tuottajaorganisaatiolle tai seuralle. Ammattimainen lähetystuotanto jää siis pois. (basket.fi)

Ylen mukaan lajiliittojen ja sarjojen omat suoratoistoratkaisut ovat yleistyneet niin meillä kuin maailmalla. Kehitys on osa laajempaa urheilulajien digitalisaatiota, jossa muun muassa halutaan yhä enemmän itse hallita oman tapahtuman tai sarjan näkyvyyttä. Liittojen ja sarjojen omat suoratoistoratkaisut täydentävät ja tukevat etenkin pienempien tapahtumien ja sarjojen usein muutoin vähäistä tai olematonta näkyvyyttä. Moni lajiliitto ja sarja tekee omia tuotantoja jo nyt. Valmis kuva esimerkiksi tietyistä ottelutapahtumasta on hyvin usein ostettavissa niin Suomessa kuin muuallakin. (YLE 2025b).

Käytännössä lajiliiton tai seuran pitää hankkia kumppani, joka hoitaa pakettiratkaisuna lähetysten teknisen toteutuksen. Matalat kustannukset perustuvat lähetysten kevyeen toteutukseen automaattikameroilla, jolloin esimerkiksi pelikentän keskiviivan kohdalla on yksi kamera, joka vain seuraa tapahtumia. Selostusta tai tulostietoja ei sisälly lähetykseen. Toki budjetin salliessa lähetystä voidaan toteuttaa useammalla kameralla ja tilannetiedoilla. Seurojen hallinnoimat verkkolähetykset mahdollistavat monta erilaista hinnoittelumallia. Tällä tavoin esimerkiksi yksittäiset seuravat voivat päättää yksittäisen verkkolähetetyn ottelun hinnan itse. Kausikortin verkkolähetystyön ostava katsoja voi varmistaa, että oma suosikkijoukkue saa oman osuutensa. Yksit-

täisen ottelun katseluoikeuden ostamalla osa tuloista menee vain kotijoukkueelle.

Lajiliittojen omat suoratoistopalvelut eivät yleensä kata lajien pääsarjoja. Esimerkiksi KorisTV ei näytä lajin pääsarjaa Korisliigaa, vaan sen lähettämisestä on olemassa erillinen sopimus Ruutu+-palvelun kanssa. (basket.fi) KorisTV:ssä voi katsoa esimerkiksi kaikkia miesten I divisioonan A:n ja B:n sekä naisten I divisioonan ottelut, sekä nuorten sarjapelejä ja maaotteluita. (basket.fi)

Jääkiekkoliiton Leijonat-tv välittää jääkiekko-otteluita eri sarjatasoilta. Katsottavissa ovat Auroaliiga, Suomi-sarja, U20 SM-sarja, U20 Mestis, U18 SM-sarja ja U16 SM-sarja. Lisäksi Leijonat-tv näyttää tuhansia muiden Jääkiekkoliiton sarjojen otteluita junioreista harrastesarjoihin, joitakin juniorimaajoukkueiden otteluita sekä esimerkiksi turnauksia. Miesten Liigan ja Mestisen sarjaottelut eivät ole katsottavissa palvelun kautta, mutta osa harjoitusotteluista näytetään. (leijonat.tv/fi)

SalibandyTV:n tarjontaan kuuluvat kaikki Salibandyliiton alaiset ottelut F-liigaa lukuun ottamatta. SalibandyTV:llä on vuoden 2025 tietojen mukaan noin 74 000 rekisteröityä katselijaa, 213 rekisteröityä seuraa, noin 15 000 striimattua ottelua ja noin 1 000 000 striimin käynnistystä per kausi. (salibandy.fi)

Myös junioriurheilun suoratoisto voi olla urheilumediaalikeitoimintaa. Esimerkiksi juniorijalkapallon Helsinki Cupin otteluita voi seurata suoratoistona. HJK:n ja FC Hongan omistama Helsinki Cup Oy:n liikevaihto on yli miljoona euroa. Helsinki Cupin pelit striimataan suoraan nettiin, mutta lähetykset myös tallennetaan. Lähetystyön on lisätty grafiikkaa kuten joukkueiden nimet ja tulostaulu. (Talouselämä 2022)

Lajien ja liittojen omat suoratoistoratkaisut siirtävät mediaalvaltaa lajilijoille. Ne tarjoavat seuroilla esimerkiksi mahdollisuuden rakentaa oma hinnoittelumalli otteluille. Toisaalta verkkoseuraaminen saattaa pienentää ottelutapahtumien katsojalukua. Suoratoistokaluston käyttö vaatii seuroilta oman panostuksensa. Suoratoistetun kuvan laatu saattaa myös vaihdella riippuen esimerkiksi verkkoyhteydestä ja kameran paikan vuoksi.

8.6 Urheilumedia ja piratismi EU:ssa ja Suomessa

IPTV tarkoittaa television, elokuvien ja urheilun suoratoistoa internetprotokollaverkkojen kautta perinteisen antenni- tai kaapelijakelun sijaan. IPTV-piratismi on television, elokuvien ja urheilun laitonta suoratoistoa internetprotokollaverkkoja hyödyntäen. Piraattilähetys matkii tai jopa suoratoistaa laillisia IPTV-palveluita, mutta ohittaa viralliset tilauskanavat. Nämä piratismipalvelut vaativat usein erityisen laitteiston tai sovelluksen käyttöä toimiakseen. Piratismiin kannatta-

vuus perustuu tilausmaksujen keräämiseen, mainostilan myyntiin tai myös yritysten väliseen kauppaan ja jälleenmyyntiin. IPTV-piratismi aiheuttaa merkittävää taloudellista vahinkoa, kuten tulonmenetyksiä sisällöntuottajille ja palveluntarjoajille, urheilun lähetysoikeuksien arvon alenemista ja kalliiden piratismiin vastaisten toimenpiteiden käynnistämistä. (EUIPO 2023, 10)

IPTV-piratismilla on suuri taloudellinen vaikutus, joista suurin on lähetysoikeuksien arvon lasku. Laittoman suoratoiston lisääntyminen vie pohjan esimerkiksi urheilulähetyksen yksinoikeuksilta, mikä johtaa tarjouskilpailujen vähenemiseen ja oikeuksien hintojen laskuun. Tämä arvon aleneminen vaikuttaa urheiluliigoihin, seuroihin, viihdeyrityksiin ja muihin tahoihin, joille lähetysoikeuksien myynti on merkittävä tulonlähde. (EUIPO 2023, 22)

Valvonta ja laittomaan jakeluun puuttuminen on vaikeaa monesta syystä. Toimia hankaloittavat piratismiratkaisuiden teknologisen kehittyneisyys, lainkäyttövaltaan liittyvät kysymykset ja kuluttajien into hyödyntää laittomia ratkaisuja. Viimeaikaiset eurooppalaiset viranomaisoperaatiot Euroopassa ovat onnistuneet sulkemaan laajoja IPTV-piratismiverkkoja. Ongelman kitkemiseksi tarvitaan kuitenkin monitahoista lähestymistapaa, kuten teknologisia ratkaisuja, oikeustoimia ja koulutusta. (EUIPO 2023, 23)

Online copyright infringement in the european union: films, music, publications, software and tv (2017–2023) -raportti on Euroopan unionin teollis- ja tekijänoikeusviraston (EUIPO) tuottama raportti piratismista EU:n alueella. EUIPO:n raportti tarjoaa tietoa Suomen urheiluun liittyvästä piratismista koko seurantajaksoilta 2017–2023. EUIPO:n mukaan maassamme tapahtui kuukausitasolla vuonna 2023 liveurheiluun liittyviä piratismikäyntejä keskimäärin noin 0,7 vierailua per internetin käyttäjä. Vuonna 2021 kuukausikeskiarvo oli noin 0,5 ja vuonna 2022 noin 0,6, joten trendi on hienoisesti nouseva. (EUIPO 2023, 92)

Urheilu- ja livetapahtumien piratismi kasvoi aluksi koko EU:n tasolla vuosina 2021–2023 ja oli huipussaan lokakuussa 2022, jolloin määrä oli noin 0,75 käyttökertaa internetkäyttäjää kohden kuukaudessa. Vuoden 2023 lopulla luku oli 0,53 käyttökertaa internetkäyttäjää kohden kuukaudessa. Vuonna 2023 koko EU:n keskiarvo oli 0,55 ja Suomen 0,7. Piratismisisältöjä kulutetaan mieluiten pöytätietokoneella. (EUIPO 2023, 12)

Vaikka todellisesta IPTV-piratismikulutuksesta ei olekaan saatavilla tarkkoja tietoja, raportissa esitetään arviot vuosilta 2022 ja 2023, jotka perustuvat IPTV-piratismisivujen rekisteröintisivustojen vierailumääriin. Vierailumäärissä oli 10 prosentin kasvu vuonna 2023, ja kuukausitasolla keskimäärin 2,1 prosenttia interne-

tin käyttäjistä kävi piratismiin suoraan liittyvillä verkkosivustoilla. Rekisteröitymissivuilla vierailu ei vielä tarkoita, että kävijä rekisteröityy, mutta osa tekee niin. (EUIPO 2023, 65)

8.7 Yhteenveto

Urheilumediakentän toimijoita ovat ensinnäkin julkisen palvelun Yle ja kaupalliset perinteiset toimijat, kuten televisio, radio ja lehdistö. Uusia mediaratkaisuihin kuuluvat esimerkiksi lajiliittojen omat suoratoistolähettykset. Urheilumediapiratismi voidaan nähdä kaikkien näiden kilpailijana, koska sekin on tuotteistettu. Maksavia asiakkaita riittää, piratismiin riskeistä huolimatta.

Suomalaisen urheilun mediatuottojen voidaan arvioida olevan vähintään noin 35 miljoonaa euroa. Laskelma perustuu suurimpien liigojen ja lajiliittojen arvioituihin tuottoihin. Pienempien lajien saamia tuottoja ei ole mahdollista arvioida, mutta oletettavasti ne ovat alle miljoona euroa.

Mediaoikeuksista virtaa rahaa myös ulkomaille. Yle maksaa suurkisojen mediaoikeuksista, mutta summat eivät ole tiedossa. Kulut vaihtelevat vuosittain suurtaapahtumien järjestämisvuosien perusteella. Rahaa siirtyy ulkomaille myös silloin, kun kuluttajat ostavat kanavapaketteja, joihin sisältyy ulkomailta ostettuja mediaoikeuksia. Myöskään tämän rahavirran suuruudesta ei ole tietoa.

Kuluttajien maksamat hinnat esimerkiksi kanavapakettien osalta ovat nousussa. Mediaoikeuksista maksetaan koko ajan korkeampia hintoja, jolloin kustannukset siirretään joko kuluttajalle tai jakelijalle, kuten Digitaalille.

Urheilumedian tuottaman sisällön merkityksellisyydestä kertoo se, miten hyvin aiheesta kiinnostuneet kokevat saavansa tietoa kiinnostuksensa kohteesta. Tässä mielessä urheiluviestintä pärjää hyvin verrattuna muihin viestinnän aloihin. Mediasta saadun tiedon riittävyyteen tyytyväisten osuus Suomessa on suurin urheilu-uutisista kiinnostuneiden keskuudessa, noin 83 prosenttia. Luku on pienin (53 %) sosiaalista tasa-arvoa koskevista uutisista kiinnostuneiden keskuudessa. Reunanen 2024, 34)

Urheilumedia digitalisoituu, painettujen aikakauslehtien, radion ja television viikkotavoittavuus vähennee ja verkkomedian viikkotavoittavuus on asettunut noin 90 prosentin tasolle. Kaikkineen nykyinen urheilumediaympäristö tyydyttää urheilumedian kuluttajien urheilu-uutisoinnin tarpeita. Urheiluleisö ei mahdollisesti osaa lähitulevaisuudessa edes enää kaivata painettuja urheilujulkaisuja, vaan sen uutistarpeisiin riittää digitaalinen maailma.

Lähteet

- Alma Media.** Vuosikertomus 2024. <https://www.almamedia.fi/wp-content/uploads/2025/03/Vuosikertomus-2024.pdf>
- Asiakastieto.fi.** Discovery Networks Finland Oy. <https://www.asiakastieto.fi/yritykset/fi/discovery-networks-finland-oy/17764648/yleiskuva>
- Asiakastieto.fi.** Viaplay Group Finland Oy. <https://www.asiakastieto.fi/yritykset/fi/viplay-group-finland-oy/10756338/taloustiedot>
- basket.fi.** Uusi Koristv-palvelu välittää kaikki divisioonaottelut kotikatsomoihin. 28.9.2023. <https://www.basket.fi/basket/uutiset/uusi-koristv-palvelu-valittaa-kaikki-divisioonaottelut-kotikatsomoihin/>
- EUIPO 2023.** Online copyright infringement in the European Union: films, music, publications, software and tv (2017–2023). 2024. https://eipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2024_online_copyright_infringement/2024_online_copyright_infringement_in_the_EU_FullR_en.pdf
- Finder.fi.** MTV Oy. <https://www.finder.fi/Televisiokanavat+digikanavat/MTV+Oy/Helsinki/yhteystiedot/797582>
- Finnpanel Oy.** TV-mittaritutkimus 2024. Mukana kaupalliset kanavat, joilta genre-tiedot saatavilla. Siteerattu Kaupallinen televisio Suomessa 2024 -raportista. <https://www.screenforce.fi/ajankohtaista/uusi-julkaisu-kaupallinen-televisio-suomessa-2024>
- Iltaalehti 2023.** Hurjat euromäärät julki – Esko Seppänen paljastaa podcastinsa salaisuuden. 28.4.2023. <https://www.iltalehti.fi/muutlajit/a/0429b831-bbe4-4fe9-b5b4-a7cdf461c14a>
- Iltaalehti 2025a.** Miljoonasopimus uusiksi – Kuka näyttää Liigaa? 24.6.2025. <https://www.iltalehti.fi/smliga/a/34a8dd4f-1230-44c2-aadd-374a2e1fb770>
- Iltaalehti 2025b.** Esko Seppäsestä, 41, tuli miljonääri. 26.1.2025. <https://www.iltalehti.fi/muutlajit/a/9ce1f718-793a-415f-93c3-bc32e6dcf6c4>
- Ilta-Sanommat 2024.** Tässä ovat Suomen katsotuimmat tv-ohjelmat – olisitko arvannut listaykkösen? 31.12.2024. <https://www.is.fi/tv-ja-elokuvat/art-2000010934270.html>
- Ilta-Sanommat 2025.** Maksu-tv pimenee pian tuhansilta suomalaisilta. <https://www.is.fi/urheilu/art-2000011190033.html>
- IOC 2015.** IOC awards all TV and multiplatform broadcast rights in Europe to Discovery and Eurosport for 2018–2024 Olympic Games. International Olympic Committee. 29.6.2015. <https://www.olympics.com/ioc/news/ioc-awards-all-tv-and-multiplatform-broadcast-rights-in-europe-to-discovery-and-eurosport-for-2018-2024-olympic-games>
- Itkonen, H., Ilmanen, K., Jaskari, L., & Matilainen, P.** 2008. Media urheilun tulkina ja tekijänä. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos.
- Kantar 2025.** Mediamainonnan määrä. <https://www.kantar.com/fi/inspiraatioksi/mediamainonnan-maara/year-2024>
- Kurkela, V. & Uimonen, H.** 2007. Usko, toivo ja petollinen rakkaus. Rock-kulttuuri ja suomalaisen radiopolitiikan muutokset. <https://etnomusikologia.journal.fi/article/view/101179>
- Laine, A.** 2024. Suomen urheilumediakenttä murroksessa. Teoksessa Urheilun murros (2024). Toim. Jouko Kokkonen. Liikuntatieteellinen Seura. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 178. https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/urheilun-murros-net_pieni.pdf
- Laine, A. & Särkivuori, J.** 2023. Urheilulehdistö. Julkaistu sivustolla Suomalaisen urheilujournalismin bibliografia. Jyväskylän yliopisto. JYU Studies 2. <https://urheilujournalismi.jyu.fi/s/subg/page/urheilulehdisto>
- Laine, A.** 2023. Katsaus käsitteisiin – urheilujournalismi, urheilujournalistikka, mediaurheilu ja urheilumedia. Julkaistu verkkosivustolla Suomalaisen urheilujournalismin bibliografia. <https://urheilujournalismi.jyu.fi/files/original/5c5319c1b4f8b900d-381de50eb91b28c7d5c4671.pdf>
- Leijonat.tv.** Tilaukset. <https://www.leijonat.tv/fi/subscriptions> Luettu 25.9.2025.
- Näin suomalainen kuuntelee – Podcast Edition 2024.** <https://radiomedia.fi/tutkimukset/nain-suomalainen-kuuntelee-podcast-edition-2024/>
- Palloliitto.** Tilinpäätös 2024. https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1749161127-tilinpäätös_2024.pdf Luettu 6.4.2026.
- Peña Fernández, E.** 2009. Olympic Summer Games and broadcast rights. Evolution and challenges in the new media environment. Revista Latina de Comunicacion 64 (2009).
- Reunanen, E.** 2024. Uutismedia verkossa 2024. Reuters-instituutin Digital News Report. Suomen maaraportti. COMET-tutkimuskeskus/ Media-alan tutkimussäätiö. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/158901>
- salibandy.fi.** Tietopaketti: kaikki olennainen salibandystä. Salibandyliitto. <https://salibandy.fi/info-2/lahtykset/tietopaketti-kaikki-olennainen-salibandytvsta/>
- Sanoma.** Vuosikertomus 2024. <https://www.sanoma.fi/globalassets/sanoma-group/investors/reports-and-presentations/2025/sanoma-oyj-vuosikertomus-2024.pdf>
- Suomen Hiihtoliitto.** Toimintakertomus 2024–2025. <https://hiihtoliitto.fi/wp-content/uploads/2025/12/Toimintakertomus-2024%E2%80%932025.pdf>
- Suomen Palloliiton talous- ja toimintasuunnitelma 2024.** <https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1701355790-tosu2024-lyhyt.pdf> Luettu 8.9.2025.
- Talouselämä.** 2022. Jo 47. kertaa järjestettävä Helsinki Cup on miljoonabisnes – Tuhansien otteluiden jalkapalloturnausta voi nyt seurata myös kotisohvalta. 12.7.2022. <https://www.talouselama.fi/uutiset/a/1aa01092-f6f6-4e4f-85cb-f9e881830456>
- Talouselämä.** 2023. MTV teki edellisen kerran voittoa vuonna 2011: Tämän jälkeen katosi 160 miljoonaa ja yksi omistaja – Voiko laiva enää kääntyä? <https://www.talouselama.fi/uutiset/a/8695315a-a106-4a27-a5d4-f04ae7bc39dd>
- TEPA-termipankki a.** Sanastokeskus. Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/internet> Luettu 22.4.2026.
- TEPA-termipankki b.** Sanastokeskus. Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/striimaus> Luettu 22.4.2026.
- The European Club Finance and Investment Landscape 2024.** <https://ecfil.uefa.com/2024/> Luettu 14.10.2025.
- TTVK.** Mitä piratismi tarkoittaa? Luettu 6.2.2026. <https://ttvk.fi/piratismi>
- Urheilulehti 2022a.** Mies, joka tienasi miljoonan puhumalla urheilusta. Urheilulehti 13.12.2022. <https://www.is.fi/urheilulehti/parhaat/art-2000009230977.html>
- Urheilulehti 2026a.** Mediakortti. <https://www.mediakortti.fi/mediakortti/is-urheilulehti>
- Urheilulehti 2026b.** Tilaa Urheilulehti itsellesi tai lahjaksi! https://tilaa.sanoma.fi/urheilulehti?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=ul_vk_jatkuvasem&utm_content=381235260637&utm_term=urheilulehti%20tilaus&gad_source=1&gad_campaignid=870514934&gbraid=OAAAAADqjTN17FV-QAgGodxv20SJXsp_qo&gclid=CjwKCAiAzz_NBhAEiWAMtqKy6Lu-DxAWd7R6jRFV_VAS21ODt8xFTqSh0YvYjQRkdqhjeqgmw8cxoC9gY-QAvD_BwE
- Yle 2016.** Pyeongchangin 2018 ja Tokion 2020 olympialaiset Ylen kanavilla. Yle. 21.4.2016. <https://yle.fi/a/3-8827940>
- Yle 2021.** Naisten jalkapallo - ja jääkiekko-otteluita yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien televisiointilistalle. 11.2.2021. <https://yle.fi/a/3-11785163>
- Yle 2024a.** Ylen vuosikertomus 2023. <https://yle.fi/aihe/a/20-10006425>
- Yle 2024b.** Ylen tiedot: Neljä suurseuraa haluaa jakaa SM-liigan tuotot uudella tavalla – kahdeksan seuraa vastustaa ja esittää isoja muutoksia. <https://yle.fi/a/74-20079915> Yle 19.3.2024.
- Yle 2024c.** Valikoimat pienenevät, hinnat nousevat – katso tästä, miten suoratoistopalvelut muuttuivat parissa vuodessa. Asmo Raimoaho. <https://yle.fi/a/74-20103682>
- Yle 2025a.** Ylen vuosikertomus 2024. <https://drive.google.com/file/d/1dli75pPA8wK4hUbGdsOnbcTowUkbCaPD/view>
- Yle 2025b.** Sähköpostihaastattelu. Lähde: Riku Saaranluoma, Ylen Urheiluoikeuksien ja kumppanuuksien päällikkö. Sähköposti 28.10.2025.

9

Vähäisen liikunnan kustannukset kansan- taloudelle ja liikunnan tuomat säästöt

Milla Peltonen

9.1 Johdanto

Tässä luvussa tarkastellaan katsauksen omaisesti suomalaista ja kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta liikkumattomuudesta ja sen vaikutuksista yksilö-, palvelunkäyttö- ja yhteiskunnan tasolla. Hieman tarkemman tarkastelun kohteena ovat tutkimukset, joissa on tarkasteltu liikkumattomuuden kustannuksia yhteiskunnan tasolla. Katsauksessa on hyödynnetty julkisesti saatavilla olevia katsaus- ja tutkimusartikkeleita sekä joitakin asiantuntijoiden näkemyksellisiä tekstejä, joita ei voida luonnehtia varsinaisiksi tutkimuksiksi. Osion tarkoituksena on arvioida, missä määrin on mahdollista arvioida liikunnan terveystaloudellisia vaikutuksia kansallisen ja kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden pohjalta.

Luvussa hyödynnettyä tutkimuskirjallisuutta haettiin tutkimustietokannoista käyttämällä teeman kanalta relevantteja hakusanoja, kuten ”liikunta”, ”fyysinen aktiivisuus”, ”yksilö”, ”kustannukset” ja ”vaikutukset”. Kirjallisuushaut toteutettiin sekä suomeksi että englanniksi. Huomioitavien tutkimusartikkelien valinta perustui siihen, kuinka hyvin niiden tema ja tarkempi sisältö vastasi tässä luvussa tarkasteltuja näkökulmia. Tarkasteluun otettujen artikkelien oli tullut ilmeisesti 2000-luvun puolella.

Teemaa analysoidaan aiemman tutkimuskirjallisuuden pohjalta seuraavasti: ensin arvioidaan fyysisen aktiivisuuden vaikutusta terveyteen, toiseksi fyysisen aktiivisuuden yhteyttä sote-palvelujen käyttöön, kolmanneksi fyysisen aktiivisuuden yhteyttä yhteiskunnallisiin ilmiöihin (kuten työllisyyteen / työttömyyteen) ja neljänneksi liikunnan kustannusvaikutuksia. Keskeinen havainto on, että kolmesta ensimmäisestä teemasta on vahvaa tutkimusnäyttöä, mutta terveystaloudellisten vaikutusten rahamääräinen arviointi (4) on ongelmallisempaa.

9.2 Fyysisen aktiivisuuden tunnistetut vaikutukset yksilötasolla

Vaikutusetjuilla tarkoitetaan resurssien, prosessien, tuotosten ja tuloksien muodostamaa loogista ja ajallista ketjua, joka johtaa vaikuttaviin lopputuloksiin yksilö- ja yhteiskuntatasolla. Yksilötasolla vaikuttavuus voi olla esimerkiksi muutos työ- ja toimintakyvyssä, elämänlaadussa, terveydentilassa tai sote-palvelujen tarpeessa. Yhteiskuntatason vaikuttavuus muodostuu välillisesti yksilötason vaikutusten perusteella – se näyttäytyy esimerkiksi muutoksina väestön sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyseläkkeiden yleisyydessä, verokertymässä, terveys- ja hyvinvointieroissa sekä sote-palvelunkäytön volyymissa. (Coleman, 1987.) Mikäli analysoitavan muuttujan, tämän osion tapauksessa fyysisen aktiivisuuden, vaikutus on positiivinen eli sillä pystytään toden-

tamaan positiivisia vaikutuksia yksilö- ja yhteiskuntatasolla, on muutoksilla tyypillisesti myös positiivisia kustannusvaikutuksia. Positiivisilla kustannusvaikutuksilla tarkoitetaan tässä tapauksessa liikkumattomuuden aiheuttamien kustannusten vähentymistä.

Liikkumattomuutta käsittelevissä tutkimuksissa on erityisen keskeistä ymmärtää, että syy-seuraus-suhteet eivät ole yksiselitteisiä eikä näitä pystytä täysin vakioimaan esimerkiksi taustamuuttujien mukaan. Tutkimuskirjallisuuden pohjalta vähäinen liikunta liittyy moniin sosiaalisiin ja terveydellisiin ongelmiin, joita liikuntainterventiot (liikunnan lisääminen) todennäköisesti ja tutkimusnäyttöön pohjautuen helpottavat. Kuitenkaan aina ei voida sanoa, tuleeko ensin vähäinen liikunta vai siihen liittyvä ongelma.

9.2.1. Miksi fyysisen aktiivisuuden vaikutusetjujen tunnistaminen on tärkeää?

Liikkumattomuus on yksi merkittävimmistä maailmanlaajuisista kansanterveysongelmista. Maailman terveysjärjestön WHO:n mukaan liikkumattomuus on neljänneksi suurin ennenaikaisen kuoleman riskitekijä ja sen vaikutukset ulottuvat yksilön terveydestä yhteiskunnan taloudelliseen kestävytyteen. (WHO, 2024.) Suomessa liikkumattomuuden on arvioitu aiheuttavan vuosittain miljardiluokan kustannukset, huomioiden sekä suorat terveydenhuollon menot että epäsuorat kustannukset, jotka aiheutuvat muun muassa työkyvyttömyydestä ja tuottavuuden menetyksistä (mm. Kolu ym., 2022; Vasankari & Kolu, 2018; Husu ym., 2018).

Fyysisen aktiivisuuden positiivisista vaikutuksista tai vastaavasti liikkumattomuuden negatiivisista vaikutuksista yksilöiden terveyteen ja hyvinvointiin on olemassa merkittävästi tutkittua tietoa. Tunnistetut vaikutusetjut ovat moninaisia, sillä fyysisellä aktiivisuudella tai sen puutteella on vaikutuksia sairastumisriskiin (erityisesti kroonisiin sairauksiin ja elintapaisairauksiin), terveyskomplikaatioihin, kehossa tapahtuviin fysiologisiin muutoksiin, työ- ja toimintakykyyn, hyvinvointiin ja elämänlaatuun, syrjäytymiseen, sote-palveluiden käyttöön, tuottavuuteen ja kuolleisuuteenkin.

9.3 Fyysinen aktiivisuus ja sairastumisriski, fysiologiset muutokset ja terveyskomplikaatiot

Tutkimuskirjallisuus osoittaa johdonmukaisesti, että fyysisen aktiivisuuden puute on merkittävä useiden kroonisten sairauksien ja elintapaisairauksien riskitekijä. Liikkumattomuuden ja sairastumisriskin yhteys on merkittävä – esimerkiksi Warburtonin & Bredinin (2019) katsauksessa tunnistettiin liikkumattomuuden lisäävän riskiä sairastua yli 25 eri krooniseen sairauteen. Liikku-

mattomuus heikentää esimerkiksi insuliiniherkkyyttä, mikä voi johtaa edelleen insuliiniresistenssin kehittymiseen ja tyyppin 2 diabetekseen (Candari ym., 2017; Hafner ym., 2019).

Tyyppin 2 diabeteksen lisäksi liikkumattomuus lisää riskiä sairastua muun muassa sydän- ja verisuonisairauksiin (Warburton ym., 2006; Posadzki ym., 2020; Fogelholm ym., 2007), tuki- ja liikuntaelinsairauksiin (Candari ym., 2017, UKK-instituutti, 2023), erilaisiin syöpiin (erityisesti paksusuoli- ja rintasyöpään) (Hafner ym., 2019; Warburton ym., 2006; Husu ym., 2018), mielenterveyden ongelmiin kuten masennukseen ja ahdistuneisuuteen (Warburton ym., 2006; Pearce ym., 2022; Kolu ym., 2022; Breuer, 2014), selkäsairauksiin (Duijvestijn ym., 2023; Vasankari & Kolu, 2018) sekä Alzheimerin tautiin ja dementiaan (Reiner ym., 2013). Lisäksi liikkumattomuuden on tunnistettu nostavan tulehdus- (Hafner ym., 2019), osteoporoosi- ja murtumariskiä (Warburton ym., 2006; Vasankari & Kolu, 2018) ja heikentävän kehon immuunipuolustusjärjestelmää (Hafner ym., 2019). Sairastavuusriskiä lisää myös runsas istuminen – silloinkin, kun liikuntasuosituksat täyttyvät (Kolu ym., 2022).

Sairausriskin lisäksi liikkumattomuuden on tutkimuskirjallisuudessa todettu altistavan myös erilaisille vakaville terveystilanteille, kuten sydäninfarktille, aivohalvaukselle ja munuaisten vajaatoiminnalle (Hafner ym., 2019; Li, 2014; Candari ym., 2017). Komplikaatioille altistumisen vaikutus perustuu korkeamman sairastumisriskiin ja sairauksien mukanaan tuomiin lisäsairausheikkyyksiin.

Liikkumattomuus lisää sairastumisriskiä ja sillä on siten vaikutuksia myös kuolleisuuteen. Liikkumattomuuden ja ennen aikaisen kuoleman yhteys on tunnistettu lukuisissa tutkimuksissa (Candari ym., 2017; Hafner ym., 2019; Ding ym., 2016). Dingin ym. (2016) tutkimuksessa tunnistettiin liikkumattomuuden lisäävän riskiä kuolla erityisesti viiteen suureen kansansairauteen: sepelvaltimotautiin, aivohalvaukseen, tyyppin 2 diabetekseen, rintasyöpään ja paksusuolisyöpään. Ojan ym. (2024) tutkimuksessa tunnistettiin säännöllisen liikunnan harrastamisen vähentävän kuolleisuusriskiä kahdellakymmenellä, Warburtonin & Bredinin (2019) mukaan jopa 20–30 prosenttiyksiköllä. Myös Duijvestijnin ym. (2023) havaitsivat fyysisen aktiivisuuden vaikuttavan pidentävästi yksilöiden elinikään.

Riittävän fyysisen aktiivisuuden vaikutukset sairastumis- ja komplikaatoriskisiin sekä kuolleisuuteen ovat päinvastaiset. Säännöllinen liikunta pienentää riskiä sairastua mainittuihin kroonisiin sairauksiin ja elintapaisairauksiin, kuten tyyppin 2 diabetekseen, sydän- ja verisuonitauteihin ja syöpiin. Riittävän liikunnan sairauk-

silta suojaava vaikutus perustuu muun muassa kehon biologisiin mekanismeihin (Warburton ym., 2006), joiden myötä esimerkiksi insuliiniherkkyys (Candari ym., 2017) ja glukoositasapaino (Oja ym., 2024) paranevat ja fyysinen kunto (Oja ym., 2024) sekä lihasvoima (Posadzki ym., 2020) kehittyvät.

Tutkimuksissa on tunnistettu jo pienen fyysisen aktiivisuuden määrän lisäyksien tuottavan merkittäviä terveyshyötyjä, ja itse asiassa suurimmat hyödyt yksilöiden terveyden ja hyvinvoinnin ja viimein koko yhteiskunnan kannalta saavutetaan jo pienillä muutoksilla liikuntatottumuksissa (Warburton & Bredin, 2019). Liikuntatottumusten muutosten tunnistetut hyödyt ovat merkittäviä myös psyykkisen terveyden osalta. Pearcen ym. (2022) tutkimuksen tulosten mukaan jo puolella suositellusta liikuntamäärästä (1,5 tuntia reipasta kävelyä viikossa) voidaan vähentää masennusriskiä aikuisilla 18 prosenttia, ja suositusten mukainen liikunta (2,5 h) vähentää riskiä jopa 25 prosenttia. Väestötasolla on arvioitu, että jos kaikki aikuiset liikkuisivat vähintään suositusten mukaisesti, niin uusista masennustapauksista voitaisiin ehkäistä jopa 11,5 prosenttia (Pearce ym., 2022). Joissakin tutkimuksissa (Holstila, 2017) on kuitenkin todettu liikunnan positiivisten vaikutusten olevan suurempia fyysisen toimintakyvyn kuin mielenterveyden osalta.

Tutkimuskirjallisuus osoittaa, ettei liikkumattomuuden ja sairastumisriskin välinen yhteys ole yksiselitteinen ilmiö, vaan monivaiheinen ketju monine muutujineen. Liikkumattomuus käynnistää prosessin, jossa ensimmäisinä ilmiöinä ovat usein painonnousu ja ylipaino/lihavuus, mikä lisää riskiä sairastua moniin kroonisiin- ja elintapaisairauksiin, kuten tyyppin 2 diabetekseen ja sydän- ja verisuonisairauksiin (Reiner ym., 2013). Samanaikaisesti vähäinen fyysinen aktiivisuus heikentää fyysistä kuntoa (Husu ym., 2018) ja lihasmassaa (Candari ym., 2017) sekä lisää kehon rasvakuodosta (Hafner ym., 2019). Tämä voi johtaa edelleen toimintakyvyn heikkenemiseen, altistaa sairauksille ja niistä aiheutuville komplikaatioille (Husu ym., 2018), sekä lopulta viimein ennen aikaiselle kuolemalle (Candari ym., 2017).

9.4 Fyysinen aktiivisuus ja työ- ja toimintakyky

Fyysinen aktiivisuus ja siihen liittyvät sairastavuus- ja komplikaatoriskit liittyvät myös yksilön työ- ja toimintakykyyn, sillä sairaudet heikentävät työ- ja toimintakykyä. Fyysisen aktiivisuuden vaikutus työ- ja toimintakykyyn on tunnistettu lukuisissa tutkimuksissa. Liikkumattomuus heikentää toimintakykyä merkittävästi, ja vaikutukset koskevat sekä fyysistä että kogni-

tiivista suorituskykyä (UKK-instituutti, 2024; Junttila, 2024; Posadzki ym., 2020).

Kognitiivisen toimintakyvyn heikkeneminen on keskeinen ongelma varsinkin ikääntyneillä, sillä sen on todettu lisäävän mm. Alzheimer- ja dementiariskiä (Reiner ym., 2013). Myös fyysisen toimintakyvyn ja fyysisen aktiivisuuden yhteys on tunnistettu kriittiseksi nimenomaan ikääntyneillä (Husu ym., 2018), sillä heikentynyt toimintakyky lisää esimerkiksi kaatumisriskiä (Fogelholm ym., 2007). Tällä voi varsinkin ikääntyneillä olla kauaskantoisia ja suuria kustannusvaikutuksia esimerkiksi lisääntyneiden sairaalajaksojen ja hoivapalvelujen käytön myötä. Ikääntyneillä myös toimintakyky palautuu esimerkiksi loukkaantumisen jälkeen merkittävästi hitaammin kuin nuoremmalla väestöllä.

Liikunta ei ainoastaan ehkäise toimintakyvyn heikkenemistä, vaan sillä on myös monia kroonisia sairauksia hoitava vaikutus, erityisesti koskien lihavuutta, tyyppin 2 diabetesta, masennusta ja sydänsairauksia (Warburton ym., 2006; Breuer, 2014). Hoitavan vaikutuksen myötä liikunnan voidaan nähdä edistävän niin fyysistä kuin kognitiivista toimintakykyä. Toimintakyvyn osalta merkitykselliseksi ei ole tunnistettu ainoastaan liikunta ja sen määrä, vaan myös fyysinen kunto, jonka on esimerkiksi Husun ym. (2018) tutkimuksessa tunnistettu olevan jopa liikunnan määrää merkityksellisempi vaikuttava tekijä.

Myös fyysisen aktiivisuuden ja työkyvyn yhteys on tunnistettu, ja aiheesta on olemassa myös suomalaista tutkimuskirjallisuutta. Työkyvyn ja fyysisen aktiivisuuden yhteyden on tunnistettu ulottuvan aina työelämään kiinnittymiseen saakka (Kolu ym., 2022, Vasankari & Kolu, 2018). Fyysisesti inaktiivisten kiinnittyminen työelämään on aktiivisiin yksilöihin verrattuna heikompaa. Fyysisen aktiivisuuden on tunnistettu tukevan työssä jaksamista. Erityisesti säännöllisen ja läpi elämän jatkuvan liikunnan on todettu suojaavan työkyvyttömyydeltä, sillä liikunta ylläpitää ja parantaa toimintakykyä ja vaikuttaa näin ollen edelleen positiivisesti myös työkykyyn (UKK-instituutti, 2024).

Fyysinen aktiivisuus vähentää sairauspoissaolojen lukumäärää (Holstila, 2017; Kari ym., 2022). Äärimmillään liikkumattomuus voi viedä työkyvyn kokonaan, jolloin vielä työikäinen yksilö joutuu työkyvyttömyyseläkkeelle. Liikkumattomuuden ja työkyvyttömyyden yhteys on tunnistettu niin suomalaisissa kuin kansainvälisissä tutkimuksissa (Holstila, 2017; Borodulin ym., 2016; Li, 2014). Liikkumattomuuden johtaessa työkyvyttömyyteen vaikutukset ulottuvat yksilötasolta laajemmin koko yhteiskuntaan. Työkyvyttömyys vaikuttaa yksilötasolla tulotasoon ja potentiaalisesti myös elämänlaatuun, mutta yhteiskunnan tasolla vaikutukset

ovat kustannuksellisesti merkittäviä, sillä tällöin verotulot vähenevät ja maksettavien eläkkeiden kustannukset kasvavat.

9.5 Fyysinen aktiivisuus, hyvinvointi ja elämänlaatu

Fyysinen aktiivisuus on keskeinen tekijä yksilön hyvinvoinnin ja elämänlaadun ylläpitämisessä. Liikkumattomuus heikentää elämänlaatua ja kokonaisvaltaista hyvinvointia (Candari ym., 2017; Marquez ym., 2020; UKK-instituutti, 2023). Vaikutus näkyy sekä fyysisen toimintakyvyn heikkenemisenä että psyykkisen hyvinvoinnin laskuna. Vastaavasti säännöllinen liikunta parantaa elämänlaatua monin tavoin, sillä se tukee sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä (Posadzki ym., 2020).

Liikunnan hyvinvointi- ja elämänlaatuvaikutukset ovat merkittäviä psyykkisen hyvinvoinnin kannalta. Fyysinen aktiivisuus vähentää stressiä, parantaa mielialaa, tukee itseluottamusta ja vahvistaa yksilön sosiaalisia suhteita (Warburton ym., 2006; Fogelholm ym., 2007; UKK-instituutti, 2024). Lisäksi liikunnan on todettu parantavan koettua terveyttä tilastollisesti merkitsevästi (Rocca ym., 2015). Hyvinvointivaikutukset ulottuvat myös mielenterveyteen: liikunta vähentää masennuksen ja ahdistuneisuuden riskiä ja parantaa psyykkistä toimintakykyä kokonaisvaltaisesti (Breuer, 2014; Marquez ym., 2020).

Fyysisen aktiivisuuden myönteiset vaikutukset eivät kuitenkaan rajoitu psyykkiseen hyvinvointiin. Liikunta parantaa fyysistä toimintakykyä, mikä tukee itsenäistä selviytymistä arjessa ja vähentää sairastumisriskiä (Junttila, 2024; Holstila, 2017). Näin ollen liikunta muodostaa keskeisen osan hyvinvointia edistävää elämäntapaa, jonka vaikutukset näkyvät sekä yksilön fyysisessä terveydessä että sosiaalisessa ja psykologisessa hyvinvoinnissa.

9.6 Fyysisen aktiivisuuden tunnistetut vaikutukset eri ikäryhmissä

9.6.1 Lapset (alle 15-vuotiaat)

Liikunnan myönteiset vaikutukset yksilöön alkavat syntymästä lähtien, sillä raskausajan fyysisen aktiivisuuden on tunnistettu edistävän syntyvän lapsen terveyttä (WHO, 2024). Elintavat muotoutuvat varhain, minkä vuoksi jo varhaislapsuudessa ja nuoruudessa tapahtuva liikunta on keskeistä terveellisten elämäntapojen vakiinnuttamisessa. Varhaislapsuudessa omaksutut terveelliset liikunta- ja elintapatottumukset luovatkin perustan koko elämän aikaiselle hyvinvoinnille. Terveellisten elintapojen omaksumisessa keskeisiksi on tunnistettu lapselle saatavilla oleva sosiaalinen tuki ja hänen jokapäiväi-

seen elämäänsä vaikuttavat ympäristötekijät. (Borodulin ym., 2016.)

Liikunnan tukee lasten kasvua ja kehitystä varsin kokonaisvaltaisesti. Se edistää motorisia taitoja, luuston ja lihasten kasvua ja terveyttä sekä niin fyysistä kuin kognitiivista toimintakykyä (WHO, 2024; Breuer, 2014; Warburton & Bredin, 2019). Liikunta myös ehkäisee lapsuus- ja nuoruusajan lihavuutta, parantaa fyysistä kuntoa sekä tukee mielenterveyttä ja hyvinvointia (Posadzki ym., 2020; Fogelholm ym., 2007). Vastaavasti liikkumattomuus voi heikentää lapsen kasvua ja kehitystä sekä lisätä terveysriskejä (UKK-instituutti, 2021).

Fyysinen aktiivisuus vaikuttaa myös koulumenestykseen. Liikunta on yhteydessä oppimiseen ja koulussa pärjäämiseen, ja liikunta voi jopa parantaa koulumenestystä (Breuer, 2014; Husu ym., 2018). Kouluympäristön merkityksen on todettu olevan liikkumisen edistämisen osalta suuri erityisesti vähän liikkuvien lasten osalta, sillä heidän liikkumisestaan suurin osa tapahtuu nimenomaan koulupäivän aikana (Husu ym., 2018).

Lasten liikkumattomuus on lisääntynyt viime vuosikymmeninä. Tutkimustietoa löytyy esimerkiksi jalkaisin ja pyöräillen tehtyjen matkojen osuuden vähentymisestä. Liikunnan määrä myös vähenee tyypillisesti murrosiässä jo 12 ikävuoden jälkeen (Fogelholm ym., 2007; Kolu, 2018). Liikkumisen vähentyminen ja vastaavasti paikallaanolon lisääntyminen iän myötä voi heikentää fyysistä kuntoa ja hyvinvointia entisestään, jolloin vaikutukset yksilön terveyteen ja hyvinvointiin voivat olla kauaskantoiset.

9.6.2 Nuoret (noin 15–18-vuotiaat)

Omaksuttujen elämäntapa- ja liikuntatottumusten ratkaisuus koko yksilön elämän kannalta korostuu myös nuoruudessa. Liikkumattomuus nuoruudessa heikentää terveyttä ja toimintakykyä myös aikuisuudessa (UKK-instituutti, 2023). Liikunnalla ei ole yhteys ainoastaan yksilön terveyteen, vaan myös laajemmin muihin elämässä tärkeisiin osatekijöihin. Nuoruusiän liikkumattomuuden on tunnistettu vaikuttavan heikompaan koulutustasoon, työmarkkina-asemaan ja tulotasoon aikuisuudessa (Kolu ym., 2022; UKK-instituutti, 2023). Vaikutukset voivat ulottua myös suurempaan työkyvyttömyysriskiin ja sosiaalietuuksien tarpeeseen myöhemmin elämässä (Vasankari & Kolu, 2018). Heikomman koulutustason, työmarkkina-aseman ja tulotason myötä fyysisellä aktiivisuudella vaikuttaa nuorisoväestön syrjäytymisriskiin. Nuorten liikkumattomuudesta johtuva syrjäytyminen aiheuttaa myös merkittäviä sosiaalisia ja taloudellisia kustannuksia yhteiskunnalle (Vasankari & Kolu, 2018; Husu ym., 2018).

Lasten ja nuorten liikkumiseen panostaminen voidaan nähdä yhteiskunnallisena investointina tulevaisuuteen. Riittävä fyysinen aktiivisuus tukee terveyttä, toimintakykyä ja mielenterveyttä, mutta myös koulutuspolkujen ja työurien rakentumista, jolloin vaikutukset ulottuvat pitkälle elämään. Liikkumattomuuden seuraukset voivat olla kauaskantoisia, heikentäen yksilön hyvinvointia ja lisäten yhteiskunnallisia kustannuksia. Siksi lasten ja nuorten liikkumisen edistämisen tulisi olla keskeinen osa hyvinvointi- ja terveyspolitiikkaa.

9.6.3 Työikäiset (noin 18–65-vuotiaat)

Työikäisten osalta fyysisen aktiivisuuden vaikutukset kohdistuvat erityisesti sairastavuuteen, työkykyyn ja kuolleisuusriskiin (Candari ym., 2017). Työikäisten kohdalla korostuvat erityisesti riittämättömän fyysisen aktiivisuuden aiheuttamien epäsuorien kustannusten, kuten sairauspoissaolojen, työkyvyttömyyseläkkeiden ja tuottavuuden laskun merkitys (Hafner ym., 2019; Li, 2014).

Fyysisen aktiivisuuden vaikutus työikäiseen väestöön liittyy ennen kaikkea terveysongelmien ennaltaehkäisyyn, hoitoon sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon. Työikäisille keskeisiä terveysongelmia, joihin fyysisellä aktiivisuudella voidaan vaikuttaa, ovat muun muassa ylipaino, sydän- ja verisuonisairaudet, tyypin 2 diabetes, tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä kognitiivinen toimintakyky (Reiner ym., 2013; Holstila, 2017). Perheellistymisen näkökulmasta työikäisille olennainen liikunnan vaikutus on raskauskomplikaatioiden vähentyminen liikuntasuosituksien täyttävien odottavien äitien osalta (WHO, 2024). Liikunnan on myös todettu parantavan erityisesti työikäisten ja ikääntyneiden elämänlaatua ja hyvinvointia (Marquez ym., 2020).

Työikäisille tärkeää on työssä jaksaminen ja työkyky, sillä sen heikkeneminen vaikuttaa niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla. Jos työikäisen väestön työkyky paranee tai heikkenee suuremmassa mittakaavassa, voivat vaikutukset olla erittäin merkittäviä. Työkyvyn ja liikkumisen välillä on tutkittu olevan yhteys, ja siten työikäisen väestön osalta onkin keskeistä panostaa liikkumiseen nimenomaan työkykyyn vaikuttamisen kannalta. Esimerkiksi työpaikkaliikuntaohjelmia edistämällä voidaan vähentää työntekijöiden sairauspoissaoloja, lisätä tuottavuutta ja siten tuottaa suurempaa taloudellista hyötyä työnantajalle ja korkeampia verotuloja yhteiskunnalle (Breuer, 2014). Suositusten mukainen liikunta liittyy työkyvyn lisäksi myös korkeampaan tulotasoon ja pienempään terveydenhuollon käyttötarpeeseen, joilla on niin ikään yhteiskunnallisia kustannusvaikutuksia (Junttila, 2024; Rocca ym., 2015). Näin ollen liikunta ei ole pelkästään yksilön hyvinvoinnin

edellytys, vaan myös investointi työelämän ja yhteiskunnan kestävyYTEEN.

Työikäisen väestön liikkumattomuus on merkittävä kansanterveysongelma, jonka vaikutukset kasaantuvat ja voivat johtaa vakaviin seurauksiin yksilön ja yhteiskunnan tasolla. Suomessa vain noin joka viides työikäinen liikkuu suositusten mukaisesti (Kolu, 2018), joten suurin osa työikäisistä altistuu liikkumattomuuden haittavaikutuksille. Tilanne on erityisen huolestuttava matkailu- ja työelämän ulkopuolella olevilla, joilla vähäinen liikunta ja epäterveellinen ruokavalio ovat yleisempiä (Borodulin ym., 2016).

Työelämän kiireet, ajanpuute ja rajalliset resurssit heikentävät työikäisen väestön mahdollisuuksia liikua ja ylläpitää terveellisiä elintapoja (Borodulin ym., 2016). Lisäksi työmatkaliikunta on vähentynyt merkittävästi, ja vähiten liikkuvat ovat usein 30–45-vuotiaita, kun työelämän vaatimukset ja perhe-elämän kuormitus ovat suurimmillaan (Fogelholm ym., 2007). Kun nämä tekijät yhdistyvät, seurauksena voi olla painonnousu, heikentynyt toimintakyky, lisääntynyt sairastavuus ja näistä johtuva työkyvyn lasku. Tämä kasvattaa sairauspoissaoloja, työkyvyttömyyseläkkeiden yleisyyttä ja terveydenhuollon kustannuksia, mikä heijastuu myös tuottavuuteen ja kansantalouteen. Liikkumattomuuden kasautuvat haittavaikutukset tekevät siitä yhden keskeisimmistä työikäisen väestön terveyshaasteista.

9.6.4 Ikääntyneet (yli 65-vuotiaat)

Liikkumisen on todettu vähentyvän merkittävästi iän myötä. Vaikka eläkkeelle siirtyminen voi hetkellisesti lisätä aktiivisuutta, kokonaisaktiivisuus usein laskee pidemmällä aikavälillä. Liikunnan määrän on todettu vähenevän varsinkin yli 75-vuotialla (Fogelholm ym., 2007). Liikuntasuositusten mukaisen aktiivisuuden toteutuminen on ikääntyneillä heikkoa. (Husu ym., 2018).

Ikääntyneiden liikunnan vaikutukset liittyvät erityisesti toimintakyvyn, sairastavuuden ja hoivapalveluiden tarpeen hallintaan. Liikunnan on todettu ehkäisevän fyysisen ja kognitiivisen toimintakyvyn heikkenemistä, pienentävän dementiaa ja Alzheimerin taudin riskiä sekä tukevan mielenterveyttä (Hafner ym., 2019; Reiner ym., 2013; Posadzki ym., 2020). Lisäksi liikunta ehkäisee kaatumisia ja siten päivystys- ja sairaalahoidon palveluiden (Sääskilähti ym., 2024) sekä hoivapalveluiden tarvetta, jolloin voidaan pidentää kotona asumisen mahdollisuuksia ja hillitä hoito- ja hoivapalvelujen kustannuksia (Fogelholm ym., 2007; Kolu, 2018).

Ikääntyneiden fyysisen aktiivisuuden edistäminen on tärkeää myös siksi, että saavutetut terveyshyödyt liikunnan lisäämisestä ovat suurimmat niillä, joiden aktiivi-

suustaso on matalin (Strain ym., 2024). Ikääntyneiden fyysisen aktiivisuuden vaikuttamisen tuottavuusvaikutukset eivät ole yhtä suuret kuin työikäisillä, koska ikääntyneet harvoin enää osallistuvat työelämään eivätkä vaikutukset siten ulotu yhtä merkittävässä määrin esimerkiksi yhteiskunnan verokertymään. Kustannusvaikutukset perustuvat siihen, että liian vähäinen fyysinen aktiivisuus aikaistaa ja lisää terveys- ja hoivapalveluiden tarvetta. Niillä on merkittäviä kustannusvaikutuksia varsinkin aikana, kun elinajanodote on yhä pidempi ja ikääntynyt väestö käyttää erilaisia sote-palveluja keskimääräisesti yhä pidemmän ajan. Ikääntyneiden liikumisen edistämisen kynnystä voidaan pyrkiä madaltamaan parantamalla liikuntapaikkojen saavutettavuutta ja lisäämällä ohjattujen liikuntapalveluiden tarjontaa (Borodulin ym., 2016).

9.7 Fyysisen aktiivisuuden yhteys sote-terveyspalvelujen käyttöön

Liikkumattomuus aiheuttaa lisääntyneitä suoria sote-palvelujen käyttökustannuksia monella eri tavalla. Se lisää sairastavuutta, jolloin näistä sairauksista johtuviin lääkärikäynteihin (Wulandari & Kristina, 2018), sairauksien ja niiden komplikaatioiden hoitoon (Li, 2014; Ding ym., 2016), hoitopäiviin (Candari ym., 2017), lääkkeisiin (Wulandari & Kristina, 2018; Ding ym., 2016), kuntoutukseen (Candari ym., 2017), sosiaalipalveluiden käyttöön (Fogelholm ym., 2007) ja varsinkin ikääntyneiden tapauksessa myös hoivapalvelujen käyttöön (Wulandari & Kristina, 2018; Vasankari & Kolu, 2018; Husu ym., 2018) liittyvät kustannukset kasvavat. Yleisellä tasolla tutkimuksissa on laajasti todettu heikkomman terveydentilan lisäävän sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunkäyttöä. Vastaavasti parempi koettu terveys vähentää terveyspalveluiden käyttöä. (Rocca ym., 2015.) Joissakin tutkimuksissa on myös todettu, että suositukset ylittävä fyysinen aktiivisuus voi myös lisätä terveydenhuollon kustannuksia esimerkiksi lisääntyneiden liikuntavammojen ja -tapaturmien vuoksi (Duijvestijn ym., 2023; Junttila, 2024).

Lisääntyneen liikunnan ja vähäisemmän terveyspalveluiden käytön välisestä yhteydestä on olemassa runsaasti tutkimuskirjallisuutta, ja osassa tutkimuksista on jopa arvioitu terveyspalveluiden käytön volyymin eroavaisuuden suuruutta aktiivisen ja inaktiivisen väestön välillä. Esimerkiksi Duijvestijnin ym. (2023) tutkimuksessa arvioitiin fyysisesti aktiivisten henkilöiden sote-palveluiden käytön kustannusten olevan 9–26,6 prosenttia pienemmät kuin fyysisesti inaktiivisilla henkilöillä. Erot palveluiden käytössä ja siten myös niistä aiheutuviin kustannuksiin ovat merkittäviä. Sote-palveluiden käytöstä aiheutuvien kustannusten vaikutus on huomattavissa

jo lyhyellä aikavälillä tarkasteltaessa, mutta vaikutukset kertautuvat pitkällä aikavälillä (Duijvestijn ym., 2023; Junttila, 2024). Siten fyysiseen aktiivisuuteen kannustamiseen on sote-palvelujen käytön ja kustannusten näkökulmasta selkeät kannustimet.

9.8 Fyysisen aktiivisuuden epäsuorat yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaikutukset

Liikkumattomuuden muut yhteiskunnalliset vaikutukset realisoituvat erilaisten niin sanottujen epäsuorien kustannusten kautta. Epäsuorilla kustannuksilla tarkoitetaan tässä tapauksessa kustannuksia, jotka eivät synny suoraan liikkumattomuuteen liittyvän sairauden tai terveysongelman hoidosta, vaan vaikuttavat välillisesti kustannuksiin yksilö- ja yhteiskuntatasolla. Epäsuoriksi kustannuksiksi lasketaan ensinnäkin tuottavuuden menetykset, jotka johtuvat liikkumattomuuden ja siihen liittyvien sairauksien aiheuttamasta työkyvyttömyydestä ja ennenaikaisesta eläköitymisestä. Niitä ovat myös menetetyt verotulot työpanoksen vähentyessä tai poistuessa kokonaan, ja sosiaalisen hyvinvoinnin heikentymiseen liittyvät kustannukset, jotka ilmenevät lisääntyneinä sosiaalipalvelujen ja -etuuksien käyttönä.

Epäsuoria kustannuksia on vaikeampi ja vaikutusketjuja todentaa, mutta niiden merkitys voi olla moninkertainen suoriin sote-palvelujen käytön kustannuksiin verrattuna (Candari ym., 2017). Arvioinnin ongelmallisuus näkyy siinä, ettei läheskään kaikissa tätä katsusta varten läpikäydyissä tutkimuksissa otettu kantaa yhteiskunnallisiin kustannuksiin tai niissä todettiin lähinnä lisätutkimuksen tarkeys. Suomessa UKK-instituutti on julkaisuissaan tarttunut suorien kustannusten lisäksi nimenomaan myös epäsuorien kustannusten laskennan arviointiin.

UKK-instituutti (2021) kuvaa vähentyvän aktiivisuuden kasvattavan niin kutsuttua hyvinvointivelkaa, eli liikkumattomuuden ja istumisen aiheuttamaa kasautuvaa terveys- ja taloudellista haittaa. Näitä liikkumattomuuden aiheuttamia epäsuoria kustannuksia on erilaisia. Työikäisillä epäsuorat kustannukset aiheutuvat heikentyneestä työkyvystä, jotka johtavat lisääntyneisiin sairauspoissaolo- ja työkyvyttömyyseläkekustannuksiin. Sairauspoissaolo- ja työkyvyttömyyseläkekustannukset ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä. Jos henkilö jää eläkkeelle ennen varsinaista eläkeikää, hän saa eläkettä pidempään ja on samalla poissa työelämästä, mikä vähentää verotuloja ja vaikuttaa yhteiskunnan tuottavuuteen (Kari ym., 2022; Candari ym., 2017).

Hyvä työkyky pidentää työuria ja parantaa yhteiskunnan tuottavuutta (UKK-instituutti, 2024; Kolu ym., 2022). Näillä perustein työikäisen väestön fyysisen

aktiivisuuden lisääntyminen kasvattaa työvoiman määrää ja toimintakykyä, mikä näkyy yhteiskunnan tasolla esimerkiksi BKT:n kasvuna. Vaikka nämä yhteiskunnalliset hyödyt ovat suurelta osin epäsuoria ja niiden euro-määräisen merkittävyyden todentaminen on vaikeaa, ei näiden kustannusten taloudellista merkittävyyttä tule väheksyä (Hafner ym., 2019).

Ylipäänsä fyysiseen aktiivisuuteen panostamalla huolehditaan koko väestön toimintakyvyn ylläpitämisestä, millä on sekä suoria että epäsuoria kustannusvaihtokutuksia (Reiner ym., 2013). Työkykyyn tai -kyvyttömyyteen liittyvien epäsuorien kustannusten lisäksi esimerkkinä on tunnistettu liikkumattomuuden yhteys lisääntyneeseen sosiaalipalvelujen ja yhteiskunnan tukitoimien tarpeeseen (Candari ym., 2017) ja syrjäytymiseen (Vasankari & Kolu, 2018). Jos liikkumattomuus vaikuttaa henkilön työ- ja toimintakykyyn sekä yhteiskunnan jäsenenä toimimiseen, vaikuttaa se myös henkilön sosiaalipalvelujen (kuten sosiaaliohjauksen ja -työn) ja -etuuksien (kuten toimeentulotuki ja työmarkkinatuki) tarpeeseen. Näillä on luonnollisesti myös yhteiskunnan tasolla kustannusvaikutuksia, jotka kietoutuvat yhteen esimerkiksi työkyvyttömyyteen liittyvien kustannusten kanssa.

Fyysisen aktiivisuuden osalta on tutkittu myös sen polarisoivaa ja eriarvoistavaa vaikutusta. Väestötason erot fyysisessä aktiivisuudessa kasvattavat terveys- ja hyvinvointieroja ja siten lisäävät eriarvoisuutta väestössä (Strain ym., 2024; Borodulin ym., 2016). Vaikutus aiheutuu siitä, että yleisen käsityksen mukaan hyvätuloisten ja -osainen väestö liikkuu pääsääntöisesti suositusten mukaisesti ja nauttii fyysisen aktiivisuuden tuomista hyvinvointi- ja terveyshyödyistä. Sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleva väestönosa liikkuu pääasiassa vähemmän ja kärsii näin ollen enemmän myös sen aiheuttamista haitoista. Tässä ilmiössä tulee esille eriarvoisuuden monitahoisuus – se liittyy niin tulotasoon (Junttila, 2024) kuin psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin (Marquez ym., 2020). Syyn ja seurauksen erottaminen toisistaan ei olekaan yksiselitteistä. Sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevat liikkuvat muuta väestönosaa vähemmän, toisaalta vähäinen liikkuminen voi syventää entisestään eriarvoisuutta.

Tutkimuskirjallisuuden mukaan fyysiseen aktiivisuuteen liittyviä eroja väestössä on hyödyllistä pyrkiä kaventamaan erilaisilla yhteiskunnallisilla ohjauskeinoilla. Aktiivisuuseroja voidaan pyrkiä tasaamaan verotuksella, hintapolitiikalla tai esimerkiksi tarjoamalla nykyistä enemmän maksuttomia tai edullisia liikuntamahdollisuuksia eri-ikäiselle väestölle ja varmistamalla erityisesti heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevan väestönosan tavoittaminen (Borodulin

ym., 2016). Useissa lähteissä suositellaankin laajojen terveydenedistämishelmien käynnistämistä väestötason fyysiseen aktiivisuuteen vaikuttamiseksi (Posadzki ym., 2020; Junttila, 2024). Näitä ohjelmia voidaan pitää edistämisen arvoisina myös siksi, että liikunnan edistäminen liittyy WHO:n kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon (WHO, 2024). Terveydenedistämishelmia voidaan toteuttaa laajasti tai vaihtoehtoisesti kohdentaa esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevaan ja selkeästi vähiten liikkuvaan väestöosaan. Tällöin voidaan saavuttaa sekä yksilöiden että yhteiskunnan kannalta merkittäviä terveys- ja taloudellisia hyötyjä (Junttila, 2024).

Liikkumisen ja liikunnan merkitys korostuu niin terveyden, hyvinvoinnin, työ- ja toimintakyvyn kuin suorien ja epäsuorien taloudellisten vaikutusten näkökulmasta. Liikkumattomuus liittyy suurempaan sairastavuuteen sekä heikentyneeseen työkykyyn ja kasvattaa siten sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta, mikä aiheuttaa merkittävän kustannustaakan sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Säännöllinen liikunta tukee terveyttä, vähentää sairauksien ja ennenaikaisen kuoleman riskiä, parantaa elämänlaatua ja edistää yhteiskunnallista tuottavuutta. Jo pienetkin lisäykset fyysisessä aktiivisuudessa voivat tuottaa merkittäviä terveyshyötyjä ja kustannussäästöjä. Väestötason erot fyysisessä aktiivisuudessa kasvattavat terveys- ja hyvinvointieroja, joten liikunnan edistäminen on keskeinen osa terveyden ja tasa-arvon edistämistä.

9.9 Liikkumattomuuteen liittyvien kustannusvaikutusten arviointi kirjallisuudessa

Liikkumattomuuden kustannusvaikutuksia on arvioitu kansainvälisissä ja suomalaisissa tutkimuksissa. Kustannusvaikutuksia arvioivissa tutkimuksissa on tunnistettu kustannusten realistisen arvioinnin vaikeus, minkä vuoksi laskelmat sisältävät merkittäviä epävarmuustekijöitä. Realistisuuden arviointiin liittyvät ongelmat koskevat erityisesti epäsuorien kustannusten, kuten tuottavuuden menetysten, työkyvyttömyyden ja ennenaikaisen kuolleisuuden, tarkkaa arvioimista. Esimerkiksi Dingin ym. (2016) artikkelissa korostetaan arvioiden perustuvan konservatiivisiin menetelmiin ja rajalliseen dataan, mikä on todennäköisesti johtanut todellisten kustannusten aliarviointiin tutkimuksessa sen vuoksi, ettei kaikkia epäsuoria vaikutuksia ole pystytty sisällyttämään arvioihin kattavasti. Myös Kolan ym. (2022) tutkimusartikkelissa korostetaan todellisten kustannusten olevan todennäköisesti arvioituja suurempia, koska kaikkia kustannuksiin todellisuudessa vaikuttavia tekijöitä ei ole mahdollista sisällyttää laskelmiin.

9.9.1 Suomalainen tutkimuskirjallisuus

Taulukossa 41 on esitelty suomalaista tutkimuskirjallisuutta, joissa on arvioitu liikkumattomuuden kustannusvaikutuksia. Näistä tutkimuksista kolmessa (Kolu ym., 2022; Kolu, 2018; Vasankari & Kolu, 2018) on esitetty arvio liikkumattomuuden aiheuttamista kokonaiskustannuksista suomalaisessa yhteiskunnassa. Kyseessä ovat myös ensimmäiset ja uraa uurtavat aihetta koskevat tutkimukset Suomessa.

Muissa suomalaisissa tutkimuksissa on arvioitu liikkumattomuuden kustannusvaikutuksia laavammin. Näissä tutkimuksissa on tunnistettu ja esitelty mekanismeja, joiden kautta tai joiden vuoksi liikkumattomuus vaikuttaa suoriin ja/tai epäsuoriin kustannuksiin. Näistä Husu ym. (2018), Junttila (2024) ja Junttila ym. (2023) tuovat esille suuremman terveydenhuoltopalvelujen tarpeen ja siten korkeammat kustannukset. Holstilan (2017) ja Karin ym. (2022) tutkimukset tuovat esille työkyvyttömyyden ja sairauspoissaolojen aiheuttamat tuottavuuden menetykset. Junttilan (2024) tutkimuksessa tunnistettiin kuitenkin, että perusterveydenhuollon avohoitokustannusten ennuste oli 38 prosenttia korkeampi keskivertokeski-ikäiselle normaalipainoiselle miehelle, joka ei saavuta liikkumissuosituksia verrattuna liikkumissuosituksia saavuttavaan. Holstilan (2017) tutkimus löytää yhteyden erityisesti sairauspoissaolojen ehkäisyyn, mutta varsinaista kustannuslaskentaa ei ole tehty.

9.9.2 Kansainvälinen tutkimuskirjallisuus

Myös useissa kansainvälisissä tutkimuksissa ja katsauksissa on pyritty arvioimaan liikkumattomuuden aiheuttamia kustannuksia. Osassa taulukossa 42 kuvatuissa tutkimuksista kustannuksia on pyritty arvioimaan globaalisti (Ding ym., 2016; Duijvestijn ym., 2023). Toiset tutkimukset keskittyvät kustannusten arviointiin jonkun tietyn maan väestön osalta. Tarkasteluun on otettu mukaan tässä teemassa yleisesti viitattuja, niin sanottuja klassikkotutkimuksia (Ding ym., 2016; Li, 2014). Mukana on myös tutkimuksia, joissa kohteena oleva väestö vastaa läheisesti suomalaista väestöä. Bolin (2018) tarkastelee ruotsalaisia ja Saavaste ym. (2025) virolaisia.

Taulukko 41. Liikkumattomuuden kustannuksia käsittelevä suomalainen tutkimuskirjallisuus

Tutkimus	Tarkastelun kohde	Konteksti
Holtila, 2017	• Epäsuorat kustannukset: liikkumattomuus aiheuttaa riskin työkyvyttömyydelle, lisää sairauspoissaoloja ja siten taloudellisia menetyksiä sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla	Suomi, vuodet 2000–2013
Husu ym., 2018	• Suorat kustannukset: Liikkumattomuus lisää terveydenhuollon kustannuksia • Epäsuorat kustannukset: Liikkumattomuus aiheuttaa tuottavuuskustannuksia mm. menetettyjen työpanosten osalta	Suomi, useita tietolähteitä eri ajankohdilta
Junttila, 2024	• Suorat kustannukset: Vähäinen fyysinen aktiivisuus liittyy korkeampiin perusterveydenhuollon avohoitokustannuksiin • Muita näkökulmia: Fyysinen aktiivisuus liittyy korkeampaan tulotasoon ja yksilötason tuottavuuteen.	Suomi, 1966 vuonna syntyneiden kohorttiaineiston poikkileikkaustutkimus
Junttila ym., 2023	• Suorat kustannukset: Liikkumattomuudesta johtuva painonnousu lisää yksilötason perusterveydenhuollon kustannuksia	Suomi, 1966 vuonna syntyneiden kohorttiaineiston poikkileikkaustutkimus
Kari ym., 2022	• Epäsuorat kustannukset: Fyysisesti inaktiivisilla yksilöillä havaittiin korkeammat tuottavuuskustannukset (sairauspoissaolot ja työkyvyttömyyseläkkeet) kuin aktiivisilla	Suomi, vuodet 2012–2020
Kolu ym., 2022	• Suorat kustannukset: lääkärikäynnit, hoitopäivät, lääkkeet, hoivapalvelujen käyttö • Epäsuorat kustannukset: sairauspoissaolot, työkyvyttömyyseläkkeet, kuolleisuus, tuottavuuden lasku	Suomi, vuosi 2017
Kolu, 2018	• Suorat kustannukset: terveyspalvelujen käyttö, lääkkeet • Epäsuorat kustannukset: erityisesti työ-ikäisten tuottavuuden menetykset	Suomi, ei tarkkaa aikamäärittelyä
Vasankari & Kolu 2018	• Suorat kustannukset: terveyspalvelujen käyttö, lääkkeet • Epäsuorat kustannukset: sairauspoissaolot, työkyvyttömyyseläkkeet, menetetyt elinvuodet	Suomi, ei tarkkaa aikamäärittelyä

Taulukko 42. Liikkumattomuuden kustannuksia käsittelevä kansainvälinen tutkimuskirjallisuus (kustannukset arvioitu tutkimuksissa vuosikohtaisesti toteutusvuonna)

Tutkimus	Tarkastelun kohde	Konteksti
Ding ym., 2016	• Suorat kustannukset: viiden keskeisen kansansairauden osalta • Epäsuorat kustannukset: työikäisten tuottavuuden menetykset	Globaali, vuosi 2013
Katzmarzyk & Janssen, 2004	• Suorat kustannukset: terveyspalvelujen käytöstä aiheutuvat kustannukset • Epäsuorat kustannukset: työikäisten tuottavuuden menetykset, tapaturmaperäinen työkyvyttömyys, ennenaikainen kuolema	Kanada, vuosi 2001
Janssen, 2012	• Liikkumattomuuden aiheuttamien kokonaiskustannusten arviointi	Kanada, vuosi 2009
Li, 2014	• Suorat kustannukset: Keskeisimpien elämäntapasairauksien osalta • Epäsuorat kustannukset: sairauspoissaolot	Englanti, vuosi 2004
Duijvestijn ym., 2023	• Suorat kustannukset: liikkumattomuudesta aiheutuva terveyspalvelujen käyttö	Globaali, vuosi 2023
Bolin, 2018	• Suorat kustannukset: liikkumattomuudesta aiheutuva terveyspalvelujen käyttö	Ruotsi, vuosi 2016
Saavaste ym., 2025	• Suorat kustannukset: liikkumattomuudesta aiheutuva terveyspalvelujen käyttö	Viro, vuosi 2024

9.10 Kansallinen ja kansainvälinen vertailu vähäisen liikunnan talousvaikutuksista

9.10.1 Tutkimusten eroavaisuuksia

Kolmessa suomalaisessa tutkimusartikkelissa sekä kaikissa tässä luvussa huomioituissa kansainvälisissä tutkimusartikkeleissa (7 kpl) on esitetty arvio liikkumattomuuden aiheuttamista suorista ja/tai epäsuorista kustannuksista. Näissä tutkimuksissa raportoidut tulokset

sekä suomalaisen että kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden osalta on kuvattu taulukossa 43. Taulukossa on esitelty tutkimuksessa raportoidut suorat kustannukset, jotka tarkoittavat terveydenhuollon kustannuksia. Epäsuorat kustannukset viittaavat muihin kustannuksiin, kuten tuottavuuden menetyksiin, työkyvyttömyyteen ja ennenaikaiseen kuolleisuuteen. Kokonaiskustannuksissa yhdistyvät suorat ja epäsuorat kustannukset. Tämän lisäksi taulukon viimeisessä sarakkeessa on kansainvälisten tutkimusten osalta esitetty karkea arvio siitä, mitä

Taulukko 43. Liikkumattomuuden kustannusten arviointi suomalaisessa ja kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa

Tutkimus		Maa	Suorat kustannukset € sekä % osuus terveydenhuollon kustannuksista		Epäsuorat kustannukset	Kokonaiskustannukset	Kustannukset Suomen väestömäärään skaalattuna inflaatio huomioiden
Suomalaiset tutkimukset	Kari ym., 2022	Suomi	X		Fyysisesti inaktiivisilla 1900–4300 € korkeammat tuottavuuskustannukset	X	---
	Kolu ym., 2022	Suomi	Liikkumattomuus: 680 M€ Liiallinen istuminen: 470 M€		Liikkumattomuus: 2,5 mrd € Liiallinen istuminen: 1 mrd €	Liikkumattomuus: 3,2 mrd € Liiallinen istuminen: 1,5 mrd €	Liikkumattomuus: 3,2 mrd € Liiallinen istuminen: 1,5 mrd €
	Kolu, 2018	Suomi	600 M€	2,7 %	3,8 mrd €	~ 3,9 mrd €	~ 3,9 mrd €
	Vasankari & Kolu, 2018	Suomi	X		X	3,2–7,5 mrd €	3,2–7,5 mrd €
Kansainväliset tutkimukset	Bolin, 2018	Ruotsi	459 M € (4,7 mrd SEK)	0,9 %	X	X	~ 295 M€
	Ding ym., 2016	Globaali	48,6 mrd € (53,8 mrd US \$)	na	12,4 mrd € (13,7 mrd US \$)	61 mrd € (67,5 mrd US \$)	~ 56 M€
	Duijvestijn ym., 2023	Globaali	0,4–4,6 % terveydenhuollon kustannuksista		X	X	~ 115 000 – 1 300 000 €
	Janssen, 2012	Kanada	X		X	5,9 mrd € (6,8 mrd US \$)	~ 1,5 mrd €
	Katzmarzyk & Janssen, 2004	Kanada	1,4 mrd € (1,6 mrd US \$)	na	3,2 mrd € (3,7 mrd US \$)	4,6 mrd € (5,3 mrd US \$)	~ 1,3 mrd €
	Li, 2014	Englanti	X		X	21,6 mrd € (15 mrd £)	~ 2,9 mrd €
	Saavaste ym., 2025	Viro	24,6 M€	1,5 %	X	X	~ 130 M€

tutkimuksessa esitellyt kustannukset olisivat suhteutettuna Suomen väestömäärään inflaatio huomioiden.

Kansainvälisissä tutkimuksissa liikkumattomuuden kustannusvaikutuksia on arvioitu eri konteksteissa. Tuloksia vertailemalla huomataan kustannusarvioiden olevan taulukossa esitelyihin suomalaisen tutkimuskirjallisuuden arvioihin verrattuna pienempiä, mutta eroja selittävät tutkimusten sekä tutkimuksen kohdentuminen rajatumpaan väestönosaan sekä erilaiset laskentatavat. Esimerkiksi Dingin ym. (2016) tutkimuksessa arvioitu liikkumattomuuden kokonaiskustannus Suomen väestöön skaalattuna on noin 56 miljoonaa euroa. Luku ei kuitenkaan ole vertailukelpoinen koko väestöön, sillä Dingin ym. (2016) tutkimuksessa tarkasteltiin viittä keskeisintä sairausryhmää. Katzmarzykin ja Janssenin (2004), Janssenin (2012) ja Lin (2014) tutkimuksissa esitetyt arviot yltyvät Suomen väkilukuun skaalattuna yli miljardin tasolle, mutta jäävät kuitenkin pienemmiksi kuin mitä suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa liikkumattomuuden kustannuksiksi on arvioitu.

9.10.2 Liikkumattomuuden suorat kustannukset

Suomessa suositusta vähäisemmän kestävyysliikunnan aiheuttamien suorien terveydenhuollon kustannusten on Kolan (2018) tutkimuksessa arvioitu olevan noin 600 miljoonaa euroa vuodessa, mikä vastaa noin 2,9

prosenttia terveydenhuollon kokonaismenoista. Kolan ym. (2022) artikkelissa suoriaksi terveydenhuollon kustannuksiksi on arvioitu noin 1,2 miljardia euroa. Tämä vastaa noin 5,8 prosenttia terveydenhuollon kokonaismenoista Suomessa. Kansainvälisessä vertailussa Bolinin (2018), Duijvestijnin ym. (2023) ja Saavasten ym. (2025) tutkimuksissa on arvioitu ainoastaan liikkumattomuuden suoria kustannuksia. Näiden tutkimusten osalta Bolinin (2018) ja Saavasten ym. (2025) suorien kustannusten arvioiden voidaan havaita olevan suomalaisiin kustannusarvioihin (Kolu 2018, 600 M€; Kolu ym. 2022, 1,2 mrd €) verrattuna jonkin verran pienempiä.

Duijvestijnin ym. (2023) katsausartikkelin tärkein havainto on se, että liikkumattomuus selittäisi keskimäärin 0,4–4,6 prosenttia kaikista terveydenhuollon kustannuksista. Arvioidun prosenttiosuuden vaihteluväli on varsin suuri johtuen esimerkiksi siitä, että katsausartikkelissa käsiteltiin useita eri tutkimuksia eri maista. Luonnollisesti myös laskentatapojen erilaisuudet katsausartikkelin eri tutkimuksissa voivat vaikuttaa vaihteluvälin suuruuteen. On kuitenkin hyvä huomata, että suomalaisen kirjallisuuden Kolan (2018) tutkimuksessa esitetty arvio 2,9 prosenttia kaikista terveydenhuollon kustannuksista osuu suunnilleen Duijvestijnin ym. (2023) artikkelissa esitellyn arvion keskivaiheille.

Tämän prosentuaalisen osuuden ennustetaan yhä kasvavan, mikäli väestön fyysisessä aktiivisuudessa ei tapahdu positiivisia muutoksia (WHO, 2024).

Ruotsalaisväestöön keskittyvässä Bolinin (2018) ja virolaisväestöön keskittyvässä Saavasten ym. (2025) tutkimuksissa arvioitiin liikkumattomuuden suoria terveydenhuollon kustannusvaikutuksia. Bolinin (2018) mukaan liikkumattomuuden aiheuttamat suorat kustannukset olivat vuonna 2016 noin 0,9 prosenttia kaikista terveydenhuollon kustannuksista, Saavasten ym. (2025) tutkimuksessa vastaava osuus Virossa oli noin 1,5 prosenttia. Arviot liikkumattomuuden aiheuttamien suorien terveydenhuoltokustannusten osuudesta olivat siis näissä tutkimuksissa suomalaisia arvioita hieman alhaisempia. Raportoitu inaktiivisuuden taso näissä tutkimuksissa on melko lähellä toisiaan. Inaktiivisuuden taso on Saavasten ym. (2025) mukaan Virossa 73 prosenttia, kun Suomessa sen arvioitiin olevan 77 prosenttia (Kolu ym., 2022). Lisäksi Saavasten ym. (2025) arvio suorista terveydenhuollon kustannuksista tehtiin vain 15 suurimman liikkumattomuudesta johtuvan sairauden tai sairausriskin perusteella, kun suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa sairaustaakkaa tarkasteltiin laajemmin. Bolinin (2018) tutkimuksen osalta alhaisempaa arviota voi selittää myös se, että kyse on jo lähes kymmenen vuotta vanhasta tutkimuksesta. Liikkumattomuuden jatkuvasti yleistyessä, on sen aiheuttamien suorien terveydenhuoltokustannusten osuus mahdollisesti nykyään suurempi myös Ruotsissa. Lisäksi sekä Bolin (2018) että Saavaste ym. (2025) kohdistivat huomion siihen, että suorat terveydenhuoltokustannukset ovat vain osa, ja usein pienempi osa, liikkumattomuuden aiheuttamista kustannuksista. Näissä tutkimuksissa kehoitetaan jatkossa laajemmin myös epäsuoria kustannuksia, joiden on arvioitu olevan moninkertaisia suoriin kustannuksiin verrattuna. Suomessa tätä on tehty UKK-instituutin toimesta edellä kuvastusti, ja tätä tarkastellaan seuraavaksi.

9.10.3 Liikkumattomuuden epäsuorat kustannukset

Liikkumattomuuden aiheuttamat epäsuorat kustannukset on suomalaistutkimuksissa arvioitu jopa merkittävästi suoria kustannuksia suuremmiksi. Epäsuorista kustannuksista ylivoimaisesti suurimmaksi on arvioitu tuloverojen menetykset, noin 1,8 mrd € vuodessa. Merkittäviä ovat myös ikääntyneiden laitoshoidosta (419 M€/vuosi), työkyvyttömyyseläkkeistä (325 M€/vuosi) ja ennenaikaisista kuolemista (300 M€/vuosi) aiheutuvat kustannukset (Kolu ym., 2022). Kolu (2018) tutkimuksessa työikäisen väestön liian vähäisestä kestävyysliikunnasta aiheutuvat tuottavuuden menetyk-

siksi on arvioitu 900 miljoonaa–3,8 miljardia euroa eli epäsuorien kustannusten arvio vaihteluväli on laaja.

Kustannusarvioita vertaillaessa keskeinen havainto on, että kansainvälisesti on suomalaiseen tutkimuskirjallisuuteen verrattuna keskitetty selkeämmin nimenomaan suorien kustannusten arviointiin. Epäsuorille kustannuksille ei ole esitetty omia arvioita Dingin ym. (2016) ja Katzmarzykin & Janssenin (2004) tutkimuksia lukuun ottamatta, ja myös näissä tutkimuksissa arviot ovat luonteeltaan konservatiivisia. Esimerkiksi Dingin ym. (2016) tutkimuksessa epäsuorat kustannukset on arvioitu suoria kustannuksia selvästi pienemmiksi, toisin kuin kaikissa suomalaisissa tutkimuksissa ja vastoin yleisesti kansainvälisestäkin esitettyjä väitteitä siitä, että epäsuoria kustannuksia voidaan pitää jopa merkittävästi suoria kustannuksia suurempina (Candari ym., 2017).

Kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden konservatiivisempiin arvioihin on useita syitä, joita tutkimuksissa on avattu erityisesti tutkimustulosten rajoitusten tai heikkouksien yhteydessä. Dingin ym. (2016) tutkimuksen arvion konservatiivisuutta selittää erityisesti se, että kyseessä on ensimmäinen tutkimusperustainen arvio liikkumattomuuden kustannusvaikutuksista globaalilla tasolla. Arvio sisältää useita rajoitteita. Se esimerkiksi huomioi suoria terveydenhuollon kustannuksia vain viidestä suurimmasta kansansairaudesta, joten se ei tarkastele väestöä kokonaisuudessaan. Suomalaisissa tutkimuksissa on tarkasteltu merkittävästi laajempaa sairaspohjaa, joka selittää suorien kustannusten arvioiden eroavaisuuksia suomalaisen tutkimuskirjallisuuden ja Dingin ym. (2016) tutkimuksen välillä. Myös toimintakykyisten elinvuosien (DALY) kustannusten arviointi on tehty Dingin ym. (2016) tutkimuksessa vain näille viidelle sairaudelle.

Esitetyn kustannusarvion laatuun Dingin ym. (2016) tutkimuksessa vaikuttaa myös se, ettei käytössä ollut dataa kaikista maailman maista (käsittelyssä 93 % maailman väestöstä), eikä käytetty data kaikilta osin ollut ollut erityisen laadukasta. Esimerkiksi fyysisen aktiivisuuden osalta käytetty data perustui itsearviointiin, jolloin sen validiteettia voidaan kyseenalaistaa, sillä itsearvioinnissa fyysistä aktiivisuutta usein yliarvioidaan. Tärkein Dingin ym. (2016) ja suomalaisen tutkimuskirjallisuuden ja kustannusarvioiden eroavaisuutta selittävä tekijä on se, että Dingin tutkimuksessa käytetty fyysisen inaktiivisuuden taso (27–29 %) oli merkittävästi alempi, kuin mitä suomalaisissa tutkimuksissa on käytetty (esim. Kolu ym., 2022 tutkimuksessa 77 %). Todennäköisesti ero mittaustavassa on tässä keskeisempi kuin erot eri maiden väestöjen välillä.

Epäsuorien kustannusten osalta Dingin ym. (2016) tutkimuksessa huomioitiin vain tuottavuuden lasku

ennenaikaisen kuolleisuuden vuoksi, jolloin monet muut liikkumattomuudesta aiheutuvat epäsuorat kustannukset jäivät huomiotta. Tämä perustelee myös sitä, miksi Dingin ym. (2016) tutkimuksessa epäsuorien kustannusten arvioitiin olevan suoria kustannuksia pienemmät, toisin kuin muissa tätä teemaa käsittelevissä suomalaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa. Dingin ym. (2016) artikkeli esittelee siis konservatiivisen, ensimmäisen globaalin arvion liikkumattomuuden kustannuksista, eikä sitä siten ole täysin mahdollista verrata esimerkiksi tietyssä maassa tehtyihin kustannusarviotutkimuksiin.

9.10.4. Pohdinta laitoshoidon epäsuorissa kustannuksissa

Epäsuorien kustannusten sisällä on toiseksi merkittävimpänä kustannuseränä ikääntyneiden laitoshoido, joka on sosiaalipalvelu. Ikääntyneiden fyysinen toimintakyky on selkeässä syy-seurausyhteydessä kotona pärjäämiseen siitä huolimatta, että muistisairaudet lisääntyvät. Lisäksi yhä kasvava tutkimusnäyttö osoittaa elintapojen yhteyden muistisairauksien ehkäisyssä (THL). Tätä voitaisiin kustannusvaikuttavasti ehkäistä mm. FINGER-toimintamallilla (THL), jossa ikääntyvien muistia ja ajattelutoimintoja tuetaan monipuolisella elintapaohjauksella, mutta toimintamallien laajamittainen käyttö ja jatkuva kustannusvaikuttavuuden seuranta uupuu.

Kansallisella tasolla asiaan on tartuttu jo yhdistämällä diabeteksen, valtimosairauksien ja muistisairauksien riskitestit yhden yhdistelmäriskitestin alle (THL). Hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio on yksi keskeisiä toimialan tavoitteita ja toimintakyvyn yhteys ikääntyneiden kotona pärjäämiseen on ilmeinen. Onkin täysin perusteltua harkita, voisiko ikääntyneiden laitoshoido käsitellä jatkossa suorina kustannuksina. Tällöin koko suorien kustannusten määritelmä tulisi avata uudelleen, sekä kuvata myös arviot muihin sosiaalipalveluihin, kuten mielenterveys- ja päihdepalveluihin. Erityisesti kevyempiin mielenterveyden haasteisiin kuten masennukseen ja ahdistukseen liikunnan vaste on hyvä.

9.10.5 Suorien ja epäsuorien kustannusvaikutusten arviointiin liittyviä rajauksia

Kuten muidenkin tutkimusten, myös Vasankarin & Kolun (2018) kustannuslaskelman osalta korostetaan, ettei siinä ole ollut mahdollista huomioida kokonaisvaltaisesti kaikkia todellisuudessa liikkumattomuus-

desta aiheutuvia kustannuksia, kuten lyhyitä sairaalomia tai tiettyjen sairauksien aiheuttamia kustannuksia. Näin ollen todelliset kustannukset voivat olla vielä arvioituakin suuremmat. Lisäksi syy-seuraus-suhteet ovat moninaisia, eikä muiden tekijöiden kuin liikkumisen tai liikkumattomuuden vaikutuksia voida täysin eriyttää tutkimuksista.

9.11 Liikkumisen talousvaikutukset suhteessa sosiaali- ja terveydenhuoltoon¹

Suomen väestö ikääntyy. Nykyiset elintapamme ja elinympäristömme ovat passivoivia ja lihavuuden kertymistä tukevia. Hyvinvointialueet kamppailevat taloudellisten paineiden kanssa ja keskustelu sosiaali- ja terveydenhuollon *priorisoinnista* on välttämätöntä, jotta saamme julkisesti rahoitetun sosiaali- ja terveydenhuollon varat riittämään. Ammattilaisten keskustelu liikkumattomuuden kustannuksista on jonkin verran kietoutunut sen ympärille, vaikuttavatko liikkumattomuuden epäsuorat kustannukset liian suurilta ja kuinka uskottavia laskelmat ovat. Tämä keskustelu on jossain määrin toissijaista, sillä liikkumisen terveyshyödyistä on vahvaa tutkimusnäyttöä juuri niiden tekijöiden osalta, joihin epäsuorat kustannukset tyypillisesti perustuvat. On kuitenkin totta, että järjestelmämme ei onnistu realisimaan liikkumisen laskennallisia hyötyjä väestötasolla.

Suuri osa väestöstä liikkuu suosituksiin nähden jatkuvasti liian vähän. Tyypillisesti samalle väestönosalle kertyy myös muuta väestöä voimakkaammin sekä sosiaalisia että terveydellisiä ongelmia. Näin voitaneen todeta, että tyypillisesti laskelmat edustavat laskennallista hyötypotentiaalia, josta voidaan todeta, että osaa euroista ei koskaan saada realisoitua. Liikkumattomuus kietoutuu osaksi laajempaa ongelmien vyyhtiä, jossa ei aina pystytä sanomaan, mikä on syy ja mikä on seuraus.

Ottaen kuitenkin huomioon väestön liian vähäinen liikkuminen, liikkumista ei saada riittävästi hyödynnettyä osana näiden palvelujen kokonaisuutta. Keskustelua ei kuitenkaan kannattaisi kietoa tämän ympärille, vaan todeta, että menetämme joka vuosi Suomessa miljoonia tai miljardeja, ja alkaa kohdentaa rohkeasti ennaltaehkäiseviä kustannusvaikuttavia toimenpiteitä näiden eurojen menetysten välttämiseksi. Samalla on löydettävä se väestönjoukko, jolle elintapainterventiot ovat kustannusvaikuttavia. Seuraavaksi on esitetty ja kuvattu keskeisiä näkökulmia, joilla tähän haastavaan teemaan voidaan tarttua.

¹ Tämän osion kirjoittaja työskentelee Nordic Healthcare Groupissa (NHG), joka on sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen keskittynyt asiantuntijayritys. Tässä osiossa kuvatut havainnot pohjautuvat NHG:n asiantuntijoiden kokemuksiin töistään, joissa on pyritty kehittämään erityisesti elintapaohjausta hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen yhdyspinnoilla sekä lisäämään elintapaohjauksen puheeksi ottoa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Tarve saada tietoa liikkumattomuuden kustannuksista on suuri. Liikkumattomuuden kustannukset kietoutuvat osaksi laajaa sosiaalisten, terveydellisten ja yhteiskunnallisten ongelmien vyyhtiä. Jatkossa tarvitaan entistä enemmän eri rekistereitä yhdistävää tutkimusta, jossa havaitaan vuosien ja vuosikymmenten yli liikkuvan väestön yhteiskunnalliset kustannukset suhteessa liikkumattomaan. Yksilöllä on yhteiskunnassa vapaus valita kuten elää lain sallimissa rajoissa, mutta julkiseen keinovalikoimaan on löydettävä entistä enemmän työkaluja heitä varten, jotka liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän ja joilla on motivaatio muutokseen. Heille pitäisi pystyä tarjoamaan kustannusvaikuttavia interventioita, joissa terveellisiin elintapoihin pyrkiminen ja liikunnan edistäminen osana sitä tulisi olla osa julkisen sektorin keinovalikoimaa.

Myös epäsuorien kustannusten suuruutta on tarpeellista arvioida Suomessa. Liikkumattomuuden epäsuorien kustannusten laskennassa käytettävistä eristä (kuten tuottavuudesta ja hoivapalveluista) on myös vahvaa tutkimusnäyttöä. Näiden erien laskennassa suomalaiset tutkijat, erityisesti UKK-instituutti, ovat olleet ulkomaisia kollegoitaan aktiivisempia. Suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon integraation myötä voidaan pitää jopa hieman yllättävänä, että vaikutukset hoivapalveluihin lasketaan epäsuoriin kustannuksiin. Tätä voidaan pitää kansainvälisen vertailun vuoksi perusteltuna, mutta tämä saattaa turhaan aliarvioida kyseisten kuluerien merkitystä. Ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpito ja sitä kautta kotona pärjäämisen pidempi mahdollistaminen on miljardiluokan kysymys. Tähän olisi myös kustannusvaikuttavia toimintamalleja, kuten FINGER-elintapaohjelma (THL) tarjolla, mutta näitä ei ole saatu riittävästi levitetynsi valtakunnallisesti.

Näyttöön perustuvien elintapaohjauksen toimintamallien käyttöönotto. THL kehittää paraikaa näyttöön perustuvien HYTE-toimintamallien arviointitoimintaa (THL, 2025b). Tavoitteena on yhteismitallisesti kuvata, arvioida, julkaista ja vertailla näyttöön perustuvien menetelmien vaikuttavuutta sekä tulevaisuudessa tehdä suosituksia vaikuttavista näyttöön perustuvista menetelmistä (THL). Valtaosa tai lähes kaikki näistä toimintamalleista pitää sisällään liikkumisen edistämistä ja / tai liikkumattomuuden vähentämistä.

Malleissa pohjana on joko vahva tutkimusnäyttö tai muu näyttö toimivuudesta enemmän arjen tasolla. Jo nyt on vertaisarvioitu elintapaohjauksen kentästä esimerkiksi digitaalinen elintapaohjaussovellus *Onnikka*, *Arkeen Voimaa* ja *FINGER-elintapaohjelma*, joille kaikille on alustavaa näyttöä kustannusvaikuttavuudesta. Onnikka on älypuhelimille optimoitu terveyskäyttämisen ja elintapojen muutoksen hallintaa tukeva

ohjelma, joka hyödyntää suostuttelevaa suunnittelumenetelmää ja kognitiivista käyttäytymisterapiaa (THL, 2024). Arkeen Voimaa -toimintamalli perustuu ryhmätoimintaan, jossa käsitellään hyvinvoinnin teemoja sekä opetellaan itsehoidon työkalujen käyttöä (THL, 2023). FINGER-toimintamalli sen sijaan tukee ikääntyvien muistia ja ajattelutoimintoja viiden teeman tai ”sormen” mukaisella monipuolisella elintapaohjauksella (THL, 2025a).

Arjen todellisuudessa näitä näyttöön perustuvia vaikuttavia toimintamalleja on vaikea saada Suomessa laajamittaisesti jalkautettua yksittäisiä pistemäisiä pilotteja lukuun ottamatta (THL). Tästä seuraa, että liikkumisen laskennallisia hyötyjä ei saada laajasti realisoitua, vaan ne jäävät potentiaaliselle tasolle. Tämä saattaa herättää epäilyksiä laskelmien luotettavuudesta, vaikka todellisuudessa toimeenpanossa ei onnistuta. Todennäköisesti ongelmien vyyhtiin, joihin liikkumattomuus kietoutuu, ei pystytä järjestelmätasolla ja eri toimijoiden yhteistyöllä vaikuttamaan riittävästi.

Kustannusvaikuttavuuden mittaaminen asiakuus-/hoito-/palvelupolkutasolla. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tarvitaan palvelupolkutasolla entistä systemaattisempaa kustannusvaikuttavuuden mittaamista, eli eri hoitojen tai palveluiden tuottamien hyötyjen arvioimista suhteessa niistä aiheutuviin kustannuksiin (STM, 2025). Tämä edellyttää merkittävässä määrin muun muassa tietopohjan ja tietojohdamisen kehittämistä sekä ammattilaisten yhteistyötä yli palvelualue- ja organisaatiosii- lojen. Liikkumattomuuden näkökulmasta tämä edellyttää kirjaamisen kehittämistä edelleen yhdyspinnalla, esimerkiksi niin, että liikuntaneuvojat saavat tehdä kirjauksia asiakas- ja potilastietojärjestelmiin. Lisäksi, mikäli asiakkaille kustannetaan elintapaohjauksen interventio, tulee kustannusvaikuttavuutta seurata, mitata ja osoittaa jatkuvasti, jotta näyttöön perustuvat mallit saadaan jalkautumaan ja leviämään ja ne eivät jää seuraavien kilpailevien budjettien alle.

Tulevaisuudessa on entistä tärkeämpää, että vain kustannusvaikuttavia näyttöön perustuvia toimintamalleja rahoitetaan julkisin varoin. Erityisen tärkeää on löytää asiakkaat, jotka hyötyvät elintapaohjauksesta, ja joilla on oma motivaatio muutokseen. Ennakoivan analytiikan keinoin, kuten rakentamalla asiakas- ja potilastietojärjestelmiin dataan pohjautuvia ennustemalleja, on mahdollista löytää datasta elintapaohjauksen riskiryhmässä olevaa väestöä. Lainsäädäntö on aiemmin ollut tiukahko koskien suoraa riskidataa pohjautuvaa yhteydenottoa asiakkaisiin. Terveystietolait ja asiakastietolait muutuvat 1.6.2026 koskien sitä, miten asiakkaisiin saadaan jatkossa yllä yhteydessä, jos datasta nousee riskejä. Tämä avaa uusia mahdollisuuksia esimerkiksi liikunnan lasken-

nallisten tuottavuushyötyjen ulosmittaamiseen, vaikka edellytyksenä ovat merkittävät toimintatapojen muutokset suhteessa nykytoimintaan. On myös hyvä ymmärtää, että data ei todennäköisesti kerro mitään asiakkaan muutost motivoitavuudesta, joka tulee selvittää muilla keinoin esimerkiksi ammattilaisen arvioon pohjautuen.

Rohkeampi investoiminen liikuntapalveluihin osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluketjua. Eri tavoin toteutettavalle liikkumista edistävälle interventiolle osana hoito-/palveluketjua on hyvin helppoa laskea hinta. Tämän lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa voidaan seurata, keitä asiakkaita palveluihin ohjataan ja esimerkiksi millaisella peittävyydellä he pysyvät palvelun piirissä. Asiakkailta voidaan mitata klinisiä vaikuttavuusmittareita (mm. keskeiset laboratoriotulokset, paino, vyötäröympärys, toimintakyky, ja elämänlaatu) ja seurata asiakkaan kulkeutumista sote-palvelujärjestelmässä, jolloin tietoa muusta palvelunkäytöstä ja sitä kautta kustannuksista alkaa kertyä.

Tuloksia voidaan tarkastella tilastotasolla johdon näkymissä, jolloin tietosuoja ei vaaranna eikä tarvita erillistä tutkimusasetelmaa. Näin voidaan pikkuhiljaa kerryttää tietoa tutkitusti näyttöön perustuvien sekä mahdollisten muiden toimintamallien kustannusvaikuttavuudesta. Tämän tyyppinen ajattelu kustannusvaikuttavuudesta hoitoketjutasolla on sosiaali- ja terveydenhuollossa yleistymässä, mutta elintapaohjaus kokonaisuudessaan mukaan luettuna liikuntapalvelut tulisi saada tähän ajatteluun mukaan. Kun palveluketjun kokonaiskustannukset alkavat taittua niillä ryhmillä, joiden elintapaohjaus on kustannusvaikuttavaa, aletaan nähdä, milloin preventio todella kannattaa ja mille kohderyhmälle.

Lähteet

Bolin, K. 2018. Physical inactivity: productivity losses and healthcare costs 2002 and 2016 in Sweden. *BMJ Open Sport & Exercise Medicine*. 2018. <https://bmjopensem.bmj.com/content/4/1/e000451>

Borodulin, K., Jallinoja, P. & Koivusalo, M. (toim.). 2016. Epäterveellinen ruokavalio, vähäinen liikunta ja polarisaatio – syyt, kustannukset ja ohjaustoimet. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 24/2016. Valtioneuvoston kanslia. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/46acceb7b-f895-4e01-83f9-8017cec7ad99/content>

Breuer, C. 2014. Economic benefits of physical activity. Teoksessa *The Future of Health & Fitness – A Plan for getting Europe Active by 2025* (s. 42–52). EuropeActive. https://www.researchgate.net/publication/261377581_Economic_benefits_of_physical_activity

Candari, C., Cylus, J. & Nolte, E. 2017. Assessing the economic costs of unhealthy diets and low physical activity: An evidence review and proposed framework. Copenhagen: World Health Organization, Regional Office for Europe. https://eprints.lse.ac.uk/82253/1/Cylus_Assessing%20economic%20costs_2017.pdf

Coleman, G. 1987. Logical Framework Approach to the Monitoring and Evaluation of Agricultural and Rural Development Projects. *Project Appraisal*, 2(4), 251–259. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/02688867.1987.9726638?needAccess=true>

9.12 Tieto kustannusvaikutuksista täydentyä vähitellen

Liikkumisen kustannusvaikutuksista Suomessa on vielä varsin vähän tutkimuksia, ja aihepiiri nojaa erityisesti UKK-instituutin tutkijoiden tärkeisiin tutkimuksiin. Kansainvälisesti tarkasteltuna vertailupohjaa löytyy ja suorien kustannusten osalta suomalaiset katsaukset ovat melko linjassa, kun kohteena ovat liikkumattomuuden arvioidut kustannukset suhteessa terveydenhuollon menoihin. Epäsuorien kustannusten osalta kansainväliset tutkimukset ovat jonkin verran suomalaisia kustannuksia maltillisempia, mikä on herättänyt jonkin verran keskustelua suomalaisten arvioiden luotettavuudesta. Hyvin tyyppillistä myös on, että erilaisista toimintamalleista toivotaan ja myös kansallisella tasolla pyydetään vaikutusten arviointia myös kustannusten osalta, mutta kun sitä toteutetaan, laskelmat saavat lähes poikkeuksetta melko paljon kritiikkiä, sillä vaikutuksia on haastavaa reaali maailmassa todentaa.

Ratkaisuna tähän keskusteluun on *kustannusvaikutavuustiedon* tuottaminen enemmän interventio-/toimintamallitasolla, ja tähän suuntaan myös esimerkiksi THL on viemässä toimintaansa kehittämällä hyte-toimintamallien arviointitoimintaa (THL). Kun näitä toimintamalleja viedään toimeenpanoon laajassa mittakaavassa, ja kustannusvaikuttavuutta seurataan tilastotasolla hyvinvointialueilla palvelupoluilla, joissa elintapaohjaus ja liikkumisen edistäminen sen osana on keskeisessä roolissa, saadaan pikkuhiljaa lisää tietoa myös todennetuista kustannusvaikutuksista tutkimusnäyttöön pohjautuvien kustannusvaikuttavuustutkimusten lisäksi.

Ding, D., Lawson, K., Kolbe-Alexander, T., Finkelstein, E., Katzmarzyk, P., van Mechelen, W. & Pratt, M. 2016. The economic burden of physical inactivity: a global analysis of major non-communicable diseases. *The Lancet*, 388(10051), 1311–1324. Saatavilla: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(16\)30383-X/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(16)30383-X/fulltext)

Duijvestijn, M., de Wit, G., van Gils, P. & Wendel-Vos, G. 2023. Impact of physical activity on healthcare costs: a systematic review. *BMC health services research*, 23(1), 572. Saatavilla: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37268930/>

Fogelholm, M., Paronen, O. & Miettinen, M. 2007. Liikunta – hyvinvointipoliittinen mahdollisuus: Suomalaisen terveysliikunnan tila ja kehittyminen 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:1. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/8a7cb7f4-a782-4d95-ae5a-c16e6a25532e/content>

Hafner, M. ym. 2019. The economic benefits of a more physically active population: An international analysis (Research Report RR-4291). RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR4291.html

Holstila, A. 2017. Changes in leisure-time physical activity, functioning, work disability and retirement: A follow-up study among employees. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/fd88bc0b-82bb-42ce-830d-363eb56fa238/content>

- Hotus.** Tutkimusten arviointikriteeristöt (JBI). <https://hotus.fi/kansainvalinen-yhteistyö/jbi-keskus/tutkimusten-arviointikriteeristot-jbi/>
- Husu, P. ym.** 2018. Suomalaisten objektiivisesti mitattu fyysinen aktiivisuus, paikallaanolo ja fyysinen kunto. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:30. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/fdb18507-f9d1-498f-a4fc-fcf2bb9c4499/content>
- Janssen, I.** 2012. Health care costs of physical inactivity in Canadian adults. *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 37(4): 803–806. <https://cdnsiencepub.com/doi/10.1139/h2012-061>
- Junttila, H.** 2024. Associations of physical activity with productivity and primary healthcare costs. Oulun yliopisto. <https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/52118/nbnfioulu-202408155430.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Junttila, H. ym.** 2023. Association between physical activity and healthcare costs by weight status in middle age: Evidence from the Northern Finland Birth Cohort 1966. Research Square. https://www.researchgate.net/publication/374428693_Association_between_physical_activity_and_healthcare_costs_by_weight_status_in_middle_age_Evidence_from_the_Northern_Finland_Birth_Cohort_1966
- Kari J. ym.** 2022. The Individual-Level Productivity Costs of Physical Inactivity. *Med Sci Sports Exerc.*, 55(2):255–263. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9815811/>
- Katzmarzyk, P. & Janssen, I.** 2004. The Economic Costs Associated With Physical Inactivity and Obesity in Canada: An Update. *Canadian Journal of Applied Physiology*, 29(1): 90–115. Saatavilla: <https://cdnsiencepub.com/doi/10.1139/h04-008>
- Kolu, P. ym.** 2022. Economic burden of low physical activity and high sedentary behaviour in Finland. *Journal of epidemiology and community health*, 76(7), 677–684. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35473717/>
- Kolu, P.** 2018. Liikkumattomuus käy kalliiksi. *Liikunta & Tiede*, 55(5), 38–40. https://ukkinstituutti.fi/wp-content/uploads/2020/06/lt-5-18_38-40_lowres.pdf
- Li, L.** 2014. The financial burden of physical inactivity. *Journal of Sport and Health Science*, 3(1), 58–59. https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?params=/context/health-kinesiology-facpubs/article/1014/&path_info=The_Financial_Burden_of_Physical_Inactivity.pdf
- Marquez, D. ym.** 2020. A systematic review of physical activity and quality of life and well-being. *Translational behavioral medicine*, 10(5), 1098–1109. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33044541/>
- Oja, P. ym.** 2024. Health Benefits of Different Sports: a Systematic Review and Meta-Analysis of Longitudinal and Intervention Studies Including 2.6 Million Adult Participants. *Sports medicine – open*, 10(1), 46. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38658416/>
- Pearce, M. ym.** 2022. Association Between Physical Activity and Risk of Depression: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA psychiatry*, 79(6), 550–559. Saatavilla: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35416941/>
- Posadzki, P., Pieper, D., Bajpai, R., Makaruk, H., Könsgen, N., Neuhaus, A. & Semwal, M.** 2020. Exercise/physical activity and health outcomes: an overview of Cochrane systematic reviews. *BMC public health*, 20(1), 1724. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33198717/>
- Reiner, M., Niermann, C., Jekauc, D. & Woll, A.** 2013. Long-term health benefits of physical activity – a systematic review of longitudinal studies. *BMC public health*, 13, 813. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24010994/>
- Rocca, P., Beckman, A., Ekval Hansson, E. & Ohlsson, H.** 2015. Is the association between physical activity and healthcare utilization affected by self-rated health and socio-economic factors? *BMC public health*, 15, 737. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26231379/>
- Saavaste, J., Baburin, A., Leinsalu, M. & Reile, R.** 2025. The healthcare costs of physical inactivity among adults in Estonia. *BMC public health*, 25(1), 1657. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/40329258/>
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (STM).** 2025. Kustannusvaikuttavuus on tärkeä, mutta rajallinen priorisoinnin työkalu. <https://stm.fi/-/kustannusvaikuttavuus-on-tarkea-mutta-rajallinen-priorisoinnin-tyokalua>
- Strain, T. ym.** 2024. National, regional, and global trends in insufficient physical activity among adults from 2000 to 2022: a pooled analysis of 507 population-based surveys with 5.7 million participants. *The Lancet Global Health*, 12(8), 1232–1243. [https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X\(24\)00150-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X(24)00150-5/fulltext)
- Sääskilähti, M. ym.** 2024. The effect of multidomain lifestyle intervention on health care service use and costs – secondary analyses from the Finnish Geriatric Intervention Study to Prevent Cognitive Impairment and Disability (FINGER): a randomized controlled trial. *Age and Ageing*, 53. <https://academic.oup.com/ageing/article/53/11/afae249/7907172>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).** Hyte-toimintamallien arviointi. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/tieto-ja-toimintamallit/hyhte-toimintamallien-arviointi>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).** 2023. Arkeen Voimaa toimintamallin arviointi. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/tieto-ja-toimintamallit/hyhte-toimintamallien-arviointi/arvioidut-toimintamallit/arkeen-voimaa-toimintamallin-arviointi>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).** 2024. Onnikkatoimintamallin arviointi. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/tieto-ja-toimintamallit/hyhte-toimintamallien-arviointi/arvioidut-toimintamallit/onnikka-toimintamallin-arviointi>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).** 2025a. FINGERtoimintamalli. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/finger-tutkimushanke/finger-toimintamalli>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).** 2025b. HYTEtoimintamallien arvioinnin uusi tiedolla johtamisen palvelu kiinnostaa maailmalla. HYTE-toimintamallien arvioinnin uusi tiedolla johtamisen palvelu kiinnostaa maailmalla – THL
- UKK-instituutti.** 2024. Säännöllinen liikunta voi suojata työkyvyttömyydeltä. <https://ukkinstituutti.fi/liike-laakkeena/liikunta-ja-tyokyky/>
- UKK-instituutti.** 2023. Ennaltaehkäisevä terveydenhuolto vähentää liikkumattomuudesta aiheutuvia kustannuksia. <https://ukkinstituutti.fi/ajankohtaista/ennaltaehkaiseva-terveydenhuolto-vahentaa-liikkumattomuudesta-aiheutuvia-kustannuksia/>
- UKK-instituutti.** 2021. Liikkumiskäyttäytymisen muutos kasvattaa hyvinvointivelkaa. <https://ukkinstituutti.fi/liikuminen/liikkumattomuuden-kustannukset/liikkumiskayttaytymisen-muutos-kasvattaa-hyvinvointivelkaa/?srsltid=AfmBOoo4QmYBPkTCOZO5ce4C-8ZgPY3apRyNbW3ZaOgP53qmqjWUKmPmAt>
- Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.).** 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018. Valtioneuvoston kanslia. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/4217e404-dc68-4f41-8c67-b11b01298950/content>
- Vuorela, P., Torkki P. & Tahkola, A.** 2026. Vaikuttavuus tulee kytkeä soten rahoitukseen. *Lääkärilehti* 2026;81. <https://www.laakarilehti.fi/lehdet/3-2026/ vaikuttavuus-tulee-kytkea-soten-rahoitukseen/?public=af71474bf70a8b84191b4405f3036061>
- Warburton, D. & Bredin, S.** 2019. Health Benefits of Physical Activity: A Strengths-Based Approach. *Journal of clinical medicine*, 8(12), 2044. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31766502/>
- Warburton, D., Nicol, C. & Bredin, S.** 2006. Health benefits of physical activity: the evidence. *Canadian Medical Association journal*, (6), 801–809. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16534088/>
- WHO.** 2024. Physical activity fact sheet. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity#:~:text=Physical%20inactivity%20is%20one%20of,physical%20activity%20is%20associated%20with>
- Wulandari, G. & Kristina, S.** 2018. Direct and indirect cost of obesity: A systematic review. *Global Journal of Health Science*, 10(9), 122–131. <http://openaccess.journals4promo.com/id/eprint/734/1/76629-288455-1-PB.pdf>

10

Arvio liikunnan ja urheilun talouden kokonaisvolyyymista

Timo Ala-Vähälä

Tämän selvityksen keskeisenä tavoitteena on ollut tehdä kokonaisarvio liikunnan talouden volyymista vuonna 2024. Edellisissä luvuissa on käyty lävitse liikunnan talous julkisen sektorin, yksityisen sektorin sekä seura- ja järjestökentän näkökulmasta. Lisäksi on tarkasteltu ammattiuurheilun ja urheiluun liittyvän viestintän talouden volyymia. Seuraavassa nämä teemat vedetään yhteen arvioimalla liikunnan talouden volyymia kahdesta suunnasta: yhtäältä tavaroiden ja palvelujen tuottamisen näkökulmasta ja toisaalta tavaroiden ja palvelujen rahoituksen näkökulmasta. Vastaavaa laskutapa käytettiin myös edellisissä liikunnan talouden arvioinneissa. (Ala-Vähälä & al. 2021 ja Ala-Vähälä 2008.) Tämän analyysin tulokset eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia edelliseen, sillä laskentatavat ovat osin tarkentuneet, ja mukaan on otettu uusia liikunnan talouden elementtejä.

Kun talouden kokonaislaajuutta lasketaan arvioimalla tavaroiden ja palvelujen tuotannon volyymia, tarkasteluun otetaan tavaroiden ja palvelujen tuottajien toiminnan taloudellinen volyymi. Näitä toimijoita ovat etenkin urheiluseurat ja -järjestöt, liikunnan ja urheilun yksityisen sektorin palvelujen tuottajat ja kunnat palvelujen tuottajina. Lisäksi tarkastellaan liikunnan koulutuksen ja tutkimuksen kokonaiskustannuksia. Raportissa on tarkasteltu tavaroiden ja palvelujen tuotantoa kaikilla tasoilla: valmistuksen, tukkukaupan ja vähittäiskaupan näkökulmasta. Kokonaistaloutta arvioitaessa laskelmaan otetaan mukaan vain loppukäyttäjille tulevan tuotannon arvo.

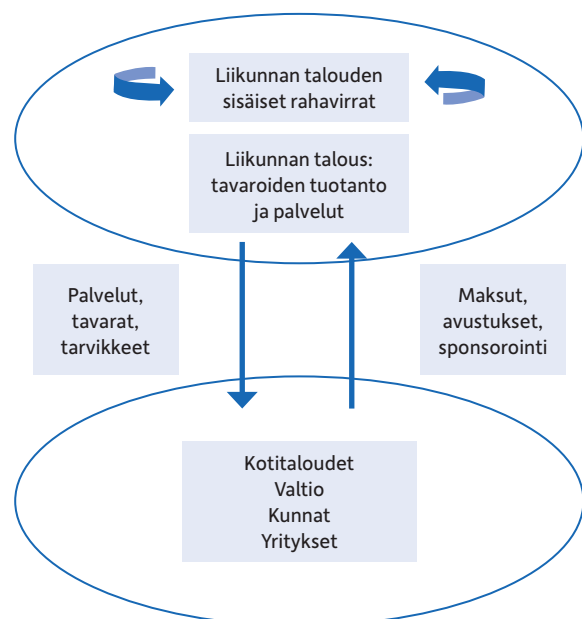
Kun talouden volyymia tarkastellaan rahoituksen näkökulmasta, tarkasteluun otetaan mukaan kotitalouksien ostamat palvelut, yritysten ja työnantajien tuki liikuntaan ja urheiluun sekä julkinen sektorin toiminta liikunnan rahoittajana. Taloutta tarkastellaan siis maksajan näkökulmasta ja arvioidaan, miten paljon liikuntasektorille virtaa rahaa sen ulkopuolelta. Liikunnan investointikuluja, joiden volyymi oli vuonna 2024 vähintään noin 400–450 miljoonaa euroa, ei oteta tähän laskelmaan mukaan, koska kyse on liikuntasektorilta ulos virtaavasta rahasta. Laskelmaan sisältyy kuitenkin valtion maksama liikuntapaikkarakentamisen tuki, koska tässä tapauksessa kyse on ulkopuolelta liikuntasektorille tulevasta rahasta.

Osa liikunnan rahoituksesta virtaa ulkomaille: liikuntavälineiden-, -vaatteiden ja -jalkineiden ulkomaankaupan tase on negatiivinen. Tämä ulkomaille virtaava osa rahoituksesta vähennetään rahoituksen kokonaissummasta. Rahaa kulkeutuu ulkomaille myös kansainvälisten urheilutapahtumien mediaoikeusmaksuihin. Tämän määrää ei ole ollut mahdollista arvioida, ja se on jätetty pois laskuista.

Monet tahot, etenkin kunnat ja yritykset, toimivat sekä rahoittajina että tavaroiden ja palvelujen tarjoajina. Kun esimerkiksi kunnan liikuntapalveluja tarkastellaan palvelujen tarjoamisen näkökulmasta, mukaan laskelmaan otetaan tuotettujen palvelujen kokonaisarvo. Tarkasteltaessa kuntaa rahoittajan näkökulmasta, kunta on vain yksi – tosin merkittävin – palvelujen osarahoittaja, koska rahoitukseen osallistuvat myös sekä valtio että palveluista maksavat kuntalaiset.

Liikuntavaatteiden ja -jalkineiden vähittäiskauppa kuuluvat yhtä suurena kokonaisuutena sekä liikunnan rahoitukseen että niiden tarjontaan. Edellisessä tapauksessa ne liittyvät kotitalouksien kulutukseen, jälkimmäisessä tapauksessa vähittäiskaupan volyymiin.

Laskelmaan sisältyy jonkin verran päällekkäisyyttä. Liikunnan tavaroita ja palveluja tuottavat yritykset myyvät osan palveluistaan toisilleen tai urheiluseuroille. Liikuntavaatteita ja -välineitä myydään sekä urheiluliikkeissä että tavarataloissa. Siksi urheiluvälineitä myyvien liikkeiden liikevaihdon ja toisaalta urheiluvälineiden ja -jalkineiden summaaminen antaa liian suuren tuloksen. Tietyissä tapauksissa siis tavarat ja palvelut tulevat laskelmaan mukaan kahteen kertaan, koska käytetyt laskutavat eivät mahdollista päällekkäisyyksien puhdistamista laskelmasta. Tarkempi arvio edellyttäisi sitä, että laskelmaan otettaisiin mukaan vain kunkin tuotantovaiheen tavaralle tai palvelulle tuottama lisäarvo, mutta tässä selvityksessä ei ole ollut mahdollisuutta näin tarkkaan analyysiin. Myös rahoituksen puolella voi olla päällekkäisyyttä: esimerkiksi osa EU-rahoituksesta voi sisältyä kuntien tai ministeriöille arvioituun rahoitukseen.

Kuvio 10. Liikunnan talouden kokonaistarkastelun malli

Tässä ja edellisessä selvityksessä tavaroiden ja palvelujen tuotannon arvo on huomattavasti suurempi verrattuna niiden rahoituksen arvoon. Pällekkäisyyttä on siis todennäköisesti enemmän luvuissa, jotka liittyvät tavaroiden ja palvelujen tuotannon volyymiin, kuin luvuissa, jotka liittyvät liikunnan ja urheilun rahoitukseen. Laskentatavan perusajatus epätarkkuuksineen on kuvattu edellisessä raportissa (Ala-Vähälä & al., 2021) oheisen kuvion mukaisena. (Kuvio 10.)

Rahoituksen näkökulmasta liikunnan talouden kokonaisvolyyymi oli vuonna 2024 noin 5,6 miljardia euroa (Taulukko 44.) Tulos on kasvanut edellisestä arvion yläpuolella kahdella miljardilla. Ero johtuu osin laskentatavan muutoksesta, kuten EU-rahoituksen, koulutuksen ja tutkimuksen mukaan ottamisesta, koulujen liikunnanopetuksen uudesta arviointitavasta, sekä kulutuksen ja rahoituksen volyymin kasvusta. Tulosta pienentää verrattuna edelliseen arvioon se, että investointien arvo on

jätetty pois, lisäksi edellisessä arviossa ulkomaankaupan vaje oli virheellisesti lisätty rahoituksen määrään, kun tosiasiaa kyse on kotimaisesta taloudesta ulkomaille poistuvan rahan määrästä.

Taulukkoon 45 on laskettu liikunnan talouden volyyymi tavaroiden ja palvelujen tarjonnan näkökulmasta. Tarkastelussa ei ole mukana valmistuksen ja tukkukaupan lukuja, koska niiden arvo sisältyy vähittäiskaupan ja ulkomaankaupan lukuihin. Myös tässä tarkastelussa tulee esiin liikunnan talouden volyymin kasvu noin 6,6 miljardin euron tasolle. Liikunnan talouden volyyymi on kasvanut myös tarjonnan näkökulmasta laskien, ja kasvu jakautuu kaikille toiminnan eri sektoreille, kuten asiaa käsitellessä luvuissa on tulut esiin. Kuten luvun alussa todettiin, liikunnan talouden tarkastelu tarjonnan näkökulmasta antaa huomattavasti suuremman tuloksen kuin rahoituksen näkökulmasta tehty arvio.

Taulukko 44. Liikunnan ja urheilun talouden kokonaisvolyyymi rahoituksen näkökulmasta (M€)

Rahoittaja	Rahoitusväylä	Rahoituksen arvo M€	Yhteensä M€
Euroopan unioni			34
	EU:n rakennerahastot ja maaseutuohjelma	33	
	Erasmus+ -ohjelmat	1	
Valtio			506
	OKM:n liikuntamäärärahat	168	
	Ammatillinen ja korkea-asteen koulutus, JY:n liikunta- ja terveystieteiden tdk	37	
	Peruskoulujen ja lukioiden liikunnanopetus	126	
	Muut ministeriöt (arvio)	175	
Kuntien rahoitus			1 279
	Kuntien liikuntapalvelut	840	
	Liikunta-alan ammatillinen koulutus	16	
	Peruskoulujen ja lukioiden liikunnanopetus	423	
Julkisen sektorin palveluihin liittyvä ulkoinen rahoitus	Julkisiin palveluihin ja julkisen sektorin rahoittamiin hankkeisiin tuleva ulkopuolinen rahoitus, jonka lähde ei ole tiedossa		38
Kotitaloudet			2 900
	Kotitalouksien liikuntakulutus liikuntavälineisiin ja palveluihin (Kotitalouksien kulutus -tutkimus)	2 175	
	Liikuntavaatteiden ja -jalkineiden vähittäiskaupan volyyymi ¹	725	
Yritykset ja työnantajat			978
	Sponsorointi	228	
	Työnantajien tuki henkilöstön liikunnalle	750	
Mediaoikeudet			35
Ulkomaankaupan tase			-191
Yhteensä			5 579

¹ Muoti- ja urheilukauppa ry. Tilasto urheiluvaatteiden ja jalkineiden vähittäiskaupasta.

Taulukko 45. Liikunnan ja urheilun talouden volyymi tavaroiden ja palvelujen näkökulmasta arvioiden (M€)

Palvelujen tarjoaja	Palvelun luonne	Toiminnan volyyymi	Yhteensä
Liikunnan kansalaistoiminta ja ammattiuurheilu			1 155
	Urheiluseurojen toiminta ¹	620	
	Liikunnan lajiliitot ja markkinointiyhtiöt,	220	
	Ammattiuurheilu	315	
Kunnat: palvelut yhteensä			1 332
	Kuntien liikuntapalvelut	882	
	Peruskoulujen ja lukioiden liikunnanopetus	550	
Muiden ministeriöiden kuin OKM:n kautta rahoitetut tai tuotetut valtion palvelut yhteensä			175
Liikunta-alan koulutus ja tutkimus yhteensä			101
	Vapaa kansansivistys	26	
	Liikunta-alan ammatillinen koulutus	29	
	Liikunnan koulutuskeskusten maksullinen palvelutoiminta	14	
	Jyväskylän yliopiston liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta, ammattikorkeakoulut	27	
	Liikunta-alan tutkimuslaitokset: Kihu ja UKK-instituutti	5	
Yritykset: tavaroiden ja palvelujen tarjonta yhteensä			3 003
	Urheiluvälineiden ja polkupyörien vähittäiskauppa (pl. urheiluvaatteet ja -jalkineet)	1 224	
	Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing	214	
	Urheilu- ja liikuntakoulutus	160	
	Urheilulaitosten toiminta	366	
	Kuntokeskukset	341	
	Muu urheilutoiminta	575	
	Hiihto- ja laskettelukeskukset	123	
Urheiluvaatteiden ja -jalkineiden kauppa ²	Vähittäiskaupan arvo		725
Liikunnan ja urheilun volyymi tarjonnan näkökulmasta yhteensä			6 491

¹ Luku perustuu arvioon seurojen saamista tuloista.

² Luokat "Urheiluvälineiden ja polkupyörien vähittäiskauppa" ja toisaalta "Urheiluvaatteiden ja jalkineiden kauppa" sisältävät todennäköisesti päällekkäisyyttä, sillä urheiluvälineitä myyvät kaupat myyvät myös vaatteita ja jalkineita.

Taulukkoja tarkasteltaessa on muistettava, että osa luvuista on epätarkkoja – laskelmiin ja arvioihin perustuvia. Kyse ei ole tarkasta laskelmasta, vaan suuruusluokan arviosta. Yllä olevien kahden laskelman pohjalta voi arvioida, että liikunnan talouden volyyymi on 5,6–6,5 miljardin euron luokkaa. Jos oletetaan volyyminen olleen noin kuuden miljardin luokkaa, se olisi ollut noin 2 prosenttia vuoden 2024 bruttokansantuotteesta.

Liikunnan talouden volyyymi on kasvanut verrattuna edelliseen selvitykseen. Rahoituksen näkökulmasta laskien kasvu on ollut voimakasta, indeksikorjaus huomioiden noin 50 prosentin luokkaa. Todellinen muutos on huomattavasti pienempi, koska kasvu johtuu osin laskentatapojen tarkentumisesta, osin uusien talouden alojen lisäämisestä laskentaan. Tavaroiden ja palvelujen tuotannon mukaan tarkastellen kasvu on ollut indeksikorjaus huomioiden noin 25 prosenttia, mutta lukuun sisältyvät samat varaukset kuin rahoituksen kehitystä koskevaan laskelmaan.

Selvityksessä arvioitiin myös liikunnan työllistävää vaikutusta: eri lähteiden perusteella liikuntasektori työllisti vuonna 2024 noin 27 000 henkilötyövuoden edestä. Edellisessä selvityksessä liikuntasektorin vastaava luku oli noin 25 000 henkilötyövuotta. Työllisten määrä on siis kasvanut alalla noin kahdeksan prosenttia. Työvoiman kehitys kuitenkin vaihtelee osa-alueittain.

Raportissa esitetyt luvut antavat kuvan liikunnan talouden ja sen osa-alueiden suuruusluokista, mutta selvityksessä käytetyillä tutkimusmetodeilla ei ole mahdollista tehdä tarkkaa arviota liikunnan talouden suuruudesta eikä rahavirroista eri sektorien kesken. Tietoihin sisältyy aukkoja, päällekkäisyyksiä sekä lähdetietojen epätarkkuudesta johtuvaa sumeutta. Tarkempaan tulokseen olisi mahdollista päästä rakentamalla liikunnan talouden satelliittikirjanpito, jonka laatimiseen myös Euroopan Unioni kannustaa.

Liikunnan talous Suomessa vuonna 2024

Liikunnassa ja urheilussa liikkuvat noin kuuden miljardin euron rahavirrat. **Timo Ala-Vähälän, Jari Lämsän, Jarmo Mäkisen, Hannes Penttilän ja Milla Peltosen** selvitys *Liikunnan talous Suomessa vuonna 2024* kuvaa sekä liikunnan talouden rahoittajia että palveluiden ja hyödykkeiden tuottajia. Raportti luo poikkileikkauksen vuoden 2024 tilanteesta. Vertailupohjaa antaa tulosten suhteuttaminen vuosiin 2005 ja 2018, joita aihepiirin edelliset perusselvitykset käsittelevät.

Liikuntatieteellisen Seuran Tutkimuksia ja selvityksiä nro 28

ISBN 978-952-5762-37-2
ISSN 1798-2464

9 789525 762372

 LTS
Liikuntatieteellinen Seura
Finnish Society of Sport Sciences